

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**ŞİDDET ÖRNEĞİNDE KADIN SORUNUNUN TÜRKİYE'DEKİ YASAL VE
TOPLUMSAL DURUMU**

DOKTORA TEZİ

Mehtap ERDOĞAN

ARALIK-2019

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

DOKTORA PROGRAMI

**ŞİDDET ÖRNEĞİNDE KADIN SORUNUNUN TÜRKİYE'DEKİ YASAL VE
TOPLUMSAL DURUMU**

DOKTORA TEZİ

Mehtap ERDOĞAN



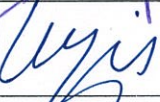
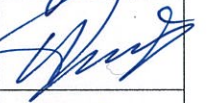

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Hüseyin BAL

ARALIK-2019

TRABZON

ONAY

Mehtap ERDOĞAN tarafından hazırlanan “Şiddet Örneğinde Kadın Sorununun Türkiye’deki Yasal ve Toplumsal Durumu” adlı bu Çalışma 26.12.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği / oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Doktora Programı’nda **doktora tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı – Adı ve SOYADI	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Ayşe NUHOĞLU	Başkan	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Prof. Dr. Hüseyin SADOĞLU	Üye	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Doç. Dr. Hüseyin BAL	Danışman	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Doç. Dr. Hayriye ŞENGÜN	Üye	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Doç. Dr. Salih DURSUN	Üye	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf SÜRMEŒ
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yararlanılan kaynakların tümüne eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Mehtap ERDOĞAN

09/12/2019

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, kadına yönelik şiddet sorununun Türkiye'deki yasal ve toplumsal durumu değerlendirilirken, evlilik birliği içindeki kadınların şiddet algısı ve davranışları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma boyunca kadınların şiddete neden tahammül ettikleri, şiddetle nasıl başa çıktıkları ve şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadıkları analiz edilmiştir. Kadınların şiddet türlerini algılama, şiddeti meşrulaştırma, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama verilerine ulaşılarak aile içi şiddetin nasıl bir seyir izlediği tespit edilmiştir. Bu amaçla bir ölçek geliştirilip anket çalışmaları yürütülmüş, ayrıca şiddet mağduru kadınlarla görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bu tezi hazırlamak ateşten gömlek giymek gibiydi. Çünkü üzerimize giydirilen ataerkil hırka çoğu zaman kelimelerin cesaretini kırmaktaydı. Benim şiddet olarak görmediğim, normalleştirdiğim birçok davranışın, toplumsal cinsiyet okumalarında şiddet olarak görülmesi beni oldukça şaşırtmıştı. Bu durum hem kadına yönelik şiddet konusunu çalışma hususunda cesaretimi kırmakta hem de gizliden bir merak uyandırmaktaydı. Tezi yazmaya cesaret veren şey ise her ümitsizliğe düştüğümde, sırf kadın olduğu için öldürülen ve şiddete uğrayan kadınlarla ilgili haberler karşısında duyduğum kızgınlıktı.

Araştırma boyunca tezin danışmanlığını sabırla yürüten kıymetli hocam Doç. Dr. Hüseyin BAL'a, akademik deneyimlerini benden esirgemeyen Prof. Dr. Celalettin VATANDAŞ, Prof. Dr. Hüseyin SADOĞLU, Prof. Dr. Ayşe NUHOĞLU, Doç. Dr. Salih DURSUN ve Doç. Dr. Hayriye ŞENGÜN'e teşekkürü bir borç bilirim. T.C. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Trabzon Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Ayşe Varlıbaş Kadın Konuk Evi yetkililerine verdikleri kurumsal destekten dolayı teşekkür ederim. Nitel verilerin kodlanmasında sunduğu destekten dolayı Sosyolog Sedat POLAT'a teşekkür ederim. Varlıklarıyla bana güç ve çalışma azmi veren annem ve babam Mine ve Hakan ERDOĞAN'a, sevgili kardeşim Mesut'a sonsuz sevgilerimi sunarım.

Aralık, 2019

Mehtap ERDOĞAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
TABLolar LİSTESİ	XI
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIV
KISALTMALAR LİSTESİ	XV
GİRİŞ.....	1-6

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ	7-56
1.1. Şiddet Kavramı	7
1.1.1. Şiddetin Tanımı	7
1.1.2. Şiddet Türleri	9
1.1.3. Toplumsal Açıldan Şiddet Tarihi	11
1.2. Kadına Yönelik Şiddet Konusunun Ele Alınışı	15
1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Sorununun Tarihsel Gelişimi ve Şiddete Karşı İlk Tepkiler	16
1.2.2. Kavramsal Olarak Kadına Yönelik Şiddet/ Aile İçi Şiddet/ Ev İçi Şiddet	21
1.3. Kadına Yönelik Şiddet Türlerinin Yaygınlığı	24
1.4. Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları	27
1.5. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri	27
1.5.1. Fiziksel Şiddet	28
1.5.2. Ekonomik Şiddet	30
1.5.3. Cinsel Şiddet	31
1.5.4. Psikolojik Şiddet (Duygusal Şiddet)	33
1.5.5. Sözel Şiddet	34
1.5.6. Tek Taraflı Israrlı Takip	35

1.6. Şiddetin Faili ve Mağduru	36
1.7. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ile İlgili Teoriler	39
1.7.1. Psikiyatrik/Psikopatolojik Kuram	39
1.7.2. Sosyal Öğrenme Kuramı	44
1.7.3. Güç ve Kaynak Kuramı	45
1.7.4. Feminist Kuram	46
1.7.4.1. Ataerkil Sistem	48
1.7.4.2. Toplumsal Cinsiyet	50
1.7.5. Ekolojik Model	53
1.8. Erkeklik Krizi	55

İKİNCİ BÖLÜM

2. HUKUKSAL ÇERÇEVE	57-80
2.1. Uluslararası Mevzuat	58
2.1.1 Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi	58
2.1.2. Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW) ...	59
2.1.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge	62
2.1.4. Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)	62
2.2. Ulusal Mevzuat	65
2.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler	66
2.2.2. Türk Medeni Kanunu'nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler	67
2.2.3. Türk Ceza Kanunu'nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler	69
2.2.4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Kanun)	73
2.2.4.1. Koruyucu Tedbir Kararları	75
2.2.4.2. Önleyici Tedbir Kararları	77
2.2.4.3. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)	79

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İLGİLİ YAYINLAR VE KURUMSAL ARAŞTIRMALAR	81-93
3.1. Şiddet Türleri ile İlgili Çalışmalar	83
3.2. Konu ile İlgili Sosyal Çalışmalar	86
3.3. İdari Kayıt Temelli Araştırmalar	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE BULGULAR	94-165
4.1. Çalışmanın Amacı	94
4.2. Çalışmanın Sınırlılıkları	94
4.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri	95
4.4. Araştırmanın Deseni.....	98
4.5. Nicel Araştırma	100
4.5.1. Araştırmanın Örneklemi	100
4.5.2. Veri Toplama Araçları	101
4.5.2.1. Kişisel Bilgi Formu	101
4.5.2.2. Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)	102
4.5.2.3. Şiddete Maruz Kalma ve Uygulama Düzeylerini Belirleme Formu	104
4.5.2.4. Yaygınlık Oranının Tespiti	105
4.5.3. Anketin Uygulanması	105
4.5.4. Veri Analiz Yöntemi	106
4.6. Nitel Araştırma	106
4.6.1. Araştırmanın Örneklemi	106
4.6.2. Veri Toplama Aracı	107
4.6.3. Mülakatın Uygulanması	107
4.6.4. Veri Analiz Yöntemi	108
4.7. Nicel Araştırma Bulguları	110
4.7.1. Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)'nin ve Alt Gruplarının Geçerlik ve Güvenirliğine Ait Bulgular	110
4.7.2. Normallik Testi Sonuçları	114
4.7.3. Demografik Bulgular	115
4.7.4. Şiddet Algısı ile İlgili Bulgular	117
4.7.5. Şiddete Maruz Kalma İle İlgili Bulgular	128
4.7.6. Kadınların Şiddet Uygulaması ile İlgili Bulgular	138
4.8. Nitel Araştırma Bulguları	148
4.8.1. Demografik Bulgular	148
4.8.2. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri	149
4.8.3. Çocukluktaki Şiddet Geçmişi	149
4.8.4. Evlilik İçindeki Şiddet ile İlgili Tematik Bulgular	151
4.8.4.1. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Tahammül Nedenleri ile İlgili Bulgular	152
4.8.4.2. Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler ile İlgili Bulgular	154
4.8.4.3. Mağdurların Şiddete Karşı Geliştirmiş Oldukları Çözüm Mekanizmaları ile İlgili Bulgular	160

4.8.4.4. Sorunun Çözumsuz Kalmasının Nedenleri ile İlgili Bulgular	163
--	-----

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GENEL DEĞERLENDİRME	166-197
5.1. Evlilik İçinde Şiddete Uğramayan Kadın Var mıdır?	166
5.2. Algıyı Yordamak: Şiddeti Meşrulaştırma ve Şiddet Döngüsü	168
5.3. Aile İçi Kadına Yönelik Eş Şiddetinin Yaygınlık Oranı ve Şiddete Maruz Kalma Düzeyi.....	173
5.4. Kadının Eşine Uyguladığı Şiddetin Yaygınlık Oranı ve Düzeyi	177
5.5. Şiddete Karşı Çözüm Mekanizmaları ve Şiddetin Çözumsuz Kalması	179
5.6. Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Algıları, Şiddete Maruz Kalma ve Şiddet Uygulama Durumları	181
SONUÇ VE ÖNERİLER	198-203
YARARLANILAN KAYNAKLAR	204-220
EKLER	221-231
ÖZGEÇMİŞ	232

ÖZET

Kadına yönelik aile içi şiddet konusunda iki farklı yaklaşımdan bahsedilebilir. Bunlardan biri hukuksal diğeri ise toplumsal yaklaşımdır. Hukuksal yaklaşımda kadına yönelik şiddet, kadının insan haklarını ihlal eden bir suç olarak kabul edilirken, toplumsal yaklaşımda ceza odaklı çalışmanın aileye zarar vereceği düşünülmektedir. Bu iki yaklaşımın çıkış noktası ve ana vurgusu, nasıl olup da güvenli, sıcak, sevgi dolu olması gereken aile kurumunun toplumun en yoğun şiddet yaşanan kurumlarından birisi haline geldiğidir. Şiddetin öznesi olan kadınların yukarıdaki yaklaşımlardan hangisini benimsediklerinin tespiti ancak ve ancak kadınların bu ortamdaki davranışlarının belirlenmesi ile mümkündür. Bu amaçla bu çalışmada, şiddetin türleri üzerinden algı, şiddetin faili ve mağduru olma durumları analiz edilerek, şiddetin düzeyi ve yaygınlığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmada karma yöntem araştırması desenlerinden açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Nicel veriler araştırmacı tarafından geliştirilen Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Ölçek fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır. Nicel araştırmaya 475 kişi katılmıştır. Nicel veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılım göstermediği Kolmogrov-Smirnov testiyle tespit edilmiş ve çoklu karşılaştırmalarda Kruskal Wallis, ikili karşılaştırmada Mann-Witney U, ilişkisel analizlerde Bonferroni testi kullanılmıştır. Katılımcıların şiddet algısı, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama durumlarının yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir seviyesi, mevcut medeni durum, evlilik türü, evlilik yaş aralığı, yaşanan yerleşim birimi ve çocukluğun geçtiği yer değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği analiz edilmiştir. Nitel veriler yarı yapılandırılmış bir soru formu ve görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Nitel araştırmaya 15 kişi katılmıştır. Nitel veriler ise içerik analizine tabi tutulmuştur.

Ölçek sonuçlarına göre kadınlar, beş boyut içerisinde en fazla fiziksel şiddet davranışlarını algılamaktadırlar. Bunun yanı sıra psikolojik şiddet içerikli davranışlara daha fazla maruz kalmakta, eşlerine karşı ise en fazla ekonomik şiddetin faili olmaktadır. Tespit edilen maruz kalma düzeyi ve yaygınlık oranları literatürle karşılaştırıldığında; kadınların maruz kaldığı şiddet düzeylerinde dikkate değer bir değişiklik olmadığı, ancak fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinin yaygınlık oranının arttığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, 6284 sayılı Kanun, Algı Ölçeği, Şiddet

ABSTRACT

Two different approaches can be mentioned to domestic violence against women. One of them is legal approach and the other is social approach. In the legal approach, violence against women is accepted as a crime that violates the human rights of women, while in the social approach, it is thought that punishment-oriented work will harm the family. The starting point and main emphasis of these two approaches is how the family institution, which should be safe, warm and loving, has become one of the most intense violence institutions of the society. It is only possible to determine which of the above approaches the women who are the subjects of violence adopt, only by determining the behaviors of women in this environment. For this purpose, in this study, perception upon types of violence, perpetrator and victim of violence were analyzed and the level and prevalence of violence were determined.

In this study, exploratory sequential design, one of the mixed method research designs, was used. Quantitative data were collected through the Women's Perception of Violence Scale developed by the researcher. The scale consists of five sub-dimensions: physical, verbal, economic, psychological and sexual violence. 475 people participated in the quantitative research. Quantitative data were analyzed using SPSS 22 program. Kolmogorov-Smirnov test was used to determine that distribution of data is not normal and Kruskal Wallis was used for multiple comparisons, Mann-Witney U was used for paired comparisons, and Bonferroni test was used for relational analyzes. It was analyzed whether the participants' perception of violence, exposure to violence and violent situations differ according to the variables of age, education level, current working status, income level, current marital status, type of marriage, age range of marriage, the place of residence and place of childhood. Qualitative data were collected using a semi-structured questionnaire and interview technique. 15 people participated in the qualitative research. Qualitative data were subjected to content analysis.

According to the results of the scale, women perceive the most physical violence behaviors among the five dimensions. In addition, they are more exposed to psychological violence behaviors, and they are the perpetrators of economic violence against their spouses. When the exposure level and prevalence determined were compared with the literature; It is understood that there is not a significant change in the levels of violence that women are exposed to, but the prevalence of types of violence other than physical violence increases.

Keywords: Violence Against Women, The Law no.6284, Perception Scale, Violence

TABLolar LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Kadınların Farklı Şiddet Türlerine Göre Şiddete Maruz Kalma Durumları	26
2	Kadınların Hayatları Boyunca En Az Bir Kez Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Oranları	84
3	Türkiye Geneli Yapılan Sosyal Temelli Çalışmalar	87
4	Aile İçi Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet Sonucu Yaralanan ve Ölen Kadın Sayıları	90
5	Açımlayıcı Bir Desen Uygulamasındaki Temel Prosedürler Akış Şeması	99
6	Yasal Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus, TÜİK 2018	100
7	Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)'ni Geliştirmede İzlenen Aşamalar	102
8	Ölçek Puanlarının Yorumlanmasında Temel Alınan Aralıklar ve Anlamları	104
9	Şiddete Maruz Kalma ve Uygulama Düzeylerinin Puanlama ve Yorumlaması	105
10	KŞAÖ'nün Faktör Yapısının Gösterilmesi	111
11	Boyutlara Göre Ölçek Maddeleri ve Maddelerin Faktör Yüklerinin Gösterilmesi	111
12	KŞAÖ'nin Alt Boyutlarının Alfa Güvenilirlik Değerleri	112
13	Başvurulan Uyum İndekslerine Ait Uyum Değerleri ve Modele Ait Uyum Değerleri	113
14	Çarpıklık Basıklık Tablosu	114
15	Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Bulguları	116
16	Çalışma Grubunun Şiddet Algı Düzeyi	117
17	Anket Katılımcılarının Algı Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı	118
18	Şiddet Türleri Algısı ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki	119
19	Şiddet Türleri Algısı ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	120
20	Şiddet Türleri Algısı ile Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki	121
21	Şiddet Türleri Algısı ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	122
22	Şiddet Türleri Algısı ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki	123
23	Şiddet Türleri Algısı ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki	124
24	Şiddet Türleri Algısı ile Yerleşim Birimi Değişkeni Arasındaki İlişki	125
25	Şiddet Türleri Algısı ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki	126
26	Şiddet Türleri Algısı ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki	127

27	Kadınların Şiddete Maruz Kalma Düzeyleri	128
28	Kadına Yönelik Şiddet Davranışları Yaygınlık Oranı (N:475)	128
29	Evli Kadınlarının En Fazla Maruz Kaldığı Şiddet İçerikli On Davranış	129
30	Şiddete Maruz Kalma ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki	129
31	Şiddete Maruz Kalma ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	130
32	Şiddete Maruz Kalma ile Mevcut Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki.....	131
33	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki	132
34	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki	133
35	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki ..	134
36	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Yerleşim Birimi Değişkeni Arasındaki İlişki	135
37	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki	136
38	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki	137
39	Kadınların Şiddet Uygulama Düzeyleri	138
40	Erkeğe Yönelik Şiddet Davranışları Yaygınlık Oranı (N:475)	138
41	Evli Kadınlarının En Fazla Uyguladığı Şiddet İçerikli On Davranış	139
42	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki	139
43	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki ...	140
44	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Mevcut Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki	141
45	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki.....	142
46	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki	143
47	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki	144
48	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişki.....	145
49	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki	146
50	Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki.....	147
51	Mülakata Katılanların Demografik Bulguları (N:15)	148
52	Mağdurların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri	149
53	Çocukken Aile İçi Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumu	149
54	Şiddete Maruz Kalan Kadınların Tahammül Nedenleri	152
55	Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler	154
56	Mağdurların Şiddete Karşı Geliştirmiş Oldukları Çözüm Mekanizmaları.....	160
57	Sorunun Çözumsuz Kalmasının Nedenleri.....	163

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Ekolojik Model ve Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Faktörler	55
2	Araştırmanın Modeli	96
3	Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği DFA Sonuçları	114
4	Evlilik İçindeki Şiddet ile İlgili Tematik Ağ	151



GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Nr.	Grafik Adı	Sayfa Nr.
1	Yaşam Boyu Yaygınlık (Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaşayan Kadınların Yüzdesi)	25
2	Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları	27
3	Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt	92
4	Coğrafi Bölgelere Göre Ankete Katılım (N:413)	115

KISALTMALAR LİSTESİ

- AİŞ : Aile İçi Şiddet
- AİHM : Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
- BM : Birleşmiş Milletler
- CEDAW : Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-
Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Yok Edilmesi Sözleşmesi
- CTS : Conflict Tactics Scale - Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği
- DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı
- GREVIO : Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic
Violence - Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddete Karşı Eylem Uzmanlar
Grubu
- İSKEBE : Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği
- KŞAÖ : Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği
- KYŞ : Kadına Yönelik Şiddet
- OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development
Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
- ŞÖNİM : Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi
- TCK : Türk Ceza Kanunu
- TMK : Türk Medeni Kanun
- TNSA : Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması
- TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
- WEF : The World Economic Forum - Dünya Ekonomik Forumu
- WHO : The World Health Organization - Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Türkiye, aile yapısı itibari ile güçlü ve geleneksel bir görünüm arz etmektedir. Bu köklü geleneksel yapı Osmanlı bakiyesidir. Osmanlı toplumsal ve kültürel olarak mozaik bir yapıya sahipti ve bu yapı onun hukuki yapısına da sirayet emiştii. Osmanlı Devletinde hukuk Şer'i ve Örfi olmak üzere iki temele dayanmaktaydı. Şeri hukukun kaynaklarını Kur'an, Hadis, İcma ve Kıyas oluştuyordu. Bununla birlikte, Şer'i hukuk sadece Müslümanlara uygulanmaktaydı. Müslüman olmayanlar kamu hukuku dışında kalan davalarda kendi dini kurumlarında yargılanmaktaydı. Örfi hukuk kuralları ise gelenek ve göreneklere göre düzenlenmiş, Şeri'i hukukun esaslarına aykırı olmamak kaydıyla padişahların buyruklarından oluşmakta ve Kanunname adıyla bir araya getirilmekteydiler. Nihayetinde, Osmanlı'nın hukuki yapısındaki bu ikilik, Cumhuriyet'e geçişte terkedilerek, modern dünya düzenine ayak uydurulmaya çalışılmıştır. Ancak ne Osmanlı'da ne de Cumhuriyet döneminin ilk 75 yılı içinde kadın dayaağını suç sayan, şiddet mağdurlarını korumaya yönelik siyasi, hukuki ve sosyal bir gelişme olmamıştır (Gülmez, 2014: 46). Bu süreç içerisinde, Türkiye'de kadının aile içi konumuna dair iki farklı yaklaşımın ortaya çıktığı düşünülmektedir. Bunlardan ilki "toplumsal/gelenekselci yaklaşım", ikincisi ise "hukuksal yaklaşım"dır.

Toplumsal yaklaşımda kadın Tanrı'nın erkeğe bir armağanı, erkek tarafından korunması ve kollanması gereken emanet olarak görülmektedir. Kadını sadece hukuki mesuliyetleri açısından ele almanın, onu "vazife" kavramı çerçevesinde değerlendirmenin, evliliği ahlaki bir zeminden ziyade haklar ve sorumluluklardan oluşan hukuki bir zeminde okumanın birtakım sorunları beraberinde getirdiği düşünülmektedir. Toplumsal yaklaşımın aile içi şiddet konusunda ortaya koyduğu çözümlerde ailenin korunması amaçlanmaktadır. Çünkü aile toplumun en temel yapı taşıdır ve aile dağılırsa toplumsal yapının zarar göreceği düşünülmektedir. Bu yaklaşımda şiddet meselesi, toplumun ahlak ve değer eğitiminden mahrum kalmış olmasının sonucu olarak yorumlanmaktadır (DİB, 2015: 6). Ahlak ve değer eğitiminden mahrum kalmak, sosyal, kültürel, dini ve ahlaki olarak Türk toplumunun sahip olduğu değerlerden uzaklaşması ve Batı değerlerinin benimsenmesi olarak değerlendirilmektedir. Toplumda kadınların Batı tipi yaşama sahip olmaları, problemlerin kaynağı olarak görülmektedir. Bu anlayış doğrultusunda, toplumun erkek egemen bir karaktere sahip olduğu söylenebilir. Toplumsal yaklaşım aile içi kadına yönelik şiddette çözüm olarak aileyi koruma gayreti güderken, davranışlara değil düşünce kalıplarına odaklanır. Emir ve yasak dilinden başka yöntem geliştirilmesi gerektiğini savunur. Bu yaklaşıma göre ceza odaklı çalışmak başarıya gidecek yolu kapatmaktadır (DİB, 2015: 28-29).

Kadının aile içi konumuna dair diğer bir yaklaşım ise hukuksal yaklaşımdır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, şer'i hukuku kaldırıp, medeni hukuku getirmiş ve bununla toplumsal yapıyı şekillendirmeye çalışmıştır. Batı'nın pozitivist değerlerini esas alan Cumhuriyet toplumunda, kadın Tanrı'nın emaneti olarak değil, temel hak ve özgürlüklere sahip rasyonel bir birey olarak görülmektedir. Hukuksal yaklaşım, olası şiddet durumunda "cinsiyet ayrımı gözetmeksizin mağdur olan bireyin korunmasını" amaçlamaktadır. Bu amaçla çıkarılan ve düşünsel arka planı toplumsal cinsiyet eşitliğine dayanan "6284 sayılı Aileyi Koruma ve Kadına Yönelik Şiddeti Önleme Kanunu", uluslararası bir sözleşme olan ve İstanbul'da yapıldığı için ismini bu şehirden alan İstanbul Sözleşmesi'nin iç hukuka uyarlanmış halidir. İstanbul Sözleşmesi'ne göre sözleşmeye taraf ülkeler, genel yükümlülükler kapsamında kültür, töre, din, gelenek veya namus gibi kavramları herhangi bir şiddet eyleminin gerekçesi olarak kullanmayacaklarını taahhüt etmişlerdir (İstanbul Sözleşmesi, 2012: madde 12/5).

Buradan anlaşılacağı gibi günümüzde kültürel kodlar ve değer yargıları yani geleneksel yapı ile modern yapı çatışma halindedir. Dolayısıyla, bu iki yapı kadına yönelik aile içi şiddet konusunda da farklı çözümler sunmaktadırlar. Toplumsal yaklaşım olası bir şiddet durumunda aileyi koruma gayreti güderken, hukuksal yaklaşım bireyi koruyucu önlemler almaktadır.

Diğer taraftan, kadına yönelik şiddet araştırmalarında ulusötesi akademik merak nasıl geliyor sorusunun cevabını veren Altınay ve Arat (2008: 51)'a göre, şiddet konusu eş zamanlı olarak gelişen ve birbirinden etkilenen iki farklı paradigmadan beslenmektedir. Bunlardan biri aile içi şiddet paradigması diğeri ise feminist paradigmadır. Aile içi şiddet paradigmasını benimseyen araştırmacılar, toplumsal cinsiyeti şiddetin bir boyutu olarak ele almak yerine onu sadece bir değişken olarak görmektedirler. Feminist paradigmayı ele alan araştırmacılar ise özellikle şiddetin yapısal ve evrensel bir sorun olduğunu anlatırken, toplumsal cinsiyet kavramını kullanmaktadırlar (Yarar, 2015: 25). Feminist yaklaşım, şiddet olgusunu erkek denetimi ve hâkimiyetinin bir sonucu olarak ele alır (Özkazanç ve Örsan, 2016: 14). Fakat her iki paradigmanın da çıkış noktası ve ana vurgusu; "güvenli", "sıcak", "sevgi dolu" gibi tanımlamalarla anılan "aile"nin aslında toplumun en yoğun şiddet yaşanan kurumlarından birisi olduğudur (Altınay ve Arat, 2008: 51). Yukarıda kadının aile içerisindeki yerini açıklarken kullanılan "toplumsalcı yaklaşım" aile içi şiddet paradigmasının, "hukuksal yaklaşım" ise feminist paradigmanın araştırma alanına girmektedir.

6284 sayılı Kanun'un 2012 yılında yürürlüğe girmesinden itibaren, 2018 yılına kadar geçen altı yıllık sürede, İstanbul Sözleşmesi'nin yükümlülüklerini yerine getirmek adına, feminist teorinin gözde kavramı olan toplumsal cinsiyet eşitliği, eğitim sistemine dâhil edilmiş, plan ve projelerde öncelikli konuma yerleştirilmiştir. Her ne kadar 6284 sayılı Kanun'da toplumsal cinsiyet eşitliğinden bahsedilmese de bu kanunda kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirlerin ayrımcılık oluşturmayacağı belirtilmektedir (6284 Sayılı Kanun, 2012: 1ç). Akis vd. (2009: 250)'ne göre, Türkiye'de siyaset alanında feminizm anılmazken onun yerine toplumsal

cinsiyet kavramı feminizm kaynaklı olmasına rağmen daha çok tercih edilmektedir. Fakat toplumsal cinsiyet, İstanbul Sözleşmesi'ne rağmen son dönemlerde giderek içi boşaltılmış bir kavram haline gelmektedir. Resmi politikada, plan ve projelerde öne çıkan toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımı gerek akademik çalışmalarda gerekse medyada yerini zaman zaman aile içi şiddet paradigmasına bırakmaktadır. Bu durum aslında arka planda “toplumsal yaklaşım” ile “hukuksal yaklaşımın” bir çatışmasıdır. Bu çalışmanın temel sorunsalı da buradan yola çıkarak oluşturulmaktadır. Şöyle ki, özellikle 2009 yılında Münevver Karabulut cinayetinden sonra başlayan kadına karşı şiddet, kadın cinayeti ve kadın öz savunma davalarının, kısaca kadın davalarının sistematik takibi, genel olarak feminist harekete hukuksal yapı ile bir ilişki zemini yaratmıştır (Bozkurt, 2019: 28). Kadın davalarını takip eden avukatlar ve aktivistler dava sonucunu medya aracılığı ile yaymakta ve böylece hem kadına yönelik şiddet olaylarını gündemde tutulmakta hem de daha fazla kişinin şiddet olaylarını takip etmesini sağlamaktadırlar. Türkiye’de feminist yaklaşımı benimseyen barolar, meslek grupları, sendikalar, dernekler, kuruluşlar ve akademisyenler şiddetin artıyor olmasında siyasilerin söylemlerinin payı olduğunu ve 6284 sayılı Kanun’un etkin uygulanmadığını savunmaktadırlar (Kıvanç, 2015; Bozkurt, 2019: 46). Karşıt görüşte olanlar ve aile içi şiddet meselesinde aileyi ön planda tutmak isteyenler ise bizzat İstanbul Sözleşmesi ve onun iç hukuka uyarlanmış hali olan 6284 sayılı Kanun’u hedef göstermektedir. Onlara göre 6284 sayılı Kanun yuva yıkmaktadır ve Batı’dan bir kopya yasa olarak alınmıştır (Şahin ve Gültekin, 2014; Saygılı, 2017; Keskin, 2019). Nihayetinde her iki görüşün ortak noktası, kadına yönelik şiddetin artış içerisinde olduğudur. Kadına yönelik şiddetin oransal ve düzeysel bir şekilde artıp artmadığı ve eğer bir artış söz konusu ise bunun nedeninin yasal uygulamalar olup olmadığı meselesi, bu çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Bu sorunsalla ilişkili olarak, evlilik birliği içindeki şiddet ortamında “kadınların, aile birliğinin korunmasını önceleyen toplumsal yaklaşımı mı yoksa kadının bireysel haklarını önceleyen hukuksal yaklaşımı mı benimsedikleri”nin tespiti, ancak ve ancak kadınların bu ortamdaki davranışlarının belirlenmesi ile mümkündür. Araştırma boyunca kadınların şiddete neden tahammül ettikleri, şiddetle nasıl başa çıktıkları ve şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadıkları analiz edilerek bu sorunsala cevap aranmıştır.

Bu çalışma ile Türkiye’deki kadınların evlilik birliği içerisinde şiddet olarak gördüğü davranış türleri, araştırmacı tarafından geliştirilen Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ) ile tespit edilmiştir. Ölçek ifadeleri aynı zamanda şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzey ve oranları tespit etmek için kullanılmıştır. Böylelikle, kadına yönelik aile içi şiddetin hem oran hem de düzey olarak nasıl bir seyir izlediğini tespit edilmiştir.

Çalışma modeli kurgulanırken kadınların şiddet algıları ile şiddete maruz kalma ve eşlerine şiddet uygulama durumlarının; yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durum, evlilik türü, evlilik yaş aralığı, yaşanan yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı varsayımı ile hareket edilmiştir.

Bu çalışmada kadına yönelik şiddet, bir hak ihlali olarak ve bir suç olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın kuramsal çerçevesinde ve sonuçların sunumunda sosyo-kültürel model içerisinde yer alan *feminist kuram*, sosyo-psikolojik model içerisinde yer alan *güç ve kaynak kuramı* ve çok boyutlu model içerisinde yer alan *ekolojik kuramdan* faydalanılmıştır. Kadına yönelik şiddet kavramından “erkek şiddeti” ve bundan da cinsiyete dayalı olan “kadına kadın olduğu için” şiddet anlaşılmalıdır. Bu çalışma “kadına yönelik aile içi eş şiddeti” konusunu işlemektedir. Bu durumda eş kavramından evli olan çiftler (resmi veya dini nikâhlı çiftler) anlaşılmalıdır.

Kadınlar, maruz kaldıkları şiddeti çoğu toplumsal kabuller nedeni ile ciddi bir sorun olarak algılamamakta, çocuklarının mutsuz olacağından çekinmekte, eşlerinin değişeceğini düşünmekte, nereye başvuru yapacaklarını bilmemekte ve kurum ile ilgili olumsuz algıları nedeniyle %89'u şiddetle baş edebilmek için kurumsal başvuru yapmamaktadır (KYŞ, 2015: 36). Psikolojik, sözel, ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet algılarının ölçümü için yapılan akademik çalışmaların değerlendirme kısımlarında en dikkat çekici konu kadınların şiddet türlerine dair bilgisi olmadığıdır. Şiddet türleri hakkında bilgi sahibi olmayan bir kadından, hangi şiddeti yaşadığına dair bilgi toplamak nicel araştırmaların en büyük eksikliğidir. Bu yüzden bu araştırmada karma yöntemle bilgi toplanmıştır. Araştırmanın pilot çalışması için yapılan görüşmede bir katılımcının anlattığı olay, bir davranışın şiddet olarak nitelendirilmesinde algının önemini göstermektedir.

“ ... Önceden ekmeği kartla alırdık hatırlar mısın? Kartın üzerinde sayılar yazardı ama ben onlara pek dikkat etmemiştim. Okuma yazmam da var aslında. Bana üç ekmek mi lazım, üç tane kart veriyordum çocuğuma ama her seferinde daha çok kartla geri dönüyordu. Çok sonradan anladım kartın üzerindeki sayıların aslında ekmek sayısı olduğunu...”

Yukarıdaki anlatıda kadın bir eylem gerçekleştirmekte ve bu eylemi uzun süre sorgulamadığını anlatmaktadır. Üç ekmek almak için üç kart veriyor ve karşılığında hem üç ekmek alıyor hem de beş kart. Bu duruma bir anlam veremiyor ve uzun bir süre sorgulamıyor veya sorgulamayı erteliyor. Aile birlikteliği içinde de davranışlara anlam verememe, erteleme, kabullenme, önemsememe durumu şiddet dolu birçok davranışa karşı birer davetiyedir. Metaforik bir anlatıyla ifade etmek gerekirse, ekmek kartı üzerindeki sayılar şiddet türlerini içeren davranış kartları olarak düşünülebilir. Bu şiddet kartlarında fiziksel, psikolojik, cinsel, sözel, ekonomik şiddet türleri ile ilgili davranışlar bulunmaktadır. Kadın bu kartları “güvenli, sıcak, sevgi dolu” olarak bilinen aile kurumunda eşi ile karşılıklı kullanarak ilişkisini devam ettirmektedir (Altınay ve Arat, 2008: 51). Kadın ne verdiği karttaki şiddet türünün, ne de aldığı karttaki şiddet türünün farkındadır. Yani farkına varmadığı şiddet türünün bazen faili, çoğu zaman mağduru olmaktadır. Bu anlatımdan şiddetin kaynağının kadının davranışları olduğu anlaşılmalıdır. Çünkü farklı şiddet kartlarını elinde tutan sadece kadın değildir. Alışveriş karşılıklıdır. Burada önemli olan şiddetin başlangıç noktası değil, davranış biçiminin şiddet olup olmadığına algılanamama durumudur. Şiddeti algılama hususunda, erkekte kadına yönelik şiddet içerikli davranışların

algılanamaması veya kişinin kendisine normal görünen davranışların aslında kendisine yönelik bir şiddet olduğunu bilememesi, farkında olmadan bazı şiddet türlerinin de uygulayıcısı olmasının şiddeti arttırdığı gözlemlenmiştir. Yapılan yasal düzenlemelerle de şiddet tanımı ve türleri geniş ele alındığı için şiddet tabanı genişlemekte ve şiddetin arttığına dair bir kanıya ulaşılmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde şiddet; kadına yönelik şiddet, aile içi kadına yönelik şiddet kavramları ve konu ile ilgili kuramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise kadına yönelik şiddet konusunun hukuksal çerçevesine değinilmiştir. Üçüncü bölümde konu ile ilgili yapılan çalışmalar sunulmuştur.

Araştırmanın metodolojisi ve bulgular dördüncü bölümde yer almıştır. Veri toplama tekniği olarak, tarafımızca geliştirilen Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ) uygulanmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Kadın çalışmaları özelinde şiddet konusu, çoğu kişi tarafından mahrem bir konu olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle ölçek ile nicel ölçümler yapmanın yanı sıra, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile şiddet mağduru kadınları anlama yoluna da gidilmiştir. Literatür çalışması ve uzman görüşmeleri sonrası hazırlanıp uygulanan ölçek sonuçları, mülakat formundaki soruları şekillendirmiştir. Ölçek belli bir kitleye ulaşarak genel durumun ve algının belirlenmesi açısından önemlidir. Mülakat yöntemi, şiddet olgusu gibi mahrem bir konuyu anlamak ve daha derinlemesine bilgi elde etmek için en uygun yöntemlerden biri olduğu söylenebilir. Bu yöntem bireyin, bir olguya yüklediği fenomenlerin ortaya çıkarılması, katılımcılar tarafından deneyimlenen dünyayı anlamak için önemlidir (Vergin, 2008: 172). Ölçeğin uygulanması online ortamda yürütülmüştür. Mülakat katılımcıları ise Trabzon Ayşe Varlıbaş Kadın Konukevi ile işbirliği ile tipik örneklem kullanılarak tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcılara ulaşmak için kartopu tekniği de kullanılmıştır. Gerek Konukevi tarafından belirlenen katılımcılar, gerekse kartopu tekniği ile ulaşılan katılımcılar ile görüşmeden önce aydınlatılmış onamları alınmıştır. Mülakatların gerçekleştirileceği yer ve görüşme zamanları belirlenirken konukevi yetkilisi ile sürekli koordinasyon halinde olunmuştur. Araştırma grubu dâhilindeki, aile içi eş şiddet anketine katılan ve mülakat yoluyla iletişime geçilen katılımcıların sosyo-demografik özellikleri olarak; yaş, eğitim durumu, yaşadığı yer, çocukluğunun geçtiği yer, mevcut medeni durum, evlilik yaş aralığı, evlilik türü, çalışma durumu, ne tür işte çalıştığı ve gelir düzeyine ait değişkenler incelenmiştir. Araştırmanın nitel bulgularında ise görüşmelerden edilen veriler temalar halinde yazılmıştır. Temel olarak dört tema (aile, tahammül, meşrulaştırma, şiddetle başa çıkma) kurgulanmıştır.

Son olarak, çalışmanın beşinci bölümünde genel değerlendirmeye yer verilmiştir. Şiddet türleri ile ilgili yapılan bir bibliyografya çalışmasında, kadına yönelik şiddet konusunda yaygınlık oranlarının oldukça sık çalışıldığı, şiddet biçimlerinin ve düzeylerinin irdelenmesi gerektiğini vurgulanmaktadır (Boyacıoğlu, 2016: 128). Diğer taraftan, kadına yönelik şiddet literatürünün son 30 yılda sosyal bilimler alanında başka hiçbir konuda görülmedik hızla büyüdüğü görülmektedir

(Özkazanç ve Yetiş, 2016: 13). Özellikle fiziksel şiddet ve beraberinde ele alınan cinsel şiddet yaygınlık oranları hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda açık biçimde ortaya konulmuş olmasına rağmen, pek çok konu tartışmalı olarak devam etmektedir. Bu çalışmada, kadına yönelik eş şiddetinin yaygınlığı, şiddetin türleri ve düzeyleriyle ilgili bulgulara ek olarak aynı davranış türlerinin kadın tarafından erkeğe uygulanma sıklığı ve düzeyinin irdelenmiş olması, bu konuda yapılan alan yazına katkı olarak değerlendirilmektedir.



BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Şiddet Kavramı

Dilimize Arapça'dan geçen şiddet kelimesi, Türkçe sözlükte, bir hareketin, bir gücün derecesi; yeğlilik, sertlik, hız, bir hareketten doğan güç, karşıt görüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, kaba güç, duygu veya davranışta aşırılık olarak açıklanmaktadır (TDK, 2019). Sözcüğün etimolojik izi, 1387'de Berke Fakih'in (Berke İbn-i Kanduz İbn-i İdgü Fakih) kaleme aldığı Melik ve Sultanlara Doğru Yolu Gösterme (İrşâdü'l-Mülûk ves-Selâtin Memluk) eserinde görülmektedir. Burada şiddet "sertlik" anlamında kullanılmıştır. "Sıkıntı" [Fuzuli, Divan & Leyla ve Mecnun, 1535], "yasadışı saldırı" [Cumhuriyet - gazete, 1931], anlamında kullanımları da mevcuttur. İngilizce'de "violence" karşılığı olarak kullanımı 20. yy'a aittir (Nişanyan, 2018).

1.1.1. Şiddetin Tanımı

Marx şiddeti gücün bir aracı olarak tanımlar, Gramsci ise şiddeti, hegemonya kurmak ya da hegemonyayı reddetme stratejisi içinde rıza gösterme ya da tehdidi kullanmak olarak tanımlar (Walby, 2012: 103). Şiddet, bireysel ya da toplu olmak üzere, bireylere hem bedensel hem de ruhsal açıdan zarar veren hareketler bütünüdür (Dişsiz ve Hotun Şahin, 2008: 50). Şiddet, insanın sürekli yakındığı önemli toplumsal bir problemidir. Şiddetin sıklıkla birlikte kullanıldığı diğer bir kavram da saldırganlıktır. Şiddet uygulayan kişi saldırgan davranışlar göstermektedir. Saldırganlık; "hâkim olmak, yenmek, yönetmek amacı ile güçlü, şiddetli, etkili bir hareket; fiil, işlem; bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici (yıkıcı, yok edici) amaç taşıyan bir davranıştır. Şiddet ve terör saldırganlığın çeşit ve dereceleridir" (Erten ve Ardalı, 1996: 141).

Şiddet, her ortamda ve her türlü insan ilişkisinde açığa çıkabilmektedir. Fakat ne gariptir ki insan sürekli yakındığı şiddet olgusunun aynı zamanda failidir de. Şiddet: "Kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış..." olarak tanımlanmaktadır (6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun [6284 sayılı Kanun], 2012:

madde 2d). Yasada şiddet tanımlanırken, şiddet gören kişi (mağdur) esas alınmakta, şiddet kapsam. olarak geniş tutulmakta ve şiddetin türleri belirtilmektedir. Tehdit, baskı ve özgürlük gibi soyut kavramlar şiddet bağlamında referans olarak kullanılmaktadır

Bunun yanında, kamusal ve özel alan ayrımı yapılmadığı görülmektedir. Şiddet, insanın bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine sebep olan, güç ve baskı uygulayıcı bireysel ve toplu hareket olarak tanımlanmaktadır (Sallan Gül, 2013: 17). Bu hareket dayak atmaktan, duygusal eziyete ve parasız bırakmaya kadar büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Bu tür tutum ve davranışlar ceza yasaları ve özel yasalarla yaptırımlara tabidir (Karınca, 2008: 7). Yasada şiddet tanımının kapsamının geniş tutulması aile içindeki şiddet mağdurlarının korunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir (Mertoğlu, 2014: 4332).

Şiddet, bir nesneyi tasvir edecek bir kavram değil, toplumsal ve/veya bireysel bir durumu ortaya koyan bir olgudur (Walby, 2012: 95-96). Toplumsal olgular, bireyin dışında bulunan ve sahip olduğu zorlama gücü sayesinde kendilerini bireye kabul ettiren düşünme, davranma ve hissetme biçimidir. Olgu doğası gereği birey üzerinde dışardan bir baskı uygulama yetisine sahip veya bireysel tezahürlerden bağımsız olarak kendisine ait bir var oluşa sahip olan, toplumun bütününde yaygınlık kazanıp genelleşmiş, sabit veya değişken bir eyleyiş biçimidir. Durkheim (1995: 42-141)'a göre toplumsal olguların açıklanması, gözlemlenebilmesi, kanıtlanabilmesi için kurallar vardır. En temel kural toplumsal olguları nesnelere gibi düşünmemiz gerektiğidir. Bilimin dışında kalan, bilimsel olmayan duygularımız, önyargularımız gibi kavramlar dışarda tutulmalıdır. Toplumların tümünde aynı tepkiyle karşılaşılan olgular kümesi tespit edilmelidir. Öznel ve psikolojik olan ne varsa yani bireysel olan her şeyden arındırılmalı ve son olarak bir toplumsal olgunun başka bir toplumsal olgunun nedeni olduğu unutulmamalı ve olgular farklı toplumsal yapılarla karşılaştırmalı olarak açıklanmalıdır. Şiddet tek bir boyutta ele alınamayacak kadar karmaşık bir olgudur ve farklı olgu ve yapılarla iç içe geçmiştir. Şiddetin toplumun her kesiminde ve yaşamın birçok alanında birden görülüyor olması onun karmaşık doğasının bir yansımasıdır. Şiddet ile ilgili yapılan tanımların zamanla farklı olguları içine alması tanımsal çeşitliliği doğurmuştur.

Şiddetin sonuçlarını dikkate alarak yapılan tanımlamalara da oldukça sık rastlanılmaktadır. Örneğin, tıbbi model yaklaşımını temel alan Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre şiddet, bireyin kendisine ya da başkalarına kasıtlı olarak eylemsel ya da tehditsel kuvvet ve güç kullanımı olarak tanımlamakta ve şiddeti psikolojik zarara yol açma, fiziksel yaralanmaya, ölüme, gelişim bozukluğuna ve mahrumiyete neden olması bakımından ele almaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi şiddet tanımına, fiziksel şiddet ifadesinin yanı sıra güç kavramının dâhil edilmesi şiddet eylemlerinin kapsamını genişletmiştir. Çünkü şiddeti fiziksel şiddet ile sınırlamak şiddetin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkisinin anlaşılmasını engellemektedir. Bu tanım, şiddetin mağdur üzerindeki az gelişmişlik, mahrumiyet, fiziksel ve psikolojik hasar gibi etkilerini de kapsamaktadır

(WHO, 2002: 4-6). Buna ek olarak, tehdit, gözdağı gibi güç ilişkisinden kaynaklanan eylemlerin şiddet tanımına dâhil edilmesiyle geleneksel şiddet algısının değiştiği de söylenebilir.

Heidegger'e göre şiddet içerikli davranışları sergileyen kişi, söylenmeyi ifade eden, düşünülmemenin alanına giren, daha önce hiç vuku bulmamış olanı zorlayan ve hiç görülmemiş olanı gösteren yaratıcı kişidir (Žižek, 2018: 71). Şiddeti en iyi tanımlayanlardan biri olan Michaud (1994), şiddeti “zarar verecek şekilde davranış” olarak nitelermekte ve tanımında nerede, kim, nasıl, kime, neye, ne kadar sorularının cevabını vererek kapsamlı bir tanım yapmaktadır. Michaud (1994)'a göre, şiddet, karşılıklı ilişki ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak gerçekleşmektedir. Şiddet, bedensel, törel ahlaki/moral/manevi bütünlüğe yapılabileceği gibi kişinin mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine karşı da yapılabilmektedir. Diğer taraftan, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranmak şiddetin varlığının kanıtıdır (Michaux, 1978'den aktaran: Michaud 1994: 8-9). Şiddet olgusu toplumsal cinsiyet olgusu ile karşılaşınca tanımda yer alan öğeler esneklik göstermektedir. Özellikle bireysel ilişkilerde ve kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli davranışların şiddet olarak görülüp görülmemesi konusu oldukça problemlidir.

1.1.2. Şiddet Türleri

Tarihte şiddet konusunda ya da şiddetin tarihi konusunda söz söylemek ve bu konuda tartışmak, birçok bakımdan eğitimde şiddet veya aile içinde şiddet vs. gibi konuları tartışmaktan çok farklıdır. Tarih boyunca insanlar şiddeti denetim altına almaya çalışırken yeni şiddet biçimleri üretmişlerdir. Bu yüzden “tarihin her hücresinden şiddet fişkırmaktadır ve tarih adeta şiddetin tarihidir”. Dolayısıyla, şiddeti kronolojik ele almaktansa, tematik olarak değerlendirmek daha mantıklıdır (Kuyuş vd. 1996: 197-198). Dünya Sağlık Örgütü şiddeti üçe ayırmaktadır. Birincisi, bireyin kendisine uyguladığı şiddet, ikincisi, kişilerarası yani aile içi şiddet ve üçüncüsü örgütlü veya organize şiddettir (WHO, 2002: 4).

Diğer taraftan, şiddete maruz kalan, şiddeti yaşayan gruplara göre de bir sınıflandırma yapılabilir. Buna göre şiddet, kadına, çocuğa, yaşlıya, akrana, kardeşe, flört edilen kişiye, engelliye, LGBT mensuplarına, mülteciye ve kişinin kendisine yönelik olabilmektedir (Polat, 2016: 16). Bu ayrımların dışında şiddet kavramsal olarak ta sınıflandırılmaktadır. Örneğin, Byung-Chul Han (2017), şiddeti makrofiziksel ve mikrofiziksel olarak ikiye ayırmaktadır. Ona göre şiddetin, her şeyi olumsuzlayan disiplin toplumu ile her şeyi olumlayan başarı odaklı geç modernite toplumuna geçiş yaparken kendini kamufle eden bir topolojisi bulunmaktadır. Yüzeylerin ve genel şekillerin özelliklerini inceleyen, fakat uzunluk ve açılarla ilgilenmeyen geometri dalı olan topoloji kavramı ile şiddetin değişen doğasına vurgu yapan Han (2017: 71)'ın kavramsallaştırdığı makrofiziksel şiddet, “esir alan ve özgürlüğü çalan bir dış güç” olarak ifade edilir. Mikro şiddet ise, “kılcal damarlara ve sinir uçlarına doğru çekilen bir şiddet türü ”dür ve artık bir iktidara ve bir düşmana

ihtiyacı yoktur. İnsan artık şiddeti kendi içinde yaşamakta ve bir düşmana ve iktidara gerek duymamaktadır. Çünkü modern toplumun öznesi, aşırı iletişim, aşırı üretim, aşırı performans odaklandığı sürece kendisine dışsal şiddetten daha fazla zarar verecektir ve ona tutsaklığı artacaktır (Han, 2017: 10).

Žižek (2018: 13-14) ise şiddet olgusunu açıklarken, şiddeti "öznel şiddet" ve "nesnel şiddet" diye ikiye ayırmaktadır. Ona göre özne şiddet, nesnel şiddet biçimini içeren şiddet yapısının sadece en görünür kısmıdır. Şeylerin normal ve huzurlu halinin bozulması olarak görülür ve aslında aşırı görünürdür. Normal olan ve huzuru bozan her şiddet özne şiddettir. Bireylere göre ortaya çıkan şiddet türünün bağlantısı en fazla saldırganın psikolojik rahatsızlığı ile ilgili olabilir. Özne şiddetin en sorunlu kısmı da saldırgan için uygun bir gerekçe bulunması ve konunun normalleştirilmeye çalışılmasıdır. İkinci şiddet türü ise nesnel şiddettir. Nesnel şiddet, zihnimizi ilk başta yoran ama aslında içinde bulunduğumuz şiddet sarmalını ekonomi-politik ikilem bağlamında ortaya koyan en iyi açıklamadır. Nesnel şiddet, özne şiddette normal olarak gördüğümüz şeylerin özünde aslında bir şiddet barındırdığını anlatmaya çalışır. Nesnel şiddetin görünmez olduğunu söyleyen Žižek (2018)'e göre şiddet kapitalizmle beraber yeni bir biçime bürünmektedir. Bu dönüşümünü açıklamak için iki farklı şiddet türünden bahseden Žižek (2018) nesnel şiddeti "sistemik şiddet" ve "sembolik şiddet" diye ikiye ayırır. Sistemik şiddet, ekonomik ve politik sistemin pürüzsüz işleyişinin yıkıcı sonuçlarını içeren şiddettir. Fizikteki karanlık madde gibidir, görünmezdir. Özne şiddetteki gibi açıkça "ben buradayım" demez. Onu günlük hayatta göremeyiz ama bir kere farkına varıldığında ve algılandığında karşılaştığımız her olayın altında nesnel şiddet türü olan sembolik şiddetin bir türevini görmemiz kaçınılmazdır. Örneğin, Rusya'da Sovyet hükümeti sistemik şiddete entelektüellerin neden olduğunu düşündüğü için tüm entelektüelleri zorla ülkeden çıkarma kararı almıştır. Çünkü bu insanların içlerinde samimi, hayırsever, yoksullara yardım eden kişiler bulunmaktaydı ve onların bu davranışları sistemik şiddetin devam etmesine neden olmaktaydı. Sistemik şiddet sadece doğrudan bedensel şiddet değil, aynı zamanda şiddet tehdidi de dâhil olmak üzere tahakküm ve sömürü ilişkilerini devam ettiren incelikli bir baskıdır. Kapitalizmin temel sistematik şiddeti, kapitalizm öncesi her türlü doğrudan sosyal ve ideolojik şiddetten çok daha tehlikelidir. Žižek (2018) bunu Lacan'ın gerçek ve gerçeklik kavramı ile açıklar. Lacan'a göre çok fazla sefaletin olduğu ve ekolojik bozulmanın yaşandığı bir ülkenin gerçekliği, insanların içinde bulunduğu durumdur ama gerçek ise ekonomistlerin raporlarında okunan ülkenin mali bakımdan sağlam olduğuna dair rapordur. Görünen gerçeklik farklıdır, deklare edilen gerçek farklıdır. Gerçeklik önemli değil, önemli olan gerçektir ki o da sermayenin durumunu yansıtır. Sistemik şiddet ona göre özne şiddete karşı savaşırken nefret ettikleri durumun ta kendisini yaratan Liberal komünistlerin ikiye bölünmüşlüğüdür (Žižek, 2018: 21-33). Sembolik şiddet ise dile ve dilin çeşitli biçimlerine işlenmiş olan şiddettir. Sistemik şiddete göre daha temel bir şiddettir. Kışkırtma olaylarında, yeniden üretilen toplumsal tahakküm ilişkilerde etkin değildir. O zaman bu şiddet türü daha çok sessiz kaldığımız ya da "nasıl olsa birileri bir şeyler yapıyordur" diye ötelediğimiz duygu ve düşünce haline büründüğümüz dönemlerde daha hissedebileceğimiz bir şiddet türüdür. Sembolik şiddet olaylarında empati yapmanın kişiyi tuzağa

düşürdüğü, dolayısıyla şiddete mesafeli ve tarafsız bakmak, olaylara "yamuk bakmak" gerektiği düşünülmektedir (Žižek, 2018: 15). Örneğin, ona göre “her altı saniyede bir çocuk ölüyor ve siz bu paragrafı okurken geçen sürede altı çocuk açlıktan ölecek” türünden kurulan cümleler samimiyetsiz bir ahlaki öfkedir. Bunlar, "Sol liberal insancıl söyleme hâkim sahte aciliyet hissi" yaratmaktan ve kendi malını pazarlamaktan öteye gitmeyen satış taktikleridir. Tıpkı Starbucks'a gelen müşterileri karşılayan posterde, içilen her kahvenin Guatemala'da çocukların sağlık hizmetine gittiği söylemi gibi. Žižek (2018: 15-22) 'in medyanın fişeklediği sembolik şiddet haberleri için tavsiyesi ise sessiz bir yerde inzivaya çekilip bu şiddete neyin yol açtığını öğrenmenin gerekliliğidir. Çünkü bu durum ona göre, günümüzde egemen olan hoşgörülü liberal tutumun temel meselesidir. Sembolik şiddet aslında konumuz için ayrı bir öneme sahiptir. Kadına yönelik şiddet konusunda medyanın bize sunduğu haber şekli tipik bir sembolik şiddet örneğidir. Fakat, Žižek (2018) kendi ideolojisine göre yorumladığı bir adım geriden bakmak veya yamuk bakmak meselesi bireysel ilişkilerinde yapılabilecek bir şey gibi görünmemektedir. Özellikle aile içi şiddet, acil çözülmesi gereken bir sorundur. Çünkü bu mesele kısa vadede eşleri, uzun vadede müşterek çocukların geleceği ile ilgili bir meseledir.

1.1.3. Toplumsal Açından Şiddet Tarihi

Ertürk (2015: 18)'e göre şiddet; iktidarın sarsıldığı, ikna mekanizmalarının çöktüğü ve birbirleriyle yarışan alternatif toplum kesimleri arasında gerilimlerin arttığı dönemlerde tırmanışa geçmektedir. Yirminci yüzyıl dünya savaşları, soykırımlar, devrimler, sömürgecilğe karşı direniş, bağımsızlık savaşları gibi şiddet içerikli pek çok olayla başlamıştır. Dolayısıyla yenedünya düzenine geçiş oldukça kanlı olmuştur. Bu bağlamda günümüzde yaşanan kaba şiddet 20. yüzyılın son çeyreğinden itibaren çözülen ve değişen hegemonyanın bir sonucudur ve farklı şiddet biçimleri aynı kaynaktan beslenmekte olup birbirleriyle ilişkilidirler.

Savaşlar açısından şiddet tarihine baktığımız zaman 1500-1700 arası Avrupa tarihi kadar savaştı bir dönem daha olmamıştır. Zira bu dönem boyunca, herhangi bir devlet her üç yıldan birinde savaş halindedir. Örneğin 16. yüzyılda Avrupa'da tek bir savaşın bile olmadığı yıl sayısı 10'dan azdır (Kuyuş vd. 1996: 199). 1914-1945 yılları Avrupa'da ve Dünyada 30 yıllık bir savaş dönemidir. Ekonomik çöküntü, depresyon, büyük bunalım, totaliter rejimler ve bu rejimlerin topluma yaptıkları, açlıklar, kıtlıklar, toplama kampları, ülkeler arası savaş, vs. olaylara şahit olması sebebiyle 20. yüzyıl, büyük kayıpların verildiği, şiddet yüzyılı, olarak bilinmektedir. 1945-1975 yılları ise “şiddetin, bütün boyutlarının değilse de bazı boyutlarının yok edildiği, üç aşağı beş yukarı küresel düzeyde çok yüksek kalkınma tempolarının görüldüğü ve nisbi bir refahın yine nisbi olarak yaygınlaşmasına tanık olduğu bir dönemdir” (Kuyuş vd. 1996: 202-203).

20. yüzyıla atfen şiddet ile ilgili görüşler iki ayrıma tabi tutulabilir. İlk ayrım içinde, tarihin bir tekrardan ibaret olduğu ve dolayısıyla şiddetin de tarihteki diğer olaylar gibi sürekli bir tekrara

düştüğü düşüncesine sahip olanlar ve şiddet adına görece daha kötümser yaklaşımlara sahip olanlar bulunmaktadır. 20. yüzyılda bir şiddet çağının açıldığını düşünenleri ve değişen bir durum olmadığını düşünen araştırmacıları da bu gruba koyabiliriz. Hobsbawm (2008), 2003 yılında kendi ülkeleri içinde ya da dışında yaklaşık 38 milyon insan mülteci sayısını olduğunu ve bu sayıyı İkinci Dünya Savaşı sonrasında yerlerinden edilmiş kişilerin sayısı ile kıyaslanabilecek kadar yüksek olduğunu belirtirken, 2019 yılı itibari ile bu sayı 173 milyona ulaşmıştır (IOM, 2019). Ancak, tarihçi Halil Berktaş'a göre insanların tarihi, şiddeti denetim altına alma çabalarının tarihidir, ama şiddeti denetim altına alma çabalarının yeni şiddet alanları doğurmaktadır ve bu durumun da bir paradoks yarattığını dile getirmektedir. Bu dönemde gerek imparatorlukların dağılması, gerekse iki kutuplu eski dünya düzeninin dağılarak normlarının çözülmesi veyahut da yeni normların, yeni düzenleyicilerin tanımlanamamasından ötürü yeni bir şiddet dalgası yaşanmaktadır ve buna "Yeni Ortaçağ", "Yeni Karanlık Çağ" gibi adlar veriyorlar". Ona göre insanlık, belki ideal bir çare bulamayacak ama bu büyük devletlerden değil de küçük iktidar odaklarından kaynaklanan yaygın ve çok merkezli şiddet odaklarının çaresini arayacaktır (Kuyaş vd. 1996: 202-204).

İkinci ayrıma dâhil edilenler ise 20. yüzyılın birinci yarısıyla ikinci yarısı arasında köklü farklar olduğunu, düne oranla çok daha barışçıl bir ortam yaratıldığını düşünen veya 20. yüzyıl sonrası daha iyimser yaklaşımları olan düşüncelerdir. Bu anlayış, iniş çıkışları kabul eden doğrusal bir anlayıştır. Bu ayrıma göre 20. yüzyıl sonunda şiddet, en azından normatif düzeyde dışlanmaktadır. Örneğin devrim şiddet içerir, demokrasi ise şiddeti dışlar ve ortak payda bulma, uzlaşma konusunda normları vardır. Modern devlet, bir yandan şiddetin belirli bir ölçüde yeşerdiği bir ortam oluşturur ise de, öbür yandan, gündeme şiddeti dışlamaya yönelik bir dizi program getirir. Toplumsallaşma bu programlardan biridir ve eğitim yolu ile gerçekleştirilmektedir (Kuyaş vd. 1996: 201). "İktidarın aşırı uçtaki biçimi, Bir'e karşı Herkes'tir. Şiddetin aşırı biçimi ise, Herkes'e karşı Bir'dir ve böylesi, şiddet araçları olmaksızın mümkün değildir" (Arendt, 1997: 48). Araçlara ihtiyacı olan şiddetin aynı zamanda sayılara da ihtiyacı vardır. Demokrasi şiddetin ihtiyacı olan sayılara sahiptir. Bir tiran şiddetle iktidarını ancak bir yere kadar devam ettirebilir çünkü etrafında yönetimi ve dolayısıyla şiddeti paylaşacağı bir erk bulunmamaktadır. Şiddetin araçlara ve sayılara ihtiyacı olduğu düşüncesine ek olarak şiddet aynı zamanda bir araç ve amaç olarak kullanılmaktadır. Bir araç olarak şiddet ve bir dışavurum olarak şiddet ile karşı karşıyayız. Birinci türde şiddette, tıpkı gazların kullanımında olduğu gibi, belli hedeflere varılması için şiddet yoluyla ya başkalarına zarar verilir ya da caydırıcı bir etki yaratılır. İkinci türde şiddet ise ister bireysel ister kolektif olsun bir amaçtır. Sonucu dikkate almayan bir kahramanlık amaçlanmaktadır (Ünsal, 1996: 30). Bu da tipik olarak Nazi subaylarının uyguladığı şiddete örnektir. Hamburg savcılığı 1960'lı yıllarda birlik hakkında soruşturma açtığında adamların birçoğu, arkadaşları yanında 'kancık' durumuna düşmekten korktuklarını; 'erkekliklerini' kanıtlamak istediklerini ve 'hanım evladı' olarak değerlendirilmekten korktuklarını ileri sürerek bu davranışlarını açıklamaya çalışmışlardır (Moses, 1996: 27). 20. yüzyıl imparatorluklardan ulus devlet düzenine geçildiği, yönetim şekillerinin demokrasiye döndüğü bir yüzyıldır. Şiddetin 20. yüzyılda bu kadar fazla olmasının nedeni bu değişim olarak görülmektedir.

Dolayısıyla bazı düşünürlere göre şiddet bir sistem ve yönetim sorunudur. Ulus devletlerin şiddet eylemini meşrulaştırılmasına ilişkin Tagore'nin görüşleri şu şekildedir: "Ulus olma ideası, icat edilen en etkili uyuşturucu maddedir. Yoğunluğun etkisi altında, bütün bir ulus neredeyse sistematik bir şekilde ahlaki çöküntüsünün farkına varamadan, bu tehlikeli bencillığe tutsak olur. Genel bir hukuk bilincine sahip olan her toplumun; kin, yalan, casusluk veya cinayet olarak nitelendirdiği olgular, ulus belirlemesinin soyut bir ilkesi uğruna gerçekleştirildiği anda, haklı eylemler olma niteliği kazanır" (Tagore'dan Aktaran: Moses, 1996: 24). Moses (1996)'e göre, başka şartlar altında bir insanı öldüremeyecek kişinin ulus devlet bekası adına asker kimliği ile başka bir insanı öldürmesi ulus adına yapılan bir davranıştır. Vicdana yani üst benliğe uyuşturucu verilmiş olur. Bu sadece askeriyede böyle değildir. Bunlara aynı ideolojik baskının sonuçları olan daha küçük ve önemsiz kurumlar, gençlik çağında dâhil olunan arkadaş grupları, çeteler, fanatik ve diğer aşırı gruplar, dini ve etnik gruplar ve diğer ideolojik düşünce grupları da eklenebilir (Moses, 1996: 24).

Michaud (1994) 20. yy da verilen büyük kayıplara atfen günümüzde yaşanan şiddetin artık yok edilmesi gereken bir felaket olmadığını ve toplumsal yaşamın sıradan bir parçası olduğunu düşünmektedir. Bu durum aslında Hannah Arendt (2014)'e göre "kötülüğün sıradanlaşması"dır. Arendt, kötülüğü sıradanlaştıran her türlü eylem ve düşüncenin de şiddet içerdiğini savunur. Hannah Arendt (2014), Nazi Almanyası döneminde milyonlarca Yahudi'yi toplama kampında ölüme götüren yani Nazi Almanyası'nda koruma timi olan birlik subayı Eichmann'ın yargı sürecini ele aldığı kitabında kötülüğün nasıl sıradanlaştığını ve emir komuta içerisinde, sorgulanmadan nasıl yürütülebileceğini anlatmaktadır.

İnsanlık tarihi ile ortaya çıktığı düşünülen şiddet olgusu çok yönlüdür. Geleneksel şiddet türünde fail de mağdur da insandır. Fakat insanlığın hiçbir döneminde şiddetin modern zamanlardaki gibi yoğun olmadığı düşünülmektedir. Fakat Michaud (1994)'a göre suç ve şiddetin tırmanışı henüz saptanamamıştır. O, toplumun durulduğunu, geleneklerin uygarlaştığını söyleyerek çağımızın geçmiş dönemlerden daha acımasız olduğunu varsaymayacağımızı ifade etmektedir. Kamuoyundaki artan gerginliğin nedeni ise suçluluğun artması değil, suçların normlarından kaynaklandığını düşünmektedir. Michaud (1994), az gelişmiş toplumları kabadayı, vahşi, saldırgan olarak görür ve onların öldürme olanaklarının kısıtlı olduğunu, teknoloji toplumunun ise şiddetin bile kurallaştığını, çağdaş dünyada yaşayan her bir ülkenin şiddet fenomenlerinin farklı olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla, çağdaş toplumlar sahip olduğu teknoloji ölçüsünde "yıkım ve denetim" olanaklarına, kitle iletişimlerine, toplumsal örgütlenme ve yönetim yöntemlerine sahiptir. Bu toplumlarda şiddetin açık, kaba ve kanlı uygulamaları açıkça yasaklanmıştır (Michaud, 1994: 30-37).

Walby (2012:104)'a göre kişiler arası şiddet yeni bir savaştır. "Yeni savaş", devletlerarası olmaktan ziyade kişiler ve gruplar arasındadır. Şiddeti daha çok sorgulayabildiğimiz, şiddete karşı daha duyarlı olduğumuz, insan hak ve özgürlüklerinin daha çok gündemimizde olması, medyanın devlet tekelinden çıkıp devletin denetleyemeyeceği hale gelmesi ve eski değerlerin (ki bunlar şiddet

üreten kültürel değerlerdir) çöküşü ile şiddetin artık kalkanlarını indirdiği düşünülmektedir. Diğer taraftan, medyanın şiddeti yönlendirdiği ile ilgili görüşler de bulunmaktadır. Hobsbawm (2007) bunu "CNN etkisi" olarak ifade etmektedir. Televizyon, bir yandan kitlelere dünyanın her tarafındaki olaylara ilişkin bilgi akışı sağlarken; bir yandan da yönetimlerin, çok büyük bir hızda kamuoyunu harekete geçirmek için seferber ettiği bir araç görevi görmektedir. Dolayısıyla, haberlerin seçici bir tarzda, kamuoyuna gösterilmek istenen şekilde veriliyor olması dikkat edilmesi gereken noktadır (Hobsbawm, 2007: 26-27; Žižek, 2018: 14). Bu durumda medya devlet tekeline çıkmış gibi görünse de medyanın denetimi devlet elinde olabilir ve gerektiğinde şiddet algısı da yönlendirilebilir ancak bu durum hukuku daha etkin olabileceği anlamına gelmemektedir.

İki büyük dünya savaşının yaşandığı 20. yüzyılda insanlık yaşam ölüm çizgisini derinden hissetmiş ve bu yüzyılda her şeyde olduğu gibi savaşta da "aşırılık" hüküm sürmüştür. Bu çağda diğer çağlardan farklı olarak siviller savaflara müdahil olmuş, asker-sivil ayrımı kalkmış hem devletler hem de siviller şiddete hizmet eder hale gelmişlerdir. Yeni savaş biçimleri ile birlikte 20. yüzyıldan 21. yüzyıla şiddetin olağanlaşması miras kalmıştır. Hobsbawm (2007)' a göre 21. yüzyılda da savaşlar devam etmektedir. Michaud (1994)'a göre şiddet artık sıradanlaşmış ve toplumsal yaşamın bir parçası olmuştur. Sonuç olarak, 21 yüzyıl, 11 Eylül felaketi ile başlamışken, tüm Ortadoğu şiddet ve istikrarsızlık içindeyken, Afrika'da, Latin Amerika'da çatışma hali devam ederken, ulus devletlerin bekası adına savaş ticareti yapılırken ve tüm bunlar içinde belki de en üst seviyede alarm veren ırkçılık ve ayrımcılık dünyanın en sakin ülkelerinden biri olan Yeni Zelanda'ya kadar ulaşmışken, bu yüzyılın barış yüzyılı olmadığı açıktır.

Bu kadar şiddet dolu bir yüzyıldan sonra içinde bulunduğumuz yüzyılı şiddet yaygınlığı ve/veya şiddetin düzeyi bakımından nasıl değerlendirebileceğimiz sorunu ortaya çıkmaktadır. Bauman (2015)'a göre şiddetin toplam hacmini nesnel bir biçimde ölçmek imkânsızdır. Dolayısıyla modern tarihin yükselen ya da gerileyen bir şiddet öyküsü olup olmadığını söylemek imkânsızdır. Tarihsel şiddet eğilimine ilişkin şimdiye kadar yapılan bütün değerlendirmeler kısa ömürlüdür. Bunlar, baskının meşruluğu kadar tartışmalı ve meşruluğa bağımlı şiddet olarak sınıflandırılması kadar kısıtlayıcıdır (Bauman, 2015: 273-275).

Bu bölümde şiddetin kelime anlamı ve kavramsal çerçevesi açıklanmaya çalışıldı. Şiddet kavramının "göreceliliği ve tanımlanamazlığının" bir rastlantı olmadığı, bu durumun toplumsal gelişmeye dair bir işaret olduğu düşünülmektedir. Öyle görünüyor ki şiddet kendini dönüştüren ve her kimin elindeyse onda tekelleşen bir kavramdır. Böylece, şiddet hem görünürlük açısından daha çok gizlenebilmekte hem de kime yönelik olduğuna göre farklılaşabilmektedir ve dahası farklı coğrafyalarda var olan toplumsal ve hukuki yapıya göre de değişik anlamlara gelmekte ve yaptırımları da farklılaşmaktadır.

1.2. Kadına Yönelik Şiddet Konusunun Ele Alınışı

Feminist teolog Rosemary Radford Ruether'e göre kadına şiddet meselesi, her biri için ayrı çaba gösterilmesi gereken şu sorunlardan oluşmaktadır: Ekonomik yapıdan etkilenen ve gittikçe fakirleşen ve muhtaç duruma düşen kadınlar, kadına yönelik şiddet, kız çocuklarının ceninken ya da çocukken öldürülmesi, tecavüz, ensest ilişkiler, ev içi şiddet, fahişelik, din öğretilerinde veya kurumlarda ayrımcılık, eğitim hakkından mahrumiyet, doğum kontrolü ve kürtaj hakkının ellerinden alınması, namus cinayetlerine kurban gitmesi, çocuk yaşta evlilik ve daha fazlası (Ruether, 2005). Kadına yönelik şiddetin mahiyetini anlamak için aşağıdaki örnekler göz önüne alınabilir: Pakistan'da erkek kardeşinin daha üst bir kasttan bir kadın ile ilişkisi nedeniyle yaşadığı köy ihtiyar heyeti tarafından tecavüz ile cezalandırılan Muktaran Bibi; Kuzey Kore'de Kaechon Kadın Tutuk evinde hamile kalıp, çıplak zeminde doğum yapmaları için tutukevi doktoru tarafından karınlarına çizme ile basılan isimsiz üç kadın; Nijerya'da evlilik dışı çocuk beklediği için taşlanarak ölüm cezasına çarptırılan ve halk tarafından başı parçalanıncaya kadar taşlanan Amina Lawal; ABD Kuzey Karolina'da bir zamanlar onu çok sevdiğini söyleyen kocası tarafından 50 kez bıçak saplanan kadın; Mısır'dan Somali'ye uzanan bir bölgede %80 ila %100 klitoris sünnetiyle sakatlanmış kadınlar ve genç kızlar (Holland, 2016: 17-18). Yakın bir tarihte hikâyesi sinemaya "Soraya'yı Taşlamak" olarak geçen, 1986'da kocasının boşandığında nafaka vermemek için kendisine iftira atarak recm olmasına neden olduğu Süreyya; Mart 2015'te Kâbil'de bir türbenin önünde muska satan bir kişiyle girdiği tartışma sonrasında, adamın Ferhunde'nin Kur'an yaktığını öne sürmesi üzerine toplanan kalabalık tarafından dövülerek linç edilen, üzerinde arabayla geçilen ve yakılan Afgan kadın Ferhunde Melikzade.

Bu örneklerden bütün ülkelerde olduğu gibi elbette Türkiye'de de vardır. Örneğin, Feminist derginin 2. sayısındaki haberlere göre, Tekirdağ'da bir komiserin, ilişki kurdukları kişilerin adlarını verdikleri için telekızlara ateş ederek ağır yaralaması; bir kocanın kendisini uykudan uyandırmak için seslenen karısına tokat vurarak düşüp ölmesine neden olması; (Feminist, 1987a: 7) evden uzaklaştırılmayı hazmedemeyen, görüş gününde yaşları 2 ve 4 olan çocuklarını eve getirip alkol alan daha sonra da çocukları öldüren ve ardından intihar eden babanın eşinden bu şekilde intikam alması; Mardinli N.Ç.'nin henüz 13 yaşındayken aralarında kaymakamlık yazı işleri müdürü, bir yüzbaşı, muhtar ve korucuların da bulunduğu 28 kişinin cinsel istismar ve tecavüzüne maruz kalması ve rızası vardır diye hakkında karar verilmesi; tüm Türkiye'nin ölümünü izlediği eski eşi tarafından boğazı kesilen Emine Bulut cinayeti Türkiye'den verilebilecek şiddet olaylarına örnek teşkil etmektedir.

Tarihin en bilinen döneminden bugüne, kadına yönelik şiddetin hep var olduğu söylenmektedir. Diline, dinine, rengine, kültürüne, etnik ve sosyal sınıfına bakılmaksızın bütün toplumlarda kadına yönelik şiddet, yaygın olarak görülmektedir (Alhabib vd.,2010). Kadına yönelik şiddet, yeri ve mekânı olmayan her an her yerde karşılaşılabilecek, kadına kadın olduğu için yöneltilen olumsuz eylemler için bir çatı kavramdır. Eş şiddeti ve diğer aile içi şiddet biçimleri, cinsel şiddet, kadın sünneti, namus ve çeyizle ilgili cinayetler de dâhil olmak üzere kadın cinayeti, zorla fuhuş ve

ekonomik istismarı içeren insan ticareti, çatışma ortamlarında ve savaşlarda kadına yönelik şiddet küresel düzeyde kadına yönelik en yaygın şiddet türleridir (WHO, 2014: 82).

Dünyada kadına yönelik kurgulanmış mizojininin (kadına yönelik nefretin) izini kutsal metinlerde, (örneğin, Adem ve Havva'da) hatta mitolojik hikayelerde (örneğin Pandora'da), süren Holland (2016: 287), insanların tekerleği bulmadan önce mizojiniyi bulduklarını iddia etmektedir. Ona göre, başka hiçbir önyargının bu kadar uzun sürmedi, hiçbir ırk bu kadar ayrımcılığa ve haksızlığa maruz kalmamıştır.

Ertürk (2015:40)'e göre kadına yönelik şiddeti diğer şiddet türlerinden ayıran özgün bir yapısı bulunmaktadır. Şöyle ki, kadınların özerk güçlerinin ataerkil sistemde sistematik olarak bastırılması sebebiyle şiddet görmesi veya şiddete maruz kalması, kadınlara yönelik şiddeti diğer şiddet olaylarından ayırmaktadır. Şiddet anlık bir durumdur; yaşanır ve biter. Fakat kadına yönelik şiddet nesilden nesile devam etmektedir (İçli, 1995: 21; Vatandaş, 2003: 19).

Ulus-devlet modelinin damgasını vurduğu yirminci yüzyıl, egemen (geleneksel) aile yapısının çözülmeye başladığı bir dönemdir. Bireyler ya da gruplar, bu dönemde ortaya çıkan insan hakları sistemine ulusal veya uluslararası erişme imkânına kavuşmuş ve böylece örgütlenerek hak talep etme hakkına sahip olmuşlardır. Genel olarak kadın sorunu da bu duruma verilebilecek örneklerdendir. Gerek Türkiye'de gerekse Dünya'da kadın hareketinin kazandığı çeşitlilik, bireysel ve kitlesel olarak sürdürdükleri hak arama mücadelesi günümüzün en etkili küresel hareketi haline gelmiştir. Bu hak arama mücadelesinde kadına yönelik şiddet kimilerine göre, "her geçen gün daha yıkıcı ve daha yıkıcı sonuçları olan ve gittikçe artan, sosyal bir problem" (Taşdemir Afşar, 2015; Aytaç vd.,2016), kimilerine göre ise şiddet aslında artmamakta, sadece şiddetin özellikle medya ve son yıllarda hukuksal metinlerde anaakım olmayı başaran feminist teorinin de etkisiyle, şiddet yüklü olayların medya tarafından sunumu ile ilgili olduğu tartışılmaktadır (Zizek, 2018; Gültekin ve Şahin 2015; Şahin ve Gültekin, 2014).

1.2.1. Kadına Yönelik Şiddet Sorununun Tarihsel Gelişimi ve Şiddete Karşı İlk Tepkiler

Türkiye'de kadın hareketinin ayak sesleri 1980'li yıllardan itibaren duyulmaya başlamıştır. Başlangıçta feminist gruplar tarafından dillendirilen kadın konusu, daha sonra feminist olmayan kesimler tarafından da ilgi görmeye başladı. 1980 sonrası kadınlar arasında dillendirilen konular aslında 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren modernleşme sürecinin getirdiği maddi ve kültürel ortamının da konusuydu. Fakat ne Osmanlı da ne de Cumhuriyetin ilk 75 yılında kadına atılan dayacağı suç sayan ve mağdurları korumaya yönelik siyasî, hukukî ve sosyal bir gelişme olmamıştır (Gülmez, 2014: 46).

Türkiye, aile yapısı itibari ile güçlü ve geleneksel bir yapıya sahiptir. Bu yapı bir Osmanlı bakiyesidir. Bu nedenle öncelikle Osmanlı devletinde kadının konumu konusuna değinmekte fayda görülmektedir. Çaha (2010), Osmanlı'da kadınların hayatında radikal değişikliğin İstanbul'un fethi ile gerçekleştiğini söylemektedir. Şöyle ki, İstanbul'un fethi ile aile yapısı Batı kurumlarının etkisi altında kalmış, şehir merkezinde yaşayan Osmanlı kadınları, Bizans kültürünün de etkisiyle, kendilerini harem hayatı içinde bulmuşlardır. Harem kadınlarının sosyal yaşamı, çocuk bakımı ve ev kadınlığı ile sınırlıdır. Bu arada belirtmek gerekir ki harem hayatı İstanbul'un yanı sıra refah düzeyi yüksek olan kent merkezleri ile sınırlıdır. Osmanlı'da İstanbul taşradan farklıdır ve başka şehirlerde geçerli olmayan kendine özgü prensip ve kurallara sahiptir. Örneğin, kadın, kıyafet ve gideceği mesafe konusunda çıkarılan fermanlarla yasaklara maruz kalabilmekteydi. Diğer taraftan, genel olarak kadının eğitimde avantajlı oldukları söylenemez çünkü sıbyan mektepleri sadece büyük kentlerde bulunmaktaydı ve varlıklı kesimin kız çocukları özel hocalarla evde eğitim görebiliyorlardı. Kırsal kesim Osmanlı kadını ise tarım ekonomisine dayalı olarak toplumsal yaşamda yer almaya devam etmiştir (Çaha, 2010: 97-100).

Bütün geleneksel toplumlarda olduğu gibi Osmanlı toplumlarının geleneğinde de iki belirgin alan ortaya çıkmıştır; erkek alanı ve kadın alanı. Erkek alanı, siyasal otorite, ahlaki değerler, güç ve yetki ile özdeşleştirilirken, eşitlik, karşılıklı ilişki, birlik, bütünsellik, kardeşlik, aşk, güven, haysiyet, şeref gibi prensipler bu alana özgü olarak gelişmiştir. Kadın alanı, yani özel alan, namus, iffet, mahremiyet, kapalılık, haremlik ve selamlık, erkeğe sadakat bağlılık ve itaat gibi değerler etrafında gelişmiştir (Çaha, 2010: 101-102).

19. yüzyıldaki modernleşme çabalarının, kadınlar üzerinden yürüdüğünü söylemek mümkündür. Bir başka ifadeyle, kadınlar Osmanlı toplumunun yüzünü Batı medeniyetine çeviren dönüştürücü bir aktör rolündeydiler. “Batıda oy mücadelesi etrafında süren kadın hareketinin aksine Osmanlı'da kadın hareketi, kadınların yerel sorunları üzerine yoğunlaşmıştır. Bu sorunları iki ana kategoride toplamak mümkündür: Bunlardan birincisi aile içi ilişkilerde, ikincisi ise kamusal alanda erkekle eşit haklara sahip olmaktır”. Sonuç olarak, kamusal alanda yer almayı savunan Osmanlı kadın hareketi geleneksel toplumun değerlerini de dönüştürücü role sahip olduğu düşünülmektedir (Çaha, 2010: 130- 131).

Bu dönemde kadınların önemli haklar elde ettiği görülür. Evliliğin resmi izne tabi olması (1881), kadınlara tıp fakültesi bünyesinde hemşirelik eğitimi verilmesi (1842), kız öğretmen okullarının açılması (1870), kadın ve erkek tüm Osmanlı nüfusunun ilkökul eğitimi almasının zorunlu hale gelmesi (1876 Kanun-i Esasi) elde edilen haklara birkaç örnektir. Kadınlar bu dönemde “arı kovanından boşanır gibi” kamusal yaşama girmişlerdir (Çaha, 2010: 106-112).

Osmanlı Devletinde hukuk şeri ve örfi iki temele dayanmaktaydı. Şeri hukukun kaynaklarını Kur'an, Hadis, İcma ve Kıyas oluşturmuyordu. Bununla birlikte, Şer'i hukuk sadece Müslümanlara

uygulanmaktaydı. Müslüman olmayanlar kamu hukuku dışında kalan davalarda kendi dini kurumlarında yargılanmaktaydı. Örfi hukuk kuralları ise gelenek ve göreneklere göre düzenlenmiş, şeri’i hukukun esaslarına aykırı olmamak kaydıyla padişahların buyruklarından oluşmakta ve Kanunname adıyla bir araya getirilmekteydiler.

Osmanlı aile hukuku şer’i hukuk içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla Osmanlı’da kadına yönelik şiddet olayları şer’iye sicillerine yansımıştır¹. Davalara yansıyan şiddet türleri dayak, yaralama ve ölüm gibi sonuçlar doğuran davalardır. Kadınlar ayrıca haksız muamele karşısında da mahkemeye başvurumaktadırlar. Şiddete uygulayan erkeğe öncelikle nasihatte bulunulmakta, eğer koca karısını dövmeye devam ederse kocaya ta’zir cezası² verilmekteydi. 1792 yılında Şer’iye siciline yansıyan bir davada kadın eşini “kendisini ölümlle tehdit etme ve küfür etme” nedeni ile şikâyet etmiştir. Dava sonucunda küfür etmek nikâh düşürücü bir sebep olarak görülmüş ve failden hem imanını hem nikâhını tazelemesi istenilmiştir. Fakat kadın, tekrar edilmek istenen nikâhı kabul etmeyerek eşinden boşanmıştır (Selçuk, 2013: 111-114). Şer’iye siciline yansıyan başka bir davada ise boşanma sebebiyle nafaka vermek istemeyen kişi, eşine verdiği mihr ve malları geri almak için zorla rızası varmış gibi boşanmaya zorladığı ve dövdüğü kayıtlara geçmiştir. Yani kadın boşanma durumunda ekonomik şiddete maruz kalmaktadır (Sak ve Aköz, 2004: 98-99). Bu durum günümüzdeki boşanma davalarının da temel problemi olarak devam etmektedir. Esasında kayıtlarda yer alan davalardaki anlaşmazlıklar günümüzde de aynı gerekçelerle devam etmektedir. Fakat kadınların dayaha ve özellikle nikâhı düşürecek olan küfüre karşı haklarının ne olduğunu biliyor olması ve bunu kayıt altına aldirmalarıyla şartlı talak hakkı kazanmaları dikkate değer bir konudur. Dahası erkeklerin herhangi bir olay vuku bulmadan mahkemeye bir şahit eşliğinde gelip eşini dövmeyeceğine dair söz vermeleri de Osmanlı’da kadınların ve hatta eşlerinin nazarında şer’i hukukun pratikteki işlerliğinin bir kanıtıdır (Selçuk, 2013: 119). Sonuç olarak, Osmanlı’da şer’iye sicillerini inceleyen çalışmalara bakıldığında kadınların dayak yediklerini ispat yükümlülükleri vardır. Bu ispat ise olaya şahit birisinin olması ile mümkündür. Diğer taraftan kadınlar bir şahit bulamazlar ise mahkemelerden sonuç alamadıkları görülmektedir. Eğer kadı dayak olayına inanırsa bu defa kadı erkeğe şartlı talak teklif etmekte, böylece erkek bahsi geçen şarta uymazsa kadınlar o zaman boşanma hakkına sahip oldukları görülmektedir (Selçuk, 2013: 109; Sak ve Aköz, 2014).

Çaha (2010)’ya göre Cumhuriyet’in ilk yıllarında kadın, hem Batı medeniyetine girişin anahtar sembolü hem de toplumun kalkınması için de beşeri bir kaynak olarak görülmektedir. Buna ek olarak, kadın üzerinden geliştirilen söyleme göre Cumhuriyet rejimi bir kadın devrimi olarak

¹ Şer’iye sicilleri denilen bu defterler, kadı sicilleri, kadı divanı, mahkeme kayıtları olarak ta bilinmektedirler. Kadı yahut nâibi tarafından tutulan bu defterler, Osmanlı Devleti’nde merkezde ve taşrada insanlar arasındaki hukukî ilişkilere dair kayıtları içermektedirler. Osmanlı hayatının aile, toplum, ekonomi ve hukuk gibi birçok alanının tarihi için en önemli kaynaklardır (TDV İslam Ansiklopedisi, 2010: 8-11).

² İslâm-Osmanlı Hukuku içinde yer alan üç tip ceza şeklinden biri olan ta’zir; had ve kısas cezaları ile cezalandırılmayan, suç sayıldığı halde cezaları tespit edilmemiş olan, Allah’a veya kişiye karşı işlenen suçlarda verilen cezalardır. Tazir, bir suç değil cezadır (Yakut, 2011).

görülmekte ve bu durumun ise Türk kadınının, Osmanlının son yüzyılında verdiği mücadelesini görünmez kıldığı düşünülmektedir. Çaha (2010) Cumhuriyetin ilk yıllarında yeni kurulan devlet düzeninin siyasal iktidardan bağımsız bir kadın hareketini tolere edebilecek yapıya sahip olmadığı ve bu nedenle Cumhuriyet döneminin ilk siyasi partisi olan Kadınlar Halk Fırkasının da bu nedenle kapatıldığını ifade etmektedir. O'na göre bu dönem, Osmanlı son dönem kadın hareketinin siyasal iktidar tarafından hafızalardan silinme dönemidir. 1935'ten sonraki yıllar ise kadın hareketinin suskunluk dönemidir. Çaha (2010)'ya göre, kadınlar Cumhuriyetin bu ilk yıllarında siyasal rejime borçlandırılmış ve resmi ideolojinin savunucusu halini getirilmiştir. Dünyanın hiçbir ülkesinde olmayan bir resmi propaganda ile Türk kadınları rejime minnettar kılındı ve kadınların resmi hizmet ettirmek suretiyle borçlarını ödemeleri sağlanmıştır (Çaha, 2010: 14). 1970'li yılların ortalarında sol kesim içerisinde yer alan kadınlar Cumhuriyet döneminin ilk eylemlerini gerçekleştirmişlerdir ancak bu eylemler cinsiyet temelli bir kategori olarak değerlendirilmemektedir. Bu eylemler daha çok kadınların kendilerini proletaryanın bir parçası olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. 1980'lerde feministler kadını cinsiyet temelli bir kategoriye koymuşlardır. Özel alan kamusal alan ayrımına karşı olan feministler "özel olan siyasaldır" sloganıyla, cinsiyet temelli şiddete yönelik eleştirel bir bakış geliştirmişlerdir (Miller, 2008: 148-149).

1987 Nisan ayında Çankırı'da görülen bir aile içi şiddet davasında hâkim Mustafa Durmuş'un verdiği karar kadınların eylemleri için bir miladı da beraberinde getirmektedir (Feminist, 1987a: 6).

...mahkememiz ise 9-10 yıl gibi uzun süren bir evlilikten 3 çocuğu bulunan ve halen de dördüncü çocuğa hamile bulunan bir kadın, kocası geçimsiz de olsa kendisiyle halen cinsi ilişkide bulunduğu, çocuklarına az çok elinden geldiğince bir Türk atasözü "Küze susuz ev sözsüz" olmaz misali de arasına kavganın evliliğin tadı tuzu olduğu aralarında geçimsizliğin çekilemeyecek halde olmadığı çocuklarının anasız babasız bırakılmasının çocuklar yönünde daha sakıncalı olduğu arada bir kavganın evliliği pekiştireceği halen yaşayan çocukları ile doğacak olan çocukları için evliliğin devamının daha da hayırlı olacağı, Anadolu'da çok dikkatimi çeken bir söz var birçok yerde söylenir. "Karının sırtını sopsız karnını sipsız bırakmamak gerek derler". Yörenin sosyal ve ekonomik şartlarına ve hayat standartlarına davacının anlatımlarına pek aykırı olmadığı geçimsizliklerinin davalı boşanmayı kabul etse bile çekilmez dereceye varmış şiddetli geçimsizlik olmadığı yakın zamanda hamile olması en iyi delil olduğundan davanın reddi gerekeceği...

Çankırı Asliye Hukuku Hâkimi Mustafa Durmuş

1987 Mayıs ayında henüz 2. sayısını çıkararak Feminist dergi, bu sayısını dayağa karşı hayır kampanyasına ayırmıştı. Bu kampanyada, Hâkim Mustafa Durmuş'un, "Karının sırtını sopsız karnını sipsız bırakmamak gerek derler" diyerek davayı kadının aleyhine çevirmesi ve emsal karar oluşturması sonucu hâkim 8 avukat tarafından protesto edilmişti. Avukatlara destek vermek amaçlı Feminist dergisi kadınları, hâkime manevi tazminat davası açmışlardı. Bu olayın hemen ardından kadınlar daha çok ses getirmesi için dayağa karşı gösteri yürüyüş düzenlediler. Bu Türkiye'de kadınların tertiplemediği ilk yürüyüştür. Feminist dergisinin 3.sayısında verilen bilgilere göre,

"kadınların dayak yemesine ve bu, dayağın meşru görülmesine karşı ilk Mustafa Durmuş'la başlayan protesto, kadın çevresinden, ayrımcılığa karşı kadın derneğinden ve kendilerini marksist kökenli olarak tanımlayan kadınların katılımıyla kampanya etrafında örgütlenmeye" dönüşmüştü (Feminist, 1987b: 4). 17 Mayıs'taki yürüyüşün gerek hissiyatı, gerekse kadın açısından politiği, kadınların ilk kez sadece kendi kendileri için bir şey yapmalarıydı.

1980'li yıllar Türkiye'de kadın hareketlerinin ve bunun bir sonucu olarak aile içi şiddetin tartışıldığı, gündemde yer almaya başladığı yıllar olmuştur. Kadına yönelik her türlü şiddetin önlenmesini amaçlayan uluslararası hareketlerin de katkısıyla kadın hareketleri hız kazanmıştır. Bu dönemde yapılan mitingler, toplantılar, eylemler, kitap çevirileri, yayınlanan çeşitli dergiler ve sloganlarla kadınların üzerindeki baskının toplumsal koşulların bir sonucu olduğuna dikkat çekilmiştir. Açılan danışma merkezi ve sığınma evleri oldukça tepki görmüş öyle ki belediyeler tarafından açılan sığınma evleri politik nedenlerden dolayı kapatılmıştır. Çaha (2010), bu dönemde yüzlerce kadının evini terk edip sığınma evine yerleşmelerinin önemli bir farkındalık yarattığını belirtmektedir.

Toplumsal yapıya sirayet eden bu olayların akademik çevrede gelişmesi de eş zamanlı olduğu söylenebilir. Kardeş şiddeti, yaşlı istismarı ve ebeveynlerin suistimali gibi diğer aile içi şiddet biçimleri de son zamanlarda dikkat çekmeye başlamıştır. İlk dönem araştırmaları çocuğun fiziksel ve cinsel istismarına, mağdur ve istismarcının tedavisine, aile içi şiddetin sebep ve sonuçlarına, önleme ve müdahale tekniklerine ve yapılan yasalara tepkiler ile bunların olası sonuçlarına karşı yaygınlık, kapsamı ve farklı değişkenlerle kolerasyon çalışmalarına odaklanılmıştır. İlk başlarda çocuğa karşı istismara bir sağlık sorunu olarak yaklaşılmıştır. Bu soruna müdahalede tıbbi çözüm önerilerinden memnun olmayan sosyal bilimciler 1970'lerden sonra çeşitli teoriler üretmeye başlamışlardır. Aile içi şiddet araştırmaları, geliştikçe, farklı şiddet türlerine odaklanarak alt alanlara ayrılmıştır. Cinsel, fiziksel, psikolojik şiddet ve ekonomik istismarla ilgili ayrı araştırma literatürü ortaya çıkmıştır. Çocuklara yönelik kötü muamele, yetişkin yakın eşten şiddet (IPV), ebeveyn istismarı, kardeş şiddeti ve yaşlı istismarının araştırılması konusunda araştırma yayınlamak için özel dergiler oluşturulmuştur. Bu dergilerde sosyologlar, aile içi şiddetin nadir olduğu, şiddet uygulayanların sadece zihinsel problemi olan insanlar olduğu, sadece yoksul kesimdeki kişilerin eşlerini ve çocuklarını istismar ettiği, istismara uğrayan kadınların bu durumdan hoşlandığı gibi mitlere sarılmışlardır (Ellialtı, 2016: 3). Aile içi şiddet konusunun kamu sorunu olarak fark edilmesi ve uzmanlar tarafından ele alınması 1980'lerde mümkün olmuştur. Aile içi şiddetin köklerinin cinsiyet eşitsizliğine sahip olduğunu savunan feminist aktivistler ve avukatlar, karısını dövenlere ve evlilik içi tecavüzlere karşı başarılı bir kampanya başlatmışlardır. Konuyla ilgili farkındalık yaratan bu kampanya, hükümetleri barınma, yasal reformlar ve kolluk kuvvetlerine yönelik taleplere cevap vermeye zorlamıştır. 1996 yılında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının yürütmüş olduğu "Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet" çalışması ile Türkiye'de ilk kez kadına yönelik üstü örtülü kalmış aile içi şiddet tüm ayrıntıları ile ortaya konulmuş oldu (Mor Çatı, 1996).

Bu bölümün sonu olarak, burada modernleşmenin Türk kadını üzerinde yarattığı olumsuz bir etkiye değinmek gerekir. 1950 sonrası kırsal kesimden, doğudan batıya ve büyük şehirlere göç başlamıştır. Gecekondu kadını kimliğini oluşturan bu kadınlar ekonomik yaşam içerisinde yer almasına sebep olan tarlasını bağı geride bırakıp şehre gelmiş ve ev işlerine yönelmişlerdir. Kağıtçıbaşı (1975: 83-90)'na göre geleneksel değerlerle birlikte şehirde yaşamaya başlayan kadın öz güvenini kaybetmektedir. Acar (1990: 70-71) ise, şehre yerleşen kadınların geleneksel kültürü beraberinde getirmeleri ve ataerkil kültürel değerleri devam ettirmeleri ile aslında bir paradoksun içine girmekte olduklarını, bu durumun da onları daha fazla İslami değerlere ve örtünmeye yönlendirdiğini düşünmektedir. Acar (1990)'ın bu düşüncesinin pratikteki karşılığı Diyanet İşleri Başkanlığı'nın verilerine de yansımaktadır. Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından yürütülen Kur'an kurslarına 2015-2016 eğitim yılında 1 milyon 88 bin 724 kişi katılmıştır. Bu kursiyerlerin yüzde 89'u ise kadınlardan oluşmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin (CEİD) raporuna göre Türkiye'de dini kursların sayısı 27 bin 782'dir. Bu kurslara 1 milyon 387 bin çocuk katılmakta ve bu çocukların da %88'i kız çocuğudur. (Sancar, 2018: 90-91). Dolayısıyla bu durum, sadece kadınların kendileri dini değerlere yöneltmediğini aynı derecede kız çocuklarını da bu şekilde yönlendirdiğini göstermektedir.

1.2.2. Kavramsal Olarak Kadına Yönelik Şiddet/Aile İçi Şiddet/Ev İçi Şiddet

Bu başlık altında verilecek olan kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet ve ev içi şiddet kavramları genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Fakat bu kavramlar ilgili yasalarda farklı tanımlanmaktadır. En önemli farkları ise bu kavramların yasal dayanaklarının kapsamlarıdır. Örneğin her kadına yönelik şiddet meselesi 6284 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmemektedir.

Kadına yönelik şiddet kavramı, şiddetin failini çok netleştirmede son dönemde feminist hareketin sözcüleri şiddetin nereden kaynaklandığının altını çizmek için “erkek şiddeti” veya “eril şiddet” kavramlarını kullanmaktadırlar. Özel hayatta, ailede ya da toplum içinde kadınların fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanabilecek her türlü şiddet, kadına yönelik şiddettir ve bunun cinsiyete dayalı eylem içermesi 6284 sayılı Kanun'un uygulanması için yeterlidir. 6284 sayılı Kanun (2012: madde 2ç)'a göre kadına yönelik şiddet: “kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış” olarak tanımlanmaktadır. 6284 sayılı Kanun'un kaynağı kabul edilen, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesinde [İstanbul Sözleşmesi], kadına yönelik şiddetten anlaşılması gerekenleri şu şekilde belirtmektedir (2011: madde 3a):

...“kadına yönelik şiddetten”, kadınlara karşı bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacak ve bu terim, ister kamu ister özel yaşamda meydana gelsinler, söz konusu eylemlerde bulunma

tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır.

Bu çalışmada kadına yönelik şiddet kavramından “erkek şiddeti” ve bunun da cinsiyete dayalı olan, “kadına kadın olduğu için” şiddet anlaşılmalıdır. Kadına yönelik şiddet, erkekler tarafından “kadına kadın olduğu için” uygulanması meselesi, açıklanması gereken bir durumdur. Şöyle ki mahkemeye taşınan bir apartman kavgasında erkek komşu tarafından darp edilen bir kadın 6284 sayılı Kanun kapsamında ele alınamaz çünkü burada kadına kadın olduğu için şiddet yani şiddetin, cinsiyet eşitsizliğine dayanan bir şiddet olduğu düşünülmeyecektir. Başka bir örnek olarak, Araştırma Görevlisi Ceren Damar cinayeti verilebilir. Ceren Damar kopya çeken öğrenciyi sınıftan çıkarmış, akabinde öğrencisi tarafından öldürülmüştür. Bu olay kadına yönelik bir cinayet olsa da 6284 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmeyecektir. Kadına kadın olduğu için şiddet, genellikle kadına yönelik şiddetin cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını vurgulamak için kullanılır.

Şiddet veya yakın eşler arasındaki kötü niyetli davranış kalıpları, “yakın eş şiddeti” (intimate partner violence, IPV) olarak tanımlanır. Yakın eş şiddeti, kişilerin medeni hallerini dikkate almaz ve hem heteroseksüel hem de eşcinsel ilişkiler için geçerli bir tanım olarak kabul edilir. Bu tür şiddet için kullanılan ilk terim 1856 yılında İngiltere'deki boşanma reformu kampanyasında "eşi dövme" olarak bilinir (Heru, 2007: 376). Eş şiddeti, fiziksel saldırganlık eylemleri, cinsel baskı, psikolojik istismar ve kontrol davranışları dâhil olmak üzere, kadına fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veren bir ilişki içindeki davranıştır (WHO, 2014: 82). Günümüzde eş şiddeti ve aile içi şiddet terimleri sıklıkla birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Ancak bu tür davranışlar için başka terimler de kullanılmaktadır. Bu terimler İngilizce literatürde şu şekillerde kullanılmaktadır: ev içi istismar (domestic abuse), aile içi şiddet (intra-family violence), kadın eşin istismarı (wife abuse), nikahlı eş istismarı (spousal abuse), eş dövme (wife battering), flört şiddeti (dating violence, courtship violence), dövme (battering), kadına yönelik şiddet (violence against women) ve yakın eş şiddeti (intimate partner abuse) (Azam Ali ve Naylor, 2013a: 373-374). Türkiye'de ise kadına yönelik şiddet kavramı çatı bir kavramdır. Türkçe'de genel olarak aile içi şiddet kavramı kullanılmaktadır. Bu terimin İngilizce terminolojideki yeri ise “domestic violence”tır. Eş şiddeti denildiğinde genellikle evli olan çiftler anlaşılmaktadır. Bu çalışma "kadına yönelik, aile içi eş şiddeti" konusunu işlemektedir. Bu durumda eş kavramından evli olan çiftler (resmi veya dini nikâhlı çiftler) anlaşılmalıdır.

Diğer bir kavram ise yine İstanbul Sözleşmesi'nde açıklanan aile içi şiddet kavramıdır. Buna göre aile içi şiddet kavramından; eylemi gerçekleştiren, mağdurla aynı ikametgâhı paylaşmakta olsun veya olmasın veya daha önce paylaşmış olsun veya olmasın, aile içinde veya aile biriminde veya mevcut veya daha önceki eşler veya birlikte yaşayan bireyler arasında meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri olarak anlaşılacaktır (İstanbul Sözleşmesi, 2011: madde

3b). Bir başka deyişle, aile üyeleri arasında her türlü fiziksel, psikolojik, cinsel ya da ekonomik-parasal şiddet türüne aile içi şiddet denmektedir (Sallan Gül, 2013: 18). Aile içi şiddet, bir aile üyesi tarafından diğerine yapılan her türlü kötüye kullanım, şiddet içeren, zorlayıcı veya tehdit edici eylem ya da kelime için kullanılmaktadır. Aile içi şiddet, en genel anlamıyla, özel yaşamda, ailede ve/veya aynı evde birlikte yaşayan kişiler arasında, cinsel ilişki ya da kan bağı ile bağlı bireyler arasında meydana gelen bir şiddet türüdür. Zorlayıcı ve kontrol altına alma davranışıyla ortaya çıkabilen aile içi şiddet, ailenin tüm üyelerinin karşılaşabileceği bir sorundur. Ancak bu sorunu en çok kadınlar, çocuklar, engelliler ve yaşlılar yaşamaktadır. Çoğunlukla da erkekler, yani koca ve baba şiddet uygulayandır. Kısacası, aile içi şiddet, kendini aile olarak tanımlamış bir grup içerisinde zorlamak, aşağılamak, cezalandırmak, güç göstermek, öfke, gerginlik boşaltmak amacıyla bir bireyden diğerine yöneltilen her türlü şiddet davranışını kapsamaktadır. Aile içi şiddet evli olanlar ve aynı evde yaşayanlar arasında olabileceği gibi, eski eşe, eski nişanlıya ya da arkadaşına yönelik de olabilir. Aile içi şiddet her türlü otorite, baskı ve kontrol ilişkisiyle ortaya çıkabilir. Aile içi şiddet kapsamında, aile üyelerinden birinin, diğerlerine yönelik fiziksel, sözel, cinsel, psikolojik ve ekonomik olarak zarar vermesi yer almakla birlikte, aile içinde şiddete tanıklık eden diğer aile bireylerinin gördüğü psikolojik zarar da, aile içi şiddet olarak değerlendirilmektedir (Mertoğlu, 2014: 4331).

Aile içi şiddet çoğu zaman kapalı kapılar ardında yaşanır. Bu da şiddetin her hangi bir istatistiki yöntemle tam olarak ölçülemeyeceği gerçeğini yansıtmaktadır. Aile üyeleri arasında şiddetin zımnî olarak kabul edilmesi, güvenli ve sığınılacak başka bir mekân olmaması, tek bir gelir kaynağının olması -ki bu da çoğunlukla çalışan erkektir- mağduru veya faili deşifre etmek istememe gibi nedenlerden dolayı şiddet yetkili makamlara bildirilmez. Sosyal araştırmalara göre aile içi şiddet bireyler arası şiddet türlerinin içinden en yaygın olanıdır. Aynı şekilde araştırmalar kadınların ve çocukların kendi evlerinde ve kendi aile fertleri tarafından, yabancılara oranla daha çok şiddete maruz kaldıklarını göstermiştir (Ellialtı, 2016: 1).

Aile içindeki şiddetin kırılmayan yapısını aile içi paylaşılan mahremiyet ve kurulan ilişki türü ile açıklayan Vatandaş (2003: 19) aile içi şiddetle ilgili genel ve değişmeyen üç özellik tespit etmiştir:

- Aile içi şiddetin faileri ve mağdurları, evlilik veya evlilik yoluyla oluşan bir akrabalık ilişkisine sahiptirler. Bu açıdan bakıldığında evlilik kurumunda şiddet yaygındır.
- Aile içi şiddetin fail ve mağdurları; ailenin, yuvanın, evin geleneksel örgüleriyle desteklenen mahremiyetini paylaşırlar. Bu nedenle sorunlar ve özellikle de şiddet dışarıya duyurulmaz, gizli tutulur. Bunun için aile içi şiddeti açığa çıkarmak ve incelemek oldukça zordur.
- Aile içi şiddetin fail ve mağdurları genellikle aynı evi paylaşırlar. Ancak ayrı yaşayan kardeşler, sevgililer, eski eşler veya evlerini terk etmiş babaların uyguladığı şiddet de bir zamanlar aynı evi paylaşıyor olmanın verdiği anlayış üzerinde gerçekleşir.

Ev içi şiddet 6284 sayılı Kanun'da şu şekilde ele alınmıştır (2012: 2b), “Ev içi şiddet, şiddet mağduru ve şiddet uygulayanla aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddettir”. Diğer bir deyişle ev içi şiddet akrabaları da kadına yönelik şiddet kapsamına alan bir tanımlı oluşturmaktadır. Bu tanımın yasada ayrıca belirtilmesinde şiddet gören kadının çocuklarının, annesinin, babasının ve kardeşlerinin de tehdit altında olmasının önemli bir payı vardır. Diğer taraftan bu terim erkeğin karısına ve çocuklarına olduğu kadar, kadının kocasına ve çocuklarına, çocukların birbirine ve ebeveynlerine karşı şiddet uygulama pratikleri için de yargılama alanı sağlamaktadır (İçli, 2012: 474). Ev içi şiddet, kişinin eşine, çocuklarına, anasına, babasına, kardeşlerine veya yakın akrabalarına yönelik her tür saldırgan davranıştır.

Tüm tanımlardan anlaşıldığı üzere ev içi şiddet ve aile içi şiddet aynı anlamda değildir. Aile içi şiddet sadece aile bireylerine yönelik şiddetle ilgili olup, ev içi şiddete göre daha dar kapsamlıdır. Başka bir ifadeyle, ev içi şiddet, aile içi şiddeti de içine alan geniş bir kavramdır. Aile bireylerine uygulanan şiddet, aile içi şiddet dolayısıyla ev içi şiddeti de kapsamındadır (Uygur, 2013: 128). Nitekim kapsam olarak ev içi şiddet daha geniş olsa da her iki kavramın ortak paydası toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan şiddet meselesidir. Kadına yönelik şiddet, aile içi şiddet ve ev içi şiddet kavramlarının ayrı anlamları olduğunun vurgulanmasının nedeni yargıya intikal edecek bir olayın 6284 sayılı Kanun çerçevesine dâhil edilip edilmeyeceği açısından önemlidir. Zira yukarıda aynı apartmanı paylaşan “apartman kavgası örneği”nde olduğu gibi, her kadına yönelik şiddet olayı 6284 sayılı Kanun çerçevesinde değerlendirilmemektedir. Bunun için kural, kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve 6284 sayılı Kanun'da şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranış olması gerekmektedir. Buna ek olarak, şiddetin aile içi veya ev içi şiddet tanımında bahsedilen kapsamda olması gerekmektedir.

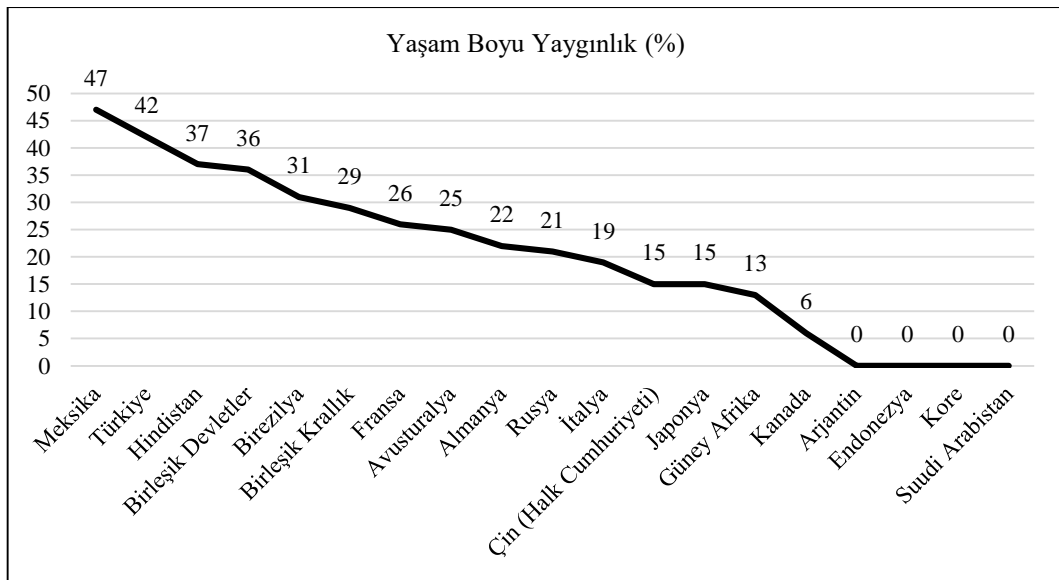
1.3. Kadına Yönelik Şiddet Türlerinin Yaygınlığı

Kadına yönelik aile içi şiddetin bir ülkede yaygınlığının belirlenmesi için veri toplama ve veri paylaşım konusunda gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında uluslararası sözleşmeler yapılmaktadır. Bu sözleşmeler çerçevesinde ülkeler, veri toplama ve paylaşma yükümlülüğü altına girmektedirler. Kadına yönelik şiddet ve paralelinde aile içi şiddet konuları, tıpkı sürdürülebilir kalkınma, küresel silahsızlanma veya sağlık konuları gibi özel ve küresel bir problemdir. Dolayısıyla uluslar üstü kuruluşlar bu konuya önem vermekte ve sağlıklı veri elde edebilmek için çaba harcamaktadırlar.

Kadına yönelik şiddetin yaygınlık oranını belirleyen çalışmalardan oluşan bir bibliyografya çalışmasına göre, şiddet çalışmalarının %4'ü Kuzey Amerika'da, %20'si Avrupa'da, %16'sı Asya'da, %11'i Afrika'da, %5'i ise Orta Doğu'da yapılmıştır. Bahsi geçen bu çalışma, aile içi şiddetin

yaygınlığına ilişkin farklı tahminler yapılmakta olduğuna ve bu tür araştırmalarda kullanılan metodolojinin de farklı olması nedeniyle sağlıklı veriler elde edilemeyeceğine dair bir sonuca ulaşılmıştır (Alhabib vd., 2010: 372). Yapılan bu ve benzeri çalışmaların da etkisiyle veri elde etme yöntemi, verilerin standartlaşması konusu, uluslar üstü kuruluşların önemli gündem maddesi haline gelmiştir. Bu amaçla, 2014 yılının Haziran ayında DSÖ öncülüğünde Cenevre'de, araştırmacılar, sivil toplum örgütleri ve BM'nin ortakları gibi çeşitli alanların uzmanları bir araya gelmişlerdir. Bu toplantıda 2015 sonrası sürdürülebilir kalkınma hedefleri içerisinde yer alan kadına yönelik şiddeti azaltma konusunda ilerlemeleri gözlemlemek için başlangıç göstergeleri üzerine fikir birliği oluşturulmuş ve üç alanda görüş bildirmiştir. Bu görüşler; kadına yönelik şiddetin büyüklüğü, şiddetin altında yatan sebepler ve devletlerin sorumluluğudur. Kadına yönelik şiddeti küresel çapta sonlandırma çabaları için, bu görüşlerde belirtilen alanlarda düzenli olarak verilerin kayıt altına alınması sürdürülebilir ve güvenilirlik açısından önem arz etmektedir. Sonuç olarak, bu toplantıda kadına yönelik şiddet ile ilgili 2015 sonrası hedeflere ulaşmak için, küresel seviyede takip edilebilir iki göstergenin hazırlanması kararı verilmiştir (VAW, 2018). Bunlardan biri, 12 ay içinde fiziksel ve/veya cinsel eş şiddetinin yaygınlığının ölçülmesi (bunda 15-49 yaş arasına en az bir birlikteliğinden fiziksel ve/veya cinsel eş veya partner şiddeti yaşamış kadınların oranı kullanılmaktadır). Diğeri ise partner dışı cinsel şiddetin yaygınlığının ölçülmesidir (bunun için de, 20-29 yaş arasında olan 15 yaşından sonra partner dışı cinsel şiddet yaşayan kadınların oranı kullanılmaktadır).

Grafik 1: Yaşam Boyu Yaygınlık (Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaşayan Kadınların Yüzdesi)



Kaynak: OECD, 2019

Grafik 1’de yer alan veriler, OECD’nin veri tabanından alınmıştır. Grafiğin yatay ekseninde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler (G20) bulunmaktadır. Grafikte yer alan sayılar “o ülkede yaşayan kadınların yaşamlarının herhangi bir zamanında yakın eş (intimate partner) tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddeti deneyimleme yüzdesini” göstermektedir. Yukarıdaki grafikten de anlaşılacağı üzere kadınların yaşamları boyunca fiziksel ve/veya cinsel şiddetin yaşanma durumu en yüksek olan ülke %47 oranla Meksika’dır. Yaşam boyu yaygınlık oranı en düşük olan ülke ise %6 oranla Kanada’dır. Türkiye’de oldukça yüksek bir orana sahiptir (%42). Arjantin, Endonezya, Kore ve Suudi Arabistan bu konu ile ilgili veri paylaşımı yapmadığı için grafikte sıfır (0) değeri ile gösterilmektedir.

OECD veri tabanına göre, hayat boyunca fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlar en fazla %78 oranla Angola Cumhuriyeti’ndedir. Bunu %71 ile Etiyopya takip etmektedir. Yaşam boyu şiddet yaygınlığı oranı en düşük ülke ise %6 ile Kanada’dır. Kanada’yı %9 ile Çine bağlı özel yönetim bölgesi Hong Kong takip etmektedir. Uluslararası veriler de kadına yönelik fiziksel şiddetin oldukça yaygın olduğunu göstermektedir (OECD, 2019).

Tablo 1: Kadınların Farklı Şiddet Türlerine Göre Şiddete Maruz Kalma Durumları

Sosyal Temelli Çalışmalar	Fiziksel Şiddet (%)	Cinsel Şiddet (%)	Ekonomik Şiddet (%)	Sözel Şiddet (%)	Psikolojik Şiddet (%)
AİŞ, 1995	29.59			52.47	
AİŞ, 1998	25.2			30.7	
Altınay ve Arat, 2008	34.5	14	36		
KYŞ, 2009	39.3	15.3	23		44
KYŞ, 2015	35.5	12	30		43.9

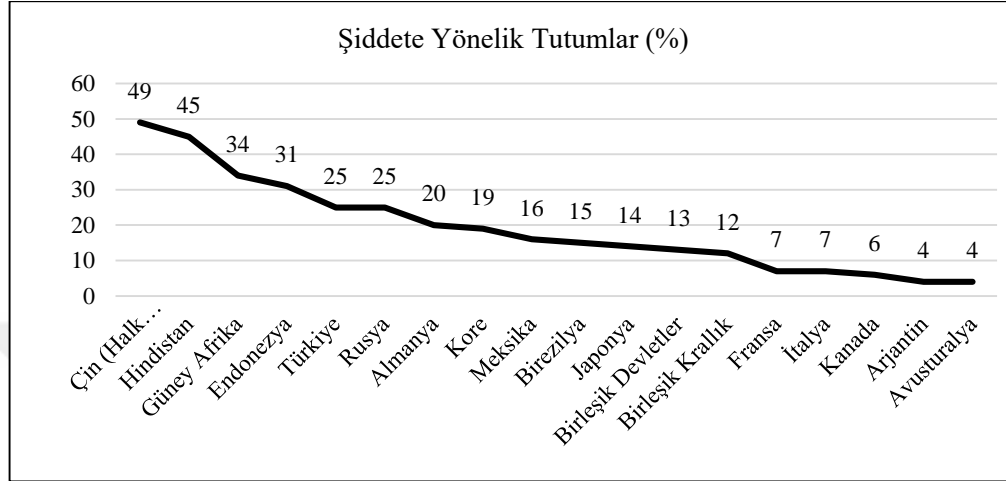
Türkiye geneli yapılan çalışmalara göre fiziksel şiddet %29-%35, cinsel şiddet %12-%15, ekonomik şiddet %23-%36, sözel şiddet %30-%52, psikolojik şiddet %44 oranlarında yaygınlık göstermektedir (AİŞ, 1995; AİŞ, 1998; Altınay ve Arat, 2008; KYŞ, 2009; KYŞ, 2015)³. Tabloda göze çarpan şiddet türü fiziksel şiddetin ölçülmedeki istikrarıdır. Bu veri bize aynı zamanda fiziksel şiddetin kemikleşmiş ortalama bir orana sahip olduğunu göstermektedir. Han (2017)’a göre, kaba kuvvet anomileştiği ve sıradanlaştığı için sisteme özgü bir hal almıştır. Şiddet, “toplumla ne denli halvet olursa, o kadar ustaca saklanmayı beceren bir olgudur” .

1.4. Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları

³ Bahsi geçen çalışmalar ile ilgili detaylı bilgi Tablo 3’te sunulmaktadır.

Grafik 2’de yer alan veriler OECD’nin veri tabanından alınmıştır. Yatay ekseninde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler (G20) bulunmaktadır. Grafikte yer alan sayılar “belirli koşullar altında kişinin, karısını/eşini dövmede haklı olduğunu kabul eden kadınların yüzdesini” gösterilmektedir.

Grafik 2: Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları



Kaynak: OECD, 2019

Grafik 2 Türkiye verisi baz alınarak incelendiğinde; Çin (Halk Cumhuriyeti), Hindistan, Endonezya, Güney Afrika gibi ülkelerde yaşayan kadınlar, yüzde %31-%49 arasında şiddeti bazı durumlarda haklı bulurken, bu oran Rusya ve Türkiye’de %25’tir. Suudi Arabistan bu konuda veri paylaşmadığı için grafikte yer almamaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından her beş senede bir yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA)’na göre, “eşlerin fiziksel şiddet uygulamasının belirli koşullar altında doğru ya da haklı olup olmama durumu” yani kadınların şiddeti meşrulaştırma tutumlarının yıllar içerisinde değiştiği görülmektedir. Şöyle ki; şiddeti meşru gören kadınların oranı 2008 yılında %19.4 iken 2013 yılında %13.3’e düşmüştür (TNSA-2009; 2014). 1993 yılında %50.1 olan bu oranın sürekli düşme eğiliminde olduğu görülmektedir (TNSA-2009; 2014). Şiddeti meşru gören kadınların oranındaki bu azalma, şiddet algısının geliştiğinin bir göstergesidir.

1.5. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Türleri

Şiddetin dönüşümünü ele aldığı kitabında Byung-Chul Han (2017), şiddeti coğrafi bir terim olan topoloji kavramı ile kullanmıştır. Topoloji, yüzeylerin ve genel şekillerin özelliklerini inceleyen, fakat uzunluk ve açılarıyla ilgilenmeyen bir geometri dalıdır. Bu bilim dalına göre şekiller başka bir şekle dönüştüklerinde değişmeyen özellikleri vardır. Şiddet de tam olarak böyle bir şeydir. Farklı şekillerde karşımıza çıkar, derecesi farklıdır. Fakat özü aynı yıkıcılığa sahiptir. Kolaylıkla şekil değişmesini, özel alanda ve kamusal alandaki aşırılığını, içinde yaşadığı sisteme ve elbette sistemin

içindeki yapılara borçludur. Han (2017)'a göre şiddet asla kaybolmaz. Tıpkı bir oyuncu gibi şekil değiştirir. Günümüzde şiddet aşıkârlıktan mahremiyete, cephesel karşılaşmadan viral bulaşmaya, kaba güçten medyatiğe, fiziksellikten ruhsallığa, olumsuzdan olumluya kayıyor ve derinin altına, satır aralarına, kılcal damarlara ve sinir uçlarına doğru geri çekilmektedir (Han, 2017: 9). Kılcal damarlara saklanması artık onu iyice içselleştirdiğimiz anlamına gelmektedir. Bunun en büyük sağlayıcısı ise kişinin kendisini özgür hissetmesidir. Aslında modern toplumun öznesi, aşırı iletişim, aşırı üretim, aşırı performans odaklandığı için özgür değildir. Bu sanı ile şiddetin daha iyi kamufle olmasını sağlamaktadır. Kaba kuvvet ise anomileştiği ve sıradanlaştığı için sisteme özgü bir hal almıştır. Şiddet, “toplumla ne denli halvet olursa, o kadar ustaca saklanmayı beceren bir olgudur artık” (Han, 2017:9).

Aile içi şiddetin birçok türü vardır. Şiddetin türü failine ve mağduruna göre anlam kazanmaktadır. Konumuz bir kadın sorunu bağlamında şiddet olduğu için, şiddetin türlerini bu bağlamda ele aldığımızda farklı şiddet türlerinden bahsetmek gerekmektedir. 6284 sayılı Kanun'da yer alan şiddet tanımına göre fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış şiddet kabul edilmektedir (6284 sayılı Kanun, 2012: madde 2d).

1.5.1. Fiziksel Şiddet

Eşe karşı fiziksel saldırganlık ciddi bir sorundur. Hem erkekler hem de kadınlar ilişkilerinde fiziksel saldırganlığa maruz kalırken, erkek saldırganlığının genel olarak kadın saldırganlığına göre daha fazla fiziksel hasara yol açtığı gözlenmektedir. Fiziksel şiddet bizzat bu şiddeti yaşayan kadınlar tarafından itme, tokat atma, vurma, duvarlara karşı fırlatma, yere düşürme veya yerde sürükleme, odaya eşya atma, onu bıçaklama ve vurma gibi olaylar olarak tanımlanmıştır (Jackson, 2007: 67-68). Fiziksel şiddet aletli saldırı ve aletsiz saldırı diye ikiye ayrılabilir. Aletsiz saldırılar bir alet kullanılmaksızın uygulandığı durumlardır. Tokat, yumruk, itip-kakma, tekme, sarsma ve çimdikleme gibi olaylar bu kapsamdadır. Aletli saldırılar ise şiddetin bir alet kullanılarak uygulandığı ve vücutta çeşitli lezyonların oluşturulduğu durumlardır. Kullanılan araçlar genellikle kemer, kayış, herhangi bir ev eşyası (telefon, tava, vb.), hortum, sigara, ütü, sıcak su ve sıcak yiyeceklerdir. Klinikte fiziksel şiddet olguları en sık olarak deri, iskelet ve merkezi sinir sistemi bulguları olarak gözlemlenmektedir. Genellikle gözlenen travma şekli mekaniktir. En sık görülen iki lezyon ekimoz ve sıyrıklardır (Polat, 2016: 25- 26). Fiziksel şiddeti derecelendiren KYŞ Özet Raporu (2014: 34)'na göre, eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından, kadına yönelik orta derecede fiziksel şiddet, tokat atma ya da bir şey fırlatma, itme, tartaklama ya da saç çekme olarak ifade edilmektedir. Ağır derecede fiziksel şiddet ise yumrukla ya da bir cisimle vurma, tekmeleme, sürükleme ya da dövme, boğazını sıkma ya da bir yerini yakma, bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanmakla meydana gelmektedir.

Çoğu çalışma muhtemel şiddet hareketlerini belirlemek için veya en azından fiziksel şiddetin sıklığını belirlemek için bir kontrol listesi kullanır. Dolayısı ile belirlenmesi ve olgunun anlaşılması

diğer şiddet türlerine göre daha kolaydır. Kadına yönelik şiddeti önlemek için çıkarılan ilk kanun olan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun'da kolluk kuvvetlerine başvuran kadınlardan ilk olarak istenen şey, şiddeti kanıtlamalarıydı. Bunun için doktor raporu alması en bilinen uygulamalardan idi. Yani kişinin beyanı yeterli olmamakta ve şiddet gördüğünü ispatlaması gerekmektedir. Şiddet gördüğünü ispatlamak için doktor raporu her ne kadar uzun yıllar kullanılmış olsa da bu yöntem fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerini ispatlamakta yetersiz kalmakta ve kadının yaşadığı travmayı tetiklediği için, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile ortadan kaldırılmıştır. 6284 sayılı Kanun ile kişinin beyanı esas alınmaya başlanılmıştır. Bu duruma göre kişinin artık şiddet gördüğünü ispatlaması gerekmekte, koruyucu tedbirlerin alınması için şiddet gördüğünü ifade etmesi yeterli olmaktadır. Böylelikle, kişinin beyanının esas olması ile mağdur kişi şiddet sonrası olası ikinci bir travmadan kurtulmaktadır.

6284 sayılı Kanun yürürlüğe girdikten sonra şiddetle mücadele çalışmaları hız kazanmıştır. Bilinçlendirme amaçlı yapılan ilk çalışma, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının ve T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (mülga) tarafından basımı yapılan ve kurumlara dağıtılan el kitaplarıdır. Bu kitapçıklara göre fiziksel şiddet; tokat atmak, tekmelemek, yumruklamak, hırpalamak, kolunu bükmek, boğazını sıkma, bağlamak, saçını çekmek, kesici veya vurucu aletlerle yaralamak, kezzap veya kaynar suyla yakmak, vücudunda sigara söndürmek, ellerini ayaklarını ezme, sakat bırakma, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya mecbur bırakma, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarar görmesine neden olmak fiziksel şiddet örnekleridir (AİŞM, t.y.; KYŞM, t.y.). Bunların dışında fiziksel şiddet, uygulayıcının ihmal davranışlarından da kaynaklanabilmektedir (Şener, 2011: 12). Örneğin, gebe kalma durumunda fiziksel olarak sorun yaşayacak kadının gebe kalması fiziksel şiddet kabul edilmektedir.

Türkiye'de kadına yönelik fiziksel şiddetin uygulanma durumuna bakıldığında, 2008 yılı verilerine göre, her 3 kadından 1'i eşinden fiziksel şiddet görmekte, bu kadınların yarısı ise şiddet gördüklerini daha önce kimseye söylemediklerini belirtmektedir (Altınay ve Arat, 2008). 2009 yılında yapılan bir çalışmaya göre, evli ya da birlikteliği olan kadınların %39'u yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmışlardır. Şiddete uğrayanların %46'sı vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, bıçak ya da silah kullanma gibi ağır derecede şiddet biçimlerini yaşamışlardır. Evli kadınların %24'ü maruz kaldığı fiziksel veya cinsel şiddet nedeniyle yaralanmıştır. Bu kadınların % 58'inde yaralanma sayısı üç veya daha fazladır. Fiziksel veya cinsel şiddet yaşamış kadınların % 33'ü yaşamlarının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşünmüş, %12'si teşebbüs etmiştir. Fiziksel veya cinsel şiddet yaşamamış kadınları da intihar düşüncesi %11, teşebbüs %3'tür (KYŞ, 2009: 185-186).

Bu davranış türleri üzerinden edinilen bilgilere göre, ülke genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı % 36'dır. Başka bir ifadeyle, her 10 kadından yaklaşık 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. Yani yaklaşık iki kadından

biri fiziksel şiddet görmektedir. Evlenmiş kadınların % 36'sı, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca fiziksel şiddet, her 10 kadının neredeyse 1'inde gebelik sırasında da devam etmektedir. Kadınların 15 yaşından sonra eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları yaşanan fiziksel şiddet ise %14'tür (KYŞ Özet Rapor, 2014: 34).

Eşine değişik sıklıklarda fiziksel şiddet uyguladığını ifade eden erkeklerin oranı % 25, eşinin değişik sıklıklarda fiziksel şiddet uyguladığını ifade eden erkeklerin oranı % 32'dir. İkisi arasındaki fark erkeklerin şiddeti ifade etmesinde çekimser kalmasıdır (Vatandaş, 2003:174). Şiddet ile ilgili bilgi paylaşımı hem kadın hem erkek için çekimser kalınan bir durumdur. Bunun nedeni ise aslında aile içi olan şeylerin özel alanda olması ve bu nedenle de paylaşılmaması düşüncesidir. Yani bunu teşhir etmek özel alanını teşhir anlamına gelebilmektedir. Kadınlar erkek kardeşlerinin ya da kocalarının kendi babaları tarafından şiddet gördüklerini anlatabilmekte fakat erkekler maruz kaldığı şiddeti anlatmakta istekli değildirler. Konuştuklarında durumu hafifletmeye ve mizahi bir hale sokmaya ya da kendileri ile ilişkili olmayan üçüncü şahıslar üzerinden konuyu anlatmaya çalışmaktadırlar. Erkekler aile dışında yaşadıkları fiziksel şiddeti kolaylıkla anlatabilirler. Yatılı okul, askeriye anıları şiddet içeren anılardır, fakat aile içi erkeklere göre hâlâ konuşulabilecek bir alan değildir (Bora ve Üstün, 2005: 19). Eşe yönelik fiziksel şiddet büyük ölçüde gizlenmektedir ve aslında şiddeti olduğundan az gösteren her zaman erkek değildir. Aynı hanelerde görüşülen kadın ve erkek tarafından kabul edilen şiddet, birbirlerinden %4 oranında farklılaşmıştır ve şiddeti düşük beyan eden kadın olmuştur (AİŞ, 1995: 201).

1.5.2. Ekonomik Şiddet

Ekonomik kaynakların ve paranın kadın üzerinde bir yaptırım, tehdit ve kontrol aracı olarak düzenli bir şekilde kullanılması, ekonomik şiddet olarak tanımlanmaktadır (Güneri, 1996: 88). Kadına para vermemek ya da kısıtlı para vermek, ailenin tasarrufları, gelir ve giderleri konusunda bilgi vermemek, kadının mallarını ve diğer gelirlerini elinden almak, çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, çalışıyorsa iş hayatını olumsuz etkileyecek kısıtlamalar getirmek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini almadan tek başına karar vermek gibi eylemler ekonomik şiddettir (AİŞM, t.y; Erdem, 2007:56). Bu ya da benzer davranışların biri ya da bir kaçının görülmesi, zaman ve sıklık mevhumuna bakılmaksızın şiddet göstergesi kabul edilebilir. Bir başka çalışmada ise ekonomik şiddetin varlığına işaret eden bazı davranışlar şu şekilde belirtilmiştir (Güneri, 1996: 88);

- Kadının çalışmasına, düzenli bir işte tutunmasına engel olmak veya baltalamak (sık sık iş yerine gelip olay çıkarmak, iş seyahatlerine izin vermemek, olmadık bahanelerle işe gitmesine engel olmak gibi),
- Maaşına, gelire veya mal varlıklarına (araba, ziynet eşyası, tahvil gibi) el koymak,

- Çok kısıtlı harçlık verip, bununla yapılması mümkün olmayan şeyleri talep etmek ve gerçekleşmediğinde olay çıkarmak,
- Çalışmayı reddedip kadının gelirini harcamak (İşe girme olanağı varken girmemek veya bütün gelirini içkiye, kumara yatırıp, ailesinin geçimini sadece kadının kazandıkları ile sürdürmeyi istemek).

Trabzon'da yapılan yerel halkın şiddet algısını ölçmeye yönelik bir çalışmada, erkeklerin %12.5'inin ekonomik şiddet uyguladığını kabul ederken, kadınların hiç birisinin bu şiddet türünü kullanmadığını belirtmiştir. Erkeklerde ise kadın çalışıyor olsa dahi, evin gelirinin erkekte toplandığı aileler düşünülecek olursa, erkeğin ekonomik şiddet uygulama oranının %12.5'ten çok daha fazla olduğu düşünülmektedir (Aydemir ve Demicioğlu, 2017: 152). Ekonomik şiddetin nedenlerinin belirlendiği bir çalışmada, kadınların %30.5'i toplumdaki mevcut ekonomik yapıyı gösterirken, %29.9'u sosyo-kültürel yapıyı, %20.1'i kadının eğitimsiz ve güçsüz olmasını, %12.3'ü erkeğin güçlü olması ya da gücü elinde bulundurmasını, %19.5'lik bir kısmı ise yukardaki tüm sebeplerin kadınlara karşı uygulanan ekonomik şiddeti beslediğini belirtmiştir (Bilican Gökkaya, 2011a: 138). Erkeğe ekonomik olarak bağlı olan kadın, şiddete uğrama durumunda bu bağlılığın nedenini şiddet ortamından uzaklaşmamakla açıklamaktadır. TÜİK verilerine göre kadınların işgücüne katılım oranları %34.2 istihdam oranı ise %29.4'tür. Erkeklerin işgücü katılım oranı %7.7, istihdam oranı ise %65.7'dir. Kadınların iş gücü piyasasındaki yerinin erkeklere oranla düşük olması, ekonomik anlamda bütün sorumluluğu erkeğe yüklenmesi anlamına gelmektedir. Bu durum ise erkeği egemen hale getirmektedir (TÜİK, 2108). Bu sorumluluğu eş ile paylaşmayan erkekler bu gücü kullanmaya yöneldiklerinde ekonomik şiddet ortaya çıkmaktadır.

1.5.3. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, en yalın biçimiyle, eylemi gerçekleştiren ister koca ister başkası olsun, kadının kendi isteği dışında veya istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlanmasıdır (Ayan, 2010: 99). Bunun dışında yine kadına iradesi dışında yöneltilen cinsel amaçlı sözlü veya fiziksel eylem de cinsel şiddettir (Karınca, 2008: 8; Öztürk, 2010: 63). "Cinsel şiddet, zorlayıcı ve yıkıcı cinsel davranışlar yoluyla işlenen, bir şiddet suçudur. Saldırganın amacı sadece mağdurun cinselliğinden yararlanmak değil mağduru kontrol etmek, utandırmak, zorlamak, zarar vermek ve boyun eğdirmektir" (Polat, 2016: 26). Dolayısıyla, istenmeyen her türlü cinsel içerikli davranış ve saldırı gibi eylemler cinsel şiddettir. Cinsel şiddet, evli olduğu kişi bile olsa kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimlerde cinsel ilişkiye zorlamak (tecavüz), başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel organlara zarar vermek, çocuk doğurmaya veya doğurmamaya, kürtaja, enseste (akrabalar arası cinsel taciz ve tecavüz), fuhuşa zorlamak, zorla evlendirilmek, telefonla- mektupla ya da sözlü olarak cinsel içerikli rahatsızlık verici davranışlarda bulunmak gibi eylemlerdir (AİŞM, t.y);

Kadının kendi bedeni üzerinde söz sahibi olmadığı, ailenin ve kocanın sorumlu tutulduğu erkek egemen bir toplumda cinsel şiddete sıkça rastlamak mümkündür. Cinsel şiddet, cinselliğin bir parçası değildir. Cinsellik erkeğin iktidar alanıdır. Cinsellik, fail tarafından bir güç gösterisi, erkek kimliğinin olumlanması, kadını denetim altında tutmak için başvurulan bir şiddet türü olarak kullanılmaktadır (Öztürk, 2010: 62). Kendi başına biyolojik ve fiziksel bir olgu gibi görünen cinsel ilişki, bireysel ya da kişisel bir ortamda cinsel politikanın bir örneğini oluşturur. Bir üstünlük ve güç göstergesi olabilmektedir. Cinsel ilişki şimdi de geçmişte de Weber'in 'herrschaft' diye tanımladığı bir ezme ve ezilme ilişkisi olmuştur (Millett, 1987: 44-46).

Cinsel şiddet üç farklı yaklaşım ile açıklanmaktadır. İlki, sınırlayıcı yaklaşımdır. Özellikle psikolojik, psikoanalitik ve psikiyatrik çözümlenmeleri kapsar. Kişi, çoğunlukla sapkın; davranışı ise cinsel sapkınlık olarak tanımlanır. Bu tür erkeklerin normal erkeklerden farklı oldukları, muhakeme yeteneğinden yoksun oldukları ve saldırganın psikolojik hasta olduğu kabul edilir. İkincisi yapısalcı görüştür. Buna göre davranışı belirleyen toplumsal değerler ve normlardır. Edinilen erkek rolü, şiddeti sorunların çözümünde bir olanak olarak sunmaktadır. Üçüncüsü ise militan görüştür ve özellikle feministlerce savunulmaktadır. Cinsel şiddetin nedeninin toplumumuzun erkek egemen yapısı olduğu savunulur. Günümüzde ise bu üç yaklaşımın farklı bileşimlerinden oluşan yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bunlar belirlemeci yaklaşımlar olarak adlandırılmaktadır. Bu yaklaşımlarda cinsel roller önem kazanmakta kişi bu rollerin ardında kendine imaj oluşturmakta, erkekler bu süreçte olumlanırken, kadınlar olumsuzlanan toplumsal normlarla desteklenmektedir. İkincisi ise durumsal yaklaşımdır. Burada ise kişinin yaşadığı koşullar ve sosyal çevre önemlidir. Son olarak, çevrimsel yaklaşım, hem mağdurun hem failin neden ilişkiden kopamadıklarını ve ısrarcı olduklarını açıklamaya çalışır (Godenzi, 1989: 23-25).

Bazı ülkeler evlilik içi taciz ve tecavüzü yasal olarak tanımlamamaktadırlar. Bununla birlikte bazı ülkelerde ise evlilik tecavüzünü yasaklayan ve kadına belirli bir zamanda seks yapmak istemiyorsa "hayır" deme hakkı veren yeni yasalar vardır (Jackson, 2007: 68). Irza geçmenin suç sayılması için cinsel organlara dokunulması gerekir. Ancak penetrasyon (yani penisin girmesi) ve ejakülasyon (boşalması) zorunlu koşul değildir (Yüksel, 1996a: 113). Evli bir erkeğin kendi karısının ırzına geçebileceği oldukça yeni ve çelişik bir durumdur. Çünkü evlilik anlaşması zaten kişilerin toplum nazarında yasal bir ilişkiye adım atması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla kurulacak ilişki de yasal ve normaldir. Burada iki kavram ön plana çıkmaktadır. Birincisi kadının bir eşya veya mal olmadığıdır. Diğerisi ise özgür onam (tasvip) yani rızadır. "Cinsel istek denetlenebilir, yönlendirilebilir, ertelenebilir bir dürtüdür... temel etken öfke, düşmanlık ve gücün ifade edilmesidir. Uyarılmış bir erkek için tecavüz, cinsel isteğin engellenemez bir sonucu değildir. Kısaca, tecavüz cinselliğin değil, saldırganlığın bir ifadesidir" (Yüksel, 1996b: 117).

Walby (1990:145)'a göre herhangi bir alanda azalan ataerkil kontrole tepki olarak cinsellik yolu ile kadınları ataerkil ilişkilere yeniden entegre etme girişimi söz konusudur. Erkekler kadınlara

egemenliklerini doğuştan hak, kazanılmış bir üstünlük olarak görmektedir. Fark edilmeyen, inceleme konusu yapılmayan bir iç sömürü düzeni vardır. Bu durum her türlü ırk ayrımından, sınıf bölünmesinden daha kesin ve daha katıdır. Kadın erkek eşitliği var gibi görünse de, cinsel egemenlik, en yaygın durumdur (Millett, 1987: 47). Cinsel şiddet, mağdurun ruhunda onarılmaz yaralar açar ve tedavi edilmezse kişinin daha büyük travmalar yaşayacağı ve yaşatacağı bir şiddet türüne dönüşür.

2014 yılında yapılan sosyal temelli araştırmaya göre evli kadınların % 12'si, yaşamlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz bırakılmışlardır. Kadınların %38'i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddetten birine maruz kalmıştır. 18 yaş altı evliliklerde cinsel şiddet oranı 18 yaş üstü evliliklere göre 3 kat daha fazladır. Kadınların 15 yaşından sonra eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları cinsel şiddet %3' tür. (KYŞ Özet Rapor, 2014: 34).

1.5.4. Psikolojik Şiddet (Duyusal Şiddet)

Psikolojik şiddet “şiddet türlerini bir arada tutabilen yapıştırıcı” olarak adlandırılır (Jackson, 2007: 68). Fiziksel şiddetten bağımsız olarak gerçekleşse de her zaman fiziksel şiddete veya diğer şiddet türlerine dönüşme ihtimalini barındırmaktadır. En yaygın şiddet türü olduğu düşünülen psikolojik şiddet, aile bireylerinin psikolojik bütünlüğünü ihmal anlamına gelmektedir. Çoğu zaman normalleştirilmektedir ve meşrulaştırılmaktadır. Bu minvalde işlenen suçun kişilik haklarına tecavüz olduğu algılanmamaktadır (Şener, 2011: 13). Muhatapı psikolojik açıdan mağdur eden, bireyin üzülmeye, psikolojik gerilim yaşamasına kaygı ve korkuya kapılmasına öz güveninin yaranmasına, kişilik ve onurunun aşağılanmasına yol açan psikolojik şiddet esasen tüm şiddet türlerinin zeminini oluşturmaktadır. Duygular ve duygusal ihtiyaçlar, şiddet tanımında sayılan amaçlarla, karşı tarafa baskı uygulayabilmek için tutarlı bir şekilde istismar edilmektedir. Bunlar, kolaylıkla bir yaptırım ve tehdit aracı olarak kullanılmaktadır (Güneri, 1996: 87-88). Farklı isimler altında ele alınıp incelenen tüm şiddet türlerinde aynı zamanda bir de psikolojik şiddet vardır. Yani sözel olan bir şiddet sadece sözel değil aynı zamanda psikolojiktir. Aynı şey ekonomik, fiziksel ve cinsel şiddet için de geçerlidir. Bu sebeple psikolojik şiddet ile diğer şiddet türlerinin sınırını net bir şekilde tespit etmek oldukça zordur. Buna rağmen genel bir tespit olarak ifade etmek gerekirse psikolojik şiddet bireyi psikolojik açıdan mağdur eden şiddettir. Tehdit etmek, ailesiyle, akrabalarıyla, komşularıyla, arkadaşlarıyla ya da başkalarıyla görüştürmemek, eve kapatmak, küçük düşürmek, korkutmak, çocuklarından uzaklaştırmak, kıskançlık bahanesiyle sürekli kontrol altında tutmak, başka kadınlarla kıyaslamak, kadının nasıl giyineceği, nereye gideceği, kimlerle görüşeceği konusunda baskı yapmak, kadının kendini geliştirmesine engel olmak gibi eylemler psikolojik şiddet olarak görülmektedir (KYŞM, ty; AİŞM, ty). Psikolojik şiddetin varlığına işaret eden bazı davranışları şu şekilde sıralayabiliriz (Güneri, 1996: 87-88);

- Sevgi, şefkat, ilgi, onay, destek gibi duygu ve duygusal ihtiyaçların göz ardı edilmesi, küçümsenmesi, inkâr edilmesi. Örneğin, kadını önemli, bir gününde (diploma töreni, ödül töreni, iş yemeği, doğum günü) her seferinde yalnız bırakmak, istediği yapılmadığında günlerce surat asmak,
- Kadının dinine, ırkına, diline, kültürel grubuna veya geçmişine ait değer verdiği inançların aşağılanması veya onlara aykırı davranmaya zorlanması (yalan söylemek, çalmak vs.),
- Kadının arkadaşlarını ve aile bireylerini sürekli aşağılamak, hakaret etmek, aralarını bozmaya çalışmak, görüşmelerini denetlemek, kısıtlamak, kontrol etmek, engellemek, kısacası maddi ve manevi destek alabileceği kurum ve kişilerden soyutlamak,
- Düzenli bir şekilde evden kovmak veya evden ayrılmakla tehdit etmek,
- Sık sık kadının kendisine veya sevdiklerine (aile, arkadaş, eşya, hayvan...) zarar vermekle tehdit etmek,
- Cezalandırma yöntemi olarak çocukları kullanmak. (Çocuklara zarar vermek, çocukları kaçırmak veya velayetini almakla tehdit etmek),
- Yalan, bağırma, eşyaları kırıp dökme, tehdit veya bakışlarıyla sindirmeye çalışmak,
- Düzenli olarak başkalarının yanında küçük düşürücü söz ve davranışlarda bulunmak (Çok beceriksizdir, ben olmasam, hiçbir işi beceremez gibi).

KYŞ Özet Raporu (2014: 34), kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları istismar ve şiddet biçimleri arasında en fazla görülen duygusal istismardır. 15 yaşından sonra yaşanan duygusal istismar % 22’i olarak tespit edilmiştir. Ülke genelinde evlenmiş kadınların yaşadığı psikolojik şiddet % 44 ile diğer şiddet biçimlerinden fazladır (KYŞ, 2009: 185-186). Her 10 kadından yalnızca biri başka bir şehre/köye eşinden izin almadan gidebilmekte, üçü eşinden izin alma ihtiyacı duymadan ailesini ziyaret edebilmekte veya alışverişe/çarşıya gidebilmekte, dördü eşinin iznine tabi olmadan komşu/arkadaş ziyareti yapabilmektedir (Altınay ve Arat, 2008). Bu durum kadınların attığı her adımın eşlerinin iznine tabi olduğunu göstermektedir.

1.5.5. Sözel Şiddet

Sözel şiddet en genel anlamıyla, kişinin psikolojik bütünlüğüne, duygusal bütünlüğüne zarar vermek, onurunu ve kişiliğini yaralamak, kişiyi aşağılamak amacıyla sarf edilen sözlerdir. “İlk ve en büyük bölücü güç ilkel egoist çıkarlar değil, dilin ta kendisidir: biz ve komşularımızın aynı sokakta yaşarken bile “farklı dünyalarda yaşayabilmemize” neden olan şey dildir. Bu da şu anlama gelir: sözlü şiddet ikincil bir bozukluk değil, bütün insani şiddet türlerinin nihai barınağıdır” (Žižek, 2018: 69). Hakaret veya tehdit, sözel şiddetin en yaygın isimlendirmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hakaret bir kişinin namus, şeref ve haysiyetine saldırıdır. Tehdit ise mağduru belli karar ve hareketlere zorlamak amacıyla yapılır. Bir kişiye hayvan ismiyle hitap etmek sözel şiddetin en yaygın biçimlerinden birisi olarak anlam kazanmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın

kurumların faydalanması için yayınladığı el kitabında, sözel şiddete şu davranış biçimleri örnek gösterilmektedir (KYŞM, t.y.: 8): Bağırarak, hakaret etmek, küfür etmek, iğneleyici ya da aşağılayıcı sözler söylemek, kadının kendisini kötü hissetmesine neden olan cümleler kullanmak, sürekli eleştirmek, tehdit etmek, sürekli sorguya çekmek, aşağılayıcı isim takmak, alay etmek, görüşlerini ve çalışmalarını küçümsemek, zaaflarıyla alay etmek, suçlamak, kadının özgüvenini yitirmesine neden olmak, ruhsal açıdan zedelemek gibi eylemler sözlü şiddettir.

Sözel şiddeti ortaya koyan çalışmalara bakıldığında ise evlenmiş kadınların yaklaşık yarısı eşleri/birlikte oldukları erkeklerin korkutma, tehdit, küfür, hakaret ve aşağılama gibi duygusal istismar konusu olacak davranışlarına maruz kaldığı görülmektedir (KYŞ Özet Rapor, 2014: 34). Hem erkek hem kadın katılımcılar için evlilikte kadına yönelik sözel şiddete karşı tolerans olduğu görülmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003: 60-63).

1.5.6. Tek Taraflı Israrlı Takip

Bir kişiyi takip etme, peşinden ayrılmama, onunla iletişim kurmaya yönelik taciz eylemidir. Hedef kişi üzerinde kontrol sağlamak ve korku yaratmak için, takipte bulunan kişiler hedeflerini izlerler, onların aktivitelerini gözlerler, telefonla ve sosyal medya kanalıyla rahatsız ederler, dürbün, mikrofön ve kameralarla casusluk yapmaya çalışarak özel yaşama sızmaya çalışırlar. Takip saplantıdır, süre uzadıkça eylemin dozu daha şiddetli olabilir. Duygusal boyutta büyük stres ve incinme ile bazı durumlarda da ölüme sebep verdiği tehlikeli olabilir (Polat, 2016: 28). Tek taraflı ısrarlı takip (6284 sayılı Kanun, 2012: madde 3): Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranışı olarak ifade eder. KYŞM (t.y)'de tek taraflı ısrarlı takip örnekleri şu şekilde verilmiştir: İstenmeyen ve sürekli telefon aramaları yapmak, kısa mesaj, mektup ve e-posta göndermek, mağdur istemediği halde sosyal medya vasıtasıyla onunla iletişim kurmaya çabalamak, takip etmek ve gözetlemek, mağdurun iş yerinde veya yaşadığı yerde beklemek, bir sebep olmaksızın sürekli karşısına çıkmak, ona isteği dışında sıkça hediye göndermek, mağdurun iletişim bilgilerini internette veya sosyal medyada yaymak, onun hakkında internette veya ağızdan asılsız dedikodular yaymak, mağdur adına mal veya hizmet siparişi vermek, manipülatif davranışlarda bulunmak (örneğin: görüşmeme durumunda intihar edeceği tehdidinde bulunmak) gibi eylemler tek taraflı ısrarlı takiptir.

Israrlı takip ile ilgili veriler Türkiye’de ilk olarak 2014 yılı ile toplanmaya başlanmıştır. Elde edilen bulgulara göre her 10 kadından neredeyse 3’nün en az bir kez maruz kaldığı şiddet biçimidir. “En yaygın ısrarlı takip biçimleri telefonla arama (%19), kısa mesaj, mektup ya da e-posta gönderme (%8), sosyal medya aracılığıyla takip etme (%6) ile çalışılan ya da yaşanan mekânlara gelerek

rahatsız etme (%6) biçimindedir”. Israrlı takibin diğer şiddet türlerinden ayrılan yanı failin genelde yabancı kişilerden olmasıdır. “Ancak ölüm ve zarar verme tehdidi içeren ısrarlı takip biçimlerinin failleri daha çok eski eşler ve birlikte olunan erkeklerdir” (KYŞ Özet Rapor, 2014: 34-35).

1.6. Şiddetin Faili ve Mağduru

Şiddet, insanlık tarihi ile birlikte hep var olmuştur. Geleneksel şiddet türünde fail de mağdur da insandır fakat modern zaman şiddetinde fail doğrudan veya dolaylı hep insandır, mağdur ise çeşitlidir. Mağrur bazen kişilikler, bilinçler, iradeler; bazen düşünceler, inanışlar, dinler; bazen hayvanlar, bitkiler; bazen de yeryüzü, gökyüzü, çevre, atmosferdir (Vatandaş, 2015: 166). Eşine şiddet uygulayan erkekler evliliği, kadın üzerinde iktidar kurma ve şiddet uygulama hakkına sahip olduğu çatışma alanı olduğunu göstermektedir ve erkeğe verilen toplumsal yetkiyle evlilikte kadının emeği ve sosyal yaşamı üzerinde iktidar kurmak istemektedir (Öztürk, 2014a: 72). Bu nedenle aile, “en yoğun şiddet yaşanan kurum” olarak şiddet literatüründe yer almaktadır (Altınay ve Arat, 2008: 51). Failler ve mağdurlar şiddetin türüne göre değiştiği düşünülmektedir. Örneğin “sözel şiddetin baskın faili kadın, fiziksel şiddetin baskın faili ise erkek” olduğuna dair araştırmalar da mevcuttur (Vatandaş, 2003: 174). Dolayısıyla şiddetin fail ve mağdurlarının tipik kişilik özellikleri ve şiddete ilişkin genel tutum ve tavırları incelenirken, şiddetin türünü göz ardı etmemek gerekmektedir. Şiddet faili ve mağduru değişebilen bir fenomendir.

Failler, bilinenin aksine “hasta ruhlu ve alkolik” değil, şiddete uğramış kadınlar tarafından “dışarıda melek, evde Azrail ve zorba” olarak tanımlanırlar (Mor Çatı, 2014: 40). Şiddete başvuran erkeklerin aşırı güvensizlik duygusu göze çarpmaktadır. Şiddet duygusunu bilinçaltında tutmak için maço görünürler, saldırgan davranırlar, her şeyi bildiklerini iddia ederler ve kendi bağımsızlıkları onlar için önemlidir. Şiddete maruz kalmamak için ilk darbeyi vurma telaşındadırlar; dolayısıyla her zaman teyakkuzdadırlar. Aşırı bağımlıdırlar. Kendilerine ait bir şeyi ki kadında bunlardan biridir, kaybetmeyi göze alamazlar. Dolayısıyla ayrılma, boşanma tehdidi bu erkekleri paniğe sokar. Eğer özel alanda veya kamusal alanda özgüven eksikliği yaşarsa bunun acısını birlikte yaşadığı kadından çıkarıp, özsaygısını ayakta tutmaya çalışırlar (Erten ve Ardalı, 1996: 161).

Şiddetin en ileri aşaması olan cinayet faillerinin nasıl bir profil sergilediği yapılan bir araştırmada şu şekilde belirtilmektedir: Faillerin %96.7’si erkektir. % 3.3’ü kadındır. Kadın cinayeti işleyen faillerin yarıya yakını (%44’ü) ilkokul mezunudur. Faillerin yalnızca % 2’si ön lisans, %4’ü lisans mezunudur. Lisansüstü diploması olan fail bulunmamaktadır. Faillerin % 63.1’i evlidir. %23’ü bekâr, % 11.9’u boşanmış, % 0.4’ü duldur. Faillerin 4’te 1’i işsiz, 4’te 1’ine yakını ise nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanlardan oluşmaktadır. Faillerin %63’ü maktulün eşidir. % 32’si ise farklı derecelerdeki akrabalarıdır (Taştan ve Küçükler Yıldız, 2019).

İstanbul Sözleşmesi'ne göre mağdur; meydana gelebilecek olan fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemleri veya tehdidi, zorlama veya özgürlüğün rastgele bir biçimde kısıtlanması da dâhil olmak üzere, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zarar ve acı verilmesi sonucunu doğuracak toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemlerine maruz kalan herhangi bir şahıstır (İstanbul Sözleşmesi, 2011: madde 3). İstanbul Sözleşmesi'nin iç hukuka uyarlanmış hali olan 6284 sayılı Kanun'da yukarıdaki tanım korunmuştur. Buna göre 6284 sayılı Kanun kapsamındaki şiddet mağduru bireyler aşağıdaki gibidir (Soybaş, 2012: 68):

- Aynı haneyi paylaşmasa da hane ya da aile mensubu sayılan kişilerdir. Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre evli olan, resmi evlilik olmadan birlikte yaşayan, boşanmış eşler, çocuklar ve diğer aile bireyleri,
- Medeni hali ne olursa olsun, sadece kadın olması sebebiyle şiddete uğrayan kadınlar,
- Yasada şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranışlara doğrudan ya da dolaylı olarak maruz kalan veya kalma tehlikesi bulunan kişiler ve şiddetten etkilenen veya etkilenme tehlikesi bulunan kişilerdir.

Görüldüğü gibi şiddetin mağduru oldukça geniş bir şekilde ele alınmaktadır. Uygulamada aile mahkemelerinin her durumda ve herkes bakımından bu kanun kapsamında tedbirlere hükmettiği görülmektedir. Soybaş (2012: 70), bu uygulamanın süreç içinde tatmin edicilikten uzak bir hale geleceği ve kişiler arası çekişmeleri artıracığını düşünmektedir.

Şiddeti tecrübe etmiş kadınların sağlık, yaşam hakkı ve insan olarak elde ettiği diğer haklardan biri ya da bir kaçı tehdit edilmiş ve zarar görmüş olabilir. Bu durum gerek kişiye, gerek aileye gerekse topluma sosyal ve ekonomik yükler getirmektedir. Kişilerde kapasite kaybı, stres, anksiyete, depresyon ve intihar gibi yaşamını olumsuz etkileyen sorunlar nedeniyle yaşam süresi kısalmaktadır. Bu nedenle şiddet hoşgörü gerektirecek bir durum değildir (Aytaç vd., 2011). Şiddet vakaları incelendiğinde, şiddete maruz kalan kişilerin şiddeti önemsemeyerek görmezden gelmelerinin temel nedeni, şiddetin kesin bir tanımının zihinlerinde net olmamasından kaynaklanmaktadır (Page ve İnce, 2008: 82). Şiddet türüne göre değişmekle birlikte aile içi şiddet konusunda en fazla şiddet gören kişinin kadın olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Diğer taraftan son yıllarda yapılan bilimsel araştırma sonuçlarına göre; sözel ve psikolojik şiddeti de sayarsak, annelerin babalara göre 2-3 kat daha fazla şiddet uyguladığına dair çalışmalar bulunmaktadır. Solak ise bu durumun, şiddeti uygulayana şiddetin geri dönmesi olarak yorumlamaktadır (Solak, 2009: 19).

Şiddet türlerine göre bakıldığında, Türkiye'deki eşler arası fiziksel şiddetin çoğunlukla faili erkek, mağduru kadındır. Tersine istisna olarak gösterilebilir. Sözel şiddetin kısmen de olsa ağırlıklı faili kadın, mağduru erkektir. Türkiye'de kadınların %73.2'si, erkeklerin %69'u sözel şiddet uygulamaktadır (Vatandaş, 2003: 174). Şiddetin en ağır hali olan cinayet verilerinde, maktullerin çoğunluğu doğurganlık yaşında (%63'ü), ilkokul mezunu ve evli kadınlardan oluşmaktadır; doğum

yeri esas alınarak hesap yapıldığında nüfusa oranla en fazla maktul çıkaran il Hakkâri'dir (milyonda 18.7). Hakkâri'yi milyonda 18.0 ile Kırıkkale, milyonda 14.0 ile Isparta takip etmektedir; maktul doğum yeri itibariyle en son sırada yer alan il ise milyonda 0.9 ile Antalya'dır (Taştan ve Küçüker Yıldız, 2019).

Aile içinde şiddet mağduru olan kadının profili hakkında Kayır (1996: 93-94) şu değerlendirmeleri yapmaktadır. Şiddete maruz kalmış kadının duyguları ve ihtiyaçları çok boyutlu ve derindir. Kadın, güçsüzlük, utanma, korku, suçluluk, kızgınlık, yabancılaşma, yalnızlık gibi duygular yaşar ve bu duyguları yaşadığının bilinmesine, mağdur olduğunun kabul edilmesine, somut yardım almaya, güvenlik içinde olmaya ve çocuklarının güvenliğini sağlamaya, özgürce kendini gerçekleştirilmeye ihtiyacı vardır. Kendine saygının azlığı, bağımlılık problemleri, haddinden fazla hırpalanmanın yükü ve kadın erkeğe ilişkin geleneksel değerler mağdur kadını nitellemek için kullanılan karakteristiklerdir (AİŞ, 1998: 26).

Kamusal alanda kadınların maruz kaldığı şiddet daha çok tanımadığı kişiler tarafından uygulanır. Özellikle kadınlar, çocukluk dönemlerinde sözlü ve fiziksel tacize daha fazla maruz kalmaktadır. Bu dönem kamusal alanla tanışma dönemidir ve çocuklar tacize en uygun kurbanlardır. Çünkü kendini koruma güdülerinden yoksundurlar. Kadınların çocukluk döneminde başlayan bu taciz olayları ilerleyen dönemlerde otobüste, sokakta, kalabalık ya da tenha bir ortamda, her an her yerde yaşayabileceği bir durumdur. Bu durum feministlere göre, hastalıklı bir ruh hali ile karşılaşmaktan öte kamusal alanda cezalandırma amaçlıdır (Feminist, 1987b: 11). Reddetmek, ertelemek, tepkisizlik erkeğe karşı kullanılacak cinsel şiddetlerdendir ve bunun nedeni ise kadının sürekli gözetim altında tutulmasıdır. Kadının sürekli olarak gücü elinde tutan erkekten izin alması, onun onayını alarak yaşamak zorunda kalması, ona karşı bir savunma mekanizması geliştirmesini gerektirir. Bu da cinselliktir. Kadın bu durumu, ya erkeği kandırıp yumuşatarak yola getirmek, ya da belirli bir yer ve de salt kazanma karşılığında cinselliğini kullanmak yoluyla sağlar (Millett, 1987: X). Dolayısıyla şiddetin mağduru olarak ele aldığımız kadın, kendini korumak amaçlı cinsel şiddetin uygulayıcısı da olabilmektedir.

Her bir şiddet türünün de kendi içinde bir amacı olduğu söylenebilir. Örneğin fiziksel şiddet, ülkemiz gibi ataerkil toplum yapısının olduğu yerlerde bir tür cezalandırma yöntemi ve terbiye etme aracı olarak kullanılmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1990: 38). Özel alanda kadına yönelik şiddetin ise mutlak bir amacının olduğu düşünülmektedir. Şiddetin altında yatan nedenlerden bağımsız olarak şiddet uygulayan kişi ceza vermeyi, eğitmeği, arındırmayı, egemenliği, denetimi, itaati, caydırmayı amaçlamaktadır. Örneğin, öz güvenleri düşük erkeklerin, eşlerinin de öz güvenli olmasına izin vermediğine dair çalışmalar bulunmaktadır. Bu erkekler çok kıskanç davranırlar; özgürlük isteme durumundaki kadınlar ise eski özgürlüklerini de kaybeder (Erten ve Ardalı, 1996: 161).

Psikolojik şiddetin daha çok kadını yalnızlaştırmak, bağımlılığını arttırmak amaçlı yapıldığı düşünülmektedir. Örneğin; akrabalarla, aileyle ya da arkadaşlarla görüştürmeme ile kadın yalnızlaştırılmaya çalışılır. Burada amaç karşı tarafa baskı uygulamak ve egemenlik sağlamaktır. Sözel şiddette amaç korkutmak, sindirmek, cezalandırmak ve kontrol etmektir. Ekonomik şiddette de amaç tehdit, kendine bağımlı hale getirme ve kontroldür. Cinsel şiddette amaç üstünlük kurmak, sindirmek ve kontrol etmektir (Güneri, 2012: 89-90). Amacı gerek bireysel gerek toplumsal olsun bütün şiddet türleri kadının insan haklarına karşı bir darbedir. Kadının özgürlüğüne ve kendini geliştirmesine engel olmaktadır.

1.7. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ile İlgili Teoriler

Genel olarak aile içinde kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasına etki eden etmenlerin başında göç, yoksulluk, medya, alkol ve diğer zararlı madde kullanımları, stres, saldırganlık, yanlış ilişkiler ve aile içindeki bireysel huzursuzlukların geldiği bilinmektedir (Ceylan, 2013: 14). Yakın tarih okumalarından yola çıkan Ertürk (2015)'e göre kadınların şiddet riski ile karşı karşıya kalmasının iki nedeni vardır. Bunlardan biri iş gücü piyasası, diğeri ise göç olgusudur. İşgücünün ve göçün kadınlaşması ile kadınlar için çelişkili sonuçlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Göçün etkisiyle bağımsız bir statü kazanan kadınlar ya da iş gücü ile ekonomik bağımsızlıklarını elde eden kadınlar, denetimsiz iş alanları ve aile ilişkilerinde baş gösteren gerilimler nedeniyle şiddet riski yüksek bir durumla karşı karşıya kalmaktadırlar. Ertürk'e göre bu durum, ataerkil yapı ile küreselleşmenin kesiştiği noktadır. Kadınlar özgürleştiği noktada sömürü istismar ve şiddet riski ile karşılaşmaktadırlar (Ertürk, 2015: 37). Şiddet aynı zamanda sosyal bir olgudur. Bu olgu, sosyokültürel yapıya göre farklılık göstermekte ve sosyalleşme süreci ile kendiliğinden öğrenilmektedir.

Kadına yönelik şiddet konusunda kuramsal çerçeve oluşturulurken farklı kuramlardan yararlanılmaktadır. Kuramsal çerçeve daha önce üzerine çalışılmış ve sonuç olarak bilimsel olarak ortaya konulmuş modelleri vermektedir. Bu modellerde, sebep sonuç ilişkisi sistematik olarak yer almakta ve yanlışlanmadığı sürece doğru kabul edilen bilgiler bulunmaktadır. Özellikle sosyal bilimlerin birikimli bir şekilde ilerlemesinin nedeni kuramsal olarak çizilen çerçevelerdir. Bu çalışmada kadına yönelik şiddetin neden kaynaklandığına ilişkin kuramsal çerçeve saha çalışmasında en sık karşılaşılan şiddet nedenleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

1.7.1. Psikiyatrik/Psikopatolojik Kuram

Bu kuramlar "tıbbi model" adıyla anılmaktadırlar. Mikro yaklaşımlar, genel olarak şiddetin aile üyelerinden birinin psikopatolojisi sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Örneğin, ruhsal hastalıklar, kişilik bozuklukları ve alkolizm aile içi şiddeti ortaya çıkaran psikopatolojik nedenler olarak görülmektedir (Swanger ve Petcosy, 2003: 33). Psikolojik teorileri temel alan araştırmacılar, şiddet içerikli davranışlarda genel olarak kişilerin psikopatolojik durumlarını, alkol ve madde

bağımlılıklarını, kişilik bozukluğu, zayıf iletişim, öfke/düşmanlık gibi durumların rolünü keşfetmeye çalışırlar (Azam Ali ve Naylor, 2013a: 374-376). Şiddet, alkol, uyuşturucu bağımlılığı, kumar gibi bir dizi toplumsal sorunlarla tıbbi konu olmuştur. Bu durum şiddetin bir hastalık mı olduğu sorusunu gerekli kılmaktadır. Alkol kullanımı ve madde bağımlılığı bu çalışma için de çok önemli iki psikolojik sorundur. Alkol kullanımı ile şiddet arasındaki ilişki oldukça tartışmalıdır. Özellikle, Türkiye gibi toplumsal cinsiyet yaklaşımını terk eden ülkelerin şiddet ile ilgili varsayımları arasında alkol ve madde kullanımı konularının oldukça popüler olduğu düşünülmektedir.

Alkol almak, alkolü aşırı miktarda tüketmek veya madde kullanmak acaba şiddetin nedenlerinden midir? Araştırmalar açıkça alkol sorunları ile eş şiddeti arasındaki pozitif bir ilişki olduğunu doğrulamaktadır (Azam Ali ve Naylor, 2013a: 379). Şiddet gösteren erkeklerin şiddet göstermeyen erkeklere veya nüfusun geneline oranlandığında önemli bir alkol tüketme sorunları yaşadığına dair çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, O'Farrell ve Murphy (1995)'ın, alkolik erkeklerin, eşlerine karşı alkolik olmayanlara göre altı kez daha şiddetli olma ihtimalinin bulunduğunu tespit ettiği çalışmadır.

Bazı çalışmalarda, alkol şiddetin kaynağı değil, erkeklerin kullandığı bir araçtır (Mor Çatı, 1996:40). Alkol erkeklerin daha rahat davranarak şiddet uygulamasını kolaylaştırmakta ve eşlerinin terk etmemesi için arkasına sığınılan bir bahane olmaktadır. Bu çalışmalara göre, alkol, kumar, işsizlik ve parasızlık gibi dış etkenlerin şiddete yol açtığı durumlar sadece yaygın bir inanıştır. "Bu tür kontrol kaybını kolaylaştırıcı faktörler şiddet yaşayan ailelerde sıkça görülmekle beraber, tek başlarına birer sebep değil, var olan eğilimin ortaya çıkmasını kolaylaştırıcı etkenlerdir" (Güneri, 1996: 91). O halde, tartışmalar açıkça göstermektedir ki kişi bir şeyden dolayı şiddete uğradığı için alkol almaktadır yani aynı kişi alkol almasa da eşine şiddet uygulayacaktır. Bu nedenden dolayı, alkol şiddetin nedeni değil, sonucudur.

Şiddeti saldırgan davranışlar olarak açıklayan, antropolojik çalışmalarda şiddet kavramını kullanmamaktadır. Çünkü şiddet kavramının, insan saldırganlığının bütün yönlerini incelemeye engel olacağı düşünülmektedir (Michaus, 2005: 62). Biyolojik perspektif altında bulunan teorilere göre, eşlerine şiddet gösteren bireyler; ya bu şiddet potansiyelini genlerinden taşımaktadır, ya bu durum beyin faaliyetleri ile ilgilidir, ya da şiddet nedeni kişinin geçirmiş olduğu bir kafa yaralanmasına bağlanmaktadır. Saldırganlığın genlerle bağı ile ilgili çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Biyolojik belirleyicilerine bakmak literatürde talep edilen ama fazla ilgi görmeyen bir alan olarak kalmıştır. Diğer taraftan testosteron ve serotonin düzeylerinin sinirlilik durumunu etkilediğine dair çalışmalar yapılmış fakat bu çalışmalar çoğu zaman birbirleri ile tutarlı sonuçlar vermemiş ve konu ile ilgili hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalardan farklı sonuçlar elde edildiği tespit edilmiştir.

Bireyin geçirdiği kafa travması ve eş şiddeti üzerinde çalışmalar yapan Rosenbaum ve Hoge (1989), eş şiddeti uygulayan katılımcıların %61,3'ünde kafa travması tespit etmiştir. Kafa travması ile ilgili yapılan çalışmalar göstermektedir ki kafa travması, eşe şiddet nedeni olmaktan ziyade agresif davranışları arttıran risk faktörleri taşımaktadır. Örneğin, bu durum ilişkinin kalitesini düşürür ve mağdurun da agresif davranışlarına sebep olur.

Psikopatoloji insan davranışlarının kavramsallaştığı yaklaşımlardan biridir. Duygu, düşünce, davranış bozukluğu, ruhsal bunalım, anormal/uyumsuz davranış üzerine araştırma yapan bir bilim dalıdır. Çalışmalarda şiddet gösteren bir erkek için psikopatolojik şiddet davranışı ile ilgili üç açıklama yapılmaktadır. Buna göre saldırgan hasta olabilir, saldırgan istisnadır ve şiddet olayı münferittir. Dolayısıyla, psikopatolojik teoride, kişinin şiddet uygulamasının nedeninin kişiye ait bir sorundan kaynaklandığını savunmaktadır. Teoriye göre; akıl hastalığı, bağlanma sorunları, öfke ve düşmanlığı yönetememe, çeşitli becerilerde eksiklik, düşük özgüven sorunu ve iletişim becerileri zorlukları gibi çeşitli beceri ve becerilerdeki eksiklik şiddete kaynaklık etmektedir.

Nefretini eve, ilgisini dışarıya gösteren erkekler de araştırmacılar tarafından araştırma konusu yapılmıştır. Örnekleme kolay ulaşılabilir yerlerde örneğin hapisane, hasta ve sığınma evlerinde yapılan çalışmalarda, şiddet içerikli davranış sergileyen kişinin eşine karşı, şiddet içermeyen davranışa sahip eşlere oranla daha fazla öfke ve düşmanlık yaşadığını doğrulamıştır. Azam Ali ve Naylor, (2013a: 378)'nın öfke ve nefret üzerine yapılan araştırmalara yönelttiği eleştiri, araştırma bulgularının birbirleri ile tutarsız olmasıdır. “Dahası, eş şiddetinin nedeni olarak öfkenin dikkate alınması, güç ve kontrol sorunları ile daha geniş toplumsal ve kültürel konulara önemli katkıda bulunan faktörlerin dikkatini dağıtmaktadır”. Erkeğin psikolojik dengesizliklerinin kadına yönelik şiddete yol açtığını iddia eden eleştirilerden biri de Walby (1990)'dan gelmektedir. Bu teoriler kadına uygulanan şiddetin görülme sıklığının tümünü değil de sadece bir kısmını açıklayabilmektedir. Erkeğe odaklanan bu kuramlar kadına uygulanan şiddetin sosyal yapısını ortaya çıkarmakta da eksik kalmaktadırlar. Şiddete uğrayan kadınların neden şiddet uygulayan erkeklerle kalmaya devam ettiklerini açıklayamamak bu teorinin en önemli eksikliğidir (Walby, 1990: 131-132). Çünkü bu teoriler sadece şiddetin sebebine yönelik çalışmalardır. Şiddet failinin neden olduğu hasar, bu hasarın çoğaltan etkisi ve şiddetin kontrolü sosyal boyutta tartışılmamaktadır. Bu yaklaşım, anlaşmazlıkları şiddet göstererek çözen diğer erkeklerin neden mutlaka bir kafa travması öyküsü olmadığını ve neden kafa travması öyküsü olan tüm erkeklerin kendi eşlerine karşı şiddet kullanmadıklarını açıklamakta başarısız olmaktadır (Azam Ali ve Naylor, 2013a: 374-376).

Kadına yönelik şiddetin nedenlerinden biri de Freud'un kuramına dayanmaktadır. Freud özellikle bilinçdışı kavramını kullanarak insanların davranışlarına anlamlar yüklemektedir. Bilinçdışının varlığı en önemli savunusudur. Freud, kişinin yaptığı her davranışın altında onun bilinç dışında ve aslında çocukluğunda deneyimlediği şeylerin olduğunu savunur. Örneğin evlenirken ruh ikizini bulup evlendiğini sanarak, aslında bilinç dışında babaya olan sevgilerinden dolayı yani

karşıdaki kişinin belki bazı yönleri ile babaya benzemesinden dolayı bir evlilik yapmış olabileceğini ve bu durum bilinç dışı olduğu için, neden dolayı öyle davrandığımızı bilemeyeceğimizi söylemektedir. Kişinin sergilediği bir davranışın, gelişim evresinde bir yere takılı olup olmaması; id, ego ve süperego arasında nerede duracağı ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Kişi tüm bunlarla savaşırken aslında bir de savunma mekanizması geliştirir. Freud'a göre bu mekanizmalar hiç patolojik değildir. Normal yaşamın birer parçasıdır (Hall, 2016: 75-100).

Yapılan çalışmalar beyin hücrelerinin, özellikle geçmişte yaşanan kötü anıları depoladığını ortaya koymuştur. Depo edilen yerde iyi ya da kötü rolde birçok insanın da yer aldığını düşünebiliriz. Böyle bir durumda kötü olanlara karşı zihnimizde sürekli bir intikam alma duygusu, iyilik gördüğümüz kişilere karşı sempati, sevgi, yakınlık duyguları besliyor olabiliriz. Aile içi çatışmalar ve aile içi şiddet, çocukları, gençleri, açık ya da kapalı kişilik bozukluklarına sürüklemektedir. Haksızlıkların bilinçaltında oluşturduğu karanlık köşeler, özellikle buluş dönemiyle başlayan bedensel ve ruhsal değişim sürecinde bireyi duygusal çatışmalara, zorlanmalara, saldırganlık ve şiddete doğru itmeye başlamaktadır (Solak, 2009: 138-149). Mücadele ve saldırganlığı hayatın bir parçası olarak gören Žižek (2018), “yaşamsal güç” teşkil eden “saldırganlık” ile bir “ölümcül- güç” olan şiddet arasında terminolojik bir ayrım yapmaktadır. Ona göre “şiddet” saldırganlığın ta kendisi değildir. Şeylerin olağan akışını bozan aşırı saldırganlıktır. Çözüm ise sürekli daha fazlasını arzulayan aşırılıktan kurtulmakla olabilecektir (Žižek, 2018: 66).

Aile içi şiddet içsel çatışmalar, ölüm içgüdüleri ve normal olmayan saldırgan eğilimlere bağlanır. Şiddet psikoloji ve sosyal psikolojide genellikle saldırganlık olarak kullanılır. Şiddet daha çok davranışın kendisini tanımlar. Şiddet bir eylem ve sergilenen tavidir. Saldırganlık ise bir duygu ve ruh halidir. Şiddet bir üsluptur ve “saldırganlık şiddetin temelini oluştururken şiddet saldırganlığın uygulamaya dönüşmüş kısmını ifade etmektedir” (Vatandaş, 2003: 4). Saldırganlığın içgüdüsel olduğunu teorisini ileri süren kişi Freud'dur. Ona göre saldırganlık insanın içgüdüsel olarak hissettiği şeylerden birisidir. İnsan bu hissi dışarı vurarak rahatlar ve daha olumsuz davranışların önüne geçmiş olur. Freud'un bu kuramına göre bir eşin öteki eşine ya da partnerine zarar vermek amacıyla onun kafasına bir şey fırlatması veya bir silahla ateş etmesi bir saldırganlıktır ve bu saldırganlık davranışa yansımaysa psikolojik rahatsızlıklara kadar uzanan ciddi sorunlara yol açacağı savunulmaktadır. Buna göre, kişi saldırganlığının kadına yönelterek rahatlar ve eğer bu gerçekleşmezse de kişide patolojik sorunlar baş göstermeye başlar. Kişi patolojik vaka değildir. Kişi saldırganlığını yönlendirmezse patolojik vaka olmaktadır. Bu durum ise elbette bu kuramın eleştirilmesine neden olmaktadır.

Freud'un saldırganlığın içgüdüsel olduğuna dair tezine eleştirilerden biri şüphesiz Erich Fromm'dan gelmiştir. Ona göre insanlar birbirlerini içgüdüsel olarak değil zihinleri ile algılar. Eğer insanlar kendi türünden bireyleri tanıyacak içgüdüsel mekanizmalara sahip olsalardı, birbirlerine karşı bu denli saldırganlık göstermeyeceklerdi (Fromm, 1984: 140-199).

Saldırganlık bir hastalık olarak görüldüğünde, saldırganın hasta olduğu kabul edilmesi doğaldır. Saldırgan davranış, bireyin kontrolü dışında gerçekleştiğinden hasta olduğu sonucuna varılan saldırgana tıbbi yardımda bulunulması gereği de ortaya çıkar. Nitekim saldırganı rehabilite etme çalışmaları, bütün şiddet durumlarında öne sürülebilmektedir. Bu duruma göre ortaya çıkan sonuç; çocuklara tecavüz eden, hayvanların kollarını kuyruğunu kesen ve onlara tecavüz eden, karısını çocuğunu öldüren kişiyi rehabilite etmek gerekmektedir.

Aile içi şiddete karı koca arasındaki bir mesele olarak bakmak bu modelin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Tıbbi model şiddet meselesinin kadın sorunuymuş gibi algılanmasına neden olmaktadır. Bu da bu modelin çözüm sunmaktaki yetersizliğini göstermektedir. Şahin ve Gültekin (2014: VII)'in çalışmasında görüleceği gibi, aile içi şiddeti psikopatolojik eğilimlerle açıklanması gerektiğine dair çalışmalar, çözüm olarak bize yalnızca “kahır çekme duygusunun zayıflamakta” olduğu, “sabırlı olmayan yerde bir müddet sonra sevgi, saygı ve sadakat da olmamaktadır” diyerek sebat, sabır ve kahır çekmeyi telkin etmekten öteye geçmez. Aile içi şiddet olaylarında eşin saldırgan olması şiddeti meşrulaştıran bir duruma dönüşür ki bu huzursuz aile ortamı ve bu ortamda büyüyen çocuklar olması anlamına gelir. Bu kurama göre, aile içi eş şiddetinde sorumluluk, saldırgan kocadan ziyade kurban olan kadına düştüğü görülmektedir. Nihayetinde eş rehabilite edilmeye ikna olması gerekmekte çünkü o hastadır. Scully (2016: 60)'ye göre psikopatolojik model, erkeklerin egemenliğindeki bir meslek tarafından geliştirilmiştir ve erkek-merkezli bir at gözlüğüyle bakarak karmaşık bir toplumsal sorunu tek bir basit sebebe indirgemek kuramın temel problemidir.

Görüldüğü gibi şiddete ilişkin psikopatolojik model, toplumda kadına karşı şiddeti harekete geçirmiş olabilecek unsurları inceleme ve değiştirme gereğini ortadan kaldırmaktadır. Dahası, erkekleri kendi sorunları olan şiddetle yüzleşmekten kurtarmaktadır. Hem biyolojik hem de psikolojik perspektifler, yakın ilişkilerde şiddet anlayışımıza önemli bir katkı sağlamakta fakat ne biyolojik ne de psikolojik teoriler eş şiddetini tam olarak açıklayamamaktadır (Azam Ali ve Naylor, 2013a: 379). Bu teoriyi eleştirenlerin elindeki en büyük silah, neden bütün erkeklerin böyle davranmadığı sorusudur. Bir diğer önemli eleştiri ise bu teorilerde anlatılanların kadınlara bir fayda sağlamamasıdır.

Sonuç olarak, psikopatolojiyi kadına yönelik şiddetin tek nedeni olarak görmenin, toplumu kadına yönelik şiddete bağlayan toplumsal tutumlar, kültürel normlar ve yapısal eşitsizlikler gibi diğer faktörleri incelemekten ve onlarla uğraşmaktan alıkoyduğunu savunmaktadırlar (Azam Ali ve Maylor, 2013a: 376-377; Swanger ve Petcosy, 2003: 33). Bu teoriler kadına yönelik şiddet problemini çözme konusunda zayıf kaldığı ve şiddete çokta açık olmayan meşru bir temel hazırladığı, kadına yönelik şiddetin kültürel faktörlere bağlı olduğu, şiddetin öğrenilmiş bir davranış olduğu ve fail açısından belli bir amaca hizmet eder olduğunun göz ardı ettiği için eleştirilmektedir. Tıbbi model, bir dönemde sıkça başvuru alan bir model olmuştur. Fakat 1970'li yıllardan sonra şiddeti,

bireyin biyolojik veya psikolojik yapısında arayan teoriler yerlerini bireylerin ailesiyle ve çevresiyle olan ilişkilerini inceleyen teorilere bırakmıştır (Swanger ve Petcosy, 2003: 36-37).

1.7.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı saldırganlığın nedenlerini içgüdü ya da dürtülerde aramak yerine, çevrede saldırgan tepkilere yol açan uyarıcılar üzerinde yoğunlaşır. Bu kuram Albert Bandura tarafından ortaya atılmıştır. Kuşaklararası kuram olarak da bilinir. Aile içi şiddeti bilişsel süreçler bağlamında açıklar ve şiddetin modelleme ve taklit yoluyla nasıl öğrenildiğini göstermeyi amaçlar (Swanger ve Petcosy, 2003: 34). Hirigoyen (2000: 43)'e göre "ailelerdeki sapkın şiddet, engellenmesi çok zor olan bir kısır döngüdür; çünkü nesilden nesile aktarılır. Burada, genellikle çevrenin gözünden kaçtığı için gittikçe daha çok zarar veren bir ruhsal hırpalanma söz konusudur.

Şiddet yaşayan kadınların ve eşlerinin, kendi ailelerinde de şiddet olduğunu belirtmeleri, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarıldığının bir göstergesi olabilir. Şiddete maruz kalan evlenmiş kadınların %37'si evlenmeden önce yaşadıkları aile ortamında annelerinin de şiddet gördüğünü belirtmişlerdir. Evlenmiş kadınların bir bölümü çocuklarının da şiddete tanıklık ettiğini belirtmişlerdir. Şiddet yaşayan kadınların çocuklarında görülen anneye ve diğer çocuklara karşı saldırgan olma, şiddet yaşamayan kadınların çocukları arasında yarı yarıya azalmaktadır (KYŞ, 2009: 187).

Sürekli olarak fiziksel saldırıya maruz kalan kadınların şiddet kullanılan evlerden yetiştikleri görülmektedir. Evliliklerini bu şiddetten kurtulmak için yapmışlardır. "Bu kadınlar için erkeksiz bir yaşam çok korkutucudur. Kendi eğitimleri, sosyoekonomik durumları ne olursa olsun, erkek üstünlüğüne inanırlar" (Erten ve Ardalı, 1996: 161). Bu tür kadınların durumu, Feminist bir avukat olan Gisele Halimi'nin kız kardeşi için yaptığı evlilik tasvirine çok uymaktadır: "Baba ataerkilliğinden kaçmak için kendini kuşkusuz aynı derecede korkunç olan bir başka ataerkil kurumun içine attı" (Halimi, 1990: 34). Bu kadınların eş ile çatışma yaşaması da olası değildir. Nihayetinde çatışma, karşılıklı olan ve sonu sulh ile bitebilecek bir iletişim biçimidir. Konuşarak ve anlaşarak veya tartışarak sürdürülebilecek bir evlilik hayatları olmadığı için evlilikler genellikle ve ihtimal var ise kadının kaçıışı ile son bulmaktadır. Bu kaçış Halimi'nin (1990) belirttiği gibi başka bir ataerkil bir düzene olmaktadır.

Çatışmayı yönetmenin uygun yollarını ve normal mekanizmaları öğrenemeyen kişi için şiddet, normal bir davranış örüntüsü olarak yaşamın bir parçası haline gelir (Sallan Gül, 2013: 25). Bu durum cinsiyetler arası farklılaşmaya neden olmakta, öğrenilen rol cinsiyetleşebilmektedir. Örneğin, tam tersi mümkün olabileceği gibi, genel olarak erkek çocuklar babayı, kız çocuklar ise anneyi örnek almaktadırlar. Cinsiyetçi bir toplum yapısında erkek çocuk baskın baba rolünü, kız çocukları ise baskın ilişkiyi kabullenmeyi öğrenmektedirler. Erkek çocuklar, babaları gibi baskın eş, evi

geçindiren ve gelir getiren kişi aile reisi rollerini öğrenmektedir. Kız çocuklar ise anneleri gibi erkek baskın ilişkiyi kabullenmeyi ve diğer kişilerin ihtiyaçlarını karşılamayı esas rolleri olarak öğrenmektedirler.

Diğer taraftan çocukluk döneminde şahit olunan şiddet durumları gizli bir travmaya neden olur. Yetişkin döneminde karşılaşılan ve çözümsüz kalınan bir problem saldırgan tutumla çözülmeye çalışılır. Aile içi şiddete maruz kalan çocuklar hem anlık hem de yaşam boyu etkilere maruz kalabilirler. Sosyalleşme döneminde öğrenilen ve kuşaklararası devamlılık sağlayan şiddet kız ve erkek çocukları farklı şekilde etkilemektedir. Kız çocukları kendi hemcinsi anneyi örnek alarak şiddeti daha kolay kabul eden, olağanlaştıran, erkek çocukları ise babayı örnek aldığından kız kardeşine, sevgilisine, eşine şiddet uygulamayı olağan hale getirmektedirler. Dolayısıyla, çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddet erkeklerde şiddet uygulama, kadınlarda ise şiddete maruz kalma olasılığını artırmaktadır (Altınay ve Arat, 2008; Şahin, Erkan Melih vd., 2012: 23).

1.7.3. Güç ve Kaynak Kuramı

Şiddeti aile içindeki toplumsal, ekonomik ve bireysel kaynaklara sahip olma durumu ile açıklayan William Goode, (1971) “Aile İçerisinde Güç ve Şiddet” isimli eserinde tanımladığı bu kuramında güç kavramı direnişe rağmen genellikle birinin iradesini başkasına empoze etme kabiliyeti olan olaylar ve güçler yığını olarak nitelenmektedir. Goode (1971)’ye göre insan, içgüdüsel olarak katil değildir. Çünkü teknik anlamda içgüdüleri yoktur. Öldürmemesi için sosyalleşir fakat bu sosyalleşme içinde onur, adalet, sahiplik, sadakat ve öz saygı o kadar derin olarak yerleşir ki, bunlar için değil öldürmek, ölmeyi bile göze alır. “Ebeveynler ve diğer ahlaki otoriteler sürekli olarak küçük çocukları şiddete karşı kışkırtmaktadır. Hepimiz şiddet için eğitiliyiz. Çocuk, gücün başkasını durdurmada çok etkili olduğunu öğrenir... Çocuk bunu doğrudan deneyimler ve izler. Babasının öfkeli olduğu zaman annesinin korktuğunu, komşular arası tartışmalar ve tehditleri, kendi kardeşi ile yapılan çatışmaları vs.” (Goode, 1971: 624-630) gözlemler.

Goode (1971: 33), para, saygı, itibar bakımından yeterli durumdaki kocaların aile içi pozisyonlarını korumak için şiddete ihtiyaç duymadıklarını, bu üçünden yoksun yaşayan erkeklerin güçlerini sürdürmelerini garanti edecek şekilde şiddet kullandıklarını belirtmektedir. Aile içerisinde daha çok sosyal, kişisel ve ekonomik güce ya da hepsine birden sahip olan aile bireyi, diğer aile bireyleri üzerinde daha çok güç sahibi olmaktadır. Bunun sonucunda, güç sahibi aile üyesi, karar mekanizmalarında ve olası kaynaklara ulaşmada diğer aile üyelerine göre daha avantajlı konumda bulunur. Bu konumu da, aile içerisindeki istismar edici taktikleri ya da saldırıları ortaya çıkarır. Aile içerisinde daha çok sosyal, kişisel ve ekonomik güce ya da hepsine birden sahip olan aile bireyi, diğer aile bireyleri üzerinde daha çok güç sahibi olmaktadır. Bunun sonucunda, güç sahibi aile üyesi, karar mekanizmalarında ve olası kaynaklara ulaşmada diğer aile üyelerine göre daha avantajlı

konumda bulunur. Bu konum da, aile içerisinde ki ilişkilerde, istismar edici taktikleri ya da saldırıları ortaya çıkarır (Sallan Gül, 2013: 27).

Kadınların şiddetle bireysel başa çıkma tarzını etkileyen en önemli konulardan bir diğeri ise olaylar üzerinde bir kontrolünün olmadığı düşüncesidir. Kadının evlilik içinde maddi kaynaklara sahip olmanın yanında iletişim kurabileceği insan kaynağının olması, yasal ve kurumsal kaynaklar da kadını güçlendirebilecek diğer kaynaklardandır. Maddi kaynağın tek elde toplanması sonucu kadının ve erkeğin kullandığı güç kaynakları farklıdır. Erkek, muhtemelen çalışan ve geliri olan kişi olarak maddi gücü elinde bulundurandır. Kadının ise sahip olduğu tek güç çoğunlukla çocuklarıdır. Bu nedendir ki boşanma durumunda erkek, sahip olduğu şeyin yani gelirinin düşmesi nedeniyle nafaka meselesini, kadın ise sahip olduğu tek kaynağı, çocuklarını, kullanmaktadır. Toplumsal, ekonomik ve bireysel kaynaklara sahip olmada eşitlik unsuru burada önem kazanmaktadır. Kaynaklara sahip olmada eşitlik gücü tek elde toplanmasına engel olacaktır. Bu teorinin eksikliği de bu konuda çözüm sunmamasıdır. Diğer taraftan, Öztürk (2014b: 78)'e göre erkeklik krizi tartışmalarıyla birlikte kadına yönelik şiddetin erkek egemenliğinden kaynaklanan güç gösterisi olduğu düşüncesi değişmeye başlamış, şiddetin güçsüzlük ifadesi olduğuna dair yeni bir bakış gelişmiştir.

1.7.4. Feminist Kuram

Erkeklerin saldırgan olduğu, genlerin şiddet içerikli davranışlarda belirleyici olduğu teorilerine karşı, kadınların bir cins olarak ezilmesinin nedenlerini toplumsal ilişkilerde ve üretim ilişkilerinde arayan teoriler bugün daha üstün kabul edilmektedir. Bu teorilerin ilk izlerini Engels'te bulmak mümkündür. Engels, her türlü işbölümünün kaynağında mal mübadelesi, her mübadelenin kökeninde de üretimin yattığı tezinden hareketle, erkeklerin kadınları sistematik biçimde sömürmesinin nedenini, toplumda ortaya çıkan artık ürün olduğunu düşünmekteydi. Kadının tarihsel yenilgisinin de bu durumda ortaya çıktığı belirtilmektedir. Marksist bir kuramcı olan Engels "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" kitabında kadın emeğinin sömürülmesini ele almıştır fakat kadının ev içi emeğine karşı duyarsız kalmıştır. İşte feminist kuram bu boşluğu analiz etmek için gelişmiştir (Akis vd., 2009: 247-248).

Feminist kuram, 18.yy sonu birinci dalga olarak adlandırılan, bugün dördüncü dalgası içinde olduğu söylenen feminist yaklaşımlar içerisinde gelişmiştir. Kuramın temelini "kadınların tarihsel ikinciliklerinin nedenlerini" bilimsel bilgi çerçevesinde ortaya koyma oluşturmaktadır (Donovan, 2016: 11). Feminist kuram, modern kapitalist toplumlarda, erkek egemenliğine dayalı toplumsal yapıları anlamaya yarayan ve o yapıları çözümlenecek kuramsal araçları geliştirme derdinde olan bir kuramdır (Akis vd., 2009: 245). Feminist kuram, hetero seksüel ilişkilerde şiddeti, erkeğin kadını kontrol etmek amaçlı kadına uyguladığı sistematik bir şey olarak ele almaktadır. Bu ilişkilerde kadının şiddet kullanımı ise her zaman kendini savunmak amaçlı olduğu vurgulanmaktadır. Kuramın

en önemli savunusu ise eş şiddetinin özel veya aile meselesi olmadığıdır. Kurama göre bu durum sosyal bir problemdir dolayısıyla sorun ev dışında çözümlenmelidir. Kuramın diğer kuramlardan farkı da burada ortaya çıkmaktadır. Çünkü kuram, şiddet probleminin özel alan dışında çözülmesi gerekliliğini belirtmekte ve ne tür önlemlerin alınacağı konusunda çözüm önerileri sunmaktadır.

Feminist kuram aslında bir eleştiri teorisidir. Erkeklik üzerine kurulu bütün yapıları yapı sökülmesine uğratan postmodern bir teoridir. Eğer bir yerde erkek egemenliği ile inşa edilmiş bir kurum varsa, örneğin aile, okul, iş hayatı gibi, feminist kuram orayı yapı sökülmesine uğratar. Bu durum, feminist kuramın varlık nedenidir. Feministler, kurumları, toplumları ve ülke politikalarını değiştirerek, daha fazla kadın dostu olmalarını sağlar. Kadınların ekonomik açıdan bağımsız olmaları, güvenli ev ve barınma sağlanması gibi savunuları vardır. Feminist kuramın amacı, modern kapitalist toplumlarda, erkek egemenliğine dayalı toplumsal yapıları anlamaya yarayacak, çözümlenecek kuramsal araçları geliştirmektir (Akis vd, 2009: 245).

Feminizm, 18. yüzyıldan günümüze kadar farklı olaylardan etkilenmiş, farklı algı ve anlayışlardan yararlanılarak toplumda kadının kimliğini açıklayan farklı feminist yaklaşımlar ortaya çıkarmıştır. Radikal feminizm, problemi ele alan yaklaşımlar içerisinde şiddet davranışını geniş bir çerçeve sunan en önemli teorilerden biridir. Radikal feminizm şiddeti bazı ailelerde olan bazılarındaki olmayan münferit bir olay olarak açıklamak yerine bizzat eleştiri noktasını aileye yöneltmektedir. Radikal feministler aile kurumunun tarihsel bir biçimde ataerkil bir kurum olduğunu, şiddetin ailenin yapısına ait olduğunu vurgular. Aile, ataerkil düzenin devamını sağlayan temel kurumlarından. Aile, toplum, devlet ataerkil kurumlardır. Aralarındaki bağ dinsel destek ile beslenir. Ataerkil düzende ailenin topluma en büyük katkısı (çoğunlukla büyükleri örnek alarak) çocukların, cinsel rol, ruhsal yapı ve toplum içindeki yer konusundaki tutumlarda ataerkil ideolojiyi benimsemeleridir. Düzene uygunluk eğitmenler, öğretmenler, okul çevresi ve diğer resmi olmayan eğitim kurumları kanalıyla pekiştirilir. Ataerkil aile, çocukların üreme ve toplumsallaşma işlevinin aile çerçevesinde kalmasını güven altına almak için ailenin yasal çerçeve içerisinde kalması konusunda direnir. Aile içinde ve aile dışında kadın ve çocuk hem madden hem manen erkeğe bağımlıdır (Millett, 1987: 63-64). Radika feminizm, erkeklerin davranışlarını, kadınların bu davranışlara tepkisini ve devletin yetersizliğini birleştiren bir açıklama yapabilmektedirler bu yüzden ataerkilliğe yaptığı vurgu nedeni ile oldukça önemlidir (Walby, 1990: 134-136).

Diğer taraftan feminist kuram modern dönemin geleneksel, pozitivist yöntemle yapılmış sosyal araştırmalarını da eleştirmektedir. Geleneksel, pozitivist yöntemle yapılmış kadın çalışmalarında kadın sadece bir değişkeni ve sayısal olarak ifade edilmekten öteye geçmiyordu. Bu ise kadın ile ilgili oluşan toplumsal sorunların matematiksel sunumundan öteye gitmemesine neden olmaktadır. Feminist araştırmacılar kadın konusunu teorik bir kategoride ele alınmasını savunarak ve kadın konusunda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin dikkate alınmasını sağladı. Feminist kuram daha önce ifade edildiği gibi bir eleştiri teorisidir. En büyük eleştirisi de kadın sorunu ile ilgili veri elde etmeye

çalışan araştırmalar içindir. Feminist kuramın yöntem ile ilgili çıkış noktası burasıdır. Feminist kuram, durum ve bağlam ile ilgili soru sormayan, o durumu motive edici faktörleri araştırmayan, şiddetin anlamını ve sonuçları hakkında önlemler almayı amaçlamayan kuramları eleştirmektedir. Dolayısıyla feminist kuram, kadınların neden şiddet dolu ortamdan çıkamadığına ve çaresizlik nasıl öğrenilebilen bir durum olduğuna dair bazı teoriler geliştirmiştir. Diğer kuramların aksine feminist kuram sorunu ortaya koyan ve sorunun çözümü için öneri sunan bir teoridir (Duluth Model, 2017).

Örneğin, araştırmacılar, Feminist ideolojiye dayanarak ve hırpalanmış kadınlarla yapılan görüşmelerden yola çıkarak “güç ve kontrol tekerleği” denilen modeli sunmuşlardır. Feminist teoriye dayanarak oluşturan “Duluth Modeli”, bir toplumun aile içi şiddeti sona erdirmek için birlikte nasıl çalıştığı hakkında sürekli gelişen bir düşünce şeklidir. Dolayısıyla programın en belirgin özelliği, kadına yönelik şiddetin temelinde erkek üstünlüğüne dayanan toplumsal bir yapı olduğu kabulüdür (Öztürk, 2014b: 81). 1981 yılında Duluth Ev İçi İstismar Müdahale Programı (Duluth, Domestic Abuse Intervention Project, DAIP) adıyla kadınlara saldırıda bulunan fakat hapis cezası almayan erkeklere yönelik bir müdahale programıdır. Bu modelin altında yatan felsefe öfkenin şiddete sebep olmada yeterli olmayacağıdır. Bu modelde erkek şiddeti ataerkil inançlarla açıklanmaktadır. Bir eğitim programı olarak hâlâ Birleşik Devletlerde uygulanan bu modele göre şiddet uygulayan erkeğe verilen eğitim sonrası şiddetin tekrarlanmasında gözle görülür azalma tespit edilmiştir. İngiltere’de EMERGE ve AMEND isimli kuruluşlar, Duluth Modelini kullanarak aile içi şiddetle mücadele etmektedirler. Her iki kurumdan alınan bilgilere göre bu kuruluşlarda programa tabi tutulan erkeklerin üçte birinin şiddet uygulamayı bıraktığı tespit edilmiştir. Diğer üçte birinin fiziksel şiddet uygulamayı bıraktığı ancak psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet gibi şiddet türlerinde değişim olmadığı, ya da bu şiddet türlerinde artma olduğu, diğer üçte birinde ise değişim yaşanmadığı tespit edilmiştir (Öztürk, 2014b: 88). Bu programa tabi tutulan kadın ise bu programa tabi tutulduktan sonra neyin şiddet olup olmadığına karar verebilmekte ve şiddetle baş edebilecek yollar geliştirebilmektedir.

Ataerkillik (patriarchy), feminist kuram içerisinde kullanılan en önemli başlangıçlardan birini oluşturuyorken, toplumsal cinsiyet (gender) kavramı ise feminizmin dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir (Akis vd., 2009: 249). Bu kavramlar kadına yönelik şiddet meselesini çözümlerken sık sık başvurulacak kavramlar olduğu için bu bölümde bu kavramlara yer verilmektedir.

1.7.4.1. Ataerkil Sistem

Erkeğin hegemonyasını gerçekleştirdiği sistem ise ataerkil sistemdir. Askerlik, endüstri, teknoloji, üniversite, bilim, politika, ekonomi, polis kuvvetleri gibi bütün güçlerin erkeklerin elinde olduğu, hatta doğaüstü güç olarak tanımlanan Tanrı Baba da erkek yapısındadır. Ataerkil yönetim, nüfusun kadın olan yarısının, erkek olan yarısı tarafından denetlendiği yöntemdir. İki aşamada

gelişir. İlki, erkeklerin kadınlara egemen oluşu, ikincisi yaşlı erkeklerin genç erkeklere egemen oluşudur (Millett, 1987: 47-48). Millett (1987), ataerkilliği geleneksel ve çağdaş diye ikiye ayırmaktadır. Geleneksel ataerkillikte baba figürü, karısı, çocukları üzerinde kaba kuvvet hakkına, hatta öldürmek ve başkasına satmak dâhil her türlü mülkiyet hakkına sahiptir. Akraba ise sadece baba soyundan gelenler için kullanılır. Vatandaşlık ve mülkiyet haklarının kabulü, boşanma hukukunun gelişimi ile kayıtsız şartsız erkek egemenliği değişim geçirmiştir. Çağdaş ataerkil düzende ise örneğin erkeğe boşanma hakkı ancak kadın ev işlerini ve karılık ödevini yerine getirmemesi durumunda verilir. Karının ekonomik destek sağlamaması kocaya boşanma hakkı veren bir neden sayılmaz. Kadına ise, ancak kocası karısını geçindirme yükümlülüğünü yerine getirmediği zaman boşanma hakkı vermektedir. Ev ve kocalık ödevini yapmadığı için kadın boşanma talep edemez (Millett, 1987: 47-48). Türkiye kısmen geleneksel kısmen de çağdaş ataerkinin görüldüğü bir coğrafyada yer almaktadır.

Bu sistemde kadının emeği, cinselliği, bedeni ve doğurganlığı denetlenmektedir (Berktaş, 2016: 24). Kadının en özgür kaldığı mekân ise evinin içidir. Geri kalanı ise kamusal mekândır ve erkeğe aittir (Özbay, 2013: 192). Ataerkillik yapısal yaklaşımlarla beslenen, erkek egemenliğini sürekli kılan bir yapıyı anlatmaktadır. “Karşılıksız ev içi emeği, heteroseksüel tek eşli evlilik, erkek egemenliğinde iş gücü piyasası, askerlik, vergi vermeye dayalı vatandaşlık temelli ulus devlet yapıları... Bunlar hep erkek egemenliğini tesis edecek şekilde yapılandırılmıştır” (Akis vd., 2009: 246).

Ataerkil sistem, kaba kuvvet ile pek bağdaştırılmaz. Sistem kişiyi kusursuz bir şekilde toplumsallaştırır ve değer yargılarını öylesine benimsetir ki kaba kuvvete dayanmıyormuş gibi görünür. Sistem içerisinde geçmişe bakıldığında kaba kuvvet ilkel bir töre olarak görünür, günümüze bakıldığında ise kaba kuvvet, kapsamlı bir önem taşımayan genellikle ruhsal dengesizliklere ya da özgün davranışlara bağlı kişisel tavırların bir sonucu olarak nitelendirilir. Oysa ataerkil toplumlarda yönetim kaba kuvvete dayanmazsa sistem yürütülemez (Millett, 1987: 77).

Ataerkil sistemin en büyük silahı, Millett (1987)’e göre evrenselliği ve sürekliliğidir. İnsan toplumlarında köleliğin ve dinin de evrensel olduğunu fakat iktidar sistemi mutlak egemen olduğu zaman sistemin getirilerine kuşku ile bakılmaya başlanabilir ve sistem konusunda tartışmalar başlar ve hatta sistem değişebilir (Millett, 1987: 103-104). Ataerkil kültür nedeniyle kadına atfedilen konum kadının önüne engeller çıkarır ve bu engeller kırılmayan bir zincir gibi diğer eşitsizlik biçimlerini de beraberinde getirir” (Taşdemir Afşar, 2015: 741). Feminist görüş savunucularından Stanton’un antropolojik kuramına göre, "yüzyıllar boyunca kadınların mutlak hakim olduğu" bir dönemin var olduğu, ancak bunu yönetime erkeğin geçtiği ataerkilliğin izlediğini, daha sonra "Amfiarki" (iki-egemenlik) olarak adlandırılacak ve "yönetimde her iki cinsinde eşit olarak söz sahibi olacağı iki cinsiyetli dönemin geleceğini" ileri sürmektedir (Donovan, 2001: 82).

Sonuç olarak, ataerkil kavramı etrafında yapılan tartışma bize erkek üstünlüğünü ve egemenliğin nasıl inşa edildiğini gösterdi. Ortaya çıkan sonuç ise şu oldu: Bütün kadınlar ezilir ve bütün kadınlar aşağı yukarı aynı tarzda ezilir. Bu durum farklı kadınlıkların, farklı ezilme biçimlerinin ve dahası egemen ile işbirliği yapan kadınların olması ile ataerkillik “duvara tosladı”. Kurumların anlatılmasında ataerkil kavramının hâlâ bir alternatifi olmadığı düşünülüyor ama bu kavram farklı feminizmleri ve onun etkisi ile üzerinde çalışılan kadın sorunlarını açıklamaya yetmemektedir. Buna ek olarak biraz da post yapısalcı kuramın etkisiyle toplumsal cinsiyet kavramı gelişmiştir. Yani, daha yapısal ve erkek egemenliğinin stratejilerini anlama için ataerki kavramı, “daha ilişkisel, daha sosyal, daha kültürel olgulara baktığımızda” toplumsal cinsiyet kavramı kullanılmaktadır (Akis vd., 2009: 250-251).

1.7.4.2. Toplumsal Cinsiyet

Toplumsal cinsiyet toplum tarafından kadın ve erkeğe yüklenen ve sosyal olarak kurgulanan roller, davranışlar ve eylemlerdir (İstanbul Sözleşmesi, 2011: madde 3c). Toplumsal cinsiyet kavramının tanımında biyolojik farklılıklardan değil, kadın ve erkek olarak toplumun bizi nasıl gördüğü, nasıl algıladığı, nasıl düşündüğü ve nasıl davranmamızı beklediği ile ilgili değerler, beklentiler, kalıpyargılar ve roller bulunmaktadır (Akin ve Demirel, 2003: 73-74). Türkçe’de anlam ve dilbilgisi açısından cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımını yansıtacak sözcüklerin Türkçeye girmemiş olması, insanların biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyeti birbirinden ayrılmaz bir bütün olarak görmesiyle alakalı olduğu düşünülmektedir (Dökmen, 2017: 19). Fakat bu kavramı hiç bilmeyen birisinde toplum ve cinsiyet sözcüğünün bir araya getirilmesi Türkçe olarak gerçekten de bir şey ifade etmemektedir. Toplum denen şeyin cinsiyetli olması da yürütülebilecek en mantıklı fikirdir. Toplumsal cinsiyet biyolojik olarak kadın ve erkek cinsiyetlerinin farklılıkları ve cinsiyetler arasındaki eşitsiz güç ilişkilerini ifade eden bir kavramdır. Cinsiyetler doğumdan sonra kadınlık ve erkeklik olarak toplumsal bir inşa sürecine tabi tutulmaktadır. Bu bağlamda kadınların sorunları da toplumsal cinsiyet bağlamında çözülmesi gerektiği düşünülmektedir (Berktaş, 2016: 16). Simon de Beauvoir’dan ödünç alınan ve feministlerin sıkça kullandığı “kadın doğulmaz, kadın olunur” sözü cinsiyet rollerinin toplumsallaşma sürecinde öğrenildiğine vurgu yapmaktadır (De Beauvoir, 1993). Beauvoir, cinsiyetin biyolojik tanımını reddeder. Cinsiyetin de bedeninin de toplumsal olarak önceden inşa edildiğini, ancak önce cinsiyetin toplumsal olarak işaretlendiğini düşünmektedir. Ancak Butler (2005) bu durumu reddeder. Ona göre cinsiyetli bedenler ile toplumsal cinsiyet arasında bir süreksizlik vardır. Ona göre doğuştan erkek bedenine sahip olanların erkeklik, kadın bedenine sahip olanların kadınlık deneyimine sahip olduğu düşüncesi yanlıştır (Butler, 2005: 50-56). Özetle, cinsiyet biyolojik yapıyı ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet ise kadın ya da erkek olmaya toplumun yüklediği anlam ve beklentileri ifade eder. Genellikle bireyin biyolojik yapısı ile ilişkili bulunan psikolojik özelliklerini de içerir (Dökmen, 2017: 20).

Tarihin bir kısmında, henüz renkli kıyafetlerin dikilmediği zamanlarda kız ve erkek çocuğu beyaz kıyafetler giyinir, sonraki yüzyılda ise pembe renginin cesareti ve temsil etmesi nedeniyle pembe erkeklere, mavi ise narinliğin ve zarıflığın sembolü olarak kızlara yakıştırılırdı. Henüz 20. yy.'da mavi erkekleri, pembe kızları temsil etmeye başladı. Davranışlarda ise kadınların kadın gibi erkeklerin de erkek gibi hareket etmesi beklenir. Örneğin oyuncaklar farklılaşır. Kız çocukları bebekle oynarken, erkek çocukları tabanca, araba gibi eşyalarla oynar (Bayhan, 2012: 155- 157). Toplumsal cinsiyet rolleri erkek olmaya mahkûm bedenler üzerine de tahakküm kurmaktadır. Örneğin, bir takım ritüelleri yerine getirdikten sonra “erkek” olunabilir ve erkekliğin ilk durağı da sünnet olmaktır. Erkek sonrasında askerliğini tamamlamalı, iş bulmalı ve evlenmelidir. Selek (2013), erkeklerinde kadınlar gibi ilk gece korkusu yaşadıklarını söyler. Çünkü o gece erkekliklerini ispat etmek zorunda ve kadının bekâretini bozarak bunu ispatlamak zorundadır (Selek, 2013: 19-23). Türkiye örneğinde, erkekliğin oluştuğu mekânlarda kadınlar ya dışlanmaktadır ya da misafir edilmektedir. Bu mekanalar: hamamlar, kıraathaneler, stadyumlar, hipodromlar, birahaneler, madenler, erkeklere mahsus okullar ve yurtlar, erkek soyunma odaları, askeri kıışlalar, camiler, eşcinsel barlar, kamyoncu durakları ve benzeri yerlerdir (Özby, 2013: 192).

Millet (1987)'in dediği gibi, erkeklerde saldırganlık, zekâ, güç ve etkinlik; kadınlarda ilgisizlik, güçsüzlük, iffet ve etken olamayışlık cinsel rollerin pekişmesiyle alakalıdır. Cinsel rol kadına ev işi, çocuk bakımı gibi işler yüklerken, erkeğe ise ilgi ve istek duymayı, ilerlemeyi, yükselme hırsını bırakır (Millet, 1987: 48-50). Türkiye’de cinsiyet rollerinin mevcut durumu hakkında yapılan bir araştırma cinsiyet rollerini dört ayrı başlıkta ele alıp incelemiş ve böylelikle bir anlamda toplumumuzun toplumsal cinsiyet açısından fotoğrafını çekmiştir. Katılımcılardan, anket formunda liste halinde sunulan “ev içi işler, meslek/iş, davranış, görünüm ve öznitelik” ile ilgili durum ve özelliklerin her birinin, daha çok hangisinin kadın ile ilgili olduğunu işaretlemeleri/belirtmeleri istenmiştir. Hem kadınların hem de erkeklerin kadın için uygun görülen ev içi işler, meslek/iş, davranış, görünüm ve öznitelik gibi temalar yüksek yüzdelere ulaşmıştır (Vatandaş, 2007: 50-54). Sonuç olarak feminist teori, özellikle aile içerisindeki şiddet olaylarını anlamada kullanılan ve hızla gelişen bir literatür oluşturmaktadır. Feminist literatür şiddeti açıklayan modeller içerisinde şiddetin nedenleri, toplumsal cinsiyet ve ataerkillik durumları üzerinden kavramsallaştırılabilmektedir. Bu sayede şiddet olaylarına bir adım geri çıkarak toplumsal bir mesele olarak bakmamıza imkân sağlamaktadır. Feminist teorinin oldukça uzun vadeli bir çözüm önerisi bulunmaktadır o da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıdır.

Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Endeksi kadınlarla erkekler arasında dört temel kategoride kadın erkek eşitliği farkını incelemektedir. Bunlar; ekonomiye katılım ve fırsat, eğitime katılım, sağlık ve sağ kalım ve siyasi güçlenmedir. Toplumsal cinsiyet uçurumu raporuna göre, cinsiyetler arasında eşitsizlik yaratan bazı durumların eşitlenmesi için yaklaşık 100 yıllık bir süreye ihtiyaç vardır. Ekonomi ve sağlık alanında eşitsizliğin kapanması ise en zor gerçekleşecek olandır. Özellikle

ekonomik toplumsal cinsiyet uçurumu 217 yıl daha kapanmayacaktır. Eğitim alanındaki açıklığın ise 13 yıl içinde birkaç seviye daha gerileyeceği düşünülmektedir. Siyasi boyut şu anda en geniş toplumsal cinsiyet farkını elinde bulundurmaktadır ve bu yılki ilerlemenin yavaşlamasına rağmen en fazla ilerlemeyi sergileyen boyuttur. Bu açık ise 99 yıl içinde kapatılabilir (WEF, 2017: 25).

Feminist teorinin net tavrı sergilediği konular bulunmaktadır. Teoriye göre, eş şiddeti erkek tarafından uygulanmaktadır. Şiddet kullanan erkek kötüdür, şiddet kullanan kadın ise savunma amaçlı şiddet kullanmaktadır. “Erkekler, aile ilişkilerinde gücü ve kontrolü sürdürmek için kasıtlı olarak aile içi şiddete yönelmektedir. Buna karşılık, kadın şiddeti; dış koşulların sonucu olarak, öncelikle erkek baskısına tepki ortaya çıkmaktadır” (Dutton vd., 2010: 2-3). Feministlere göre eş şiddetinin tek sebebi ataerkilliktir. Samimi eş şiddetine, ampirik olarak gösterilen çeşitli etiyolojik katkılar (örneğin, öğrenme, bağlanma ve kişilik), alkol kötüye kullanımı, depresyon, ortaklar arasında bildirilen kişiler arası baskınlık (cinsiyetten bağımsız olarak) ve iletişim eksiklikleri feminist teoride göz ardı edilmektedir. Şiddeti, öğrenme, bağlanma ve kişilik gibi nedenlerle açıklayanların toplumdaki toplumsal cinsiyet uçurumunu görmemezlikten geldiği savunulmaktadır.

Feministler tarafından, şiddet uygulayan erkeğin kötü erkek, şiddet uygulayan kadının ise ne olursa olsun kendini savunan iyi kadın olarak lanse edilmesi de eleştiriler arasındadır (Johnson, 2011: 291). Feminist teoriye yapılan eleştiriler, özellikle feministlerin her durum için kadını çevresinden bağımsız ve bireysel değerlendirmesi ile ilgilidir. Örneğin çaresizliğin öğrenilmiş olabileceği meselesi, Seligman ve Maier (1967)’in köpek deneyinden ödünç alınarak geliştirilmiştir. Şöyle ki; iki farklı kafes bulunmakta bu kafeslerde kontrollü deneyler yapılmaktadır. Örneğin, ilk kafeste bir zil vardır ve bu zil sesi ile birlikte bir elektrik çarpması olur. Bu durumda travma olan köpekler darbeye dayanıklı bir kafese alınmalarına rağmen kaçmazlar ve kaçış yolu aramazlar. Bu deneyin sonuçlarına göre, köpekler ilk kafeste tekrarlanan, süresiz ve kaçınılmaz şok deneyimlerinin, çaresizlik ve rahatsızlık durumlarını kontrol edememe duygusunun gelişmesine yol açmaktadır. Öğrenilmiş çaresizlik teorisi, bireyin kontrol edilemeyen durumlara ve koşullara ilişkin algı ve cevaplarını açıklamak için genişletilmiştir. Walker (1979), bu teoriyi şiddete uğramış kadınların davranışlarını incelemek için uygulamış ve elektrik şokları gibi sürekli ve tekrarlanan farklı şiddet türlerinin kadını pasifliğe, yanıt verme ve zorlama motivasyonunu en aza indirdiği sonucuna varmıştır.

Feminist teoriye bir diğer eleştiri de Johnson (2011) tarafından yapılmıştır. Johnson, feminist çözümlerinin 1970 yılında, kolluk kuvvetlerine başvuran, barınak ve yardım hatları ile temasa geçen kadın mağdurlar ile başladığını hatırlatarak, feministlerin hırpalanmış, dövülmüş kadınlar ile aile içi şiddet olgusunu açıklama çalışmalarının, genelleştirilemeyeceği için yanlış temsile neden olduğunu düşünmektedir. Çalışmasında ayrıca aile içi şiddetin eşler tarafından karşılıklı işlendiğini ileri sürmektedir (Johnson, 2011: 291). Sonuç olarak, feminist teori bütün durumları kadın üzerinden açıkladığı için ve dış etkileri hesaba katmadığı için eleştirilmektedir. Örneğin, kadının şiddet

sarmalından çıkamamasının nedeni kadını pasifliği ile alakalı olmadığı, bunun finansal destek bulamama veya çocukları için katlanma durumunun olabileceği yönünde eleştiriler almaktadır. Feministler ayrıca ceza sistemine aşırı güvenmeleri nedeni ile eleştiri almaktadırlar. Erkeğin zorunlu tutuklanması, gözetimin arttırılması, yasal işlemlere tabi tutulması gibi konular oldukça tepki çekmektedir (Azam Ali ve Naylor, 2013b: 612-615).

Daha önce belirtildiği gibi feminist teorinin kabullerinden biri kadınların şiddet gördüğü ve sadece kendilerini savunma amaçlı şiddet uyguladıkları yönündeydi. Bu feminist kabul, Fiebert (2008) tarafından reddedildi. Kendisinin yapmış olduğu bir literatür çalışmasına göre kadınlar da şiddet uygulamaktadır. 170 ampirik araştırmayı kapsayan toplam 219 makaleyi inceleyen Fiebert (2008), kadınların eşleri veya sevgilileri ile olan ilişkilerinde fiziksel olarak daha agresif olabileceği sonucuna ulaşmıştır. Yalnız yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların çoğunun feministlerin eleştirdiği “Çatışma Taktikleri Ölçeği (CTS)”ni kullandıkları görülmektedir.

1.7.5. Ekolojik Model

Çok boyutlu modeller aile içi şiddeti birçok değişkene bağlı olarak inceler. Bu model kapsamında yer alan ekolojik model ise bu tez kapsamında ele alınacak bir diğer kuramdır. Ekolojik model, kişiyi ön plana çıkaran kuramsal yaklaşımların ve araştırmaların ağırlıklı olması ve kişinin içinde bulunduğu çevreyi araştıran araştırmaların eksik ve gelişmemiş olmasından dolayı Bronfenbrenner (1979) tarafından geliştirilmiştir. Bronfenbrenner, kuramını insan gelişiminin ekolojisi üzerine inşa etmiştir (Bronfenbrenner, 1979: 16). Mikro ortamlarla olan etkileşim farklı çevresel sistemler arasında karşılıklı etkileşim halindedir. Dolayısıyla bu model karşılıklı etkileşimleri içeren dinamik bir modeldir (Kağıtçıbaşı, 2017: 59).

Kadına yönelik şiddetin nedenlerine ilişkin araştırmalarda Heise (1998) tarafından önerilen Ekolojik Model temel alınmaktadır. Modele göre şiddet birden fazla etmenin kendi içinde etkileşimi ile ortaya çıkmaktadır ve çözümü de yine bu etmenlerin birlikte değerlendirilmesi ile mümkün olduğu düşünülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yayınladığı Şiddet ve Sağlık Raporunda da, şiddetin çok yönlü doğası bu modelle açıklanmaya çalışılmaktadır.

Ekolojik modelde farklı düzeydeki etmenler iç içe dört halka şeklinde kurgulanmaktadır. Modeldeki ana nokta şiddeti etkileyen sayısız faktör arasında farkın tanınmasına ve ayırt edilmesine yardımcı olmakta ve aynı zamanda farklı unsurlarının nasıl etkileşime girdiğini anlamak için bir çerçeve sağlamaktadır (Casique ve Furegato, 2006: 955; WHO, 2002: 9).

- En içteki halka bireylerin kişisel özelliklerine atıf yapmaktadır. Örneğin yaş, cinsiyet, eğitim gelir gibi demografik özellikler, alkolün kötüye kullanımı, zihinsel veya kişisel

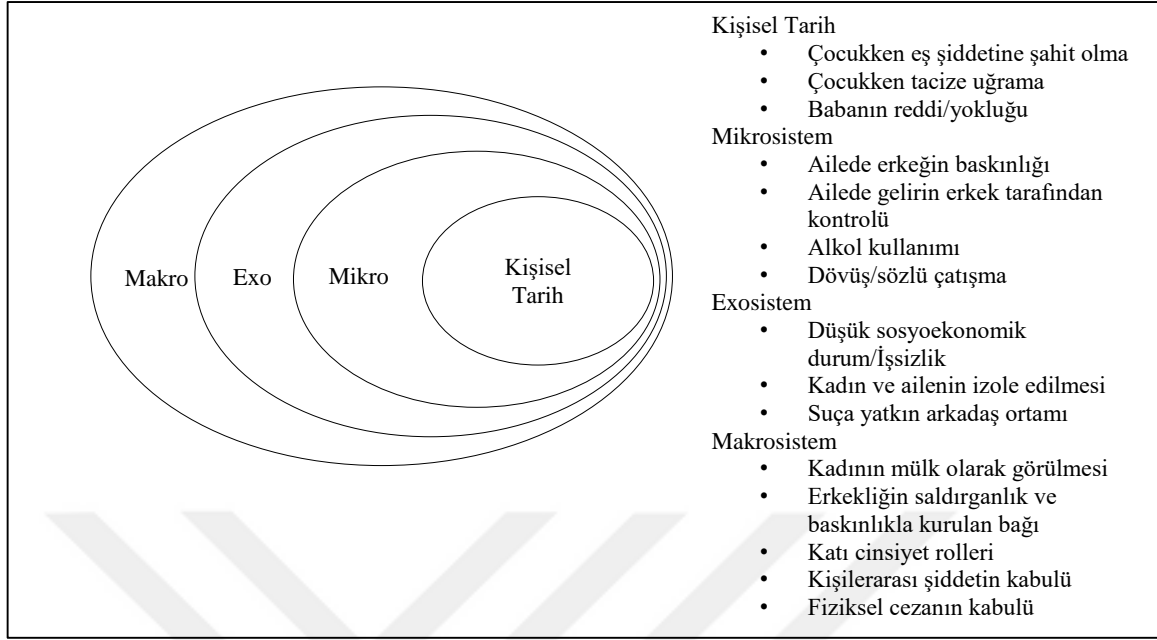
bozukluklar, çocukta şiddete maruz kalma gibi tamamen bireyin kendisi ile durumları içermektedir.

- İkinci halka, çiftler veya partnerlerin, diğer aile üyeleri ve arkadaşlar arasındaki daha yakın ilişkileri içerir. İlişkinin özelliklerini ortaya koyar. Örneğin, karar alma sürecinde bireyler arası eşitsizlikler, evlenme şekli, çiftler arası çatışma, maddi gelir üzerindeki kontrol.
- Ekolojik modelin üçüncü halkası, sosyal ilişkilerin (okullar, işyerleri ve mahalleler gibi) içerdiği toplum bağlamlarını inceler ve bu ortamların şiddetin kurbanları veya faileri ile ilişkili özelliklerini belirlemeye çalışır. Uyuşturucu kaçakçılığı, yüksek düzeyde işsizlik ya da yaygın sosyal tecrit (örneğin, komşularını tanımayan ya da yerel toplulukta yer almayan insanlar) gibi sorunlarla karakterize edilen toplulukların da şiddete maruz kalma olasılığı daha yüksektir.
- Son halka ise toplumun yapısı ile ilgili genel faktörlere yöneliktir. Bu faktörler, sosyal ve kültürel standartlar nedeniyle silah edinme olasılığı gibi şiddeti teşvik eden veya engelleyen bir iklim yaratılmasına katkıda bulunur. Örneğin, ataerkil toplum düzeni, cinsiyetçilik, sınıfsal eşitsizlikler verilebilecek örneklerdendir.

Aile içi şiddetin önlenmesi, eğitimden güvenlik, sağlık, hukuk ve sosyal hizmetlere kadar çeşitli sistemleri ilgilendiren kapsamlı bir konudur. DSÖ (2002)'nin Şiddet ve Sağlık Raporunda Heise (1998)'nin ekolojik modelinden faydalanılmaktadır. Ekolojik model aslında bir müdahale programı önermektedir. Bu programın belli aşamaları vardır. Bunlar üç başlıkta toplanabilmektedir. Birincisi, şiddet ortaya çıkmadan önceki aşamadır. Buradaki birinci müdahale ile kadın ve erkeğin kişisel eğitim verilerek bilinç ve algı yükseltme amaçlanmaktadır. İkinci müdahale ise şiddet mağduru kadının sağlık sorunları, güvenliği ve temel ihtiyaçlarının çözümünü sağlanması ile ilgilidir. Üçüncü müdahale ise uzun süreli koruma aşamasıdır. Bu aşamada mağdura danışma hizmeti, kalacak yer ve iş temini gibi sosyal hizmetleri içermektedir (Heise, 1998; WHO, 2002: 9; Kandemirci ve Kağnıcı, 2014: 7; Page ve İnce, 2008: 89).

Şekil 1 Ekolojik modelde yer alan farklı seviyeleri göstermektedir. Ekolojik modelde faktörler arasındaki etkileşime eşit derecede önem verilir. Örneğin, hamilelik ve doğum sonrası gelişen komplikasyonlar nedeni ile ya da geçirilen bir kafa travması sonrası beyinde nörolojik zarar oluşabilir ya da bu durumlar kişide psikolojik bozukluğa neden olabilir. Diğer taraftan kişi çocukluk döneminde zayıf ebeveynlik uygulamaları gibi farklı kombinasyonların bir sonucu olarak şiddete başvurabilir. Bu model bütün ihtimallere karşı mesafeli bir duruş sergiler.

Şekil 1: Ekolojik Model ve Kadına Yönelik Şiddet ile İlgili Faktörler



Kaynak: Heise,1998: 265

1.8. Erkeklik Krizi

Alan yazında, kadına yönelik şiddet konusu, eş zamanlı olarak gelişen ve birbirinden etkilenen iki farklı paradigmadan beslenmektedir. Bunlar; aile içi şiddet paradigması ve erkek şiddeti paradigmasıdır (Altınay ve Arat, 2008: 51). Son dönem çalışmalarına “erkeklik krizi” olarak giren bir yaklaşım daha bulunmaktadır. Bu ise değişen toplumsal ve siyasi güç ilişkilerinin erkekler üzerindeki etkileri olarak şiddeti kavrayan bir yaklaşımdan oluşan erkeklik çalışmaları literatüründen oluşmaktadır (Özkazanç ve Yetiş, 2016).

Aile içi şiddet paradigmasını esas alan çalışmalara göre anlaşmazlıklar doğal ama anlaşmazlıkların şiddet içermesi doğal değildir. Dahası şiddet, davranışlarla alakalı bir problemdir ve aile içerisinde çözülebilecek bir durumdur. Bu ekolde aile içi şiddet araştırması demografik bilgiler, yoksulluk, göç, kişiler arası ilişkiler, davranış bozuklukları vs. değişkenler incelenerek açıklanır. Aile içi şiddet paradigmasında, toplumsal cinsiyete şiddetin bir nedeni olarak değil de sadece bir değişken olarak yer verilir. Bu yaklaşımda asıl analiz birimi ve önemli olan ailedir ve kadınların da erkekler kadar şiddete başvurabilir olduğu düşüncesi hâkimdir. Erkek şiddeti paradigması ise özünde toplumsal cinsiyete dayalı feminist yaklaşımdır. Bu yaklaşıma göre şiddet erkeklerin tekelindedir (Yarar, 2015: 25-27). Erkek şiddeti analizi üzerine oturan feminist paradigma, ataerkil veya erkek egemenliği olarak ifade edilen iktidar ilişkisini çözümlenmeye almadan, aile içinde yaşanan şiddetin özelliklerini, sebeplerini ve sonuçlarını tespit etmenin mümkün olmadığını savunmaktadır (Altınay ve Arat 2008: 51- 55; Özkazanç ve Yetiş, 2016: 14). Diğer taraftan erkeklik

çalışmaları ise eski değerlerin ortadan kalkması fakat yeni değerlerin henüz inşa edilmemiş olmasından kaynaklanan bir kriz durumudur. Durkheim (1995)'in anomik ortamda intiharların nasıl yükseldiği açıklamasına paralel bir şekilde, şiddetin de bu anomilikler sonucu arttığına dikkat çekilmektedir. Bu durum aslında erkeklerin egemen kıldıkları hegomonik ortamın bumerang etkisi ile kendilerine dönüyor olması şeklinde açıklanabilir. Akpolat (2013: 88)'ın araştırma sonuçlarına göre, her ne kadar aile reisliği kavramı medeni kanundan kaldırılmış olsa bile bu durum geleneksel olarak devam etmektedir. Dahası, aileye bakma yükümlülüğü olan erkeğin suça yatkınlığı daha fazladır. Çünkü o bir baba ve erkek olarak evini geçindirmek zorundadır. Bu ise erkeği daha bunalımlı hale sokmakta suça itmektir. Akpolat (2013)'ün bu tespiti ile ataerkinin aslında erkekler için de oldukça zor roller içerdiğini söyleyebiliriz.

Konuya kapitalizm ve ataerkillik açısından bakıldığında, bu iki kavramın birbirinden ayrı ama birbirleriyle bağlantılı iki ayrı sosyal ilişkiler içerdiği görülmektedir. Ataerkillik ile kapitalizm arasında yapısal değil tarihsel bir ilişki vardır (Öğütler, 2012: 56-57). Endüstriyel kapitalist toplum, insanların günlük yaşamını özel alan diye niteleyip ve bu özel alana kadını koyan, kadını kamusal yaşamın dışına iten bir rejimdir. Ataerkillik kapitalizme özgü demek yanlıştır. Ataerkil yapı kapitalizmden çok daha önce ve hemen hemen bütün toplumlarda farklı şekillerde var olan bir tahakküm yapısıdır. Sadece kapitalizm ile tahakkümün şekli değişmiştir. Yani kapitalizme özgü bir ataerkillik söz konusudur.

Modern toplumlar kadınları özel alana kapatmış ve üretim alanında ikincilleştirmişti. Bu durum kadınlar açısından bir ezilme ve ayrımcılık yaratmıştı. “Eşit toplumsal koşullarda yaşamayan diğer insan grupları gibi kadınlar da kendi yaşadıkları bu paradoksal duruma yani eşitsizliklere karşı çıkmaya başladılar ve böylece bir “kadın sorunları” meselesi oluştu. Yukarıda bahsedilen Feminist kuram “kadın sorunu”nun belli bir aşamasında eleştirel düşüncenin bir hali olarak karşımıza çıkmaktadır” (Akis vd., 2009: 246). Bu kurama göre “kadının ikinci plana atılması” erkeklerin şiddet uygulama nedeni olarak görülmektedir. Kadınlar eşitsizlikleri yok edip iktidar biçimlerine ulaştıkça o zaman şiddet artışının durması ve düşmesi beklenen bir durumdur. Ancak, erkek şiddeti kadın üzerinde hâkimiyet kurmanın birinci yolu olarak kabul ediliyorsa, kaybedilen hâkimiyet alanlarının yeniden kazanılması için daha da artan bir erkek şiddeti ile karşılaşılması beklenebilir (Walby, 1990: 145). Ataerkil yapılarda erkeğin özel alanda hâkimiyet alanı ailedir. Günümüzde hukuksal reformlara rağmen kadına yönelik şiddetin artması, erkeğin hâkimiyet alanını kaybetme düşüncesinden kaynaklanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. HUKUKSAL ÇERÇEVE

Kadınların ilk mücadelesi eşit vatandaşlık üzerinedir. Dolayısıyla şiddet, kadın-erkek eşitliği mücadelesinin bir parçası olmuştur. Kadın sorunlarından biri olan kadına yönelik şiddet evrensel bir hak ihlalidir. Şiddet bir haysiyet ve onura yönelik sorundur. Bu nedenden ötürü kadına yönelik şiddet, evrensel düzeyde hukuksal düzenleme gerektiren bir hak arayışını doğurmuştur. Hukuk teoride herkese hitap etmekte fakat pratikte cinsiyet ayrımcılığı sebebiyle kadınların haklarını aramaktan çekindikleri bir erkek egemen alan olarak görülmektedir. Örneğin, 1948 İnsan Hakları Beyannamesinde “insan hakları” olarak bilinen haklar cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm insanları kapsamına rağmen, söz konusu haklar kadının insan olmaktan doğan haklarının erkeklerinki ile aynı duyarlılıkta “tanınmasını, korunmasını ve geliştirilmesini” başaramamıştır. Bu durumdan mütevellit özellikle eşitlik ilkesi bakımından uluslararası belgelerde “kadın hakları” ayrıca düzenlenmiştir (Parlak Börü, 2017: 44-46).

Bu bölümde öncelikle İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi incelenecektir. Beyanname, yaptırım gücüne sahip olmayan fakat ülkelere kendi yasalarını eşitlik, ayrımcılık yapmama ve yaşama hakkı gibi ilkeleri ile uyumlu hale getirme yükümlülüğü yüklemektedir. Diğer taraftan bu Beyanname, bütün Dünya’da örf ve adet hukuku haline gelerek bağlayıcılık kazanması bakımından önemlidir.

Beyannameden sonra incelenecek olan ikinci uluslararası sözleşme, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)’dir. Bu sözleşme “kadının insan haklarının anayasası” olarak bilinmektedir. Bu sözleşme esasen, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yok edilmesi amacıyla hazırlanmış ve kadına yönelik şiddet ile ilgili mücadele zemini hazırlamıştır. Bu bakımdan önemli bir sözleşmedir.

CEDAW’ın imzalanmasından sonra bu belgede kadına yönelik şiddete yer vermemiş olması nedeni ile eleştirilmiştir. Bu nedenle şiddet konusunu bizzat düzenleyen bir belge ihtiyacı doğmuştur. Bu belge Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge (1993)’dir. Bu belge, üye devletlerin şiddetle mücadele etmesi gereken alanları açıkça gösterilmesi bakımından önemlidir.

Kadına yönelik şiddet ile ilgili bahsedilecek en önemli uluslararası sözleşme ise İstanbul Sözleşmesi (2011)’dir. Esas adı Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve

Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesidir. İstanbul Sözleşmesi ile toplumsal cinsiyet bağlamında, yapısal adaletsizliğin farkında olunmasıyla ciddi bir aşama kaydedilmiştir. İstanbul Sözleşmesi ile eşitsizliğin önüne geçmek, tedbir almak, etkin soruşturma yapmak, failin cezalandırılmasını sağlamak, mağdurun zararının tazmin etmek, şiddet konusuna gerekli bütçe ayırmak ve birbirini tamamlayan politikalar hayata geçirmek ve sürekliliği sağlamak gibi şiddetle mücadele etmede en güçlü araçlar geliştirilmektedir.

Uluslararası bir anlaşmanın yürürlüğe girmesi ve bu anlaşmanın temel hak ve hürriyetler ile alakalı olması durumunda kanunların üstünde yer alacağı hususunun belirtilmesi gerekmektedir. Normlar hiyerarşisine göre alt sırada yer alan hukuk kuralı üst sırada yer alan hukuk kuralına aykırı olamaz. Buna göre normlar hiyerarşisinde anayasa en üstte yer almaktadır. 2004 yılında Anayasa'nın 90. maddesinde yapılan ek ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalar kanunların üstünde kabul edilmiştir. Uluslararası anlaşmalar kanun hükümdedir ve bunlar hakkında anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Kanunlarla uluslararası anlaşmalar arasında bir farklılık ortaya çıktığında uluslararası anlaşma hükümler esas alınır (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982: m. 90). Bu bölümde bahsi geçen uluslararası sözleşmeler Türkiye tarafından iç hukuka uyarlanmış ve kanun üstünde yer alan temel hak ve hürriyetler ile alakalı sözleşmelerdir.

2.1. Uluslararası Mevzuat

2.1.1. Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

Birleşmiş Milletler (BM), kadına yönelik şiddete ilişkin sorumlulukların asgari standartlarda belirlenmesinde ve konunun evrensel normlar etrafında şekillenmesinde önemli rol oynar. Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, kadına yönelik şiddetle ilgili açık bir düzenleme bulunmamasıyla birlikte, kadın erkek eşitliğine ve cinsiyete dayalı ayrımcılığa yer vermektedir. Bilindiği üzere, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra 1945 yılında Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Şartı, II. Dünya savaşı'ndan sonra dünya barışını güvenceye alan BM'nin kurucu sözleşmesidir. Birleşmiş Milletler Şartında cinsiyet farkı gözetmeksizin herkesin insan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesini teşvik etmek ve bu hak ve özgürlüklerden faydalanılmasını kolaylaştırmak düzenlemiştir.

Birleşmiş Milletlerin kurulmasından sonra kadının statüsünü yükseltmek için 1946 yılında Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ise BM'nin insan hakları ile ilgili kabul ettiği ilk uluslararası belgedir. Cinsiyet ayrımı gözetmeksizin 1948 yılında ülkelerin onayına sunulan İnsan Hakları Beyannamesinde Kadının Statüsü Komisyonunun büyük etkisi bulunmaktadır. Bu süreçte kadınlar, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin her paragrafını incelemişler ve cinsiyetçi zamirlerin değişmesini sağlamışlardır. Örneğin, ilk maddede hem erkek

hem de insan anlamına gelen “men” sözcüğü silinmiş yerine “all human beings” yani “tüm insanlar” olarak yazılmıştır. Diğer taraftan eril zamirler (he, him, his) sorunu ise halen çözülememiştir ve metinde yerini korumaktadır (Dinçer, 2014: 24). Beyanname bir yaptırım gücüne sahip değildir fakat bugün bütün Dünya’da örf ve adet hukuku haline gelmiş ve bir bağlayıcılık kazanmıştır. BM’ye üye ülkeler kendi yasalarını BM Şartında ve Beyanname’de yer alan eşitlik, ayrımcılık yapmama ve yaşama hakkı gibi ilkeleri ile uyumlu hale getirme yükümlülüğündedirler (İzleme Raporu, 2010-2011). İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si (1948)’nin maddelerini özetlemek gerekirse;

- Bütün insanlar özgür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğar (m. 1),
- Herkes ayırım gözetilmeksizin Beyanname’de yer alan hak ve özgürlüklerden yararlanır (m. 2/1),
- Her bireyin yaşama, özgürlük ve kişi güvenliği hakkı vardır (m. 3),
- Hiç kimse işkenceye, zalimane, gayriinsani, haysiyet kırıcı cezalara veya muamelelere tabi tutulamaz (m. 5),
- Herkesin hukuk kişiliği tanınır (m. 6) ve kanun önünde herkes eşittir. Herkes kanunun korumasından eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir (m. 7),
- Evlenmenin serbest ve tam rıza ile yapılabileceği (m. 16/2) düzenlenmiştir.

1948 yılından sonra 1980’li yıllara kadar kadının toplumdaki statüsünün yükseltilmesi için çeşitli konferanslar ve sözleşmeler olmuştur. 1980 yılına gelindiğinde ise Birleşmiş Milletler nezdinde “kadınların insan hakları anayasası” kabul edilen bir sözleşmeye imza atıldı. Bu sözleşme “Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması” (CEDAW) sözleşmesidir. Bu tarihe kadar dikkat edilmesi gereken şey, kadına yönelik aile içi şiddet mevzusunun hâlâ bir tabu olduğu için uluslararası gündeme girememiş olmasıdır. Bu sorun 1980 yılında Kopenhag’da toplanan İkinci Dünya Kadın Konferansının sonuç bildirgesinde dile getirilmiştir.

2.1.2. Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW)

Kadına yönelik aile içi şiddet, uluslararası toplumun gündemine “kadının insan hakları” kavramı çerçevesinde girmiştir. Birleşmiş Milletler 1975-1985 yıllarını “Kadının On Yılı” ilan etmiş ve bu süreçte uluslararası kadın hareketinin de etkisi ile kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası norm ve standartlar belirlenmiş ve raporlar hazırlanmıştır. 1979 yılında kabul edilen ve Türkiye’nin 1986 yılından bu yana taraf olduğu Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi (CEDAW) kadın erkek eşitliğinin yasalar önünde olduğu kadar fiilen de sağlanmasını öngören ve kadının insan haklarının anayasası olarak anılan bir düzenlemedir.

Sözleşme, taraf devletlere “erkekler ile kadınlar arasında tam eşitliğin sağlanması” için gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yapma ve bu düzenlemeleri hayata geçirme, diğer bir deyişle kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını engelleme yükümlülüğü getirmektedir.

Birleşmiş Milletler yirminci yüzyılda insan hakları alanında 200 kadar belge kabul etmiştir. Bunlardan Dünya ülkeleri tarafından Çocuk Hakları Sözleşmesi’nden sonra ikinci en çok onaylanan CEDAW olmuştur (Yalçın, 2017: 981). CEDAW’a 189 ülke taraf olmuştur. Uluslararası ve oldukça geniş katılımlı olan bu sözleşme aynı zamanda en fazla çekince konulmuş uluslararası belgelerdendir. Türkiye’de ise yalnızca 29. maddenin 1. fıkrasına ilişkin çekince konulmuştur. Bu madde Sözleşme’nin yorum veya uygulanmasına ilişkin olarak taraf devletler arasında uyuşmazlık olması halinde, bunun tahkim veya Uluslararası Adalet Divanı tarafından çözülmesini öngörmektedir. Türkiye, Sözleşmenin uluslararası tahkimle ilgili maddesine yargı bağımsızlığını zedeleyeceği düşüncesiyle çekince koymuştur. Bu durum, sosyal konularda, kişisel hak ve özgürlüklerde gerekli hassasiyetin gösterilmemesi nedeniyle Moroğlu (2009: 33-34) tarafından eleştirilmektedir.

Sözleşmenin nihai hedefi yasal (de jure) ve fiili uygulamada (de facto) ayrımcılıkların kaldırılmasını ve eşitliğin gerçekleşmesini sağlamaktır. Bu sözleşme kapsamında taraf devletlerce alınacak önlemlerin bir ayırım olarak düşünülmeceği kabul edilmiştir (Moroğlu, 2009: 17). Sözleşme, eşitliğin sağlanması için yasal eşitlik yeterli olmadığından kültürel ve sosyal normların da değişmesi gerekliliğini düzenler. Taraf devletlere kamusal ve özel alanda ayrımcılığı yok etme yükümlülüğü getirir.

BM genel Kurulu 1999 yılında CEDAW’da yasaklanan kadının insan hakları ihlallerini denetleyebilmek için “Kadınlara Karşı Her Tür Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşmeye İlişkin Ek Protokolü” kabul etmiştir. Bu Protokol ile hakların ihlali halinde başvurulacak denetim mekanizmalarını oluşturmuştur. Devletler Sözleşme’ye taraf olmakla Protokol’e doğrudan taraf olmazlar. Protokol’e taraf olmak isteyen devletlerin bu yöndeki iradelerini gösterir onay işlemlerini tamamlamaları gerekmektedir. Bir devlet İhtiyari Protokol’e taraf olarak, Komite’ye bireysel başvuru kabul etme ve soruşturma yürütme yetkisi yani Sözleşme’de yer alan hakların ihlaline ilişkin şikâyetleri dinleme ve inceleme yetkisini tanımaktadır. Protokol’ün Türkiye açısından yürürlük tarihi 29 Ocak 2003’tür. Türkiye, Sözleşme’ye ve Ek İhtiyari Protokol’e taraf olduğundan, kadına yönelik şiddet konusunda, Komite’ye Türkiye’den bireysel başvuru gerçekleştirilebilmektedir. Başvuru usulü, mağdurun yaptığı başvuruların incelenmesi esasına dayanır. Soruşturma usulü ise Komitenin ciddi ve sistematik ihlal durumunda harekete geçtiği denetim yoludur.

Protokol 21 maddeden oluşmaktadır. Bireysel başvuru sonucunda tazminata hükmedilemez ama ihlalin nasıl giderilebileceği ile ilgili taraf devlete tavsiyede bulunulur. CEDAW Komitesinin, taraf devlette; iade, tazminat, onarım veya mağdur için diğer hukuki çareler, süregiden şiddeti sona erdirmek ve şiddetin tekrarını önlemek için adımlar atma, Sözleşme ’ye aykırı yasa ve uygulamaların

gözden geçirilmesi veya değiştirilmesi gibi genel ve/veya özel hukuki çareler sunması talimatında bulunur. CEDAW'ın 18. maddesine göre taraf devletler her 4 yılda bir dönemsel rapor sunmaktadırlar. Bu raporlara karşı ülkelerdeki sivil toplum örgütleri de gölge raporlar sunmaktadır. Böylelikle kadına karşı şiddet ile ilgili devletlerin aldığı tedbirler ve sonuçları karşılaştırma imkânı bulunmaktadır. CEDAW Komitesi'nin, kadına yönelik şiddete dair yayınladığı iki genel tavsiye kararı mevcuttur. Komite, ilk olarak 1989 yılında kadına yönelik şiddete ilişkin Genel Tavsiye No.12'yi kaleme almışsa da bu Tavsiye asıl olarak taraf devlet raporlarının şiddet ve şiddetle mücadelede alınan önlemler hakkında bilgi içermesi gerekliliğiyle ilgilidir. Genel Tavsiye No.19 ise kadına yönelik şiddet konusunu oldukça ayrıntılı şekilde ele almaktadır.

CEDAW'ın 5. maddesinde geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla, kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek ödevini vermektedir. CEDAW'a en çok çekince koyan ülkeler Müslüman ülkelerdir. Zaman içerisinde bazı çekinceler geri alınsa da sözleşmeye uyum oldukça yavaş olmaktadır. Çeşitli İslam ülkelerinde CEDAW'a aykırılığı ile ön plana çıkan maddeler şunlardır (Yalçın, 2017: 994):

- Siyasal alanda kadınlara oy hakkı verilmemesi, kadınların seçimlerde her kademeye aday olamaması, krallıkların erkek soyu takip etmesi,
- Aile hukuku alanında, kadının evliliğinde velisinin rızasının bulunması şartı, evlenince kocasının soyadını alması, kocasının seçtiği meskende oturması, kocasına itaatinin yasal yükümlülük olması, boşanmada kocasıyla eşit hakka sahip olmaması ve çocuklar üzerinde eşit velayet hakkına sahip olmaması; ailede kocanın reis olması, çocukların kocanın soyadını alması,
- Mirasta kadınların erkeklerle eşit pay alamaması,
- Kadınların şahitliklerinin erkeklere denk kabul edilmemesi,
- Namus cinayetleri, aile içi şiddet ve kız çocuklarının sünneti gibi bazı ülkelerde yasal dayanağı da olabilen geleneksel uygulamalar,
- Kadınların kocaları veya velilerinden izin olmadan seyahat edememesi, pasaport alamaması,
- Yukarıda sayılan bu maddelerle açıkça göstermektedir ki CEDAW vesilesiyle Müslüman ülkeler, şahıs, aile, miras, ceza, vatandaşlık, usul hukuku, gibi hukuki mevzuatta kadına karşı ayrımcılık içeren maddeler bulunduğu iddiasıyla uluslararası platformlarda baskı ve eleştiri ile karşı karşıyadırlar (Yalçın, 2017: 981).

CEDAW'ın çıkış noktası ayrımcılığın yok edilmesidir. Kadınların yaşamın her alanında erkeklerle eşit haklara sahip olması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin yaşama geçirilmesi hedeflenmiştir. CEDAW'ın ayırıcı özelliği kadınlar için bir haklar bildirgesi, devletler için de bir yükümlülükler manzumesi olmasıdır. En fazla ihlalin olduğu siyaset, evlilik, aile, eğitim sağlık, medya gibi alanlar net bir şekilde belirtilmektedir. Sonuç olarak, kadın haklarının tanınması ve toplumsal cinsiyet

ayrımcılığının kaldırılması amacıyla 1985 yılında imzalanan CEDAW, kadınlara iki konuda kazanım sağlamıştır. Bunlardan birincisi ayrımcılıkla başa çıkma, diğeri ise eşitliği hayata geçirmedir. Bu sözleşme ile kadına yönelik şiddetle mücadele zemini hazırlanmıştır.

2.1.3. Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge

Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge özel olarak kadına yönelik şiddeti düzenleyen belgelerden biridir. Bildirge, 20 Aralık 1993 tarihinde oylamaya başvurulmaksızın Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Bu bildirge, CEDAW’da kadınlara karşı şiddet kullanımına açıkça yer verilmemesine gösterilen tepkiler üzerine kaleme alınmıştır. Bir anlamda ayrımcılığın en önemli aracı olan şiddetin somutlaştırılması, kaynaklarının açıkça sergilenmesi hedeflenmiş, bununla yetinilmemiş, adeta üye devletlere mücadele edecekleri alanlar da gösterilmiş ve bu alanlarda mücadele etme sorumluluğu yüklenmiştir.

Bu bildirgeye göre üye devletler şiddeti kınamalıdır ve hiçbir âdeti, geleneği veya dinsel düşünceyi ileri sürmemelidir (m. 4). Bildirge ile; dayak ve hırpalama, ev halkına dâhil olan kız çocuklarının cinsel suistimali, drahoma (kadının ailesinin evlenirken erkeğin ailesine verdiği para, çeyiz benzeri uygulama) bağlantılı şiddet, evlilik içi tecavüz, kadınların genital sakatlanması (genital mutilation) veya kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamalar, eş haricinde (ev halkına dâhil) kişilerce uygulanan şiddet, sömürüyle bağlantılı şiddet dâhil olmak üzere aile içinde meydana gelen fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddet yasaklanmıştır (m. 2).

Bu bildirgede ayrıca; azınlık gruplarına mensup kadınların, yerli topluluklara mensup kadınların, mülteci kadınların, göçmen kadınların, kırsal veya merkezden uzak topluluklarda yaşayan kadınların, muhtaç kadınların, kurumlardaki veya gözlem altındaki kadınların, kız çocuklarının, engelli kadınların, yaşlı kadınların ve silahlı çatışma durumlarındaki kadınların şiddete özellikle maruz kalma riski altında buldukları kayıt altına alınmıştır.

2.1.4. Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)

Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, İstanbul’da imzalandığı için İstanbul Sözleşmesi olarak anılmaktadır. 11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul’da imzaya açılmıştır. İstanbul Sözleşmesi’nin 75. hükmü gereğince Sözleşme 8’i Avrupa Konseyi üyesi olmak üzere, 10 devlet tarafından onaylandıktan sonraki üç aylık sürenin sonunu takip eden ayın ilk günü (01.08.2014) yürürlüğe girmiştir. Bugüne kadar Türkiye dâhil 20 Avrupa Konseyi üyesi ülke tarafından onaylanmıştır. Sözleşme, CEDAW metninde yer almayan kadınlara yönelik şiddet konusunu ayrıntılı biçimde düzenleyen, CEDAW’ı tamamlayıp daha da ileri götüren insan hakları belgesi niteliğindedir. Bu

sözleşme 2012 tarihinde kabul edilen Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a esas teşkil etmektedir.

Kadına yönelik şiddete ve aile içi şiddete son verilmesi amacı ile Sözleşme dört ilke üzerine kurulmuştur. Bunlar: önleme, koruma, kovuşturma ve politika oluşturmadır. Sözleşme toplumsal cinsiyeti tanımlayan ilk uluslararası belgedir ve toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddeti temel almıştır. Sözleşmedeki en önemli özelliği ev içi şiddetin ve kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadele için standartlar öngören ve Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belge olmasıdır (Bakırcı, 2015: 134). Sözleşme şiddet türlerini ve şiddetin faillerinin kimler olabileceği konusunu net olarak ifade etmektedir. Buna göre “ev içi şiddet” tanımında yer alan fail, biyolojik ve hukuki bağ aranmaksızın eski veya mevcut eşler, evlilik dışı partnerler, birlikte ikamet edilen aile fertleri, akrabalar veya birlikte ikamet edilen başkaları olabilmektedir. Dolayısıyla hem kadına yönelik şiddet hem de aile içi şiddet olayları bu sözleşme kapsamına girmektedir.

Kadın kelimesi, 18 yaşından küçük kızları da kapsamaktadır (m. 3/f). Mağdur ise kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddete maruz kalan herhangi bir kimsedir (m. 3e). Bu durumda kız çocukları dâhil, yalnızca kadınlar, kadınlara yönelik şiddet mağduru olabilmesine rağmen, erkekler ve oğlan çocukları da ev içi şiddet mağduru olabilirler (Bakırcı, 2015: 139). İstanbul Sözleşmesi'nin amacı, kadınları her türlü şiddete karşı korumak, kadına karşı şiddeti ve ev içi şiddeti önlemek, korumak ve kovuşturmadır. Ayrıca şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül politikalar benimsemektir (m. 1). Şiddet kavramını oldukça geniş ele alan bu sözleşmede “her türlü şiddet” ifadesi sadece fiziksel şiddeti değil; psikolojik, ekonomik, cinsel şiddet türlerini de kapsamaktadır. Sözleşme, hem özel alandaki hem kamusal alandaki şiddeti yasaklamaktadır (m. 3a).

Sözleşmede, toplumsal cinsiyetin ne olduğu açıklanmıştır. Buna göre, toplumsal cinsiyet belli bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun gördüğü, sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, etkinlikler ve yaklaşımlar anlamına gelmektedir (m. 3c). Taraf devletler sözleşme hükümlerini uygulanmasında toplumsal cinsiyet bakış açısına yer vermeyi taahhüt etmektedirler (m. 6). Şiddet ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak için zihniyet değişikliği önemlidir. Sözleşmede toplumsal cinsiyet ile ilgi iki düzenleme bulunmaktadır. Bunlardan birincisi farkındalık artırma, diğeri ise toplumsal cinsiyet eğitimlerinin verilmesidir. Sözleşme, taraf devletlere öğrenciler dâhil toplumun genelinin ve profesyonellerin toplumsal cinsiyet konusunda eğitilmesi yükümlülüğü getirmektedir (m. 14). Kadınlara karşı toplumsal cinsiyet ayrımcılığının sonucu kadına yönelik şiddettir. Kadınlara karşı yapılan şiddet içerikli davranışların temelinde erkeklerin kadınlarla eşit olmadıkları ve hatta kadınlardan üstün oldukları algısı bulunmaktadır (Parlak Börü, 2017: 54). Kadına yönelik şiddeti ve özelde eş şiddetini önlemeye çalışan, İstanbul Sözleşmesi öncesinde yapılan bütün uluslararası çalışmalar yetersiz kalmıştır. Bu nedenle İstanbul Sözleşmesi şiddetle mücadele için atılan somut bir adımdır.

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik şiddet konusunda yasal çerçeve oluşturan ve uluslararası bağlayıcılığı olan bir sözleşme olması açısından önemlidir. İstanbul Sözleşmesi'nin uygulanmasını takip amaçlı Taraf Ülkeler Komitesi ve Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddete Karşı Mücadelede Uzmanlar Grubu (GREVIO) oluşturulmuştur. Bu uzmanlar grubu taraf devletler hakkında denetim raporları hazırlamakta ve şiddetle mücadelede önerilerde bulunmaktadır. Sözleşmede bireysel başvuru hakkı tanınmamıştır. Diğer taraftan mağdurların başvurabilecekleri bilgiye ve duyarlılığa dayalı bir desteğin sağlanması konusunda da devletlere yükümlülükler getirmektedir (m. 21). CEDAW, 12 ve 19 sayılı Genel Tavsiyelerdeki çerçevesinde oluşturulan İstanbul Sözleşmesi'nde üç önemli ilke vardır: Kadınların yaşam hakkı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve ayrımcılık yapmama. Sözleşmenin 42. maddesi, eril kültürün hukuka yansımaması bakımından önemli olup, cezai işlemlerde gelenek, kültür, din veya sözde namusun, davranışın nedeni olarak kabul edilmemesine ilişkin hukuki düzenlemelerin yapılması gerektiğini içermektedir. İstanbul Sözleşmesi'nde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sosyal, siyasi ve ekonomik bakımdan eşitsizlik olduğu da kabul edilmektedir. Ancak özellikle ekonomik eşitsizlik bakımından bir bakış açısının henüz oluşmadığını ve bunun da hukuka yansımadağını belirtmek mümkündür. Sözleşme hükümlerinin cinsiyet, toplumsal cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya başka görüşe sahip olma, ulusal veya sosyal menşe, bir ulusal azınlıkla bağ, mülkiyet, doğum, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, yaş, sağlık durumu, engellilik, medeni hal, göçmen ya da mülteci olma durumu veya başka statüler temelinde herhangi bir ayrımcılık olmaksızın taraflarca uygulanması güvence altına alınmıştır. İstanbul Sözleşmesi bütün şiddet biçimleriyle ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere zorunlu alternatif çatışma çözüm süreçlerinin yasaklamıştır (m. 48).

Bakırcı (2015: 137), Sözleşme metninin çevirisinde bazı yanlışlıklar bulunduğu ve bunlarında politik tercihlerle ya da konuya hâkim olmayan kişilerce yanlış veya eksik olarak çevrildiğini belirtmektedir. Örneğin, İstanbul Sözleşmesi'nin orijinal başlığında “ev içi şiddet” kavramı kullanılırken, Türkçe çeviride bu “aile içi şiddet” olarak çevrilmiştir. Bu tutum metin içinde de sürdürülmektedir. Diğer bir örnek sözleşme metninde “ev içinde” ibaresi Türkçe metinde “aile birliği” olarak çevrilmiştir. Bir başka örnek; “eşler ve partnerler” arası şiddet ibaresi “eşler veya ebeveynler arasındaki” şiddet olarak çevrilmiştir. Böylece sözleşmede, evli veya evlilik dışı tüm çiftler arası şiddet yasaklanmasına rağmen, Türkçe çeviride evli çiftler arasındaki şiddet yasaklanmak istenmiştir. Fakat bu durum bir bağlayıcılık taşımamaktadır. Zira uluslararası sözleşmelerin orijinal metinleri bağlayıcıdır (Bakırcı, 2015: 138).

Sonuç olarak, 2012 yılında imzalanan Kadınlara Karşı Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Sözleşmesi, diğer adıyla İstanbul Sözleşmesi'nin kadınlara yönelik, en önemli kazanımlarını iki konuda özetlemek gerekirse; bunlardan birincisi, kadına yönelik şiddet ve aile içi şiddet konusunda başvuru olan bir sözleşme olması, ikincisi ise geleneklerin kadına yönelik şiddetle ilgili meşrulaştırıcı yönlerini ortadan kaldırmayı hedeflemesidir. Uluslararası bu belgelerden anlaşılacağı gibi herkes eşit kabul edilmektedir ve şiddet bu belgelerde önlenmeye

çalışılmaktadır. Özcan (2017: 253)'nin de belirttiği üzere “kültürel kodlardan beslenen negatif algı” nedeniyle tüm haklar yazılı olmasına rağmen uygulamada eşitsizlikler devam etmektedir.

2.2. Ulusal Mevzuat

Modern dünya düzeni, içinde ulus devletleri barındıran pozitif hukuk kurallarına göre yönetilen bir düzendir. Bu yüzden hem iç hukukta hem de ulus üstü kuruluşlarla yapılan sözleşmelerde anlaşmazlıklar olmakta kimi zaman ulusun çıkarları adına imzalanan metinlere devletler çekince koymaktadır. Böylece devletler, üzerinde uzlaşmış olan bir anlaşma metninde menfaatlerine aykırı çeşitli hükümleri kendi menfaatlerine göre düzenleme imkânına sahip olmaktadır. Hukuki normlar üzerindeki çekincelerin nedeni olan menfaatlardan en ön plana çıkanı aslında geleneksel değerlerin yitirilme korkusudur. Michaud'a göre “norm ve kurallar hakkında uzlaşının zayıf olduğu ülkelerde toplumsal gelişim oluşum halindedir” ve Türkiye’de de toplumsal gelişim hukuki olarak bir oluşum halindedir (Michaud, 1994: 19). Türkiye birçok uluslararası anlaşmaya çekince koysa da kadın sorunlarına yönelik anlaşmalara çok nadir çekince koyarak, ivedilikle iç hukuka uyarlamaktadır. Dünya’da özellikle Amerika ve İngiltere merkezli kadın sorunları, öncelikle eşit vatandaşlık üzerine verilen bir mücadele olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de bu dönem İngiltere’deki süfretlerin verdiği mücadele gibi çetin olmamakla birlikte verilen mücadeleler, “Cumhuriyet’in ilk yıllarında, iktidarın ideallerini topluma kabul ettirme ve devletin mutlak üstünlüğünü sağlama yönündeki resmi politika, diğer sosyal hareketler gibi kadın hareketinin de sonunu getirmiştir” (Çaha, 2010: 14).

1980’li yılların sonlarında gelindiğinde kadın hareketleri ve kampanyaların etkisiyle, aile içi şiddetin göz yumulamayacak bir suç olduğu, bunu işleyenlerin cezalandırılması gerektiği kamuoyunda yer bulmuştur. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak ilk kadın danışma merkezlerinin ve ardından sığınma evlerinin açılmasıyla ev içi şiddetle gerçek mücadele süreci başlamıştır (Öztürk, 2017: 3). Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, ilk Ulusal Eylem Planı, 1997 yılında hazırlanmıştır. Bir sonraki eylem planı ise 2007-2010 Eylem Planıdır. 1997 tarihli eylem planından bu yana, tüm eylem planlarında istikrarlı biçimde dile getirilen hedefler çerçevesinde, özellikle yasal düzenlemeler konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bunlardan en önemlileri, yeni Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Türk Medeni Kanunu’nun (TMK) yapımı sırasında kadın örgütlerinin yoğun çabalarıyla, kadına yönelik ayrımcılığın kaldırılması ve aile içindeki tecavüz gibi kadına yönelik şiddetin cezalandırılmasına ilişkin olarak önemli değişikliklerin gerçekleştirilmesidir. TMK’da ise kadının erkekle yasa önündeki eşitliği, yeni mal rejiminden faydalanma tarihine ilişkin kısıtlama ve soy ismini kullanma hakkı gibi bir iki husus dışında sağlanmıştır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için çok önemli adımlardan biri de 14 Ocak 1998’de 4320 sayılı Ailenin Korunması Hakkındaki Kanun’un çıkarılmış olmasıdır. Aile içi şiddet kavramı 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ile ilk kez hukuki bir metinde yer almıştır. 2002 yılında Türk Medeni Kanunu, 2005 yılında Türk Ceza Kanunu’nda değişiklikler yapılmış ve ardından 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin kuruluşu,

Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun kapsamında Aile Mahkemeleri kurulmuştur. 2006 yılında Başbakanlık Genelgesi ile aile içi şiddetle mücadele bir devlet politikası haline gelmiştir. Dolayısıyla aile içi şiddet 13 yıllık bir mücadele geçmişine sahiptir. Sıklıkla basında eleştirilerle anılan Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) 5 Mayıs 2011'de İstanbul'da imzalandığı belirtilmiştir. Bu dönemde yürürlükte 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun bulunmaktaydı. Bu kanun kapsamında karşılaşılan eksiklikler ve İstanbul Sözleşmesi dikkate alınarak, 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun hazırlanmış ve 2012 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra diğer mevzuat düzenlemeleri yapılmıştır. Kanun 2014 yılından sonra uygulanmaya başlamıştır. Dolayısıyla aile içi şiddet türlerinden kadına yönelik şiddet ile ilgili yapılan mücadele de 5 yıllık bir geçmişe sahiptir. Bundan sonraki kısımda, öncelikle kadına yönelik şiddet bağlamında iç hukukta başvuru kaynakları, sonrasında ise Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 sayılı Kanun) hakkında bilgi verilecektir.

2.2.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler

Anayasaların kural olarak bireylerarası ilişkileri düzenlemediği varsayılır. Bireylerin birbirlerine karşı şiddet uygulamalarının hukuki sonuçlarını daha çok ceza hukuku ve medeni hukuk içinde düzenlenmektedir. Bununla birlikte, Anayasa şiddeti sosyal alandan dışlamaya dönük genel düzenlemeler içermektedir (Boyar, 2017: 69). Kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası sözleşmeler yanında en önemli iç hukuk kaynağı olan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri, her türlü ayrımcılığı reddeder ve eşitliği düzenler. Ayrımcılığın reddi ve eşitliğin sağlanması, aynı zamanda aile içinde kadına yönelik şiddeti ortaya çıkaran etkenlerin kaldırılması anlamına da gelir. Aşağıda şiddet konusunda anayasada başvurulabilecek maddelere değinilecektir.

Anayasa'nın 2. maddesinde Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına saygılı bir devlet olduğu belirtilmektedir (m. 2). Devletin temel amaç ve görevleri arasında, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak bulunmaktadır (m. 5). Anayasanın 5. maddesi gereğince, devletin kişinin hak ve özgürlüklerini kullanması önündeki engelleri kaldırma ve yine kişilerin maddi ve manevi varlığını geliştirmeleri yönünde önlem alması gerekmektedir. Başka bir deyişle, temel haklar alanında devletin *saygı* gösterme ediminin yanında, kişiyi diğer bireylere karşı *koruma* ve özellikle sosyal devlet ilkesi gereğince ekonomik ve sosyal boyutlu haklar için *gerçekleştirme* yükümlülükleri de vardır (Boyar, 2017: 56).

Anayasa’da kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu, bu kapsamda alınacak tedbirlerin de eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı belirtilmektedir (m. 10). Anayasanın bu maddesinden anlaşılacağı gibi eşitliği sağlama görevi ve bu konuda tedbir alma görevi de hem özel alanda hem de kamusal alanda devlete verilmiştir. Eşitlik ilkesinin güvence altına alınmasına ilişkin olarak anayasal/yasal düzenlemelerin bulunması kuşkusuz önemlidir. Ancak daha da önemlisi şiddete neden olan eşitsiz güç ilişkilerinin ve sosyal rollerin değişmesidir. Bu da ancak devletin yasama, yürütme ve yargı organlarıyla şiddete karşı kararlı bir biçimde mücadelesi yoluyla gerçekleştirilebilir (Boyar, 2017: 72). Aksi durumda pozitif ayrımcılık olarak adlandırılan düzenleme yasal düzenlemeye yansısı da pratikte bir işlevini kaybetmektedir.

Anayasa en temel hak olan şiddete uğramadan yaşama hakkını, kişi hürriyeti ve güvenliğini güvence altına almaktadır (m. 12 ve 19). Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Anayasada ‘kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz’ denilerek şiddet yasaklanmaktadır (m. 17). Kadına yönelmiş şiddet, ayrımcılığın en görünür tezahürüdür. Bu ayrımcılık, hem koyu bir paternalizmin, hem de geleneksel kalıpların izlerini taşır. Bireysel özerkliğin kadına yönelik şiddet konusunda ayrıca önemi vardır: çünkü kadının kararlarına, seçimlerine ve tercihlerine saygı duyan bir anayasal rejim şiddeti de, şiddet tehdidini de dışlar (Boyar, 2017: 77).

Aile, devlet tarafından koruma altına alınmıştır. Anayasa’da ailenin korunması ve çocuk hakları ile ilgili bir bölüm bulunmaktadır. Kadının ve çocukların korunmasına yönelik Anayasa’da yer alan madde şu şekildedir: “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar” şeklinde ifade edilmektedir (m. 41). Burada Ailenin Türk toplumunun temeli olduğu ve ailenin eşler arasındaki eşitliğe dayandığı belirtilmiştir. Buradaki eşitliğin yasalar önündeki eşitlik olarak algılanması doğrudur. Nitekim bu düzenlemeden sonra çıkarılan Medeni Kanun’da, önceki kanunda var olan, “Erkek evin reisidir” biçimindeki düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak, eşitliğe ilişkin bu ibare sadece ailede eşitlikle sınırlı olup yaşamın her alanında eşitliğin sağlanmasına anayasal dayanak oluşturması bakımından yetersiz olduğu düşünülmektedir (Karinca, 2011: 37).

2.2.2. Türk Medeni Kanunu’nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler

Evlenme, boşanma, çocukların velayeti, miras gibi alanlarda yaşanan baskı ve şiddet durumunda, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’ndan yararlanılmaktadır. Medeni Kanun, özellikle ekonomik şiddete maruz kalma durumunda ya da şiddet sebebiyle boşanma hususunda başvuru bir kaynaktır.

Medeni Kanun'a göre erkek veya kadın 17 yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak hâkim olağan üstü durumlarda anne, baba veya vasi dinlendikten sonra 16 yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir (m. 124).

Eşlerden biri zina ederse (m. 161), diğer tarafın hayatına kast ederse eşine kötü davranırsa ve onur kırıcı bir davranışta bulunursa (m. 162), suç işlese ve haysiyetsiz bir hayat sürdürürse (m. 163); evlilik birliğinden doğan yükümlülükleri yerine getirmemek maksadıyla eşi terk ederse veya ortak konuta dönmeye engel olunursa (m. 164), eşlerden biri akıl hastasıysa ve ortak hayat çekilmez bir hale gelirse (m. 165), evlilik birliği sarsılmışsa (m. 166) eş boşanma davası açabilmektedir.

Evlenmeyle eşler arası evlilik birliği kurulmuş olmaktadır. Eşler, bu birliğin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. Eşler birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar (m. 185).

Yeni kanunda ailenin reisi artık koca değildir. Eşler evlilik birliğinde eşit haklara sahiptir ve evin seçimi de kocanın tekelinde değildir. Eşler oturacağı konutu birlikte seçeceklerdir (m. 186). Çocukların velayetini de eşler birlikte kullanacaklardır. Meslek ve iş seçiminde eşler birbirinin iznini almak zorunda değildir ve eşler evin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıklarıyla birlikte katılacaklardır (m. 186). Bunun doğal sonucu olarak evin ve çocukların geçiminden artık sadece kocalar sorumlu değildir. Örneğin çalışan ve geliri olan bir kadın da artık askerliğini yapan ve geliri olmayan eşine karşı açtığı boşanma davasında, TMK'nın 169. maddesi uyarınca nafaka vermekle yükümlü tutulmuştur. Boşanma eşin kusurlu davranışları sonucu gerçekleşmişse düzenli nafaka bağlanması talep edilebilir (m. 175). Bu yoksulluk nafakasıdır. İştirak nafakası ise hâkim tarafından istek olmasa bile verilebilir (m.182). Çünkü velayet verilmeyen eş, "çocuğun bakım ve eğitim giderlerine gücü oranında katılmak zorundadır" (Karınca, 2011: 50-51). Türk Medeni Kanunu'na göre kadın, evlenmekle kocasının soyadını almaktadır, fakat evlendirme memuruna veya daha sonra nüfus idaresine yapacağı yazılı başvuruyla kocasının soyadı önünde önceki soyadını da kullanabilmektedir (m. 187). Kanunun bu maddesinin Anayasanın eşler arasındaki eşitlik ilkesini düzenleyen 41. Maddesine aykırı olduğu düşünülmektedir. Anayasanın 41. maddesine göre "Aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır." Dolayısıyla kişi sadece kendi soy ismini kullanabilmelidir.

Medeni Kanun eşlerin evlilik birliği içinde dahi hâkim müdahalesine izin vermektedir. Şöyle ki eşlerden biri evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirmiyorsa veya evlilik birliğine ilişkin önemli bir konuda uyuşmazlığa düşülmesi halinde, eşler ayrı ayrı veya birlikte hâkimin müdahalesini isteyebilmektedirler (m. 195). Bu durum, evde birlikte yaşarken dahi nafaka isteme olanağı sağlamaktadır. Yine eşin ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşürecek eylemleri söz konusu ise aile mahkemesinden onun tasarruf yetkisinin kısıtlanmasını isteme olanağı vardır (m.

199). Ailenin ekonomik varlığının korunması amacıyla alınan bu karar sonrası eş, kendi üzerine kayıtlı mallarını bile diğer eşin rızası olmadan satamaz.

Medeni Kanun'a göre yasal mal rejimi "edinilmiş mallara katılma rejimi"dir (m. 202). Haklı bir sebep varsa eşlerden birinin istemi üzerine, hâkim mal ayrılığı rejimine karar verebilmektedir. 2002 tarihinden önce Medeni Kanun'da öngörülen yasal mal rejimi, mal ayrılığı idi. Bu rejimde eşlerden her birinin adına kayıtlı malları kişisel malları sayılmıştı. Yani, boşanma sonrasında, her eş evlilik öncesinde sahip olduğu ve evlilik süreci içinde kendi adına edindiği malların sahipliğini sürdürmekteydi (Karinca, 2011: 57). Bu durum eski medeni kanunda kadının aleyhine sonuçlanabiliyordu. Yeni medeni kanun ise evlilik birliği süreci içerisinde hâkime, taraflardan birinin isteği üzerine ekonomik tasarrufları hakkında müdahale etme durumu doğurmuştur. Örneğin eşin ortak mallar ve borçlar hakkında bilgi vermektan kaçınması, sürekli ayırt etme gücünden yoksun olması üzerine hâkim mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesine karar verebilir (m. 206). Sonuç olarak yeni medeni kanun evlilik süresinde edinilmiş malların eşit paylaşılması hükmünü getirmiştir. Böylece kadının ev içi ücretsiz çalışmasına da bir değer atfedildiği söylenebilir. Fakat bu durum yeni sistemde kadının ev içi çalışmasının ekonomik olarak karşılandığı anlamına gelmemektedir (Karinca, 2011: 57). Tüm bu iyi gelişmelere rağmen, kadının sadece kızkılık soyadını taşıyamaması (m. 187), boşanma ve kocasının ölümü halinde evlenebilmek için üç yüz gün beklemesi (m. 132) gibi bazı konuların ayrımcılık oluşturduğu söylenebilir.

2.2.3. Türk Ceza Kanunu'nda Şiddeti Önlemeye Yönelik Hükümler

Hakaret, tehdit, yaralama, taciz, tecavüz gibi bazı şiddet türleri suç oluşturduklarından, bu tür durumlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'ndan yararlanılmaktadır. Neyin suç olarak kabul edileceği ve modern devletin suçlulara karşı yaklaşımının nasıl olduğu önemli bir konudur. Yasaya göre suç, ceza yasalarını ihlal eden insan davranışdır. Diğer taraftan suç, toplum içerisinde kabul görüp görmeme ile bağlantılı bir durumdur. Örneğin, ensest evrensel suç değildir. Aynı şekilde, zina Türkiye'de bir zamanlar suç kabul edilirken şimdi suç olarak kabul edilmemektedir. Bir başka örnekte cinsel ilişki üzerinden verilebilir. Cinsel ilişki karı koca arasında oluyorsa kabul görür ama aksi yasal sistemler tarafından ensest, zina, tecavüz şeklinde suç olarak görülmekte, faaliyeti yapan kişi de suçlu olarak değerlendirilmektedir (İçli, 2012: 24). Ceza Kanunu'na göre kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanmaz (m. 2). Ceza Kanunu'nu bilmemek bir mazeret olarak kabul edilemez ve bu da kanunun bağlayıcılığı olarak bilinmektedir (m. 4).

Türk Ceza Kanunu'nun kadına yönelik şiddete karşı yaklaşımı 1 Haziran 2005'te yürürlüğe giren yeni ceza kanunu ile daha eşitlikçi hale gelmiştir. Kadına karşı ayrımcılığı destekleyen birçok hükmün çıkarılmasında ve ayrımcılığı yasaklayan hükümlerin yasada yer almasında kadın örgütlerinin rolü oldukça fazladır. Önceki yasada var olup, kadınların insan haklarını çiğneyen namus

cinayetleri, bekâret kontrolleri, tecavüz suçlarında indirim gibi hükümler yeni yasada yer bulamamış olması büyük bir ilerleme olarak görülmektedir. Bunların yanında töre cinayetleri, evlilik içi tecavüzün cezalandırılması, mağdurun beden ve ruh halinin bozulması durumunda cezanın yarı oranda arttırılması, cinsel saldırı suçunun yeniden düzenlenmesi de diğer kazanımlar arasındadır. Yeni kanunda suç, aile bireylerine karşı işlenmiş ise cezada artım yapılmaktadır (Karinca, 2011: 38).

Kadına yönelik aile içi eş şiddetini Ceza Kanunu kapsamında değerlendirirken, daha önce şiddet türleri (fiziksel, sözel, psikolojik, ekonomik ve cinsel) olarak konu edinilen başlıklara sadık kalınarak yasada bu şiddet türlerine verilen cezaların izi sürülmüştür. Ceza Kanunu'nda, kasten adam öldürme (m. 82), kasten yaralamak (m. 86-87), taksirle yaralama (m. 89), eziyet (m. 96), cebir (m. 108), kişiyi hürriyetinden yoksun kılma (m. 109), kötü muamele (m. 232) ve benzeri fiziksel şiddet içerikli davranışlara karşı ayrımcılığı ve şiddeti yasaklayan bazı maddeler aşağıdaki gibidir.

Türk Ceza Kanunu'na göre suç işleyen kişi hakkında, işlenen fiilin ağırlığıyla orantılı olarak ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunur. Kanunun uygulanmasında kişiler arasında cinsiyet farkı gözetilmemektedir (m. 3). Cezaların en ağırı şüphesiz ki kasten adam öldürme için verilmektedir. Kastan öldürme suçu üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı, gebe olduğu bilinen kadına karşı veya töre saiki ile işlenmişse suç nitelikli hale gelmiştir, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmaktadır (m. 82). Vücut dokunulmazlığına karşı işlenen suçlar bölümünde kasten yaralamak; vücuda acı veren, kişinin sağlığını ya da algılama yetisini bozan davranışlar olarak tanımlanabilir. Bir kişiyi kasten yaralayan kişi 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun eşe karşı işlenmesi durumunda şikâyet aranmaksızın verilecek ceza yarı oranında arttırılmaktadır (m. 86). Kastan yaralama fiili mağdura yaşamının geri kalanı için sürekli olacak bir şekilde zarar vermişse (örneğin duyularında veya organlarında işlev zayıflaması, yüzünde sabit bir ize, yaşamını tehlikeye sokan bir duruma sebebiyet, vaktinden önce doğuma neden olma gibi) verilecek ceza bir kat arttırılır fakat ceza beş yıldan az verilmemektedir. Kastan yaralama fiili mağdurun yaşamının geri kalanı için bir kayba neden olmuşsa (örneği kişi bitkisel hayata girmişse, duyu veya organ kaybı yaşanmışsa, konuşma veya çocuk yapma yeteneği kaybolmuşsa, yüzünün sürekli değişmesine veya gebe bir kadına karşı işlendiğinde çocuğunun düşmesine neden olmuş ise) ceza iki kat arttırılır fakat her durumda verilecek ceza sekiz yıldan az olmamaktadır. Kastan yaralama, vücutta kemik kırılmasına neden olmuşsa veya ölüm meydana gelmişse ceza arttırılmaktadır (m. 87). Fiziksel şiddetin varlığı için failin zor kullanması aranmamaktadır. Fail taşıdığı hastalığı rızaya dayalı bir ilişki ile mağdura bulaştırması, doğum gerçekleşmesi halinde kadına zarar geleceğini bildiği halde kadını gebe bırakma eylemleri yaralama suçuna girmektedir (Toroslu, 2005: 42). Taksirle yaralama suçu ile kasten adam yaralama suçu arasındaki en önemli fark, taksirle yaralamada failin dikkatsiz ve özensiz davranışı neticesinde yaralamanın gerçekleşmesidir. Taksirle başkasının vücuduna acı veren veya sağlığının ya da algılama yeteneğinin bozulmasına neden olan kişi, üç aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Bu ceza mağdurun sonraki hayatını nasıl etkileyeceğine dair yapılan değerlendirme sonrasında

arttırılabilmektedir (m. 89). Eziyet, Anayasa'nın 17. Maddesinde yasaklanmıştır. Eziyet bir kimsenin hem maddi vücut bütünlüğünü hem de manevi ruh sağlığının bozulması anlamına gelmektedir. Bir kimsenin eziyet çekmesine yol açacak davranışları gerçekleştiren kişi hakkında iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı, üstsoy veya altsoy, babalık veya analığa ya da eşe karşı, işlenmesi ağırlaştırıcı sebep olarak düzenlenmiştir (m. 96). Eziyet, yaralama ve tehdit gibi suçlardan farklı olarak kendi içinde bir sistematiklik ve süreklilik içermektedir (Torosoğlu, 2005: 42). Cebir önemsiz sayılmayacak fiziki güç kullanmaktır (Tezcan vd., 2006: 287). Bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması halinde, kasten yaralama suçundan verilecek ceza üçte birinden yarısına kadar artırılarak hükmolunur (m. 108). Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma psikolojik bir şiddet türüdür. Cebir kullanma halinde fiziksel şiddet haline dönüşür. Bir kimseyi hukuka aykırı olarak bir yere gitmek veya bir yerde kalmak hürriyetinden yoksun bırakan kişiye, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Kişi, fiili işlemek için veya işlediği sırada cebir, tehdit veya hile kullanırsa, iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. Suçun üstsoy, altsoy veya eşe karşı, işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza bir kat artırılır (m. 109).

Kötü muamele suçtur. Hem psikolojik hem fiziksel şiddet kapsamına girmesi mümkündür. Aynı konutta birlikte yaşadığı kişilerden birine karşı kötü muamelede bulunan kimse, iki aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (m. 232). Kanunda kötü muamelenin tanımı yapılmamıştır. Kötü muamele, bedene zarar veren, hürriyet ve haysiyeti rencide eden fiillerdir (Dönmezer, 2001: 261). Mağdura fiziki ve/veya psikolojik acı çektirme şeklinde ortaya çıkabilecek olan kötü muamele suçu; hakaret, tehdit ve çok hafif yaralama suçlarını içinde barındırmaktadır (Soyaslan, 2005: 486). İlgili maddenin gerekçesinde kötü muamele yarı aç veya susuz bırakma, uyku uyutmamak, zor koşullarda çalışmaya mecbur etmek gibi hareketleri kötü muameleyle örnek olarak verilmektedir. Bu muamele biçimi kişide basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçünün ötesinde bir etki meydana getirmiş ise, artık kasten yaralama suçundan dolayı cezaya hükmedileceği ifade edilmektedir (Baydur ve Ertem, 2006: 96). Kötü muamele şiddet türleri içinde ucu oldukça açık bir kavram olarak kalmaktadır. Takdir yetkisine sahip hâkim, Dönmezer (2001)'in ifade ettiği gibi "belirli bir davranışın kötü muamele olup olmadığı belirlenirken, davranışı yapan ile ona katlanan arasındaki ilişkinin ve hayat tarzının gözden uzak tutulmaması" gerektiğini düşünüyorsa, kararını yerel örf adet ve gelenekler çerçevesinde değerlendirirse kadının aleyhine bir değerlendirme yapmış olacaktır. Bu durum ceza hukukunda da bir belirsizliğe sebebiyet vermektedir. Neyin kötü muamele olup olmadığına karar verecek olan hâkim karşısındaki mağduru bir birey olarak görür, temel insan hak ve özgürlükleri açısından değerlendirmesi gerekmektedir. Birey lehine bu maddenin altının doldurulması önemlidir (Dönmezer, 2001: 262).

Ceza Kanunu'nda, intihara yönlendirme (m. 84), hürriyetten yoksun bırakma (m. 109), aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali (m. 233) ve benzeri psikolojik şiddet içerikli davranışlara karşı ayrımcılığı ve şiddeti yasaklayan bazı maddeler aşağıda açıklanmaktadır.

İntihara yönlendirme suçtur. Evlilik içinde psikolojik şiddete konu olabilecek suçlar çerçevesinde değerlendirilebilir. Başkasını intihara azmettiren, teşvik eden, intihar kararını kuvvetlendiren, intihara yardım eden kişi suçun niteliğine bağlı olarak cezası ağırlaşarak hapis cezası ile cezalandırılır (m. 84). Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu da evlilik içi psikolojik şiddet türüdür. Ceza Kanunu'na göre suçtur (m. 109). “İnanç düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme, iş ve çalışma hürriyetinin ihlali, haberleşmenin engellenmesi, haberleşmenin gizliliğini ve özel hayatın gizliliğini ihlal, kişisel verilerin kaydedilmesi ve hukuka aykırı olarak yayılması da ayrı birer suç oluşturdukları gibi; somut durum değerlendirildiğinde kötü muamele suçunun da unsurlarını oluşturabilirler” (Baydur ve Ertem, 2006: 99). Aile hukukundan kaynaklanan yükümlülüğün ihlali evlilik içi psikolojik şiddetin bir diğer görünüm biçimidir. Aile hukukundan doğan bakım, eğitim veya destek olma yükümlülüğünü yerine getirmeyen kişi, şikâyet üzerine, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suç evlilik birliği içinde olsun ya da olmasın hamile bir kadına yapıldığında cezai yaptırımın arttığı görülmektedir. Yine bu madde altında kişinin sarhoşluk, uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılması ya da onur kırıcı tavır ve hareketlerin sonucu maddi ve manevi özen noksanlığı nedeniyle çocuklarının ahlak, güvenlik ve sağlığını ağır şekilde tehlikeye sokan ana veya babaya hapis cezası verilmektedir (m. 233).

Kişinin vücut dokunulmazlığının ihlal edilmesi suçtur (m. 102). Bir önceki ceza kanununda erkek eşine cinsel saldırı gerçekleştirdiğinde bu durum sadece kötü muamele kapsamında değerlendirilmekteydi. Yeni ceza hukukunda ise rıza dışı cinsel birliktelik evlilik içinde dahi cinsel şiddet olarak değerlendirilmekte ve kanunda “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmektedir. Erkeğin eşini cinsel birlikteliğe zorlaması cinsel şiddettir. Cinsel olarak birleşmeyi kabul etmeyen kadına eş cebir uygulamakta eşine bu yolla hem rıza dışı sahip olmakta hem de vücuduna zarar vermektedir. Oldukça tartışmalı olan bu hususun asıl tartışılan noktası evlilik ile tarafların cinsel birlikteliği kabul etmiş olduğunun düşünülmesidir. Cinsel davranışlarla bir kimsenin vücut dokunulmazlığını ihlâl eden kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel davranışın sarkıntılık düzeyinde kalması hâlinde iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Fiilin vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, on iki yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur. Bu fiilin eşe karşı işlenmesi hâlinde, soruşturma ve kovuşturmanın yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır. (m. 102). Cinsel istismar ve cinsel taciz suçları eş için söz konusu değildir. Sadece eşe karşı cinsel saldırı suçtur. O da kadının şikâyetine bağlıdır. Evlilik içi cinsel saldırı suçtur ve öngörülen ceza 7 yıldan 12 yıla kadar haptir. Evlilik ilişkisi bir eş, diğerinin egemenliği altındaki bir nesneye dönüştürmemelidir. Cebir ve tehdit kavramının yabancılar için ne ifade ediyorsa eşler içinde o

anlama gelmelidir. Evlilik ilişkisi kişilere cinsel bir davranışı talep etme, zorla kabul ettirme ve karşı tarafın da buna katlanması hakkını vermez.

Tehdit (m. 106) ve hakaret (m. 125) sözel şiddet içerikli davranışlardan biridir. Aynı zamanda ceza hukukuna göre suçtur. Kişinin iç huzurunu bozan bir davranıştır. Evlilik sırasında yaşandığı gibi boşanma sonrasında da yaşanmaktadır. Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden bahisle tehdit eden kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından veya sair bir kötülük edeceğinden bahisle tehditte ise, mağdurun şikâyeti üzerine, altı aya kadar hapis veya adlî para cezasına hükmolunur (m. 106). Başkasının onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etmek ya da sövmek, hakaret suçunu oluşturur ve üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır (m. 125). Burada kişinin kendisine karşı beslediği içsel değer (onur ve şeref) ve başkalarının gözündeki dışsal değer (saygınlık) korunmaktadır (Karınca, 2011: 47).

İş ve çalışma hürriyetinin ihlali ekonomik şiddete örnek olarak verilebilir. Bir kişinin iş ve çalışma özgürlüğünün zor ya da tehdit yoluyla engellenmesi suçtur. Cebir veya tehdit kullanarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, iş ve çalışma hürriyetini ihlal eden kişiye, mağdurun şikâyeti halinde, altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası verilir (m. 117). Yani eşin çalıştığı yeri basma ve eşin çalışmasına engel olma bu madde altında cezai yaptırıma tabidir. Aynı şekilde kişiyi istemediği bir işte çalışmaya zorlama da bu madde altında değerlendirilebilir.

2.2.4. Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Kanun)

Türk hukukunda kadına karşı şiddetin önlenmesi amacıyla yapılan ilk yasal düzenleme 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun (1998)'dur. Fakat zamanla, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına İlişkin Kanun'un etkili ancak yetersiz olduğu, gerek doktrinde gerekse kadın örgütlerince dile getirilmeye başlanılmıştır (Karınca, 2010: 327). Kanunda görülen bazı eksiklikler şu şekilde sıralanabilir:

- 4320 sayılı Kanun'da düzenlenmiş olan yaklaşmama, uzaklaştırma, iletişim araçları ile rahatsız etmeme gibi koruma tedbirleri kapsamlı bir düzenleme içermemekteydi ve kurumlar arası koordinasyondan yoksundu.
- 4320 sayılı Kanun'da, sadece alkollü veya uyuşturucu maddenin etkisinde şiddet mağdurunun yaşadığı konuta veya işyerine yaklaşılması düzenlenmişti. Alkol veya uyuşturucu bağımlısı şiddet uygulayanın hastaneye yatma dâhil bağımlılık tedavisini kapsamamaktaydı.

- 4320 sayılı Kanun'da şiddet, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddet tanımlarını yapılmamıştı.
- Soybaş (2010: 68)'un tespitine göre, 4320 sayılı Kanun'un sadece meydana gelmiş şiddete müdahale ediyor olması, şiddet uygulanmasının muhtemel olduğu hallerde uygulanması kanunun en önemli eksiği olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenlerden ötürü, bu kanun yerine, şiddet uygulayıcıyı engelleyecek ve şiddete maruz kalanı koruyabilecek daha etkin bir kanun oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının önderliğinde, yaklaşık 237 kadın örgütünden oluşan Şiddete Son Platformu ile kanun yapma çalışmalarına başlanılmıştır. Kadınlara “armağan” edilen yeni kanun TBMM Genel Kurulu'nda oy birliği ile kabul edilmiş ve 20 Mart 2012 yılında yürürlüğe girmiştir (Soybaş, 2012: 67). Yeni kanunun yürürlüğe girmesi ile 4320 sayılı Kanun yürürlükten kalkmıştır. Bu kanun 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkındaki Kanun”dur. 18 Ocak 2013 tarihinde ise Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği kabul edilmiştir. Bu kanun yukarıda sayılan eksiklikleri gidermekle birlikte aşağıdaki yenilikleri de kapsamaktadır.

- Kanunla kabul edilen bir diğer yenilik, ihbar yükümlülüğünün herkese tanınmıştır. İhbarı alan kamu görevlileri, görevlerini gecikmeksizin yerine getirmek ve uygulanması gereken diğer tedbirlere ilişkin yetkilileri haberdar etmekle yükümlüdür (m.7).
- Tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararıyla teknik araç ve yöntemler kullanılabilmesidir (m.12). Mağdur hakkında teknik yöntemlerle takip kararı verilirse ŞÖNİM'den halk arasında *panik butonu/güvenlik butonu* olarak bilinen buton temin edilir. Buton aktif hale geldikten sonra şiddet mağduru, hayatî tehlike hissettiği anda butona basar. Hayatî tehlike olması halinde en yakın polis ekipleri mağdurun bulunduğu konuma ulaşır.

Aile içinde şiddete uğrayan bireyler şiddete uğrama tehlikesi olan bireyin ilk başvuracağı kanun 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'dur. 6284 sayılı Kanun acil durumlarda koruma ve şiddet gerçekleştiğinde onu durdurmak için imkânlar sağlamaktadır. Bu kanunun, 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dan en temel farkı sadece meydana gelmiş şiddeti değil, şiddet uygulanmasının muhtemel olduğu hallerde de uygulanmasının mümkün olmasıdır (Soybaş, 2012: 68).

Kanunun amacı, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişileri ve en temel insan hakkı olan yaşam hakkını korumak, tedbir almaktır. Kanunun kapsamında bu kanundan yararlanacak kişiler; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadın, çocuk ve aile bireyleriyle tek taraflı ısrarlı takip mağduru kişilerdir (m. 1). Kanunun amacı sadece şiddeti önlemek ya da şiddet mağdurunu korumak olmayıp, şiddet uygulayıcıyı da tedavi etmektir.

6284 sayılı Kanun şiddet konusunda farklı ayrımlara gitmiştir. Ev içi şiddet, kadına yönelik şiddet ve genel anlamıyla şiddeti ayrı ayrı tanımlamıştır. Ev içi şiddet; şiddet mağduru ve şiddet uygulayan aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddettir (m. 2). Aile içi şiddet, ev içi şiddet ile aynı anlama gelmemektedir. Aile içi şiddet sadece aile bireylerine yönelik şiddetle ilgili olup, ev içi şiddete göre daha dar kapsamlıdır. Başka bir ifadeyle, ev içi şiddet, aile içi şiddeti de içine alan geniş bir kavramdır. Nitekim aile bireylerine uygulanan şiddet ev içi şiddet kapsamındadır (Öztürk, 2017: 21). Kadına yönelik şiddet, kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve ilgili kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranıştır (m. 2). Bu durumda kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyete dayalı şiddettir. Şiddet, kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranış olarak tanımlanmaktadır (m. 2). Bu tanım ayrımlarının yapılmasının nedeni eski yasa olan 4320 sayılı Kanun'un uygulamadan kaynaklanan eksikleri gidermektir. Nitekim öyle olmuştur. Kanun hükümlerinden yararlanabilmek için, ilgilinin şiddete uğramış veya şiddete uğrama tehlikesi içinde olması yeterli olup; cinsiyetinin, aile üyesi olup olmamasının, medenî hâlinin veya vatandaşlığının önemi bulunmamaktadır (Öztürk, 2017: 5-6). Kanundan sadece şiddet mağduru kadın veya çocuklar değil, erkekler ve eşcinseller de yararlanabilecektir (Uğur, 2012: 346-347).

Kanundan yararlanabilecek kişi gruplarının kapsamının genişletilmiş olması olumlu bir gelişmedir fakat bu her türlü şiddet olayının Kanunun uygulama alanına olduğu anlamına gelmemektedir (Öztürk, 2017: 25). Çünkü 6284 sayılı Kanuna göre herhangi bir şiddet konusunun bu kanun kapsamında değerlendirilebilmesi için konunun cinsiyete dayalı ayrımcılık olması gerektiği kadına yönelik şiddet tanımından anlaşılmaktadır. Kanunun diğer yasal düzenlemelerden farkı, şiddet mağduru olan ya da şiddet mağduru olma tehlikesi bulunan aile üyelerine karşı acilen koruyucu ve önleyici tedbirler alınmasında mahkemelerin yanında mülki idare amirlerine ve çok acil durumlarda kolluk birimlerine yetki vermesidir (Mertoğlu, 2014: 4337).

2.2.4.1. Koruyucu Tedbir Kararları

Tedbir kararı koruyucu tedbirler ve önleyici tedbirler olarak ikiye ayrılmaktadır. Koruyucu tedbir kararı, korunan kişi hakkında verilmektedir. Önleyici tedbir kararıysa şiddet uygulayan ya da uygulama tehlikesi bulunan kişi hakkında hükmedilmektedir. Yetkili makam kanunda düzenlenmiş tedbir kararlarının birine ya da birkaçına aynı anda hükmedebileceği gibi uygun göreceği benzer tedbirlere de karar verebilmektedir (m. 3). Tedbir kararlarından koruyucu tedbir kararları önleyici tedbir kararlarına göre daha hızlı alınması gereken kararlar olabilmektedir. Burada önemli olan,

şiddet gören ya da görme ihtimali olan kişilerin, yetkili kurum ya da kuruluşlara sığındığında o kişi hakkında ivedilikle işlem yapılmasını sağlamaktır.

Tedbir kararı ilk defasında en çok 6 ay için verilebilir. Şiddet tehlikesinin devamı halinde, resen, korunan kişinin, Bakanlığın veya kolluk görevlilerinin talebi ile sürede değişiklik yapılabilir. Kanuna göre, kadını koruma amaçlı alınan tedbir kararının verilmesi için, sorumlu kişi mağdurdan şiddete maruz kaldığına dair delil ve belge isteyemez.

Fail için verilen önleyici tedbir kararları ise geciktirilmeksizin verilmektedir (m. 8). Koruyucu tedbir kararları, çoğunlukla ivedilikle verilen, şiddet uygulayan kişi dinlenmeden, hatta deliller toplanmadan verilmektedir. Önleyici tedbir kararı verilebilmesi için kesin delil aranmasa da şiddet olarak tanımlanan tutum ve davranış veya tehlikenin varlığını haklı gösteren emarelerin bulunması gerekmektedir (Öztürk, 2017: 13). Tedbir kararı kişiye tebliğ edilirken, tebliğ kararına aykırılık halinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapis uygulanacağı ihtarı yapılmaktadır (m. 8). Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir. Tedbir kararının ilgililere tefhim veya tebliğ edilmemesi, kararın uygulanmasına engel teşkil etmez (m. 9). Bu kanun hükümlerine göre hakkında tedbir kararı verilmiş şiddet uygulayan kişi, bu kararın gereklerine aykırı hareket etmesi hâlinde, fiili bir suç oluştursa bile ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre hâkim kararıyla üç günden on güne kadar zorlama hapsine tabi tutulur. Tedbir kararının gereklerine aykırılığın her tekrarında, ihlal edilen tedbirin niteliğine ve aykırılığın ağırlığına göre zorlama hapsinin süresi on beş günden otuz güne kadardır. Ancak zorlama hapsinin toplam süresi altı ayı geçemez (m. 13).

Koruyucu tedbirlerle mağduru olabilecek şiddetten korunması amaçlanmıştır. Şiddet nedeni ile başvuruda bulunan kişi aynı zamanda kayıt altına alınır, şiddet ortamından uzakta karar verme hakkına sahiptir (Kuennen, 2017: 49). Bu düzenleme önceki kanunun eksikliklerinden biridir. Şiddet tehlikesi altındayken koruyucu tedbir kararı verecek kişilerden biri mülki amirdir. Tedbir kararları kanunda detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu durum bir önceki kanunda görülen eksiklikler sonucu alınmış kararlardan oluşmuştur. Kanun kapsamında şiddette uğrayanlar ve şiddet mağdurları hakkında hâkim, kolluk görevlileri ve mülki amirler tarafından, resen veya istem üzerine tedbir kararı verilebilmektedir (m. 2). Doktrinde koruyucu ve önleyici tedbirlerde gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, şiddet mağduru bireylerin korunması için kolluğa tanınan yetkilerin karışıklık yaratacağı ileri sürülmektedir (Soybaş, 2012: 70; Uğur, 2012: 350) . Fakat kanunun amacı en çabuk ve kolay şekilde tedbir kararının alınabilmesi olduğundan dolayı somut olayın özelliğine göre en kısa sürede tedbir kararı alabilecek makama yetki tanınmasının yerinde olduğu da düşünülmektedir. 6284 sayılı Kanun'un 3. maddesinde mülkî amir tarafından verilebilecek koruyucu tedbirlerin tamamı, ilk kez düzenlenen tedbirler olup 4320 sayılı Kanun'da yer almamaktadır (Öztürk, 2017: 9). Yasada mülki amirin mağdur için verebileceği koruyucu tedbir kararları; ilgilinin talebi ya da resen geçici koruma

altına alma, mağdura barınma sağlama, geçici maddi yardım yapma, rehberlik ve danışma hizmeti aldırma ve varsa çocuklar için kreş imkânı sağlama olarak belirtilmiştir. Şiddet mağduru kişi çoğu zaman kolluk birimlerine sığınmaktadır ve bu günün herhangi bir saati olabilmektedir. Örneğin kişi gece yarısı şiddet nedeni ile kolluk kuvvetlerine sığınmış ise kolluk amiri barınma sağlama ve geçici koruma sağlama kararı alabilmektedir. Bu durum mağdurun mağduriyetini azaltma amaçlı yapılan yerinde bir uygulamadır. Kolluk amiri aldığı koruyucu tedbir kararlarını 48 saat içinde mülki amire onaylatmalıdır (m. 3). Yasada hâkim tarafından mağdur için verilebilecek koruyucu tedbir kararları; iş yerinin değiştirilmesi, kişi evli ise müşterek yerleşim yerinden ayrı yerleşim yeri belirlenmesi, tapu kütüğüne aile şerhi konulması, hayati tehlikenin bulunması durumunda mağdurun aydınlatılmış rızasına dayalı kimlik, bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi olarak belirtilmiştir (m. 4).

2.2.4.2. Önleyici Tedbir Kararları

6284 sayılı Kanun’la düzenlenmiş önleyici tedbirlerin biri olan “çocuklarla kişisel ilişki kurmanın sınırlandırılması” hariç tamamı 4320 sayılı Kanun’da da yer almaktaydı. Şiddet uygulayan kişi hakkında verilebilecek tedbir kararları kural olarak hâkim tarafından verilir. Bu kararlar aşağıdaki gibidir:

- Mağdura yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürücü söz ve davranışlarda bulunmama,
- Müşterek konuttan uzaklaştırma ve konutu korunan kişiye tahsis etme,
- Çocuklarla kişisel ilişki kurmanın sınırlandırılması,
- İlişki kurma kararına ilişkin haklar saklı kalmak üzere çocuklarına, mağdura, mağdurun yakınlarına yaklaşmama,
- Korunan kişinin şahsi eşyalarına ve ev eşyalarına zarar vermeme,
- Korunan kişiyi iletişim araçlarıyla rahatsız etmeme,
- Varsa silahını kolluğa teslim ettirme,
- Korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ve uyarıcı madde kullanmaması, bu maddelerin etkisindeyken yaklaşmaması, bağımlı ise hastaneye yatmak dâhil, muayene ve tedavisinin sağlanması,
- Bir sağlık kuruluşuna muayene veya tedavi için başvurması ve tedavisinin sağlanması.

Hâkim yukarıdaki maddeler dışında çocuk hakkında velayet, kayyım⁴, nafaka ve kişisel ilişki kurulması hususlarında karar verebilir. Son olarak, mağdur talep etmese dahi hâkim tedbir nafkasına hükmedebilir. Kolluk amiri gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yukarıda sayılan ilk dört önleyici

⁴ Kayyım veya kayyum, hukuki olarak kanunlarca belirlenmiş olan bazı durumlarda, başka bir kişiye ait olan bir işin görülmesi ya da bir malın idaresinin sağlanması için yasal olarak atanmış kişiye denir. Kayyum, vasi gibi vesayet unsurlarından biridir. Vasi vesayeti altındaki kişinin mal varlığını yönetmek, hukuki olarak vekili olmak gibi sorumlulukların yanı sıra vasisi olduğu kişiyi gözetmekle de yükümlüdür. Vasiden farklı olarak kayyum, sadece belirlenmiş işler ya da yönetim görevleri için atanmaktadır (Hukuk Sözlüğü, 2019).

tedbir kararını alabilmektedir. Kolluk amiri aldığı önleyici tedbir kararlarını 24 saat içinde hâkime onaylatmalıdır (m. 5).

Alınan kararlardan muhtemel etkisi en az olan mağdura yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürücü söz ve davranışlarda bulunmama kararı ile faile şiddeti sonlandırması konusunda uyarı yapılmasıdır. Bu uyarı şiddet uygulayan biri için etkili olmayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle yasa koyucu hâkime tedbir kararı alırken birden fazla karar verme yetkisi vermiştir. Bu kararlar birlikte faile bu kurula uymaması sonucunda hapis cezasının verileceğini bildirmek caydırıcı olacaktır (Öztürk, 2017: 15).

Önleyici tedbir kararları daha önce de belirtildiği gibi bir önceki yürürlükte olan 4320 sayılı Kanun'da da bulunmaktaydı. Fakat 4320 sayılı Kanun'un eksikliği bu kararların çoğunlukla uygulanmamasıydı. Uygulanmayan bu kanun maddeleri nedeniyle AİHM'si ilk kez bir ülkeyi (Türkiye'yi) tazminata mahkûm etmiştir. Türkiye'nin tazminata mahkûm edilmesinin nedeni, kadına yönelik aile içi şiddet konusunda mağdur için gerekli koruyucu tedbirleri, fail için gerekli önleyici tedbirleri almamasından dolayıdır. Bu karar Opuz –Türkiye kararı olarak bilinmektedir. Koruyucu ve önleyici tedbirlerinin önemine binaen dava konusunu burada anmak yerinde olacaktır. Nahide Opuz 1995 yılında H.O ile evlenmiştir ve müşterek 3 çocukları bulunmaktadır. Boşanma kararını aldığı süreçte bu şiddet olayı annesine de yansıyarak bıçaklama, arabayla ezme dâhil olmak üzere yedi şiddet olayı adli makamlara da yansımıştır. Bu kovuşturmalar sırasında Nahide Opuz ve annesi kocanın tehditlerinden korktukları için şikâyetlerini geri çekmişlerdir. Araçla ezme girişimiyle ilgili sadece üç ay hapse mahkûm edilen H.O.'nun cezası ardından paraya çevrilmiştir. Olaylar sırasında Nahide Opuz'un annesi hayatının tehlikede olduğunu savcılığa bildirmişse de savcılık makamınca sadece H. O.'nun ifadesi alınıp serbest bırakılmıştır. H.O. kayın validesinin yolunu kesip silahla ateş etmiş ve öldürmüştür. AİHM'e başvuran Opuz, başvurusunda, yetkililerce yaşam haklarının korunmadığını, annesiyle maruz kaldıklarını şiddet ve tehditlere yerel makamların duyarsız kaldıklarını bildirmiştir (Gökalp, 2014). Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin yaşam hakkı (m. 2), işkence yasağı (m. 3), ayrımcılık yasağı (m. 14) maddelerini ihlal ettiği gerekçesiyle 36.500 Euro tazminata mahkûm edilmiştir. 2009 yılında mahkûm edilen Türkiye, şiddetle mücadelede kararlılığını göstermek adına, 2011 yılında uluslararası bir sözleşme olan Kadınlara Yönelik Şiddetin ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesine ve Bunlarla Mücadele Edilmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)'ni ilk imzalayan ülke olmuştur.

Mertoğlu (2014: 4336), 6284 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden sonra yargıya intikal eden aile içi şiddet olaylarında anlamlı bir artış olduğunu belirtmektedir. Koruma amaçlı açılan dava sayısı 2016 yılı itibari ile 196.105'tir. Koruma amaçlı açılan dava sayısı 2011 yılında 57.692 iken, 2012 yılında 6284 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesi ile iki katın üzerinde bir artışla 139.031 olduğu tespit edilmiştir. Bu durum kanunun etkili bir şekilde uygulanmaya başladığını göstermektedir (Adalet Bakanlığı, 2019).

2.2.4.3. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM)

ŞÖNİM'ler 6284 sayılı Kanun kapsamında kurulmuştur. Yürüteceği hizmet ve faaliyetler söz konusu kanun ile düzenlenmiştir. ŞÖNİM uzman personelin görev yaptığı, tercihen kadın personel istihdam eden, şiddetin önlenmesi ile tedbir kararlarının etkin olarak uygulanmasında destek ve izleme hizmetlerinin verildiği bir kurumdur. Tek kapı sistemi ile 7/24 saat esasına göre çalışan kadınların güçlendirilmesine odaklı bir merkezdir. 2013 yılından itibaren Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Malatya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa ve Trabzon olmak üzere 14 pilot ilde faaliyete başlamıştır. Şuan 68 ilde ŞÖNİM bulunmaktadır. ŞÖNİM'lerin şiddet mağduru kişilere yönelik hizmetleri şu şekildedir: Barınma, geçici maddi yardım, rehberlik ve danışmanlık, hayati tehlikenin bulunması halinde koruma altına alma, kreş yardımı, hukuki destek, tıbbi destek, istihdama yönelik destek. ŞÖNİM'in şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunan kişilere yönelik hizmetleri şu şekildedir: Mahkeme kararlarının izlenmesi ve uygulanması, eğitim ve rehabilitasyon programlarına yönlendirme, sağlık kuruluşlarında muayene ve tedavi için yönlendirme, meslek edindirme kurslarına yönlendirme.

2013 yılında 14 olan ŞÖNİM sayısı, 2017 yılında 68'e yükseldiği görülmektedir. Adalet Bakanlığı (2019) verilerine göre, 2013 yılında kurumdan hizmet alan 14.853 kadın, 381 erkek, 3.949 çocuk bulunurken, 2019 yılı itibari ile bu sayının katlanarak arttığı tespit edilmiştir. 2017 yılı itibari ile 73.832 kadın, 5.711 erkek, 13.872 çocuğun kurumdan hizmet aldığı görülmektedir. Kurum sayısının artmasıyla hizmet alan kişilerin arttığı görülmektedir. Bu ŞÖNİM'lerin kuruluş amacını yerine getirdiğinin göstergesidir (Adalet Bakanlığı, 2019).

ŞÖNİM'lerin görevi kesinlikle arabuluculuk değildir. Arabuluculuk İstanbul Sözleşmesi'nin 48. maddesi de, "Sözleşme'nin kapsamına giren bütün şiddet biçimleriyle ilgili olarak, arabuluculuk ve uzlaştırma da dâhil olmak üzere zorunlu alternatif çatışma çözüm süreçlerinin yasaklanması" kuralını getirmektedir. Şiddete uğrayan kadının en önemli sorunlarından birisi de aile üyeleri veya şiddet uygulayan kişi tarafından uzlaşmaya ikna edilmesidir. Bu konuda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Hukuki süreç başladıktan sonra geri dönüş olmayacağı konusu katı bir yaklaşım olduğu hâkimin fail ve mağdurla uzman bir psikolog eşliğinde dinlenilmesine dair görüşlerde bulunmaktadır (Öztürk, 2017: 26). Mahkemeye kadar taşınan aile içi şiddet vakası ve hatta öncesi yeterince olgunlaşmış bir vaka olarak değerlendirilmelidir. Üçüncü şahıslara karşı yapılan bir şiddet o anlık ve öfkeyle yapılmış olabilir fakat aynı evde yaşayan eşlerin şiddet hikayelerinin arkasında şiddet vakasının olgunlaşması için yeterince delil olduğu düşünülmektedir.

Bu bölümün sonu olarak, hukuksal çerçeve çizilirken birkaç mesele netleşmiştir. İnsan hakları bildirgesi ile kadın ve erkeğin eşit vatandaşlık haklarına sahip olduğu kabul edilmiştir. Kadınların mücadelesi ilk olarak eşit vatandaşlık üzerine olup, kamusal alanda "biz de varız"ı göstermek için başlatılmıştır. Yani ilk mücadele eşitlik üzerine verilmiştir. CEDAW ile altı çizilen nokta ise yasal

(de juro) ve fiili uygulamada (de facto) ayrımcılıkların kaldırılmasını ve eşitliğin gerçekleşmesinin sağlanmasıdır. CEDAW ile ülkelerin plan ve politikalarına, kadın erkek arasında eşitliğe dayalı politikalar geliştirilmesi yönünde yükümlölükler getirilmiştir. Ayrımcılığın kaldırılması söylemi gündemde olduğunda aile içinde gerçekleşen şiddet özel alana ait bir mesele olarak görölmekte ve kamusal bir sorun olarak kabul edilmemekteydi. İstanbul Sözleşmesi ile de kadına yönelik şiddetin kamusal ve özel alandan bertaraf edilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye kadın erkek eşitliğini kabul etmede, ayrımcılığın kaldırılmasında ve şiddetin bertaraf edilmesinde oldukça seri davranmakta, uluslararası sözleşmeleri çekince koymaksızın kabul etmektedir. Yasal (de juro) uygulamada başarı ile uygulanan sözleşmeler, fiili uygulamada (de facto) gerekli başarıyı gösterememektedir.



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. İLGİLİ YAYINLAR VE KURUMSAL ARAŞTIRMALAR

Bu çalışmada, kadına yönelik eş şiddetinin yaygınlığı, şiddetin türleri ve düzeyleriyle ilgili bulgulara ek olarak aynı davranış türlerinin kadın tarafından erkeğe uygulanma sıklığı ve düzeyinin irdelenmiş olması bu konuda yapılan alan yazınına katkı olarak değerlendirilmektedir. Araştırmanın bu bölümünde, literatürde yer alan çalışmalara yer verilecektir. Bu bağlamda sırasıyla, öncelikle bu çalışmada geliştirilen ölçeğin alt yapısını oluşturan ölçek çalışmalarına, şiddet türleri ile ilgili çalışmalara, konu ile ilgili sosyal çalışmalara ve son olarak idari kayıt temelli çalışmalara yer verilecektir.

Kadına yönelik aile içi şiddet 1960'ların sonuna kadar psikolojik ve yoksullukla alakalı bir sorun olarak görülmektedir. Bu nedenden ötürü, 1939 yılında yayınlanmaya başlayan "Evlilik ve Aile Dergisi" nde ilk otuz yıl aile içi şiddet konusunda makale yayınlanmamıştır (Altınay ve Arat: 2008: 50). Murray Straus aile içerisinde çıkan anlaşmazlıkların tespiti için 1979 yılında bir ölçek geliştirmiştir. Straus (1979) tarafından geliştirilen ölçek, Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği (Conflict Tactics Scale- CTS) olarak literatüre geçmiştir. Straus vd. (1980), CTS ile Amerika'da yaptığı, Kapalı Kapılar Ardında: Amerikan Ailelerinde Şiddet, (Behind Closed Doors: Violence in the American Family) isimli çalışmada Amerikan ailesinin şiddet dolu bir kurum olduğu yargısına ulaşmıştır. Çalışma sonuçlarına göre, evlilik yaşamının herhangi bir evresinde kadının maruz kaldığı minör şiddetin %28, major şiddetin ise %8 olduğu tespit edilmiştir.

1980'lerin sonunda kadın çalışmalarında yöntem farklılığına gidilmiştir. Çalışılan kitlenin ve konunun hassasiyeti göz önüne alınarak daha kadın odaklı çalışma yöntemi kullanılmaya başlanılmıştır. Bu nedenle, CTS'ye dayalı çalışmalar, şiddet bağlamını değerlendirmeye almadığı, şiddetin sonuçlarını ölçmediği ve cinsel, ekonomik şiddet türlerine dair sorular barındırmadığı ve kadın erkek arasındaki iktidar ilişkilerini görmezden geldiği için eleştirilmiştir. Daha sonra, 1990'larda CTS ölçeği yeniden yapılandırılmıştır. Bu ölçek Straus vd (1996) yılında geliştirilen CTS25'dir. Bu ölçek halen Türkiye'deki araştırmacılar tarafından da kullanılmakta ve farklı

⁵ CTS'nin orijinal versiyonu 18 madde iken daha sonra yeni maddeler eklenmiştir. Ölçek bir davranış sıklığı (prevelans) belirleme ölçeğidir. Sıklık belirleme çalışmalarında son bir yıl içinde en az bir kez ya da daha fazla şiddet davranışına maruz kalmış ya da uygulamış olma durumunun dikkate alınması önerilmektedir. Ölçek değerlendirilirken, 1 ve 6 arasındaki yanıtlar "EVET=1", 0 ve 7 yanıtları ise "HAYIR=0" olarak kayıt edilmektedir. Bu nedenle ölçek toplam puan üzerinden değerlendirilmemektedir (Straus, 2004). Sıklık değerlendirme yöntemi araştırmanın ihtiyacını karşılamıyorsa, ölçeğin değerlendirilmesinde sürengelik (=chronicity) ve yıllık oluş sıklığı (=annual frequency) hesaplamaları da yapılabilmektedir. Ayrıca, şiddet türleri "minör" ya da "ciddi (majör)" olarak ta değerlendirilebilmektedir.

örneklemeler üzerinde geçerlilik ve güvenilirliği analiz edilmektedir (Dönmez vd. 2012; Gülmez, 2014; Aba ve Kulakaç, 2016). Kadına yönelik aile içi şiddeti ölçmek için kullanılan ölçekleri, Thompson vd. (2006) bir kitap haline getirmişlerdir.

Bahsi geçen kitap, hakemli dergilerde veya kitaplarda yayınlanan, psikometrik özellikler için değerlendirilmiş, güvenilirlik, geçerlilik ölçümleri yapılmış, başka ölçeklerden uyarlanmamış ve bizzat yazar tarafından geliştirilmiş yirmiye yakın ölçekten oluşmaktadır. CTS2’de bu kitapta yer alan ölçeklerden biridir.

Kadına yönelik şiddetin sıklık derecesini ölçen çalışmaların yanında şiddetin düzeyini ölçen çalışmalar da bulunmaktadır. Fakat bu çalışmalar şiddetin sıklık oranını belirleyen çalışmalara göre nadir yapılan çalışmalardır. Genellikle de şiddetin düzeyini belirlerken şiddet türleri minör (orta derece) ya da majör (ağır derece) olarak değerlendirilmektedir⁶. Örneğin Tablo 3’te Türkiye geneli yapılan çalışmalar içinde Aile İçi Şiddet (AİŞ), (1998) ve Kadına Yönelik Şiddet (KYŞ) (2014) çalışmasının sonuçları bu şekilde değerlendirilmiştir. Fakat bu ölçek düzeyinde bir değerlendirme değildir. Daha çok fiziksel şiddetin derecesini göstermek için bu şekilde ifade edilmektedirler.

Geçerlik güvenilirliği yapılmış bir ölçek dâhilinde şiddetin düzeyini ölçen ilk çalışma Kılıç (1999) tarafından yapılmıştır. 1999 yılında İstanbul ili Beşiktaş İlçesinde bulunan Kamu Sağlığı merkezine başvuran 1100 kadınla yapılan çalışmada, (min-max: 10-30), kadınların en fazla duygusal (15.07) ve sırasıyla sözel (14.32), ekonomik (14.11), cinsel (12.91) ve de fiziksel (10.77) düzeyinde şiddete maruz kaldıklarını tespit edilmiştir. Ölçek genelinde ise (min-max: 50-150) kadınların şiddete maruz kalma düzeyi 67.17 olduğu tespit edilmiştir. Kılıç (1999: 58), araştırma bulgularının yorumunda kadınların şiddete maruz kalma düzeylerinin beklenenden düşük çıktığını belirtmiştir. Şiddet düzeyleri ölçeğin taban puanına yakın olduğu için kadınların düşük düzeyde şiddete maruz kaldıkları görülmektedir.

Literatürde, Türkiye’de Kılıç (1999)’ın geliştirdiği ölçek dışında, Kanbay vd. (2017) tarafından geliştirilen İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği ve Tuz vd. (2015) tarafından geliştirilen Kadına Yönelik Şiddet Derecelendirme Ölçeği tespit edilmiştir. Bu iki ölçekten Kanbay vd. (2017) tarafından geliştirilen ölçek tutum ölçeğidir. Tuz vd. (2015) tarafından geliştirilen ölçek ise özel olarak kadına yönelik şiddeti ölçmeye yönelik bir çalışmadır.

⁶ Minör (orta derece) şiddet: tokat atma ya da bir şey fırlatma, itme, tartaklama ya da saç çekmedir. Majör şiddet ise yumruklama ya da bir cisimle vurma, tekmeleme, sürüklenme ya da dövme, boğazını sıkma ya da bir yerini yakma, bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanmadır (KYŞ Özet Rapor, 2014: 6).

3.1. Şiddet Türleri ile İlgili Çalışmalar

Daha önce belirtildiği gibi, 1980'ler şiddetle mücadele paradigmatik dönüşümün yaşandığı bir dönemi oluşturmaktadır. 30 yıl önce dayağa karşı olmak feminist bir söylem olarak görülürken, bugün ise dayak yasalarla cezalandırılmaktadır. Türkiye'de kadınlara ve toplumsal cinsiyete yönelik çalışmalar 1980'lerden itibaren hız kazanmıştır. Bu çalışmalar kadın tarihini araştırmak için feminist çalışmalardan, edebiyata, çalışma alanlarına, siyasal katılımına kadar birçok alanda kadın konusu ele alınmıştır. Fakat şiddet konusu çok eksik kalmıştır. 2000'li yılların ilk çeyreği kadına yönelik şiddet araştırmalarında 2012 yılında çıkan kanunun da etkisi ile ilerleme kaydetmiştir. Fakat kadınların aile içinde yaşadığı şiddet ile ilgili veriler yine sınırlı kalmakta, yerel, bölgesel ya da kadın kuruluşlarının yapmış olduğu çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Kadına yönelik aile içi şiddet ile ilgili kurumsal ölçüm çalışmaları, Türkiye genelinde 1995 yılında başlamış olmakla beraber, şiddete uğrayan kadınların hakkında tutulan kurumsal veriler 2012 yılından itibaren düzenli bir şekilde tutulmaya başlanmıştır.

Kadına yönelik şiddet olgusu, literatürde hukuk, sosyoloji, psikoloji, sağlık, din ve sanatsal boyutları ile ele alınan bir konudur. Türkiye'de Yüksek Öğretim Kuruluna lisansüstü düzeyde sunulmuş tez çalışmaları incelendiğinde çalışmaların siyaset, şiddet, sanat, toplumsal cinsiyet, din ve sağlık alanında yapılmış olduğu görülmektedir. Kadın konusu ağırlıklı olarak şiddet, sağlık ve din alanında çalışılmıştır. Sosyoloji, sosyal hizmetler, psikoloji, tıp, hukuk gibi bilim dallarında çalışmalar ön plandadır. 1998-2015 yılları arasında Türkiye'de yapılan kadın çalışmalarının 107'si doktora tezi, 403'ü yüksek lisans çalışmasıdır. Kadın ve Şiddet başlığı altında toplamda 146 çalışma (21 doktora tezi, 11 tıpta uzmanlık çalışması ve 114 yüksek lisans tezi) bulunmaktadır. 1996- 2005 yılları arası 20 çalışma (%13.7), 2006'dan sonra ise 126 çalışma (%86.3) yapıldığı görülmektedir. 2014 yılında 22 çalışma yapılmış olup belirtilen tarihler içerisinde en çok çalışmanın bitirildiği sene o sene olmuştur. Genel olarak, son on yılda şiddet konusunun sıkça işlendiği görülmektedir. Doktora çalışmalarının sayısı oran olarak yaklaşık yedide bir seviyesinde kalmıştır (Kutlu ve Yıldız, 2015: 120-123).

Görüldüğü üzere Türkiye'de kadına yönelik şiddet üzerine yapılan çalışmalar oldukça farklı disiplinler arasında çalışılmaktadır. Şimdi ise alan yazında çalışılan şiddet türleri ile ilgili çalışmalar ele alınacaktır. Türkiye'de aile içinde kadına yönelik şiddet türleri, örnekleme göre farklılık göstermektedir. Şiddeti bizzat yaşayan ve bu yüzden dolayı çeşitli kurumlara (sağlık ocağı, toplum sağlık merkezi, polis, jandarma vs.) başvuran kadınların maruz kaldığı şiddet oranları yüksek olmaktadır. Örneğin, Türkiye'de yapılan ilk çalışma PİAR-GULLUP şirketi tarafından 1990 yılında yapılmıştır. Bu araştırma bulgularına göre, kadınların %18'i dövülmektedir (AİŞ, 1998). Diğer taraftan, ülkemizde şiddetin psikolojik etkilerinin incelendiği ilk araştırma, 1990 yılında Şahika Yüksel tarafından yapılmıştır. İstanbul Üniversitesi Sağlık Merkezine psikolojik danışmanlık amacıyla başvuran 140 kadınla, yapılan bu araştırma sonuçlarına göre bu kadınların %57'si kocaları

tarafından fiziksel şiddet maruz kalmaktadırlar (Yüksel, 1993: 43). Aynı yıl yapılan bu iki araştırmada vurgulanmak istenen klinik görüşmelerinde kadınların şiddet oranının yüksek çıkmasıdır. Bu kadınların şiddet görme ihtimali daha yüksektir. Bundan dolayı da şiddet oranı yüksek çıkmaktadır.

Tablo 2’de kadınların aile içinde yaşadığı fiziksel, cinsel, ekonomik, sözel, psikolojik/duygusal şiddet oranları ile ilgili literatür çalışmaları bulunmaktadır. Bu tablo ile Türkiye’de yapılan çalışmaların farklı şiddet türlerine ilişkin bulgularının yüzdelik aralığı verilmeye çalışılacaktır. Bu tablo evlilik tecrübesine sahip kadınların hayatları boyunca en az bir kez aile içi şiddete maruz kalma oranlarını vermektedir.

Tablo 2: Kadınların Hayatları Boyunca En Az Bir Kez Aile İçi Şiddete Maruz Kalma Oranları⁷

Künye	Örneklem	Fiziksel Şiddet (%)	Cinsel Şiddet (%)	Ekonomik Şiddet (%)	Sözel Şiddet (%)	Psikolojik/ Duygusal Şiddet (%)
AİŞ, 1995	Türkiye geneli	29.59			52.47	
AİŞ,1998	Türkiye geneli	25.2			30.7	
İlkkaracan, 1998	Doğu ve Güneydoğu bölgesi, 19 yerleşim birimi, 15 ve daha yukarı yaştaki 599 kadın. Sonuçlar n=446 evli kadına aittir.	57.9	51.9		76.7	56.6
Gülçür, 1999	Ankara, 155 kadın (evli ya da birlikte yaşayan)	39	15.7	5.2		89
Kayı vd., 2000	700 Üniversite ya da üniversite mezunu kadın		44			
Akyüz, Gamze vd., 2002	Cumhuriyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Psikiyatri Polikliniği, 300 evli kadın	57	30.7	32	9.3	36
Mayda ve Akkuş, 2005	Bolu, 116 ev kadını	41.4	8.6			25.9
Güler vd., 2005	Sivas, 162 ev kadını	40.7				
Hıdıroğlu, Topuzoğlu, Ay ve Karavuş, 2006	İstanbul Ümraniye, Sağlık Ocağı’na başvuran 146 kadın	40.4				
Kocacık ve Dogan, 2006	Sivas, 583 kadın	38.3	7.9		53.8	

⁷ Bu tablo Boyacıoğlu (2016)’nin çalışması geliştirilerek yeniden hazırlanmıştır.

Tablo 2: (devamı)

Künye	Örneklem	Fiziksel Şiddet (%)	Cinsel Şiddet (%)	Ekonomik Şiddet (%)	Sözel Şiddet (%)	Psikolojik/ Duygusal Şiddet (%)
Vahip ve Doğanavşargil, 2006	İzmir, Ege Üniversitesi Psikiyatri Polikliniği'ne başvuran 100 evli kadın	62				
Altınay ve Arat, 2008	Türkiye geneli, 56 ilden 1800 kadın	34.5	14	36		
KYŞ, 2009	Türkiye geneli 51 il, 24048 hane, 12795 kadın	39.3	15	23		44
Kocacık ve Çağlayandere, 2009	Denizli, 593 kadın	15			51.8	
Naçar vd.,2009	Kayseri, Sağlık Ocağı'na başvuran 355 kadın	26.5	4.5	12.7	32.4	23.1
Cengiz Özyurt ve Deveci, 2011	Manisa, Sağlık Ocağı'na başvuran 225 kadın	48	11		49	
Bilican Gökkaya, 2011a	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, 154 kadın personel	9.1	4.5	13.6		51.3
Şahin vd. 2012	Edirne kent merkezinde yaşayan 306 kadın	30.4	6.3	19.3		54.6
Öcal vd. 2013	Eğitim ve Araştırma Hastanesi acil servisine şiddete maruz kalma nedeniyle başvuran 15 yaşından büyük, 83 kadın (%85.5'i evli)	95.2	2.4		2.4	
KYŞ, 2015	Türkiye, 12 bölge, 11247 hane, 7462 kadın	35.5	12	30		43.9
Aydemir ve Demircioğlu, 2017	Trabzon İli Ortahisar İlçesi'nde 18 yaş ve üstü 100 kadın (ve 100 erkek)	28.3		7.1	85	

Kaynak: Boyacıoğlu, 2016

Tablo 2'de Türkiye'de yapılan yerel çalışmalara göre şiddet türlerinin yaygınlık oranları bulunmaktadır. Buna göre, şehir veya bölgesel ölçekte bakıldığında psikolojik şiddet oranı %25.9 (Mayda ve Akkuş, 2005) ile %89 (Gülçir, 1999) aralığındadır. Psikolojik şiddet oranı herhangi bir kurum başvurusu yapan kadınlarda %23.1 (Naçar vd., 2009) ile %36 (Akyüz, Gamze vd., 2002) aralığındadır. En yüksek sözel şiddet %85 (Aydemir ve Demircioğlu, 2017), en düşük %53.8 (Kocacık ve Dogan, 2006) aralığındadır. Sözel şiddet oranı, herhangi bir kurum başvurusu yapan kadınlarda %2.4 (Öcal vd. 2013) ile %49 (Cengiz Özyurt ve Deveci, 2011) aralığındadır. Şehir veya bölgesel ölçekte yapılan çalışmalara bakıldığında bu oranın %51 (Kocacık ve Çağlayandere, 2009) ile % 85 (Aydemir ve Demircioğlu, 2017) aralığında olduğu görülmektedir. Sözel şiddetin en az çalışılan şiddet türlerinden biri olduğu söylenebilir. Fiziksel şiddetin, %15 (Kocacık ve Çağlayandere, 2009) ile %57,9 (İlkkaracan, 1998) aralığında olduğu görülmektedir. Herhangi bir kurum başvurusu bulunan kadınlarda ise bu aralığın %26,5 (Naçar vd., 2009) ile %95 (Öcal vd. 2013)

olduğu görülmektedir. Ekonomik Şiddet oranı %5.2 (Gülçür, 1999) ile %19.3 (Şahin vd. 2012) aralığındadır. Herhangi bir kurum başvurusu yapan kadınlarda bu oran %12.7 (Naçar vd., 2009) ile %32 (Akyüz, Gamze vd., 2002) aralığındadır. Son olarak, cinsel Şiddet, 51.9 (İlkkaracan, 1998), en düşük 7.9 (Kocacık ve Doğan, 2006) olduğu; herhangi bir kuruma başvuran kadınlarda en yüksek %30.7 (Akyüz, Gamze vd., 2002) ile en düşük % 2.4 (cal vd., 2013) aralığındadır. Aile içinde eşe yönelik cinsel Şiddet kavramı literatüre çok yakın zamanda girmiş olmasına rağmen en fazla çalışılan Şiddet türlerinden biridir.

3.2. Konu ile İlgili Sosyal alıŐmalar

Türkiye’de Şiddet ile ilgili verilere iki Şekilde ulaŐılabilmektedir. Bunlardan biri sosyal temelli araştırmalar, diğerisi ise idari kayıt temelli araŐtırmalardır. İdari kayıt temelli araştırmalarda 2012 yılı öncesi çalışmalara rastlamak mümkündür. Bu veriler daha çok kurumda çalışan uzmanların hazırladığı tezlere konu olmakta ya da kurum dışı araŐtırmacılara arŐivlerin açılması ile mümkün olmaktadır. 2012 yılı sonrası yeni çıkarılan 6284 sayılı yasa sonrası idari verilerin kurumda çalışan uzmanlar dâhil paylaşılması mümkün olmamakla birlikte, kurumda uzmanlık için tez hazırlayan kişilerin verilere ulaŐması bile ciddi izinlere tabi olmaktadır. İstanbul Sözleşmesi sosyal temelli araştırmaların taraf ülkelerce desteklenmesi yükümlülüğü getirmiştir (6284 Sayılı Yasa, 2012: madde 11/1b).

Tablo 3: Türkiye Geneli Yapılan Sosyal Temelli Çalışmalar

Çalışmanın Adı ve Yılı	Çalışmanın Amacı ve Tasarımı	Tema ve Bulguların Özeti
AİŞ (1995)	Türkiye'de aile içi şiddeti önlemeye yönelik gerek Dünyadaki uygulamalardan yararlanarak gerekse kendi kültürel yapımızın özelliklerine cevap verecek somut ve gerçekçi öneriler getirebilmek amacıyla yapılan nicel bir araştırmadır.	Ailelerin %34'ünde fiziksel şiddet, %53'ünde sözel şiddet bulunduğu saptanmıştır.
AİŞ (1998)	AİŞ (1998) araştırmasının amacı aile içindeki ve toplumsal yaşam alanındaki bazı değişkenler ile bireylerin şiddet içerikli davranışları ve şiddet eğilimleri arasındaki ilişkinin sıklık ve düzeyini araştırmaktır. Bu araştırmada şiddet biçimleri olarak fiziksel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet ayrımına gidilmiştir.. Bu gün şiddet olarak kabul ettiğimiz davranış türleri 1998 yılı çalışmasında da şiddet olarak geçmektedir.	AİŞ (1998) araştırması, aile içinde tahakküm kurma eğiliminin aile içi şiddetin temel mekanizması olduğunu tespit etmiştir. AİŞ (1998: 85), araştırmasında evli ve/veya başından evlilik geçmiş kadın katılımcıların “çok az düzeyde şiddet” eğilimine sahip kadınların oranı % 71.9'dir. Erkeklerin “çok az düzeyde şiddet” eğilim oranı ise %65.6'dır. Yani kadınların erkeklere nispeten daha düşük şiddet eğilimi taşıdıkları tespit edilmiştir. Fazla düzeyde şiddet eğilimine sahip kadınların oranı %25.9, erkeklerin oranı ise %31.4'tür. Eşi tarafından dövülen (farklı sıklıkta) kişilerin oranı %14.8. Erkeklerin dövülme oranı %6.1, kadınların dövülme oranı ise %25.2'dir. Eşi tarafından dövülme sıklığı ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir AİŞ (1998: 88). Evli ve/veya başından evlilik geçmiş kadınların %30.7'si, erkeklerin %15.3'i sözel şiddete maruz kalmaktadır AİŞ (1998: 88). Hakarete uğrama ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir.
Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet (Vatandaş, 2003)	Aile içi fiziksel ve sözel şiddeti besleyen değer ve tutumların tespiti ve sorunun özelliklerinin değer ve tutumla ilgisini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmış nicel bir araştırmadır.	Katılımcıların yüzde 25'i bir erkeğin eşine şiddet uygulamasının gerekçesi olabileceğini ifade etmişlerdir (Erkek katılımcının yüzde 38'i kadın katılımcıların % 16'sı).
Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler (Bora ve Üstün, 2005)	Cinsiyet rejimini odağa alarak, demokratikleşme ile kişilerin algıları ve zihniyet yapıları arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacı taşıyan nitel bir araştırmadır.	Kişilerin yaşadıkları topluma dâhil olabilme ve hareket alanı bulma imkânlarını “özel kapasitesi” olarak nitelendirilmektedir. Çalışmada, gündelik deneyimin özel kapasitesi önemli ölçüde örselediği tespit edilmiştir. Bu örselenme fiziksel şiddet, engellenme ve baskı ile olmaktadır.

Tablo 3: (devamı)

Çalışmanın Adı ve Yılı	Çalışmanın Amacı ve Tasarımı	Tema ve Bulguların Özeti
Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Sorun Tespiti ve Mücadele Yöntemlerinin Analizi (Altınay ve Arat, 2008)	Aile içi şiddetin bireyler tarafından nasıl yaşandığını toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bağlamında incelemek. Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Raporu olarak sunuldu. Karma Yöntem kullanılmıştır. 27 ilden 50 kadın kuruluşundan 150 kadın. 1.800 evli kadın ile nicel çalışma. 50 kadın örgütü ve diğer kuruluşlardan 150 'ye yakın görüşme	Türkiye'de her 3 kadından 1'i eşinden fiziksel şiddet görmekte. Araştırmaya göre, Türkiye'de 10 kadından 9'una göre haklı dayak yoktur. Kadınlar artık aile içi şiddetin aile içinde çözülmesi gereken bir sorun olarak görmemektedirler.
KYŞ (2009)	Şiddetle mücadele için gerekli temel ve güncel bilgiler elde etme, şiddetin yaygınlığı, biçimleri, derecesi, nedenleri, yol açtığı sorunlar, baş etme yolları. Karma Yöntem kullanılmıştır. 15-59 yaş arasındaki kadınlar ile yüz yüze görüşme yapılmıştır.	- Niceliksel yöntemle elde edilen verilere göre kadına yönelik aile içi fiziksel, duygusal ve cinsel şiddet çok yaygındır. - 10 kadından 4 ü birlikte yaşadıkları erkekler tarafından şiddet görmektedir. Kadınlar şiddeti paylaşmamakta, aldıkları hizmetten memnun olmadıklarını belirtmekte ve kadınların gördükleri şiddet karşısında kendilerine destek verebilecek kurum ve kuruluşlara başvurmadıklarını ortaya koymuştur. - Şiddet yaşayan kadınların çocuklarında görülen anneye ve diğer çocuklara karşı saldırgan olma, şiddet yaşamayan kadınların çocukları arasında yarı yarıya azalmaktadır.
Şenol ve Yıldız (2013)	Aile içi şiddet algısını belirlemek için yapılan çalışmalardan en önemlisi çoğunluğu frekans analizine dayansa da genel bilgileri sunması açısından Şenol ve Yıldız (2013)'ün çalışması önemlidir. Araştırmanın evreni 18 yaş ve üstü tüm erkek ve kadınlardır. 7 coğrafi bölgeyi temsilen Adana, Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Trabzon ve Malatya illerinde yüz yüze anket tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Demografik bilgileri de dâhil normal dağılıma önem verilen çalışmada toplamda 7002 anket uygulaması için kotalı ve tesadüfi örneklem yöntemi uygulanmıştır.	Araştırmaya göre, katılımcılar farklı şiddet türlerini şiddet olarak kabul etmekte fakat bu kabul fiziksel şiddette daha yüksek orana sahiptir. Çalışmanın bir başka bulgusu da eşlerin birbirine uyguladığı şiddet üzerinedir. Buna göre erkeklerin % 24.1'i eşine şiddet uyguladığını söylerken, kadınlar arasında eşine şiddet uyguladığını söyleyenlerin oranı % 8.3'tür.
KYŞ (2015)	Kadına yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığı ile yasal düzenlemenin şiddetle mücadele de etkinini ortaya koymayı amaçlamıştır. Karma yöntem, anket ve yarı yapılandırılmış yönergeler kullanılmış. Ankara'da üç ayrı grup ile derinlemesine görüşme yapılmış. Kurumsal başvuruda bulunmuş 10 kadın, şiddet nedeniyle ceza almış 12 erkek, kurumsal hizmet veren 21 kişi ile görüşülmüş.	Kadına yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin veri elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veri, yaklaşık altı yıl önce yapılan araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddetin ülke genelinde halen yaygın olduğu ve iki araştırma sonuçlarının büyük oranda birbiriyle örtüştüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Şiddete maruz kalan kadınların yüzde 44'ü şiddetten kimseye söz etmemişlerdir.

Türkiye genelinde yapılmış sosyal temelli çalışmaların en öne çıkan sonuçları Tablo 3'te yer almaktadır. Tablo 3'te yer alan çalışmalara göre kadına yönelik aile içi şiddet konusu Türkiye'de 1995 yılında genel bir araştırmaya tabi olmuştur. Bora ve Üstün (2005)'ün yürüttüğü çalışmaya kadar aile içi şiddetin bireyler tarafından nasıl yaşandığına dair nitel çalışma oldukça azdır. Bu tabloda paylaşılanlara ek olarak, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından her beş sene bir Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) yapılmaktadır. 15 ila 49 yaş arasında en az bir kez evlenmiş kadınlara, sosyoekonomik durumları, doğurganlık tarihçeleri ve şiddet gibi çeşitli olaylara bakış açıları ile ilgili detaylı bir anket uygulamaktadır. TNSA'nın çalışmaları kadınların şiddeti meşru görme tutumlarındaki değişimleri izlemek için önemlidir.

3.3. İdari Kayıt Temelli Araştırmalar

Türkiye'de idari verilere ulaşmak oldukça zordur. Bu aslında verilerin düzenli tutulmaması ve hatta yakın bir tarihe kadar buna ihtiyaç duyulmamasından kaynaklanmaktadır. Veri tutmanın öneminin ulusüstü kuruluşlar tarafından dile getirilmesi ile gerekli adımlar atılmaya başlanılmıştır. Aşağıda idari kayıt temelli bazı çalışmalar ve bulgularına yer verilmiştir.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanlığı, 2008-2011 yılına ait polis merkezlerine ve jandarma karakol komutanlıklarına aile içi şiddet olayları kapsamında yapılan başvurular incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre il suç sayıları 2008 yılından 2011 yılına kadar iki kat artış göstermektedir (İHİ Komisyonu, 2011: 56). Türkiye geneline ait kadına yönelik şiddete dair son 10 yıllık resmi istatistiki verilerden yararlanılarak, Yapay Sinir Ağları modeli ile 2016 yılı sonuna kadar araştırmanın yapıldığı Bursa ilinde kadına yönelik şiddetin kestirimine ilişkin bir modelleme çalışması yapılmıştır. Çalışmaya göre “kestirim sonuçları ürpertici”dir ve dolayısıyla kadına yönelik şiddet olayları artmaktadır (Aytaç vd., 2016: 292).

Aile içi şiddet olaylarına yıl bazlı yapılan çalışmalara bakarak bu artış ile ilgili daha net bilgi elde edebiliriz. Örneğin 2013 yılı Jandarma verilerine göre, 2013 yılı içinde meydana gelen aile içi şiddet olayları bir önceki yıla göre %6'lık bir artış göstermektedir. Aile içi şiddet olayları suç tasnifleri bazında incelendiğinde, %41'lik kısmını “kötü muamele”, %36'lık kısmını “kasten yaralama” suçu oluşturmaktadır. 2013 yılında Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen (13.551) aile içi şiddet olayında mağdur olanların (12.222)'si kadın, (2.797)'si ise erkektir. 2013 yılında mağdur olan kadın sayısı (12.222) olup, bir önceki yıla göre (11.318) %8 oranında artış göstermiştir. 2012-2013 yılları içerisinde, Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen aile içi şiddet olaylarında hayatını kaybeden mağdurların durumu incelendiğinde, 2012 yılında (83), 2013 yılında ise (75) şahıs hayatını kaybetmiş olup, 2012 yılına nazaran 2013 yılında %10'luk bir azalış gerçekleşmiştir. 2013 yılı içerisinde, meydana gelen aile içi şiddet olaylarında (36)'sı kadın, (39)'u erkek olmak üzere toplam (75) kişi hayatını kaybetmiştir. Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen aile içi şiddet

olaylarında yaralanma durumuna bakıldığında 2012 yılında 4.796 kadın, 2013 yılında 5.596 kadın yaralanmıştır. Yaralanma oranı yaklaşık %16 artmıştır (Jandarma, 2014: 1-9).

Tablo 4: Aile İçi Şiddet ve Kadına Yönelik Şiddet Sonucu Yaralanan ve Ölen Kadın Sayıları

Yıl	Kurum	Yaralanan Kadın Sayısı	Ölen Kadın Sayısı
2009	Jandarma Genel Komutanlığı	4 302	63
	Emniyet Genel Müdürlüğü	12 152	99
	Toplam	16 454	162
2010	Jandarma Genel Komutanlığı	5 320	71
	Emniyet Genel Müdürlüğü	15 881	94
	Toplam	21 201	165
2011	Jandarma Genel Komutanlığı	5 957	64
	Emniyet Genel Müdürlüğü	19 123	91
	Toplam	25 080	155
2012	Jandarma Genel Komutanlığı	7 491	53
	Emniyet Genel Müdürlüğü	24 801	98
	Toplam	32 292	151
2013	Jandarma Genel Komutanlığı	14 220	62
	Emniyet Genel Müdürlüğü	25 730	113
	Toplam	39 950	175
2014	Jandarma Genel Komutanlığı	14 272	61
	Emniyet Genel Müdürlüğü	33 486	133
	Toplam	47 758	194
2015 Ocak-Mart	Jandarma Genel Komutanlığı	3 382	23
	Emniyet Genel Müdürlüğü	9 542	31
	Toplam	12 924	54

Kaynak: Aytaç vd., 2016: 290

Tablo 4, 2009-2014 yılı arasında aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet sonucu yaralanan ve ölen kadın sayılarını göstermektedir. 2011 yılının sonu, 2012 yılının başlarında, şiddet nedeni ile ölen kadın sayısının diğer yıllara nazaran duraksadığı görülmektedir. Bu durum Aytaç vd. (2016: 291)'e göre, 8 Mart 2012'de çıkartılan 6284 sayılı Kanun'un yaptırım gücünün ne olacağının izlendiği, ancak etkisinin kısa sürede sona ermesi ile şiddet hızının artması olarak yorumlamaktadır. Bu verilerin dışında, jandarma ve emniyete yansımayan, yaralandığı halde tedavisi evde yapılan, hastanede şikâyetçi olmadığı için kaydı tutulmayan ya da öldürülüp kayboldu diye bildirilen kadınların olduğu da unutulmamalıdır.

Gültekin ve Şahin (2015), kadın cinayetleri konusunda Türkiye'deki durumu, "istatistik savaşları" olarak değerlendirmektedirler. Medyada, sivil toplumda ve siyasilerin elinde birbirinden farklı veriler bulunmaktadır. Örneğin, dönemin Adalet Bakanı Sadullah Ergin tarafından 2002 yılında işlenen kadın cinayetleri sayısının 66, 2009 yılında ise 953 olarak açıklanması sonrasında,

kadın örgütleri kadın cinayetlerindeki %1400'lük artış olduğuna dikkat çekmişlerdir. Kadın cinayetleri ve şiddet olgusu daha sonra muhalefetin kullandığı bir enstrüman haline dönüştüğü söylenebilir. Dönemin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Fatma Şahin'in 2012 verilerini kastederek 177 olan kadın cinayetlerinin sayısının bir yıl içerisinde 155'e gerilediğini açıklaması, siyasi rant olarak yorumlanmış, akabinde Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu 2012 yılında sadece basına yansıyan haberlerde kadın cinayetleri sayısının 210 olduğunu belirterek Fatma Şahin tarafından açıklanan verilerin gerçeği yansıtmadığını dile getirmişlerdir. Bu durum ise kadın cinayetlerine ilişkin tutulan verilerin tutarsız olduğu konusunu gündeme getirmiştir. 2009-2012 yılları arasında kaç kadının öldürüldü sorusuna verilen cevaplar şu şekildedir (Gültekin ve Şahin, 2015: 59):

- BDP Milletvekili Sabahat Tuncel'in imzasını taşıyan yasa değişikliği teklifinin gerekçe bölümünde günde nerdeyse 5 kadın cinayeti (bu durumda o yıllarda toplamda 7300 kadın öldürülmüştür),
- Eski İçişleri Bakanı Muammer Güler'in yaptığı basın açıklamasında verdiği sayılara göre 1411 kadın cinayeti,
- Bianet web sitesi ise 2010-2013 yıllarında 853 kadının cinayeti,
- Aile ve Sosyal Politikalar bakanlığına göre 666 kadın cinayeti,
- Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformuna göre 620 kadın cinayeti işlenmiştir.

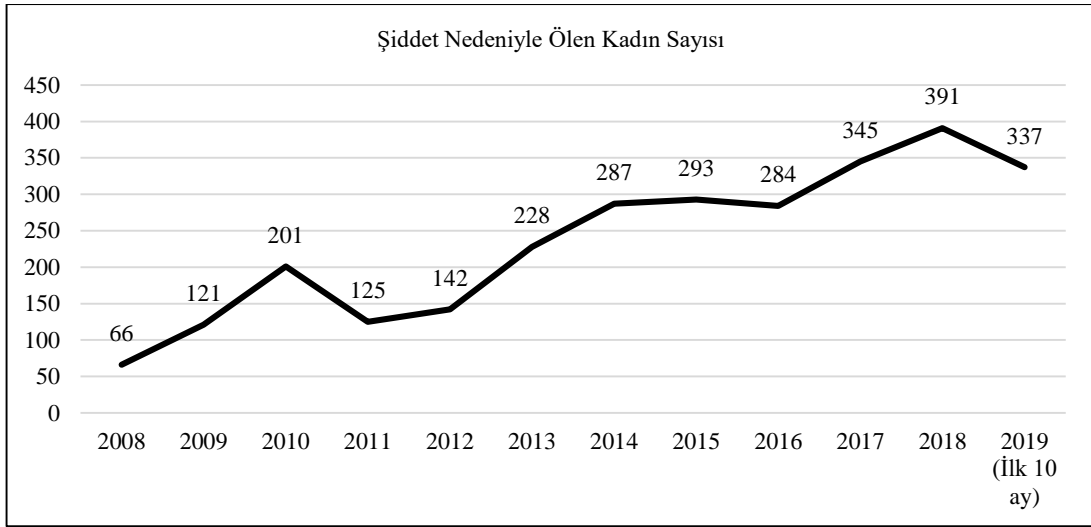
Aslında bu farklılığın nedeni hükümet tarafından sunulan verilerle sivil toplum tarafından sunulan cinayet verilerinin hem konu olarak hem de kapsam olarak farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Kısacası kadın cinayetleri bazen aile içerisinde eş şiddeti nedeni ile ölen kadınla daraltılırken, bazen de “kadın olduğu için öldürülen kadınlar” olarak geniş tutmuştur. Bu durum ise sayının arttırılıp azaltılarak politik rant oluşturma çabası olarak algılanmıştır.

Grafik 3'te idari veri niteliği taşımayan toplumsal bir proje verileri paylaşılmıştır. Bu proje “anıt sayaç” olarak isimlendirilmektedir. Grafik 3'teki veriler şiddet nedeni ile ölen kadınların sayılarını göstermektedir. Kadın cinayetleri ile ilgili bilgi veren anıt sayaç, her yıl erkek şiddeti nedeni ile ölen kadınların kim tarafından öldürüldüğü, hangi şehirde öldürüldüğü, ölüm nedeni ve hangi gazete haberinde yer aldığı gibi bilgilerin de paylaşıldığı dijital bir göstergedir⁸. Toplumsal bir proje olan anıt sayaçtaki veriler her gün medyada çıkan cinayet haberleri ile güncellenmektedir. Kadın cinayet verileri derlenirken, aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddet olayları siteye haberin kaynağı ile birlikte düzenli bir şekilde kaydedilmektedir. Dolayısıyla Grafik 3'te verilen sayılar

⁸ Anıt Sayaç sanatçı Zeren Göktan'ın ilk kez 2013 yılının Mart ayında sergilenen “Sayaç” adlı iki aşamalı çalışmasının katmanlarından biri. Bir ayağı fiziksel bir ayağı sanal dünyaya açılan sergisinde Göktan, sergilenen objelere gömülü QR kodlarla izleyicileri anıtsayac.com sitesine yönlendiriyordu. Nisan 2013'te sergi sona erdikten sonra güncellenmeye devam etmektedir. Anıt Sayaç her gün Zeren Göktan tarafından medya taramaları yapılarak güncelleniyor. Aylık olarak *Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu*'nun tuttuğu çeteleyle tekrar gözden geçiriliyor ve güncelleniyor. Gözden kaçan bir ölüm olursa takipçiler tarafından haberdar edilmektedir.

jandarma ve emniyet verilerinin gösterildiği Tablo 4'ten farklıdır. Bunun nedeni Grafik 3'ün medeni durum gözetmeksizin oluşturulmuş olmasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla, sayıca daha fazla olmasının sebebi de bu yüzdendir. Medyanın bilmediği ve ulaşlamayan cinayetlerin olması ihtimali olduğundan dolayı bu verilerin kadına yönelik şiddetin en ağır olan cinayetleri tam olarak yansıtmadığı unutulmamalıdır. Ancak yine de kadına yönelik şiddetin yönü hakkında bilgi verdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Grafik 3'e göre öldürülen kadınların sayısında yıllara göre artış görülmektedir.

Grafik 3: Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt



Kaynak: Anıt Sayaç, 2019

Polis kayıtlarına göre 2016 yılında öldürülen 243 kadın hakkında detaylı bir çalışma yürüten Taştan ve Küçükler (2019) bu çalışmanın sonuçları ile hem kadına yönelik şiddetin hem de aile içi kadına yönelik şiddetin en ağır hali olan ölüm halinin saiklerini görmemize yardımcı olmaktadır. Araştırmaya göre 243 cinayetin 177'si evde, 33'ü sokakta işlenmiştir (Taştan ve Küçükler, 2019: 42). Bu cinayetlerin 80'i daha önce aile içi şiddet ile ilgili başvurunun olduğu vakalardır. "Oransal açıdan bakıldığında, tüm kadın cinayeti vakalarının %33'ünde (yani her 3 kadın cinayetinden birinde) aile içi şiddet ile ilgili bir başvuru olduğu ortaya çıkmaktadır" (Taştan ve Küçükler, 2019: 122). Yani burada başvuru sahibi için gerekli tedbirlerin alınmadığı ya da alınan tedbirlerin yeterli olmadığı düşünülmelidir.

Şiddeti kontrol altına almak için "ölçmek" ulaşılmak istenen ilk hedeflerden olmalıdır (VAW, 2018). Kadına yönelik şiddetle mücadele için Türkiye genelinde kurumsal veri toplama yükümlülüğü kamu kurumlarına aittir. "Uluslararası sözleşmelere ve yasal düzenlemelere rağmen verilerin toplanamaması, erkek egemen kurumların kadınların bilgiye ulaşmalarını engelleme mekanizmalarından biri" olarak görülmektedir (Mor Çatı, 2014). Kurumsal veriye ulaşamama noktasında yaşanan en büyük talihsizlik kurumların paylaşılan bilgilerinin medya aracılığı ile

çarpıtılması ve bilgi kirliliğine yol açmasıdır. Örneğin gazetelerde veya sosyal medya aracılığı ile sıkça ifade edilen hatta bilimsel çalışmalarda bile sıkça rastlanan “kadına yönelik şiddet yüzde 1500 arttı”, “her gün 5 kadın öldürülüyor” gibi haberler, iktidarın hoşuna gitmeyen, muhalefetin ise kullanmaktan hoşlandığı argümanlardır. Kadın sorunlarından en önemlisi olan şiddet konusunda medyatik bilginin bu can sıkıcı ve her yönü ile müphemliğini koruyan veri meselesinin çözümü yine iktidarın elindedir. Sonuç olarak, veriler ile ilgili “istatistik savaşları” son yıllarda artmış olması sebebiyle verilerin daha düzenli tutulması ve göstergelerin sabitlenmesi konusunda daha hassas davranılacağı ve daha sağlıklı sonuçlara ulaşılacağı düşünülmektedir. Şu ana kadar emniyet genel müdürlüğünün, jandarmanın ve sivil toplum platformunun paylaştığı verilerden yola çıkılarak, hem cinayet sayılarında hem de aile içi şiddet vakalarında sayısal olarak artış olduğu gözlenmektedir. Oransal olarak bir artışın olup olmadığını belirleyebilmek için Taştan ve Küçükler (2019)’in 2016 yılı veri analizi her yıl için tekrarlanmalıdır. Böylece hem bölgesel hem de şehir yerleşimlerinde nüfusa oranla işlenen cinayet sayıları tespit edilebilir ve uygulanacak plan ve projeler belirlenen bölgelerde yoğunlaştırılabilir.

Sonuç olarak, ülkemizde kadına yönelik şiddetin yaygınlığını belirlemek amacıyla çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Kadına yönelik şiddet çalışmalarının en önemli eksikliği, yaygınlığı belirlemek için yapılan çalışmalarda verilerin güvenilirliği meselesidir. Yapılan çalışmalarda farklı ölçüm araçlarının kullanılması yani veri toplamadaki yöntem farklılığı ile farklı sonuçların elde edilmesi ve bu nedenle çalışmaların karşılaştırılmasında yaşanan güçlükler diğer eksikliklere verilecek örneklerdendir. Çalışmalarının sıklıkla tekil çabalarla sürdürülmesi ve sistematik veri tabanının olmaması bu durumu çözümsüz bırakmaktadır. Boyacıoğlu (2016: 128) konuyla ilgili bibliyografya çalışmasında, kadına yönelik şiddet konusunda sadece yaygınlık oranlarının değil, şiddet biçimlerinin ve düzeylerinin de irdelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kadına yönelik şiddet literatürü son 30 yılda sosyal bilimler alanında başka hiçbir konuda görülmedik hızla büyümüştür (Özkazanç ve Yetiş, 2016: 13). Özellikle fiziksel şiddet ve beraberinde ele alınan cinsel şiddet yaygınlık oranları hem ulusal hem de uluslararası çalışmalarda apaçık biçimde ortaya konulmuş olmasına rağmen pek çok konu tartışmalı olarak devam etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi bu çalışmanın literatüre katkısı şiddet türlerinin ve düzeylerinin hem mağdur hem fail olan kadınlar tarafından ele alınmış olmasıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ VE BULGULAR

4.1. Çalışmanın Amacı

Kadına yönelik şiddet, toplumun ciddi sorunlarından biridir. Hukuksal metinlerde ve uygulamada konuya verilen önem açık bir şekilde belirtilmektedir. İlgili literatürde konu farklı açılardan ele alınıp incelenmiş olmasına rağmen şiddetin türleri ve düzeyleri ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu dikkati çekmektedir. Bu çalışma ile Türkiye'deki kadınların evlilik birliği içerisinde şiddet olarak algıladığı davranış türleri, araştırmacı tarafından geliştirilen Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ) ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Böylelikle kadınların şiddet türlerini algılama ve meşrulaştırma oranlarına ulaşılarak şiddete karşı algı değişikliğinin olup olmadığı; şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzey ve oranlarına göre kadına yönelik aile içi şiddetin nasıl bir seyir izlediğini tespit etmek amaçlanmaktadır.

Evlilik birliği içindeki şiddet ortamında “kadınların aile birliğinin korunmasını önceleyen toplumsal yaklaşımı mı yoksa kadının bireysel haklarını önceleyen hukuksal yaklaşımı mı benimsediklerinin tespiti, ancak ve ancak kadınların bu ortamdaki davranışlarının belirlenmesi ile mümkündür. Araştırma boyunca kadınların şiddete neden tahammül ettikleri, şiddetle nasıl başa çıktıkları ve şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadıkları analiz edilerek bu sorunsala cevap aranmıştır.

4.2. Çalışmanın Sınırlılıkları

Likert tipi ölçek barındıran anketin uygulanma aşamasında, araştırmacı katılımcılarla birebir görüşerek ölçek ve mülakat çalışmasını aynı popülasyon üzerinde yürütmeyi planlamıştır. Bunun çeşitli eğitim düzeylerindeki kadınların anketi anlamalarına yardımcı olacağı düşünülmüştür. Ancak Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, ölçek sorularının şiddet mağdurlarına ikincil bir travma yaşatabileceği gerekçesiyle yüz yüze sorulmaması koşulu ile çalışmaya izin vermiştir.

Başlangıçta sosyo-demografik bilgiler, temalar ve KŞAÖ'yü içeren üç aşamalı bir yapıda hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu; Bakanlık'ın çalışmaya KŞAÖ ile ilgili getirdiği sınırlılıklar nedeniyle iki bölüme indirilmiştir. Dolayısıyla mülakatlar sırasında ölçek sorularının cevaplarına dolaylı yollardan ulaşmayı gerektirmiş, araştırmacının takip etmek zorunda olduğu çalışma dokümanlarını ve evrak yükünü artırmıştır. Böylelikle araştırmacı çalışmayı iki aşamalı

olarak yürütmek zorunda kalmıştır. Tüm bu zorlu süreçler, araştırmanın daha uzun bir zamanda gerçekleştirilmesine neden olmuştur. Bahse konu sınırlamalar anket kâğıdının uygulanması için farklı bir örneklem grubuna ulaşılma ihtiyacını doğurmuştur.

Birebir anket uygulamasının, katılımcıların mahrem görebilecekleri sorulara uygun cevaplar vermelerini engelleyeceği; çalışmaya uygun bir ortamda evli kadınları toplu bir şekilde bir arada bulmanın zorluğu; toplu görüşme için başvuru kurumlarındaki bürokratik engeller; Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının sorumluluk alanı dışındaki kurumlarla çalışabilmek için yeniden zorlu izin alma süreçlerine girilmesinin gerekliliği anketin çevrimiçi olarak uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Bu sebeple anket katılımcılarına, kadın dernekleri ve siyasi partilerin kadın kollarının sosyal medya hesapları aracılığı ile ulaşılmıştır. Paylaşılan anket eğitilmiş ve sosyal medya kullanabilen kadınlardan oluşan bir örneklem grubunun oluşmasına neden olmuştur. Dolayısıyla bu araştırmanın en önemli sınırlılığı ulaşılan kadınların eğitim düzeyinin yüksek olmasıdır.

4.3. Araştırmanın Modeli ve Hipotezleri

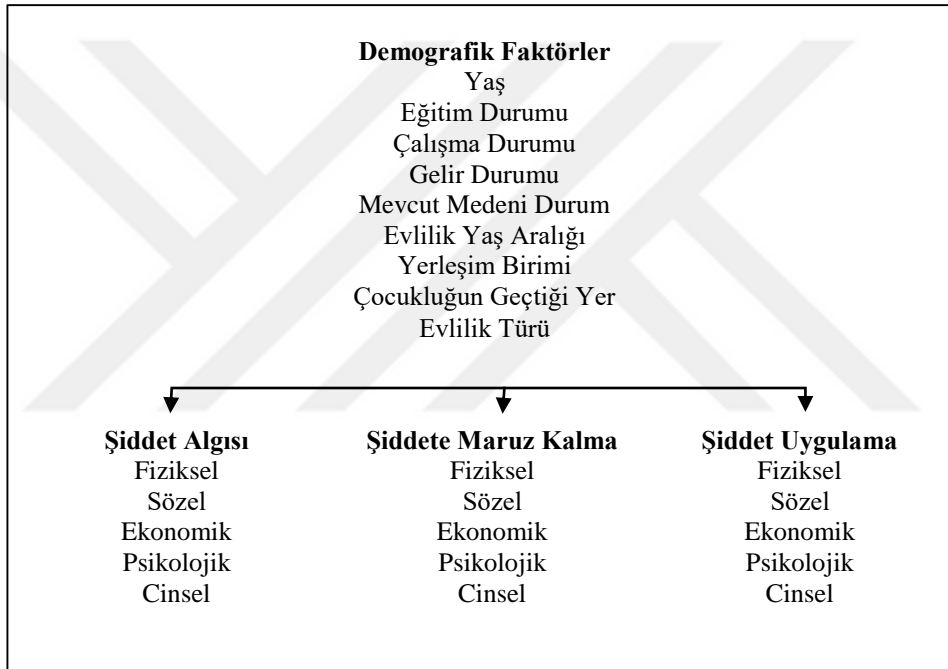
Alan yazınında kadın konusu ağırlıklı olarak şiddet, sağlık ve din alanında çalışılmıştır. Sosyoloji, sosyal hizmetler, psikoloji, tıp, hukuk gibi bilim dallarında çalışmalar ön planda olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda araştırmacılar genellikle Straus vd. (1996) tarafından geliştirilen Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeğini (CTS2) veya bu ölçekten faydalanarak geliştirdikleri soru formlarını kullanmışlardır. Araştırmacılar çoğunlukla fiziksel ve/veya birkaç şiddet türünü kapsayan ve sosyo demografik verilerle şiddete maruz kalma oranları arasında ilişki kurmuştur. Yapılan bu çalışmalar şiddet bağlamını değerlendirmeye yetersiz kalmaktadır. Çoğu çalışmada cinsel, ekonomik şiddet türlerine dair sorular bulunmamakta ve kadın erkek arasındaki iktidar ilişkileri gösterilememektedir. Nicel çalışmaların en büyük eksikliği ise kısa zamanda, katılımcıları bunaltmadan soru formlarını veya ölçekleri eksiksiz doldurtmaktır. Kısa bir sürede şiddet gibi bir sorunun anlaşılması zaten olası değildir. Bu yüzden bu çalışmada alanyazından farklı olarak sosyo-demografik verilerin mağdurların algı, maruziyet ve şiddetin uygulayıcısı olma düzeyleri ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Bu modele daha sonra nitel bir çalışma eklenerek, şiddetle başa çıkma ve tahammül nedenleri anlamaya çalışılacaktır. Araştırma modeli çerçevesinde aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

- Kadınların şiddet algı düzeyleri, şiddete maruz kalma düzeyi ve şiddet uygulama düzeyleri nedir?
- Kadınların en fazla maruz kaldığı ve en fazla uyguladığı şiddet içerikli davranış türleri nelerdir?
- Yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durum, evlilik yaş aralığı, yaşanılan yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer ve evlilik türü değişkenleri katılımcılarının şiddete yönelik tutumlarını nasıl etkilemektedir?

- Kadınlar şiddete neden tahammül etmektedir?
- Kadınlar şiddetle nasıl başa çıkmaktadır?
- Kadınlar şiddeti meşrulaştırmakta mıdır?

Bu araştırma modeli kapsamına, şiddet kriterleri olarak 6284 Sayılı Kanunun, “kadına yönelik şiddet” tanımında yer alan şiddet türleri esas alınmıştır. Bunlar fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türleridir. Bu şekilde kadınların bu şiddet türleri ile ilgili algısı, şiddete maruz kalması ve şiddetin uygulayıcısı olma durumları arasında ilişki kurulması amaçlanmıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmanın genel modeli Şekil 2’de verilmiştir.

Şekil 2: Araştırmanın Modeli



Araştırmanın modeli çerçevesinde, kadınların şiddet algıları ile şiddete maruz kalma ve eşlerine şiddet uygulama durumlarının; yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durumu, evlilik türü, evlilik yaş aralığı, yaşanan yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı varsayımı ile hareket edilmiştir. Demografik faktörlerle şiddet algısı, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzeyi değişkenleri arasında kurulan hipotezler şu şekildedir;

(a) Yaş;

H_{a1}: Kadınların şiddet algıları yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{a2}: Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{a3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(b) Eğitim düzeyi;

H_{b1} : Kadınların şiddet algıları eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{b2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{b3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(c) Mevcut çalışma durumu;

H_{c1} : Kadınların şiddet algıları mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{c2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{c3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(d) Gelir düzeyi;

H_{d1} : Kadınların şiddet algıları gelir düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{d2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{d3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(e) Mevcut medeni durum;

H_{e1} : Kadınların şiddet algıları mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{e2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{e3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(f) Evlilik yaş aralığı;

H_{f1} : Kadınların şiddet algıları evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{f2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{f3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(g) *Yerleşim birimi;*

H_{g1} : Kadınların şiddet algıları yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{g2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{g3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(h) *Çocukluğunun geçtiği yer;*

H_{h1} : Kadınların şiddet algıları çocukluğun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{h2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{h3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

(i) *Evlilik türü;*

H_{i1} : Kadınların şiddet algıları evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{i2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

H_{i3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

4.4. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada açıklayıcı sıralı desen (nicel→nitel) kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desen, araştırmacının nicel bir çalışmayı yöneterek başladığı ve ikinci safhada özel sonuçlar aradığı bir karma yöntem desendir. Dolayısıyla tasarımda öncelikle nicel veriler toplanıp değerlendirildikten sonra nitel veriler toplanmıştır. Nitel veri esasen nicel verileri desteklemek için elde edilir (Creswell ve Plano Clark, 2018: 79). “Verilerin analizi birbiriyle ilişkili olup çoğunlukla veri yorumlama ve tartışma bölümlerinde birleştirilir. Bu tasarım özellikle beklenmeyen araştırma bulgularını veya ilişkileri açıklamakta daha faydalıdır” (Baki ve Gökçek, 2012: 9). Sosyal bilimciler oluşturulmuş olan bu dünyayı anlama çabalarını basitçe olguları bir araya getirerek, onları istatistikî işlemlere tabi tutarak sınırladıklarında, görüngülerin ötesine geçemezler. Toplumsal olguların, süreçlerin özüne inebilmek, bireylerin deneyimlerinden oluşan ve bir anlam sistemi içinde hareket ettikleri asıl bağlantıları kavramakla mümkündür (Kümbetoğlu, 2012: 22). İkinci aşama olan nitel bölümde birinci aşamada ortaya çıkarılan sonuçların neden/dayanakları ve derinlemesine açıklamaları yapılır. Dolayısıyla desene adını veren de bu bulguları açıklamaya odaklanmadır (Creswell ve Plano Clark, 2018, 89).

Açımlayıcı sıralı desenin mevcut araştırmaya uyarlanmış halinin görsel açıdan gösterimi Tablo 5’te verilmiştir. Bu çalışma birbirini takip eden 4 aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama araştırmanın nicel kısmını, ikinci ve üçüncü aşama araştırmanın nitel kısmını ve son aşama ise her iki yöntemden elde edilen verilerin kullanılarak yorumlanma aşamasından meydana gelmektedir. Karma yöntem çalışmalarında nitel kısma daha fazla zaman harcanmaktadır.

Tablo 5: Açımlayıcı Bir Desen Uygulamasındaki Temel Prosedürler Akış Şeması

<p>Birinci Aşama: Nicel Aşamının Tasarlanması ve Uygulanması</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nicel araştırma soruları, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının basımını yaptığı “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı” ve “T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün basımını yaptığı Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı”nda yer alan şiddet türleri, daha önce yapılmış ölçek çalışmaları ve konu ile ilgili literatür incelenerek, farklı şiddet türlerini içeren 47 maddelik eşler arası davranış kartı oluşturuldu. Uzman görüşü alınarak davranış türleri onaylandı. - Olası hipotezler kurgulandı. - Nicel örneklem tanımlandı. - Pilot uygulama sonucu madde sayısı 30'a düşürüldü ve uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerin yazımında değişikliğe gidildi. - Oluşturulan yarı yapılandırılmış anket kâğıdı ile veriler toplandı. - Nicel araştırma sorularını cevaplandırmak için betimsel ve yordayıcı istatistik kullanılarak nicel veriler analiz edildi.
<p>İkinci Aşama: Nicel Sonuçları Takip Eden Stratejiler Kullanılması:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hangi sonuçların açıklanacağına karar verildi. Bu nicel sonuçlarla; - Nitel yöntem soruları düzenlendi. - Nitel örneklem olarak seçilecek katılımcılar belirlendi. - Nitel veri toplama protokolü belirlendi.
<p>Üçüncü Aşama: Nitel Aşamının Planlanması ve Uygulanması</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nicel sonuçları takip eden nitel araştırma soruları ifade edildi ve nitel yaklaşım belirlendi. Yarı yapılandırılmış form kâğıdı 3 uzman görüşüne sunuldu ve onay alındı. - Nicel sonuçları açıklamaya yardımcı olacak amaçlı nitel örneklem seçimi yapıldı (Eş şiddetine maruz kalmış ve şiddete uğramış kadınlar). - T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından gerekli izinler alındı. - Nicel sonuçlara göre şekillenen protokollerle açık uçlu nitel veriler toplandı. - Nitel araştırma sorularını cevaplayacak şekilde, tema geliştirme prosedürleri ve nitel yaklaşıma özgü prosedürler kullanılarak nitel veriler analiz edildi.
<p>Dördüncü Aşama: İlgili Sonuçların Yorumlanması</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nicel sonuçlar özetlendi ve yorumlandı. - Nitel sonuçlar özetlendi ve yorumlandı. - Nicel sonuçların açıklanmasında nitel soruların ne ölçüde ve ne şekilde yardımcı olduğu tartışıldı.

Kaynak: Creswell ve Plano Clark, 2014: 92’den uyarlanmıştır.

4.5. Nicel Araştırma

4.5.1. Araştırmanın Örneklemi

Hedef kitlenin tamamına ulaşma imkânı olmayan durumlarda örnekleme yöntemine gidilir. Örnekleme, az insan kaynağı ve maddi kaynak kullanarak, bilgilerin kısa sürede toplanması açısından önemlidir (Büyüköztürk, 2019: 81). Bu çalışmanın hedef kitlesi evli ya da evlilik tecrübesine sahip olan kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 6: Yasal Medeni Durum ve Cinsiyete Göre Nüfus, TÜİK 2018

	Yıl	Toplam	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü
Toplam	2018	61.844.096	16.993.863	39.055.012	2.402.247	3.392.974
Erkek	2018	30.814.302	9.724.281	19.568.704	1.033.587	487.730
Kadın	2018	31.029.794	7.269.582	19.486.308	1.368.660	2.905.244

Kaynak: TÜİK, 2018

Türkiye popülasyonunun yasal medeni durumu ile ilgili bilgilere TÜİK'in ana sayfasından yararlanılarak ulaşılmıştır. Tablo 6'ya göre, Türkiye'de evli, boşanmış ve eşi ölmüş olan toplam kadın sayısı 23.760.212'dir. Hedef kitlenin birey sayısının bilindiği durumlarda örneklem büyüklüğü hesaplanırken aşağıdaki formül kullanılır (Baş, 2013: 42):

$$n = N \frac{t^2 pq}{d^2 (N - 1)} + t^2 pq$$

N : Hedef kitledeki birey sayısı

n : Örnekleme alınacak birey sayısı

p : İncelenen olayın görülüş sıklığı (gerçekleşme olasılığı)

q : İncelenen olayın görülmeysi sıklığı (gerçekleşmeme olasılığı)

t : Belirli bir anlamlılık düzeyinde, t tablosuna göre bulunan teorik değer

d : Olayın görülüş sıklığına göre kabul edilen $\pm\%5$ örneklem hatasıdır.

$\%95$ ($\alpha = 0.05$) güvenirlilik aralığında $\pm\%5$ örnekleme hatası ile örneklem büyüklüğünü hesaplayacak olursak:

$$N = 23760212$$

$$p = 0.5$$

$$q = 0.5$$

$$t = 1.96 \text{ (} \alpha = 0.05 \text{, teorik t tablosunda 1.96'ya denk gelmektedir.)}$$

$$d = 0.05 \text{ 'tir.}$$

Formülde yerine koyacak olursak:

$$n = 23760212 \frac{1.96^2 0.5 \times 0.5}{0.05^2 (23760212 - 1)} + 1.96^2 0.5 \times 0.5$$

$$n = 385,1204$$

$$n = 385$$

Sonuç olarak, %95 ($\alpha = 0.05$) güvenilirlik aralığında $\pm\%5$ örnekleme hatası ile örneklem büyüklüğü 385 olarak belirlenmiştir.

Örneklem büyüklüğü istatistiki çıkarsamalar yapılacağı için önemlidir. Çünkü nicel araştırma, araştırma evreninin genel parametreleri hakkında genellemelere varmayı hedeflemektedir. Parametreler hakkında genellemelere ulaşabilmek için belirlenen örneklem sayısındaki kişiye rastlantısal örneklem yöntemi ile ulaşılması gerekmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 96-98). Bu çalışmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi ihtiyaç duyduğu büyüklükteki örnekleme ulaşmaya kadar hızlı ve kolay bir şekilde katılımcılardan veri toplamayı hedefler. Evli veya evlilik tecrübesine sahip (boşanmış, eşi ölmüş veya eşinden ayrı yaşayan) toplam 510 kadına anket uygulanmıştır. Anketin herhangi bir kısmını boş bırakan katılımcılar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Sonuç olarak, analizler 475 anket üzerinden yapılmıştır.

4.5.2. Veri Toplama Araçları

Nicel araştırma kapsamında “Eşler Arası Davranış Türleri” adı altında çevrimiçi anket uygulanmıştır. Anket temel olarak demografik bilgiler, şiddet algısı, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzeylerinin tespitine yönelik kısımlardan oluşmaktadır. Bahse konu anket kısımlarına ait açıklamalar aşağıdaki gibidir.

4.5.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, iş türü (yarı/tam zamanlı, güvenceli/güvencesiz vb.), gelir düzeyi (dar/orta/üst düzey vb.), mevcut medeni durum (evli/boşanmış/eşinden ayrı vb.), evlilik yaş aralığı, yerleşim birimi, ankete katıldığı şehir, çocukluğun geçtiği yer ve evlilik türü (kendi seçimi ve aile rızasıyla/kaçma/kaçırılma/görücü usulü vb.) sorulardan oluşmaktadır.

4.5.2.2. Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)

Bu ölçek araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ) aracılığıyla kadınların şiddeti nasıl algıladıklarının yanı sıra, ölçekten faydalanarak kadınların şiddete ne derecede maruz kaldıkları ve algıladıkları bu şiddeti eşlerine (erkeklere) ne derecede uyguladıklarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmaları için belli bir sıranın takip edilmesi gerekmektedir. Tablo 7 bu aşamaları göstermektedir.

Tablo 7: Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)’ni Geliştirmede İzlenen Aşamalar

1. Aşama	İhtiyacın Belirlenmesi
2. Aşama	Alanyazın Taraması ve Madde Havuzu Oluşturma
3. Aşama	Hedef Kitle ve Uzmanlarla Görüşmeler ve Ölçek Maddelerinin Oluşturulması
4. Aşama	Ölçeğin Uygulanacağı Grubu Belirleme ve Pilot Uygulama Yapma
5. Aşama	Sonuçların Analizi ve Yeniden Uzman Görüşlerine Başvurma
6. Aşama	Ölçek Maddelerinin Yeniden Düzenlenmesi
7. Aşama	Esas Uygulama
8. Aşama	Ölçekten Alınan Puanın Yorumlanması
9. Aşama	Geçerlilik ve Güvenirlik Uygulamaları - Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) - Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA)

1. Aşama-İhtiyacın Belirlenmesi: Bir ölçek geliştirme çalışmasında, ölçeğe neden gereksinim duyulduğunun ve hangi ihtiyacı karşılayacağını belirlemek gerekir (Seçer, 2015: 45). Bu çalışmada kadınların aile içi şiddet içerikli davranışlarla ilgili algılarını ölçmek için ölçek geliştirmeye ihtiyaç duyulmuştur. Literatür incelemeleri sırasında, evli kadınların aile içi şiddet türlerini algılaması amacıyla tasarlanmış bir ölçeğe ulaşılamamıştır. Kanbay vd. (2017)’nin “İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği”, Işık ve Sakallı-Uğurlu (2009)’nun “Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddet Ölçeği” kadına yönelik şiddet içerikli davranışlar hakkında fikir veren, ancak temelde tutumları ölçmeye yönelik olarak geliştirilen ölçeklerdir. Bu çalışmada öncelikle kadınların karşılaştıkları bir davranışı şiddet olarak algılayıp algılamadıklarını ölçmek amaçlanmıştır.

2. Aşama-Alanyazın Taraması ve Madde Havuzu Oluşturma: Araştırmacının veri toplama aracını geliştirebilmek için ölçülmek istenen konulara hâkim olması beklenir. Dolayısıyla öncelikle kadına yönelik şiddet ile ilgili bilinçlendirme amaçlı yapılan eğitim programları, şiddet üzerine yazılmış makale, kitap ve dergi gibi alanyazın çalışmaları ile destek kuruluşlarının çalışmaları incelemiştir. Alan yazınında yapılmış benzer ölçekler incelenmiştir. Bu kaynaklardan yola çıkılarak 47 maddelik bir deneme ölçeği oluşturulmuştur.

3. Aşama-Hedef Kitle ve Uzmanlarla Görüşmeler ve Ölçek Maddelerinin Oluşturulması: Geliştirilen deneme ölçeği 10 evli kadına uygulanmıştır. Ölçek maddeleri ile ilgili anlaşılmayan ifadeler ve eklenilmesini düşündükleri konular ile ilgili düzeltmeler yapılmıştır. Havuzdaki maddeler

fiziksel, ekonomik, psikolojik, sözel ve cinsel şiddet olarak 5 boyutta sınıflandırılmıştır. Maddeler bir dil uzmanı ve iki ölçme değerlendirme uzmanına inceletilerek kapsam geçerliği, görünüş geçerliği, dilbilgisi ve anlamsal belirginlik açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda bazı maddelerin yazımında değişikliğe gidilmiş, bazı maddeler çıkarılmıştır.

4. *Aşama-Ölçeğin Uygulanacağı Grubu Belirleme ve Pilot Uygulama Yapılması*: Çalışma grubunun haricinde evli veya evlilik tecrübesine sahip 30 kişiye çevrimiçi olarak ölçek pilot uygulaması yapılmıştır.

5. *Aşama-Sonuçların Analizi ve Yeniden Uzman Görüşlerine Başvurulması*: Pilot çalışmadan elde edilen veriler ve kadınların tavsiyeleri sonucunda ölçek maddelerinde anlam karmaşası olduğu düşünülen maddeler tekrar gözden geçirilmiş ve uzman görüşü alınmıştır.

6. *Aşama-Ölçek Maddelerinin Yeniden Düzenlenmesi*: Pilot çalışmadan elde edilen veriler ve alanda çalışan akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda ölçek maddeleri yeniden düzenlenerek son aşamada 30 madde olarak belirlenmiştir.

7. *Aşama-Esas Uygulama*: Alınan geri dönüşlerden sonra ölçeğe son hali verilmiş ve ölçek madde sayısı 30 olmuştur. Ölçek uygulanmadan önce ölçek formunun giriş kısmında gerekli bilgiler verilerek, ölçekte doğru veya yanlış cevapların olmadığı ve verilen her cevabın tamamen kişisel görüş ve inançları yansıttığı vurgulanmıştır. Katılımcılardan gönüllülük esasına göre ölçeği doldurmaları istenmiştir. Veriler Ocak-Mart 2019 tarihleri arasında çevrimiçi ortamda toplanmıştır.

8. *Aşama-Ölçekten Alınan Puanın Yorumlanması*: Şiddet algısı ölçeğindeki 30 maddeye verilen cevaplar 5'li likert derecelendirmesine tabi tutulmuştur. Kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), ne katılmıyorum ne katılmıyorum (3), katılıyorum (4) ve kesinlikle katılıyorum (5) şeklinde puanlanmıştır. Dolayısıyla algı ölçeğinden minimum 30, maksimum 150 puan alınabilmektedir. Şiddet algı puanını değerlendirebilmek için ölçeğin puan hesabı standartlaştırılmıştır. Buna göre, şiddet algısını belirlemek için sorulan 30 sorudan alınan toplam puan soru sayısına bölünerek, her bir soru için verilen ortalama puan bulunmuş olup, söz konusu puan kişinin şiddet algı düzeyini ortaya koymaktadır. 1 ile 5 arasında değişen bu ölçeklendirme sisteminde 1 kadının şiddet algısının oldukça düşük, 5 ise oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Tablo 8, ölçekten alınan puanların yorumlanmasında referans alınan aralıkları göstermektedir. Düzey belirlemek için bu aralıklar likert türüne göre değişebilmektedir. Örneğin AİŞ (1998) araştırmasında 4' lü likert ve 4 düzey kullanılmıştır.

Tablo 8: Ölçek Puanların Yorumlanmasında Temel Alınan Aralıklar ve Anlamları

	Likert değeri	İfadeler	Puan Aralığı	Şiddet Algısı Düzeyi
Şiddet Algısı	1	Kesinlikle katılmıyorum	1.00-1.80	Çok az düzeyde şiddet algısı
	2	Katılmıyorum	1.81-2.60	Az düzeyde şiddet algısı
	3	Ne katılıyorum ne katılmıyorum	2.61-3.40	Orta düzeyde şiddet algısı
	4	Katılıyorum	3.41-4.20	Yüksek düzeyde şiddet algısı
	5	Kesinlikle katılıyorum	4.21-5.00	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı

9. Aşama-Geçerlik Güvenirlik Uygulamaları:

- *Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA):* Faktör analizi ölçek geliştirme çalışmalarında kurulan yapının geçerliliğine ilişkin kanıt elde etmek amacıyla yapılmaktadır. Faktör analizi birbiriyle ilişkili olduğu düşünülen çok sayıdaki değişkeni az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getirmek için kullanılan bir istatistik tekniğidir (Çokluk vd., 2014: 177). Analizin amacı; değişken sayısını azaltmak, değişkenler arasındaki ilişkili yapıyı ortaya çıkarmaktır. Burada önemli olan nokta ise analiz sonucu elde edilen faktörlerin arasında bir korelasyon olmamasını sağlamaktır (Kalaycı, 2010: 321; Punch, 2011: 125).

- *Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA):* DFA, AFA sonucu ortaya çıkan faktörlerin ve ölçek yapısının değerlendirilmesi için yapılmaktadır. Yani ölçekten elde edilen verilerin geçerliğini sağlamak için doğrulamalı faktör analizi (DFA) uygulanmıştır. Bu çalışmada AMOS programı kullanılmıştır. DFA modelinin uyumu için ki-karenin serbestlik derecesine bölümü (χ^2/sd), genel uyum indeksi (GFI), düzeltilmiş iyilik uyum indeksi (AGFI), yaklaşık hataların ortalama karekökü (RMSEA), artırılmalı uyum indeksi (IFI) ve karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) değerleri kıstas alınmıştır (Çelik ve Yılmaz, 2013; Kline, 2011).

4.5.2.3. Şiddete Maruz Kalma ve Uygulama Düzeylerini Belirleme Formu

Katılımcıların şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama durumlarının tespiti için algı ölçeğindeki 30 madde, likert ifadeleri uyarlanarak yeniden sorulmuştur. Buna göre şiddete maruz kalma kısmında likert ifadeleri; hiç böyle davranmaz (1), nadiren böyle davranır (2), ara sıra böyle davranır (3), sıklıkla böyle davranır (4) ve her zaman böyle davranır (5) şeklinde puanlanmıştır. Şiddet uygulama kısmında ise likert ifadeleri; hiç böyle davranmam (1), nadiren böyle davranırım (2), ara sıra böyle davranırım (3), sıklıkla böyle davranırım (4) ve her zaman böyle davranırım (5) şeklinde puanlanmıştır.

Tablo 9, Tablo 8 referans alınarak oluşturulmuştur. Aynı şekilde şiddete maruz kalma ve erkeğe şiddet uygulama kısımlarından alınan puanlar arttıkça, şiddete maruz kalma ve erkeğe şiddet uygulama düzeyleri artmaktadır.

Tablo 9: Şiddete Maruz Kalma ve Uygulama Düzeylerinin Puanlama ve Yorumlaması

Şiddete Maruz Kalma	Likert değeri	İfadeler	Puan Aralığı	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi
	1	Hiç böyle davranmaz	1.00-1.80	Çok az düzeyde şiddete maruz kalma
	2	Nadiren böyle davranır	1.81-2.60	Az düzeyde şiddete maruz kalma
	3	Ara sıra böyle davranır	2.61-3.40	Orta düzeyde şiddete maruz kalma
	4	Sıklıkla böyle davranır	3.41-4.20	Yüksek düzeyde şiddete maruz kalma
	5	Her zaman böyle davranır	4.21-5.00	Çok yüksek düzeyde şiddete maruz kalma
Şiddet Uygulama	Likert değeri	İfadeler	Puan Aralığı	Şiddet Uygulama Düzeyi
	1	Hiç böyle davranmam	1.00-1.80	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
	2	Nadiren böyle davranırım	1.81-2.60	Düşük düzeyde şiddet uygulama
	3	Ara sıra böyle davranırım	2.61-3.40	Orta düzeyde şiddet uygulama
	4	Sıklıkla böyle davranırım	3.41-4.20	Yüksek düzeyde şiddet uygulama
	5	Her zaman böyle davranırım	4.21-5.00	Çok yüksek düzeyde şiddet uygulama

4.5.2.4. Yaygınlık Oranının Tespiti

Şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzeylerinden yola çıkılarak, evlilik içerisindeki şiddet türlerinin yaygınlık oranları tespit edilmeye çalışılmıştır. Yaygınlık oranı, bir olayın örneklem kümesindeki görülme sıklığını ifade etmektedir. Yaygınlık oranları tespit edilirken; sorulan sorulara likert değeri “1” olan “hiç böyle davranmaz/hiç böyle davranmam” ifadesini veren katılımcıların frekans ve yüzde değerleri tablodan çıkarılmıştır. Böylelikle şiddete maruz kalan veya şiddeti uygulayan kişilerin sayısına ve genel popülasyon içindeki oranına ulaşılmıştır. Bu oran “evlilik hayatı boyunca gerçekleşen şiddet türünün yaygınlık oranı” olarak nitelendirilmiştir. Burada amaç kişinin evlilik birliği içinde hangi şiddet türüne 1’den fazla karşılaşma durumunu tespit etmektir.

4.5.3. Anketin Uygulanması

Veriler Aralık 2018-Mart 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler çevrimiçi ortamda toplanmıştır. Hedef kitleye ulaşabilmek için kadın sivil toplum örgütleri ve siyasi partilerin kadın kollarının kullandıkları sosyal medya hesaplarından evli ve evlilik tecrübesine sahip kadınlar için araştırmaya davet yazısı gönderilmiştir. Anket formunda katılımcılara gerekli bilgiler verilerek gönüllülük esasına göre formu doldurmaları istenilmiştir. Ankete katılan kadınların verdiği cevaplar yine çevrimiçi olarak Microsoft Excel Çalışma Sayfasına kayıt edilmiştir. Excel’de toplanan veriler analiz edilmek için SPSS programına aktarılmıştır. Hazırlanan yapılandırılmış anket formu dört bölümden oluşmaktadır (Ek 1). İlk bölümde sosyo-demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde kadınların şiddet algılarını tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği” (KŞAÖ) kullanılmıştır. Ayrıca kadınların şiddet algıları bağlamında aynı ölçeğin maddeleri üçüncü bölümde *şiddete maruz kalma* ve dördüncü bölümde *şiddeti erkeklere uygulama* şekline dönüştürülerek uygulanmıştır.

4.5.4. Veri Analiz Yöntemi

Verilerin analizi SPSS 25.0 (Statistical Package for Social Science) istatistik programında yapılmıştır. Normallik analizi sonucu veriler normal dağılıyor ise parametrik testler uygulanır. Verilerin normal dağılmadığı durumlarda ise non-parametrik testlere başvurulur. Verilerin normal dağılmadığı bu çalışmada (Tablo 14), değerlendirilmeler için Kruskal Wallis H ve Mann-Whitney U analizi kullanılmıştır.

Mann-Whitney U testi ise bağımsız değişkenin ikili düzeyde olduğu durumlarda uygulanmaktadır. Öğrenin çalışma durumu değişkeni “çalışmıyor, çalışıyor” şeklinde iki düzeye ayrıldığı için burada Mann-Whitney U testi uygulanır (Kalaycı, 2010: 99).

Kruskal Wallis H testi, bağımsız değişkenin ikiden fazla düzeyde olduğu durumlarda uygulanmaktadır (Kalaycı, 2010: 106). Örneğin yaş değişkeni “16-29, 30-44, 45 ve üstü” olarak üç düzeyde analiz edildiğinden Kruskal Wallis testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın ilgili değişkeninin hangi düzeyinden kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn’s) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis-H analizi sonuçlarının gösterildiği tablolarda, son sütun Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn’s) çoklu karşılaştırma test sonuçlarını göstermektedir. Bu sütunda gösterilen rakamlar (1, 2, 3) demografik değişkenlerdeki grupları göstermektedir. Örneğin, yaş değişkeninde “1” rakamı “20-29 yaş” grubunu, “2” rakamı “30-44 yaş” grubunu, “3” rakamı ise “45 ve üstü yaş” grubunu ifade etmektedir.

4.6. Nitel Araştırma

Veri toplama yolu olarak görüşme tekniği seçilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak, ampirik bulgular elde etmeyi amaçlayan çalışma kapsamında amaçlı örneklem seçimi ile tipik durum örnekleme ile 2019 yılı Mart-Temmuz ayları içerisinde derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

4.6.1. Araştırmanın Örnekleme

Bu çalışmada da katılımcılara iki şekilde ulaşılmıştır. Bunlardan ilki tipik durum örneklemesidir. Tipik durum örnekleme, tipik olan durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanması esasına dayanır. Amaç evrene genelleme yapmak değildir. Tipik durum örnekleme bir konuya ilişkin ortalama durumları ortaya koymak için kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 110). Bu yöntemle ulaşılan kadınlar, şiddet gördüğü için yasal haklarını kullanan ve hâlihazırda misafir evinde kalan kadınlardır. Bu şekilde kurumsal başvuruda bulunup misafir evinde kalan kadınlarla görüşme yapabilmek için Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan izin alınmıştır (Ek 4).

Örneklemin diğer kısmına ise kartopu örneklem tekniğiyle ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme, zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumlara, mevcut katılımcılar üzerinden ulaşmayı sağlayan bir tekniktir. Katılımcılara yarı yapılandırılmış mülakat soruları yöneltilirken, şiddet türü bilgilerine katılımcı söylemleri üzerinden dolaylı olarak ulaşılmıştır. Bu uygulama ile mağdurların ikinci bir travma yaşamamaları amaçlanmıştır. Toplamda 15 kadın ile görüşülmüştür.

4.6.2. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Dünya Sağlık Örgütü'nün geliştirmiş olduğu Etik ve Güvenlik Kuralları esas alınmıştır (WHO, 2001). Şiddet mağduru kadınların araştırmaya katılmaları nedeniyle daha fazla şiddete maruz kalma risklerini ortadan kaldırmak, görüşmecileri riske atmamak amacıyla saha çalışmasında güvenli isim kullanılmıştır. Bu nedenle çevrim içi anket formunda da “Eşler Arası Şiddet İçerikli Davranış Türleri Araştırması” yerine “Eşler Arası Davranış Türleri” ismi yer almıştır.

Hazırlanan yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat formu iki bölümden oluşmaktadır (Ek 3). İlk bölümde sosyo-demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde dört tema (*aileyi tanıma soruları, şiddete tahammül, şiddeti meşrulaştırma/haklılaştırma eğilimi, şiddetle başa çıkma*) ve her bir temanın altında alt sorular bulunmaktadır. Bahse konu temalarda, daha önce tespit edilen şiddet türleri temel alınarak kadınlara sorular yöneltilmiştir. Örneğin, katılımcı cinsel şiddet içerikli bir olay paylaştıysa, katılımcıyla yapılan davranışın tahammül, meşrulaştırma ve başa çıkma durumları ile ilgili bilgi alınmaya çalışılmıştır.

Derinlemesine mülakatta açık uçlu sorular sorulmakta araştırmacı pasif kalmakta ve katılımcının cevapları kaydedilmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 71). Görüşme yönteminde birebir şeklinde gerçekleşen konuşma içerisinde katılımcı sorulan sorulara doğru cevap verme ya da bu sorunun cevabını yanlış vermiş olma telaşı olmaması için soruları yönlendirici olmaktan kaçırılmış bunun yerine sorular yarı yapılandırılarak konu başlığı şeklinde hazırlanmıştır. Araştırmacı elinde önceden hazırladığı görüşme kılavuzu ile mülakatı sürdürmüştür. Görüşme kılavuzu hem zamanın iyi kullanılması hem de sorulacak konuların unutulmaması için faydalıdır (Kümbetoğlu, 2012: 75).

4.6.3. Mülakatın Uygulanması

Araştırmacı mülakatları katılımcının koruma altında olup olmadığına bağlı olarak çeşitli mekanlarda gerçekleştirmiştir. Sığınma başvurusunda bulunup konukevinde kalan kadınlarla Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü binası içerisinde yer alan görüşme odasında görüşülmüştür. Konukevi; çeşitli şiddet türlerine maruz kalan, şiddetten korunması, psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlendirilmesi ve bu dönemde şiddet mağdurlarının varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının da karşılanmak suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri mekândır. Konukevi, sığınma evi, kadın sığınağı, kadın evi, şefkat evi ve benzeri adlarla açılan yatılı

sosyal hizmet kuruluşlarıdır (6284 sayılı Kanun, 2012: madde 3i). Konuk evinden hizmet alan kadınlar ise kaldıkları yere kısaca “kurum” demektirler. Dolayısıyla çalışma boyunca kurum olarak adlandırılan yer konuk evi olarak düşünülmelidir. Görüşülen kişilerin hayati tehlikelerinin de söz konusu olduğu için görüşmeler kurum müdürü ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilmiştir. Konukevinde kalmayan kadınlarla ise kendi uygun gördükleri yerlerde görüşülmüştür.

Şiddet, aile parçalanması, şiddet içerikli olayların paylaşımı gibi durumlarda görüşülen kişiler çok duyarlı ve hassas olmaktadır. Gönüllülük esas alınan bu çalışmada görüşülecek olan kişilerin onamı alınmıştır (Ek 2). Kurumda kalan katılımcıların durumlarının hassas olması nedeniyle ses kaydı alınmaması şartı ile görüşme izni alınabilmiştir (Ek 4). Derinlemesine mülakatın gerçekleştirildiği esnada araştırmacı hızlı not tutmalı, konuşulanları dikkatle dinleyebilmeli ve katılımcının jest ve mimikleri ile ne anlatmak istediğini kavrayabilmek için iyi bir gözlemci olmalıdır. Not tutmak ve aynı zamanda kişiyi takip etmek, anlatılan hikâyenin sık sık kesilmesine de neden olabilmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 102- 103). Bu nedenle, yarı yapılandırılmış görüşme formunun yanısıra “nicel çalışmada kullanılan ölçek” de görüşmeler sırasında araştırmacının not tutmasına yardımcı olması maksadı ile hazır tutulmuştur.

Görüşmeler yalnız bir ortamda yapılmış ve ortalama 2-2.5 saat sürmüştür. Bazı kadınlar ile ikinci görüşme talep edilmiştir. Kümbetoğlu (2012)’na göre, araştırmacı, görüşülen kişinin yanı sıra, onun içinde yer aldığı, grup, sülale, topluluk ilişkilerinin ve ilişkide olduğu diğer bireylerin de zarar görmemeleri için gayret göstermelidir (Kümbetoğlu, 2012: 186). Bu araştırma, dezavantajlı grupta yer alan kadınlar şiddete uğrayarak ikinci kere dezavantajlı olduklarının bilincinde yürütülmüştür.

Mülakatlar sırasında, görüşülecek kişilerin rahatlatılması gerekmektedir. Katılımcıları acele ettirmeyen, sohbeti yönlendiren, sabırlı ve konulardan ufak sapmalara açık esneklikte iyi bir aktif dinleyici olunması gerekmektedir (Baş vd. 2013: 113). Katılımcıların ilgisine göre mülakat şekil almıştır. Her bir katılımcının o anki ilgisine göre temalar üzerinde farklı sıralama izlenerek sohbet edilmiştir. Önemli olan katılımcının özgürce ve uzunca kendi hikâyesini anlatabilmesini sağlamaktır. Görüşmeler olumlu sonlandırılmıştır.

4.6.4. Veri Analiz Yöntemi

Bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve yüklediği anlamları ortaya çıkartmayı amaçlayan fenomenoloji araştırmaları, verilen olgunun altında yatan ortak anlamları keşfetmek için katılımcılar tarafından deneyimlenmiş dünyayı tanımlamaktır. Tutum, inanç, algı ve kanaatlerin ölçülmesi oldukça zordur. Krech ve Crutchfield (1967: 242-244)’a göre bunlarla ilgili ölçümler dolaylı ölçümlerdir. O bilgilerin ortaya çıkması o anki çevresel koşulların etkisi altındadır. Bireyin içerisinde yer aldığı kültürde belli bir davranış doğru olarak nitelendiriliyorsa, birey onaylamasa da o davranışı sergileyebilir. Dolayısı ile araştırmacılar şiddet ile ilgili ölçek geliştirebilir ve bu ölçümler

rakamsal olarak bize bir şeyler verebilir. Ancak kişi gerçek hayatta tutum, inanç, algı ve kanaatlerini dışsallaştırırken/ortaya çıkarırken yani davranışlarına yansıtırken aynı tutumu sergilemeyebilir. Çünkü sahip olduğu bilgi artık toplumsal bilgidir. Dolayısıyla araştırmacının bir muhakeme sürecine girmesi gerekir.

Nitel araştırmalarda kullanılan muhakeme süreci algısal olarak parçaları bir araya getirmek ve bir bütün yaratmayı gerektirmektedir. Veriler belli kodlara göre düzenlenir ve bu kodlar araştırmacının belirleyeceği sayılara denk gelmektedir. Nitel araştırmada elde edilen veri kavram, konu veya temalara karşılık gelmektedir. Dolayısıyla yorumlama da farklı olmaktadır. Nitel analizde ölçüm ve standart hale getirme zordur. Analiz sonucu bazı yeni kavramlar ve kuramlar geliştirilebilir. Verilerin ayıklanması, düzenlenmesi, yorumu döngüsel bir süreçtir. Nitelik analizde anlamlar, algılar, inançlar üzerinde çalışılmaktadır (Kümbetoğlu, 2012: 151). Veri analizinde üç yol önerilmektedir. Birinci yolda toplanan verinin orijinaline sadık kalınarak, gerektiğinde doğrudan alıntılarla veriler okuyucuya sunulur. İkinci yol ise, doğrudan analizlerin yanı sıra “sistemik analiz” ile betimsel bir yaklaşımla bazı temalar ve temalar arası ilişkiler sunulabilir. Üçüncü yol ise, birinci ve ikinci yola ek olarak veri analizine araştırmacı kendi yorumlarını ekleyebilir (Wolcott 1994’ten aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2005: 221-222). Verileri analiz ederken verilerde neler tekrar edilmektedir, hangi davranışlar, hangi tutumlar, hangi kelimeler sıklıkla tekrarlanmaktadır, şaşırtıcı veya rahatsız edici bir durum olup olmadığı, ne tür bilgilerin gözden kaçırıldığı sorularına yanıt aranmıştır. Bu çalışmada nitel verileri analiz ederken betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz, araştırmanın kuramsal çerçevesinin önceden belli olduğu durumlarda benimsenen çözümleme biçimidir. Görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 224). Bu araştırmada analiz için bir çerçeve oluşturulmuş oluşturulan tematik çerçeveye göre veriler işlenmiş, bulgular tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlilik: Nitel geçerlik dış uzman incelemesine dayanmaktadır. Yani geçerliği kontrol etme, nitel veri toplama yoluyla elde edilen bilgilerin doğru olup olmadığını değerlendirme anlamına gelir. Bu değerlendirmeyi yapanlar nitel araştırma hakkında bilgi sahibi olan kişiler (örneğin, lisansüstü öğrenciler veya öğretim üyeleri) olmalıdır. Geçerliği sağlayacak en yaygın veri analiz uygulaması “verilerin üçgenlenmesi”dir (Creswell ve Plano Clark, 2018: 225-226). Bu çalışmada araştırma sorularının hazırlanması, kayda geçirilen verilerin kontrolü ve verilerin tema ve kodlara ayrılması kısmında verilerin üçgenlenmesi yöntemi kullanılmıştır.

4.7. Nicel Araştırma Bulguları

Araştırma bulguları nicel ve nitel bulgular olarak iki kısma ayrılarak sunulmuştur. Nicel bulgular bölümünde ilk olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen KŞAÖ ve alt gruplarının geçerlik ve güvenilirliğine ait bulgular sunulmuştur. Daha sonra nicel çalışmanın katılımcılarını tanıtan demografik bulgular ve sırasıyla şiddet algısı, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama ile ilgili bulgulara paylaşılmıştır. Nitel bulgular bölümünde ilk olarak görüşme yapılan kadınları tanıttıcı demografik bilgiler sunulmuştur. Daha sonra ise tematik çalışma bulgularına yer verilmiştir.

4.7.1. Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği (KŞAÖ)'nin Geçerlik ve Güvenirliğine Ait Bulgular

Geçerlilik, katılımcılardan elde edilen puanların ölçülen yapının anlamlı göstergeleri olduğu anlamına gelmektedir. Nicel araştırmalarda üç geçerlilik ölçütü kullanılmaktadır (Creswell ve Plano Clark, 2018: 224). Bunlardan ilki “kapsam geçerliği”dir. Yani, uzmanların test maddelerini veya soruların olası maddeleri temsil edip etmediğini nasıl değerlendirdiği geçerlik nedenlerindedir. Bu çalışmada gerek madde havuzunun oluşturulması gerekse analizler sonrası hangi maddelerin çıkarılmasının uygun olacağı çeşitli branşlarda uzman olan kişiler tarafından kararlaştırılmıştır. Böylelikle kapsam geçerliği sağlanmış bulunmaktadır. Diğer geçerlik ölçütleri “ölçüt geçerliği” ve “yapı geçerliği”dir. Ölçüt geçerliliği puanların benzer bir araçtan elde edilen puanlar gibi bazı dış standartlarla ilişkili olup olmadığı, yapı geçerliği ise maddelerin ölçülmek istenenleri ölçüp ölçmediğine dair kanıt arar (Creswell ve Plano Clark, 2018: 224).

Araştırmadan elde edilen veri setinin faktör analizi yapmak için uygun olup olmadığını anlamak amacıyla Barlett's testi ve örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını belirtmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi yapılmıştır. KMO değeri 0.50'nin altında ise veri seti faktör analizi yapmak için elverişli değil, 0.50 ise zayıf, 0,60 ise orta, 0,70 ise iyi, 0,80 ise çok iyi ve 0,90 ise mükemmel seviyede faktör analizine uygundur (Kalaycı, 2010: 322; Field, 2009). Bu çalışmada yapılan analiz sonucunda KMO örneklem yeterliği katsayısı (0.972) olarak hesaplanmış ve Barlett Küresellik testi sonucu da anlamlı bulunmuştur ($\chi^2= 22374, 685, df= 435; p<.01$). Dolayısıyla ölçekten elde edilen verinin faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Faktör analizinde düşük varyansa sahip olan değişkenler (örneğin, 0.50'nin altında) analizden çıkarılarak, faktör analizi yeniden yapılabilir. Bu durumda hem KMO hem de açıklanan varyans değeri istatistiği daha yüksek değere ulaşacaktır (Kalaycı, 2010: 321). AFA sonuçlarına göre ilk aşamada 8 ve 12 numaralı maddeler herhangi bir boyutta yer almadıkları için ölçekten çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır.

AFA neticesinde ulaşılan faktörlerin özdeğerleri ve varyansları Tablo 10'te verilmiştir. Faktör sayısını belirlemede değişik yöntemler kullanılmaktadır (Kalaycı, 2010: 321). Bu çalışmada, özdeğer istatistiği (Eigenvalue) 1'den büyük olan faktörler anlamlı olarak belirlenmiştir.

Tablo 10: KŞAÖ'nün Faktör Yapısının Gösterilmesi

Faktör Sırası	Faktörler	Faktör Özdeğeri	Varyans Yüzdeleri (%)	Toplam Varyans Yüzdeleri (%)
1	Fiziksel Şiddet	8.328	29.743	29.743
2	Sözel Şiddet	5.082	18.152	47.894
3	Ekonomik Şiddet	4.493	16.048	63.942
4	Psikolojik Şiddet	3.825	13.662	77.605
5	Cinsel Şiddet	1.768	6.313	83.917

Tablo 10 incelendiğinde 5 boyuttan oluşan KŞAÖ'nün toplam varyansın %83.91 gibi çok yüksek bir oranını açıkladığı görülmektedir. Kline'e (2011) göre birden fazla boyuttan meydana gelen ölçeklerde açıklanan toplam varyansın %41'in üzerinde olması yeterlidir. Toplam açıklanan varyansın %29.74'ünü birinci boyut, %18,15'ini ikinci boyut, %16.04'ünü üçüncü boyut, %13.66'sını dördüncü boyut ve %6.31'ini beşinci boyut meydana getirmektedir. Bu bulgular neticesinde ölçek maddelerinin faktör yükleri ve faktörlere göre dağılımı Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11: Boyutlara Göre Ölçek Maddeleri ve Maddelerin Faktör Yüklerinin Gösterilmesi

Boyut Adı	Madde No.	1. Boyut	2. Boyut	3. Boyut	4. Boyut	5. Boyut
1-Fiziksel Şiddet	29	.816				
	27	.810				
	24	.778				
	26	.774				
	25	.768				
	10	.759				
	9	.757				
	7	.728				
	6	.721				
2-Sözel Şiddet	15	.669				
	18		.722			
	20		.715			
	21		.686			
	22		.677			
	23		.671			
	17		.647			
3-Ekonomik Şiddet	19		.642			
	3			.801		
	2			.727		
	1			.713		
	4			.700		
4-Psikolojik Şiddet	5			.560		
	11				.712	
	14				.707	
	16				.672	
5-Cinsel Şiddet	13				.642	
	28					.868
	30					.532

Tablo 11’de görüleceği üzere fiziksel şiddet boyutunu oluşturan maddelerin faktör yükleri .67 ile .81 arasında değişmektedir. Sözel şiddet boyutunu meydana getiren maddeler .64 ile .72 arasında; ekonomik boyutunu meydana getiren maddeler ise .56 ile .80 arasında değişkenlik göstermektedir. Psikolojik şiddet boyutunu oluşturan maddeler .64 ile .71 arasında ve cinsel şiddet boyutunu meydana getiren maddeler ise .53 ile .86 arasında değişkenlik göstermektedir.

Tablo 12: KŞAÖ’nin Alt Boyutlarının Alfa Güvenilirlik Değerleri

Boyut Adı	Maddeler	Alfa Değeri
Fiziksel Şiddet	6. Tokat atmak 7. Fiziksel acı yaşatma (örneğin; itmek, sıkmak, saçını çekmek) 9. Bir nesneyle vurmak (Örneğin; sopa, taş...) 10. Sokağa atma, evden kovma 15. Eve hapsedmek 24. Şiddet içerikli görüntü izlemeye zorlamak (Örneğin; pornografik görüntü, dayak, işkence görüntüleri izletmek) 25. Cinsel birlikteliğe zorlamak 26. Rahatsız edecek bir ortamda, cinsel ilişkiye zorlamak (Örneğin; misafirlikte, anne evinde, uygunsuz ortamlarda) 27. Rahatsız edecek bir biçimde, pozisyonda cinsel ilişkiye zorlamak 29. Vücuda, cinsel organa zarar verici bir eylemde bulunmak (Örneğin; sigara söndürmek, sıkmak)	.98
Sözel Şiddet	17. Bir davranışa, görünümüne veya bir inanışa zorlamak 18. Alay etme, lakap takma (Örneğin; kilo, boy, vücut biçimi, vücut ölçüleri ile) 19. Aile, akraba ve arkadaşlarla görüşmeyi engellemek 20. Daha önce yaşadığı ilişkilerini anlatıp kıskandırmak 21. Çocukları kullanmak 22. Küfür etmek (Örneğin; kendisine, ailesine, arkadaşlarına) 23. Suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanma (Örneğin; beceriksiz, sen bilmezsin, sen yapamasın, sen anlamazsın demek)	.96
Ekonomik Şiddet	1. Kişiye ait bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığına el koymak 2. Bir işte çalışmaya zorlamak 3. Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak 4. İşte çalışmaya engel olma ya da işten ayrılmaya sebep olmak 5. Evin ihtiyaçlarını karşılamama	.89
Psikolojik Şiddet	11. Yapılan ev işini beğenmeme (Örneğin; yapılan yemeği, yıkanan çamaşırı) 13. Sürekli bir hesap vermeye zorlanmak (nereye gittin, ne yaptın, kimle görüştün) 14. Görmemezlikten gelme, önemsemiyormuş gibi davranmak 16. Takip etme (Örneğin; bir yere giderken, telefondan, bilgisayardan)	.93
Cinsel Şiddet	28. Cinsel ihtiyacının karşılanmaması (Örneğin; arkasını dönüp yatmak, başım ağrıyor, yorgunum gibi bahanelerle cinsel ilişkiden kaçmak) 30. Cinsel anlamda eksik/yetersiz olduğunu hissettirmek/söylemek	.74
Ölçek Geneli	Bütün maddeler	.98

Ölçeğin güvenilirlik hesaplaması sonucu alfa değeri .98 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin oldukça yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir. Alt boyutların güvenilirliklerine ait bulgular Tablo 12’de verilmiştir. Tablo 12’de görüleceği üzere KŞAÖ’ni oluşturan alt boyutlar oldukça yüksek derecede güvenilir düzeyde çıkmıştır. Sadece iki maddeden oluşan cinsel şiddet boyutunun alfa katsayısı orta düzeyde güvenilir çıkmıştır. Madde sayısı on ve altında olan ölçeklerde alfa değerinin .60’ın üzerinde olması güvenilirlik için yeterli bir koşul olarak görülebilir (Field, 2009). Ölçeğin toplam alfa katsayısının .98 olduğu dikkate alındığında oldukça yüksek düzeyde güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

DFA analizlerinde ilgili modele yönelik uyum indeksi değerlerini iyileştirmek için değişkenler arasında kuramsal açıdan desteklenen hata bağlamaları (modifikasyonlar) yapılmıştır. KŞAÖ’ye DFA uygulanarak açılımlayıcı faktör analizi (AFA) ile elde edilen beş boyutlu yapı sınanmıştır. Ulaşılan DFA sonuçları, AFA ile elde edilen sonuçlarla tutarlı sonuçlar vermiş ve uyum indeksleri istenilen düzeylerde çıkmıştır ($\chi^2=1341,565$, $df=323$, $p<0,01$, $\chi^2/df=4,153$, $RMSEA=0,08$, $AGFI=0,85$, $GFI=.85$, $IFI=.95$, $CFI=.95$). DFA analizi ile kuramsal modelin elde edilen veriler doğrultusunda yeterliliğini tespit etmek için başvuru uyum indekslerine ait değerler ve DFA modeline ait uyum değerleri Tablo 13’te verilmiştir.

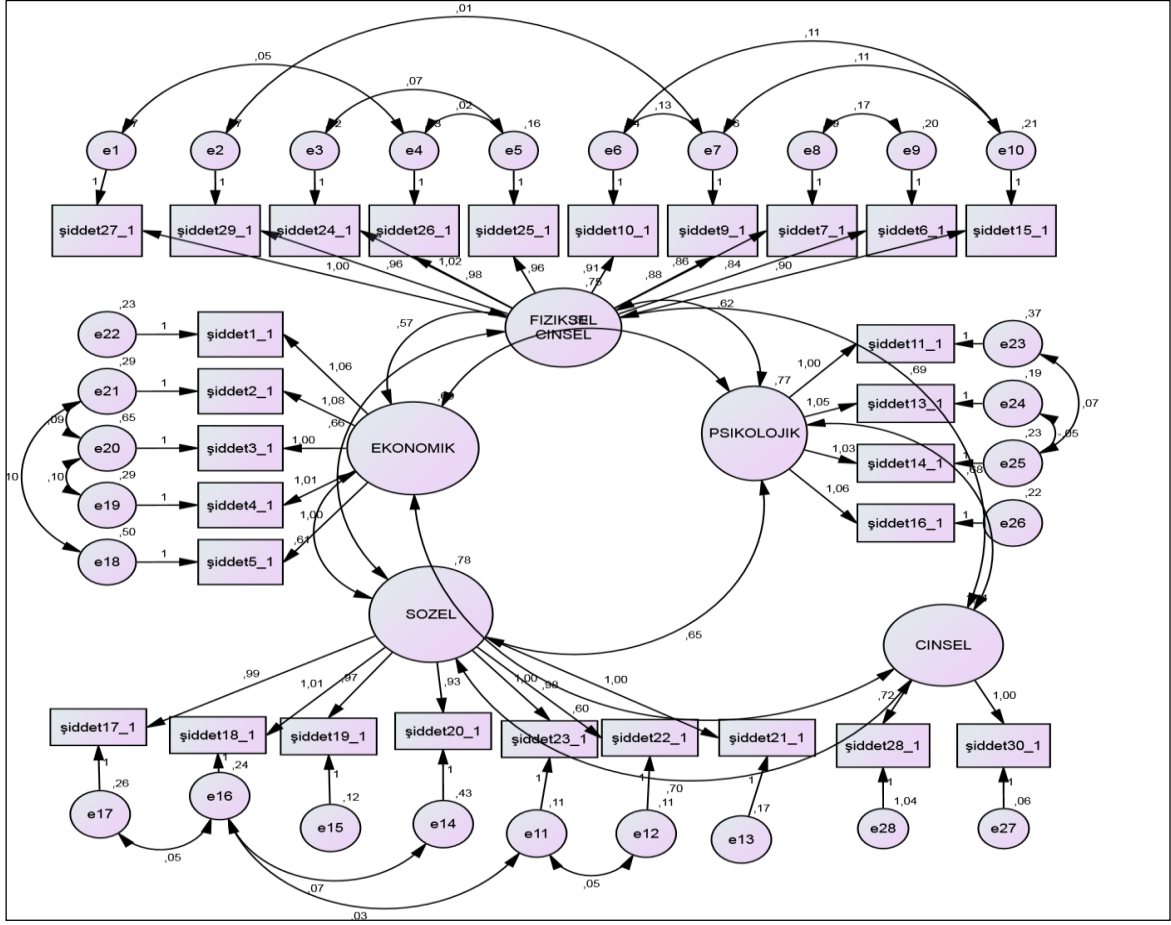
Tablo 13: Başvurulan Uyum İndekslerine Ait Uyum Değerleri* ve Modele Ait Uyum Değerleri

Uyum İndeksleri	Mükemmel Uyum Ölçütleri	Kabul Edilebilir Uyum Ölçütleri	Modelin Uyum İndeksleri	Karar
χ^2/sd	$0 \leq \chi^2/sd \leq 2$	$2 \leq \chi^2/sd \leq 3$	4,153	Kabul Edilebilir Uyum
RMSEA	$.00 \leq RMSEA \leq .05$	$.05 \leq RMSEA \leq .08$.08	Kabul Edilebilir Uyum
CFI	$.95 \leq CFI \leq 1.00$	$.90 \leq CFI \leq .95$.95	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	$.95 \leq GFI \leq 1.00$	$.90 \leq GFI \leq .95$.85	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	$.95 \leq AGFI \leq 1.00$	$.85 \leq AGFI \leq .90$.85	Kabul Edilebilir Uyum
IFI	$.95 \leq IFI \leq 1.00$	$.90 \leq IFI \leq .95$.95	Kabul Edilebilir Uyum

Kaynak: Çokluk vd., 2014

Tablo 13’te görüleceği üzere sınanan kuramsal modelin veri setiyle uyumlu bir yapıda ve model uyum indeksleri kabul edilebilir düzeydedir. χ^2 değerinin 2 ile 3 arasında olması modelin verilerle kabul edilebilir derecede uyumlu olduğunu gösteren ilk parametredir (Kline, 2011). Bir diğer uyum ölçütü olan RMSEA değerinin .08’in altında olması modelin veri setiyle kabul edilebilir düzeyde uyumunu göstermektedir. Diğer uyum ölçütlerinin de kabul edilebilir düzeyde olması genel olarak sınanan modelin verilerle iyi uyum sağladığını göstermiştir. Şekil 3’te ölçeğe uygulanan DFA görselleştirilmiştir.

Şekil 3: Kadınların Şiddet Algısı Ölçeği DFA Sonuçları



4.7.2. Normallik Testi Sonuçları

Son olarak, analizlere geçmeden önce verilerin normal dağılıp dağılmadığı kontrol edilmiştir. Çünkü eğer veriler normal dağılıyorsa parametrik, normal dağılmıyorsa non-parametrik testler uygulanacaktır. KŞAÖ puanlarının normallik varsayımını karşıladığını sınamak için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinden faydalanılmıştır. Verilerin normal dağıldığını varsaymak için çarpıklık ve basıklık değerlerinin, (-1, +1) aralığında olması gerekmektedir (Hair vd., 2013).

Tablo 14: Çarpıklık Basıklık Tablosu

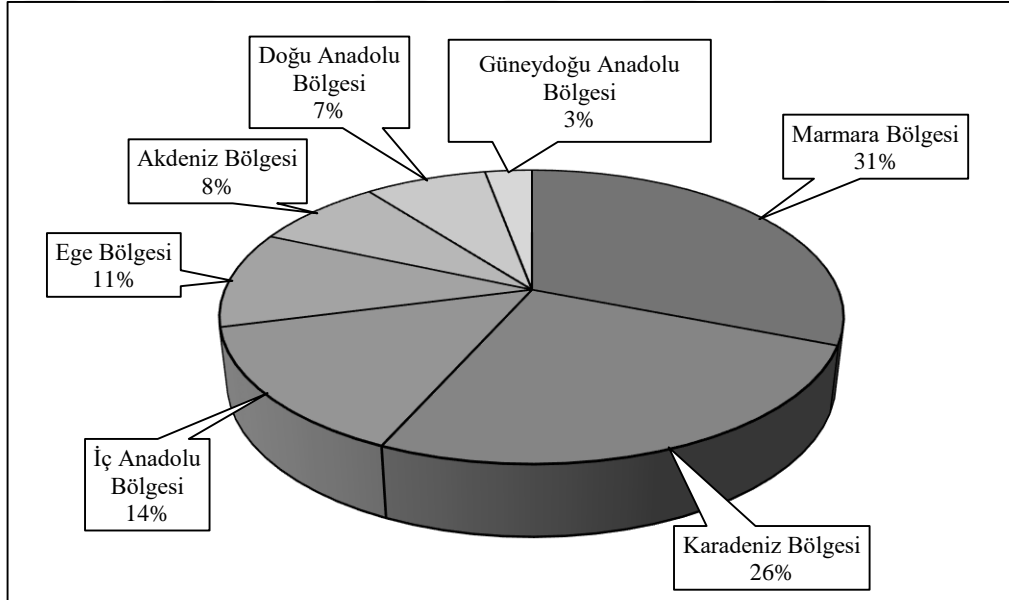
	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Fiziksel Şiddet	-4.067	16.984
Sözel Şiddet	-2.772	8.50
Ekonomik Şiddet	-1.854	4.100
Psikolojik Şiddet	-2.256	5.281
Cinsel Şiddet	-1.318	1.220
Ölçek Toplamı	-3.331	12.613

Tablo 14, şiddet boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerlerini göstermektedir. Çarpıklık basıklık değerlerine göre verilerin normal dağılmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenden dolayı analizlerde non-parametrik testler kullanılacaktır.

4.7.3. Demografik Bulgular

Çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiş olan Eşler Arası Davranış Türleri Anketine, Türkiye geneli katılım olduğu gözlemlenmiştir. Coğrafi bölgesi tespit edilebilen katılımcıların bölgesel dağılım grafiği Şekil 8’de gösterilmektedir. Şekil 8’e göre en yüksek katılım %31 ile Marmara Bölgesinden gerçekleşmiştir. Bunu sırasıyla Karadeniz (%26), İç Anadolu (%14), Ege (%11), Akdeniz (%8), Doğu Anadolu (%7) ve Güneydoğu Anadolu (%3) bölgeleri takip etmektedir.

Grafik 4: Coğrafi Bölgelere Göre Ankete Katılım (N:413)



Katılımcılara ait ayrıntılı sosyo-demografik verilere Tablo 15’te yer verilmiştir. Tablo 15’e göre araştırmaya katılanların %26.1’i 20-29 yaş grubunda, %57.3’ü 30-44 yaş grubunda ve %16.6’sı 45 ve üstü yaş grubunda yer almaktadır. Buna göre araştırmaya katılanların önemli bir oranının genç ve orta yaş kadınlardan olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılanların %5.9’u ilkokul/ortaokul mezunları, %25.7’si lise ve dengi okul mezunu, %68.4’ü üniversite ve üstü mezunların oluşturduğu görülmektedir. Buna göre çalışmaya katılanların %68.4’ünü oluşturan grup üniversite ve üstü eğitim alan kişilerden oluşması dikkat çekmektedir. Eğitim düzeyindeki bu yükseklik anketimizin ulaştığı kadın sivil toplum örgütlerinin üye profilinden kaynaklandığı söylenebilir. Aynı şekilde çevrimiçi bir ankete yanıt verebilmek için

de belli bir eğitim düzeyinde olmak gereklidir. Bu nedenle çalışmamızda okuma yazmayı bilmeyen ve ilkokulu bitirememiş kesim bulunmamaktadır.

Tablo 15: Araştırmaya Katılanların Sosyo-Demografik Bulguları

Yaş	N	%	Evlilik Yaş Aralığı	N	%
16-19	0	---	18 yaş altı evlilik	36	7.6
20-29	124	26.1	19-24 yaş evlilik	141	29.7
30-44	272	57.3	25 ve üzeri yaş evlilik	298	62.7
45 ve üstü	79	16.6	Toplam	475	100.0
Toplam	475	100.0			
Eğitim Durumu	N	%	Evlilik Türü	N	%
İlkokul/Ortaokul	28	5.9	Rıza alınarak	432	90.9
Lise ve dengi	122	25.7	Rıza alınmadan	43	9.1
Yükseköğrenim	325	68.4	Toplam	475	100.0
Toplam	475	100.0			
Çalışma Durumu	N	%	Yerleşim Birimi	N	%
Çalışmıyor	147	30.9	Kır	97	20.4
Çalışıyor	328	69.1	Kent	378	79.6
Toplam	475	100.0	Toplam	475	100.0
Gelir Durumu	N	%	Çocukluğunun Geçtiği Yer	N	%
Dar gelir ve orta gelirli	323	68.0	Kır	184	38.7
Ortanın üstü ve üst gelirli	152	32.0	Kent	291	61.3
Toplam	475	100.0	Toplam	475	100.0
Mevcut Medeni Durum	N	%			
Evli	439	92.4			
Boşanmış	36	7.6			
Toplam	475	100.0			

Elde edilen bulgulara göre kadınların %30.9'u çalışmamakta, geri kalan %69.1 ise çalışmaktadır. Diğer taraftan, katılımcıların %68'i kendisini dar ve/veya orta gelirli, %32'si ortanın üstü ve/veya üst gelire sahip olarak tanımlamışlardır. Burada katılımcıların gelir durumu haneye giren toplam para miktarı olarak düşünülmüştür. Bu durumda kişi bu soruya cevap verirken çalışıyorsa, kendi gelirini de düşünerek cevap vermesi beklenmiştir. Aile geliri ve kişinin kendi geliri ayırımına gidilmemiştir.

Kadınların mevcut medeni durumları incelendiğinde %92.4'ünün evli ve %7.4'ünün ise boşanmış olduğu görülmüştür. Boşanmış kişiler hâlihazırda evli olan kadınlardan farklı olarak, evlilik öncesi, evlilik birliği ve evlilik sonrası olmak üzere üç aşamadan geçmiş bireylerdir. Bu

nedenle boşanmış kişilerin tespit edilmesi algı değerlendirmeleri açısından önemlidir. Boşanma aşamasında olan fakat hâlihazırda evliliği süren kadınlar, evli kadınlar grubuna dâhil edilmiştir.

Kadınların evlilik yaş aralığına bakıldığında, %7.6'sının 18 yaş altında, %29.7'sinin 19-24 yaş, %62.7'sinin 25 ve üzeri yaşlarda evlilik yaptığı görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılanların önemli bir oranının 25 ve üzeri yaş evlilik yaptığı söylenebilir. Katılımcıların %79'u kentte, %20.4'ü kırdaki yaşamaktadır. Çocukluğunu kentte geçirenlerin oranı %61.3, kırdaki geçirenlerin oranı ise %38'dir.

Son olarak, Tablo 15'te evlilik türüne göre katılımcıların profili hakkında bilgi bulunmaktadır. Anket kâğıdında kadınların evlilik türü; 1- kendi seçimi, âlemin rızasıyla, 2- kendi kararıyla, âlemin rızası dışında, 3- görücü usulüyle, benim kararıyla, 4- kaçma, kaçırılma olarak daha detaylı sorulmuştur. SPSS veri analizi öncesinde bu dört grup iki gruba ayrılması uygun görülmüştür. Son durumda gruplandırma, ailenin ve kadının rızası ile yapılan evlilikler (1 ve 3) rıza alınarak; aile rızası ve/veya kadının rızası alınmadan yapılan evlilikler (2 ve 4) ise rıza alınmadan yapılan evlilik olarak isimlendirilmiştir. Buna göre, kadınların %90.9'u rızaya dayalı evlilik yapmış, %9.1'i ise rızaya dayanmayan evlilik gerçekleştirmişlerdir.

4.7.4. Şiddet Algısı ile İlgili Bulgular

“Eşler Arası Davranış Türleri” adı altında çevrimiçi olarak uygulanan anketten elde edilen şiddet algısı bulguları Tablo 16'daki gibidir. Tablo 16'da aritmetik ortalama değeri (\bar{X}) 5'li likert üzerinden verilmiştir. Metin içerisinde değerlendirme yapılırken söylem kolaylığından dolayı şiddet düzeyleri yüzde (%) olarak ifade edilecektir.

Tablo 16: Çalışma Grubunun Şiddet Algı Düzeyi

Boyutlar	N	\bar{X}	S	Şiddet Algısı Düzeyi
Fiziksel Şiddet	475	4.7257 (%95)	.74160	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı
Sözel Şiddet	475	4.5314 (%91)	.83164	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı
Ekonomik Şiddet	475	4.2745 (%86)	.85176	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı
Psikolojik Şiddet	475	4.4153 (%88)	.89525	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı
Cinsel Şiddet	475	4.1811 (%84)	1.01198	Yüksek düzeyde şiddet algısı
Genel Şiddet Algısı	475	4.5217 (%90)	.73179	Çok yüksek düzeyde şiddet algısı

Tablo 16'da görüldüğü üzere çalışma grubunun şiddet algı düzeylerinin ortalaması fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik şiddet türlerinde “çok yüksek düzeyde şiddet algısı” seviyesindedir. Cinsel şiddet algısı ise diğerlerinden farklı olarak “yüksek düzeyde şiddet algısı” seviyesindedir. Kadınların en fazla algıladıkları şiddet türü fiziksel şiddettir (%94.5). Bunu sırasıyla sözel (%90.6),

psikolojik (%88.3), ekonomik (%85.5) ve cinsel (%83.6) şiddet algıları takip etmektedir. Katılımcıların ölçeğin tamamından aldıkları puana göre şiddet algı düzeyleri %90.4'tür.

Tablo 17, algı düzeylerinin sayısal dağılımını göstermektedir. Katılımcıların %4.4'ünün (n=21) genel şiddet algı düzeyinin çok az-orta aralığında, %95.6'sının (n=454) yüksek-çok yüksek aralığında olduğu görülmüştür. Benzeri şekilde fiziksel şiddet algı düzeyi çok az-orta aralığında olanlar %3.8 (n=18), yüksek-çok yüksek aralığında olanlar %96.2'lik (n=457) bir kesimdir. Sözel şiddet algı düzeyi çok az-orta aralığında olanlar %6.9 (n=33), yüksek-çok yüksek aralığında olanlar %93.1'lik (n=442) kesimdir. Ekonomik şiddet algı düzeyi çok az-orta aralığında olanlar %13.1 (n=62), yüksek-çok yüksek aralığında olanlar %86.9'luk (n=413) kesimdir. Psikolojik şiddet algı düzeyi çok az-orta aralığında olanlar %9.7 (n=46), yüksek-çok yüksek aralığında olanlar %90.3'lük (n=429) kesimdir. Cinsel şiddet algı düzeyi çok az-orta aralığında olanlar %17.3 (n=82), yüksek-çok yüksek aralığında olanlar %82.7'lik (n=393) kesimdir.

Tablo 17: Anket Katılımcılarının Algı Düzeylerine Göre Sayısal Dağılımı

Boyutlar	Kişi sayısı ve yüzde	Şiddet Algı Düzeyleri				
		Çok Az	Az	Orta	Yüksek	Çok Yüksek
Fiziksel Şiddet	n	15	2	1	29	428
	%	3.2	0.4	0.2	6.1	90.1
Sözel Şiddet	n	16	6	11	60	382
	%	3.4	1.3	2.3	12.6	80.4
Ekonomik Şiddet	n	17	7	38	140	273
	%	3.6	1.5	8.0	29.5	57.5
Psikolojik Şiddet	n	19	7	20	76	353
	%	4.0	1.5	4.2	16.0	74.3
Cinsel Şiddet	n	19	25	38	128	265
	%	4.0	5.3	8.0	26.9	55.8
Genel Şiddet	n	14	2	5	67	387
	%	2.9	0.4	1.1	14.1	81.5

Çalışmanın bu kısmında *fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel* olmak üzere 5 boyutta toplanan şiddet algı düzeyleri ile 9 sosyo-demografik değişken (*yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durum, evlilik yaş aralığı, yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer, evlilik türü*) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kurulan hipotezler ve elde edilen bulgulara ait tablolar aşağıda yer almaktadır.

H₀₁ : Kadınların şiddet algıları yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 18: Şiddet Türleri Algısı ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Algısı	1. 20-29	124	232.76	2	2.324	.313	Anlamsız
	2. 30-44	272	235.15				
	3. 45 ve üstü	79	256.04				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Algısı	1. 20-29	124	225.30	2	2.858	.240	Anlamsız
	2. 30-44	272	238.36				
	3. 45 ve üstü	79	256.69				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Algısı	1. 20-29	124	214.48	2	8.436	.015	1-3
	2. 30-44	272	239.26				
	3. 45 ve üstü	79	270.58				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Algısı	1. 20-29	124	218.70	2	4.581	.101	Anlamsız
	2. 30-44	272	241.39				
	3. 45 ve üstü	79	256.63				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Algısı	1. 20-29	124	240.74	2	2.553	.279	Anlamsız
	2. 30-44	272	231.14				
	3. 45 ve üstü	79	257.31				
	Toplam	475					
Genel Şiddet Algısı	1. 20-29	124	220.02	2	7.728	.021	1-3
	2. 30-44	272	235.72				
	3. 45 ve üstü	79	274.06				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi

Kadınların şiddet algısının yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, yaş değişkeninin ekonomik şiddet türünü algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi yaş aralığından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bonferroni testi sonucuna göre, 20-29 yaş aralığındaki kadınların ekonomik şiddet algısının, 45 yaş ve üzerinelere kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3). Fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise sıra ortalamaları ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, yaş değişkeninin genel şiddeti algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, 20-29 yaş aralığındaki kadınların genel şiddet algısının, 45 yaş ve üzerinelere kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3).

H_{b1} : Kadınların şiddet algıları eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 19: Şiddet Türleri Algısı ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	223.21	2	31.764	.000	2-3
	2. Lise ve dengi	122	188.78				
	3. Yükseköğrenim	325	257.75				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	186.84	2	21.037	.000	1-3 2-3
	2. Lise ve dengi	122	200.89				
	3. Yükseköğrenim	325	256.34				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	181.71	2	20.018	.000	1-3 2-3
	2. Lise ve dengi	122	201.52				
	3. Yükseköğrenim	325	256.54				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	217.13	2	23.750	.000	2-3
	2. Lise ve dengi	122	191.43				
	3. Yükseköğrenim	325	257.28				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	239.18	2	8.195	.017	2-3
	2. Lise ve dengi	122	209.19				
	3. Yükseköğrenim	325	248.71				
	Toplam	475					
Genel Şiddet Algısı	1. İlkokul/Ortaokul	28	196.07	2	24.875	.000	2-3
	2. Lise ve dengi	122	191.07				
	3. Yükseköğrenim	325	259.23				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi

Kadınların şiddet algısının eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 19'da verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, eğitim değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi yaş aralığından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Bonferroni testi sonucuna göre, lise ve dengi eğitim grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet algısının, yükseköğrenim eğitimine sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 2-3). Buna ek olarak, ilkokul/ortaokul eğitim seviyesindeki kadınların sözel ve ekonomik şiddet algılarının, yükseköğrenim eğitimine sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3).

Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, eğitim düzeyi değişkeninin genel şiddeti algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, lise ve dengi eğitim grubundaki kadınların genel şiddet algısının, yükseköğrenim eğitimine sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 2-3).

H_{c1} : Kadınların şiddet algıları mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 20: Şiddet Türleri Algısı ile Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	227.67	33467.50	22589.500	.194
	Çalışıyor	328	242.63	79582.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	230.31	33855.50	22977.500	.385
	Çalışıyor	328	241.45	79194.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	226.98	33366.50	22488.500	.232
	Çalışıyor	328	242.94	79683.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	219.34	32243.00	21365.000	.035
	Çalışıyor	328	246.36	80807.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	238.97	35128.50	23965.500	.913
	Çalışıyor	328	237.57	77921.50		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Çalışmıyor	147	227.41	33429.50	22551.500	.258
	Çalışıyor	328	242.75	79620.50		
	Toplam	475				

Kadınların şiddet algısının çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 20'de verilmiştir. Şiddet türleri ve genel şiddet algı düzeyinde inceleme yapıldığında, çalışma durumu değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

H₀₁ : Kadınların şiddet algıları gelir düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 21: Şiddet Türleri Algısı ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	229.80	74225.00	21899.000	.025
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	255.43	38825.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	229.85	74242.50	21916.500	.045
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	255.31	38807.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	226.14	73044.00	20718.000	.005
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	263.20	40006.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	234.12	75620.00	23294.000	.340
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	246.25	37430.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	235.24	75983.00	23657.000	.500
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	243.86	37067.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Dar gelir ve orta gelirli	323	229.13	74010.00	21684.000	.039
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	256.84	39040.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddet algısının gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, gelir durumu değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, dar gelir ve orta gelir grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik şiddet algısının, ortanın üstü ve üst gelir grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise sıra ortalamaları ile gelir durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, gelir durumu değişkeninin genel şiddeti algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, dar gelir ve orta gelir grubundaki kadınların genel şiddet algısının, ortanın üstü ve üst gelir grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

H_{e1} : Kadınların şiddet algıları mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 22: Şiddet Türleri Algısı ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Evli	439	235.42	103347.50	6767.500	.090
	Boşanmış	36	269.51	9702.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Evli	439	235.20	103254.50	6674.500	.099
	Boşanmış	36	272.10	9795.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Evli	439	235.69	103466.50	6886.500	.191
	Boşanmış	36	266.21	9583.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Evli	439	236.30	103737.50	7157.500	.319
	Boşanmış	36	258.68	9312.50		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Evli	439	236.34	103752.00	7172.000	.330
	Boşanmış	36	258.28	9298.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Evli	439	234.89	103118.00	6538.000	.083
	Boşanmış	36	275.89	9932.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddet algısının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir. Şiddet türleri genel şiddet algı düzeyinde inceleme yapıldığında, çalışma durumu değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

H_{f1} : Kadınların şiddet algıları evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 23: Şiddet Türleri Algısı ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	215.50	2	10.756	.005	2-3
	2. 19-24 yaş evlilik	141	215.28				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	251.47				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	174.19	2	15.568	.000	1-3 2-3
	2. 19-24 yaş evlilik	141	221.20				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	253.66				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	181.51	2	21.090	.000	1-3 2-3
	2. 19-24 yaş evlilik	141	207.40				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	259.30				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	187.13	2	10.606	.005	1-3
	2. 19-24 yaş evlilik	141	222.95				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	251.27				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	212.69	2	4.360	.113	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	224.75				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	247.33				
	Toplam	475					
Genel Şiddet Algısı	1. 18 yaş altı evlilik	36	183.42	2	15.385	.000	1-3 2-3
	2. 19-24 yaş evlilik	141	213.77				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	256.06				
	Toplam	475					

Kadınların şiddet algısının evlilik yaş aralığı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 23'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, evlilik yaş aralığı değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi yaş aralığından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Bonferroni testi sonucuna göre, 18 yaş altı evlilik yapan kadınların sözel, ekonomik, psikolojik şiddet algısının, 25 yaş ve üzeri evlilik yapan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3). Buna ek olarak, 19-24 yaş arası evlilik yapan kadınların fiziksel, sözel, ekonomik şiddet algılarının, 25 yaş ve üzeri evlilik yapan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 2-3). Son olarak, cinsel şiddet algısı ile evlilik yaş aralığı değişkeni

arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, evlilik yaşı değişkeninin genel şiddeti algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p<.05$). Buna göre, 18 yaş altı ve 19-24 yaş arası kadınların genel şiddet algısının, 25 yaş ve üzeri kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3, 2-3).

H_{g1}: Kadınların şiddet algıları yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 24: Şiddet Türleri Algısı ile Yerleşim Birimi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yerleşim Birimi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Kır	97	227.88	22104.00	17351.000	.336
	Kent	378	240.60	90946.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Kır	97	234.02	22700.00	17947.000	.734
	Kent	378	239.02	90350.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Kır	97	220.21	21360.00	16607.000	.144
	Kent	378	242.57	91690.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Kır	97	213.63	20722.00	15969.000	.038
	Kent	378	244.25	92328.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Kır	97	240.82	23359.50	18059.500	.811
	Kent	378	237.28	89690.50		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Kır	97	222.84	21615.00	16862.000	.220
	Kent	378	241.89	91435.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddet algısının yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, yerleşim birimi değişkeninin psikolojik şiddet türünü algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Buna göre, kırdaki yaşayan kadınların psikolojik şiddet algısının, kentte yaşayan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Fiziksel, sözel, ekonomik ve cinsel şiddet türleri için ise sıra ortalamaları ile yerleşim birimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, yerleşim birimi değişkeni ile genel şiddeti algılamada arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p>.05$).

H₀₁: Kadınların şiddet algıları çocukluğun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 25: Şiddet Türleri Algısı ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Çocukluğun geçtiği yer	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Kır	184	227.58	41874.00	24854.000	.120
	Kent	291	244.59	71176.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Kır	184	222.05	40857.00	23837.000	.032
	Kent	291	248.09	72193.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Kır	184	223.94	41204.50	24184.500	.070
	Kent	291	246.89	71845.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Kır	184	226.88	41745.00	24725.000	.136
	Kent	291	245.03	71305.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Kır	184	232.18	42722.00	25702.000	.438
	Kent	291	241.68	70328.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Kır	184	223.49	41122.50	24102.500	.066
	Kent	291	247.17	71927.50		
	Toplam	475				

Kadınların şiddet algısının çocukluğun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, çocukluğun geçtiği yer değişkeni ile sözel şiddet türünü algılamada arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Buna göre, çocukluğu kırdan geçen kadınların sözel şiddet algısının, çocukluğu kentte geçen kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise sıra ortalamaları ile yerleşim birimi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, çocukluğun geçtiği yer değişkeni ile genel şiddeti algılamada arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

H_{11} : Kadınların şiddet algıları evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 26: Şiddet Türleri Algısı ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Türü*	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	241.61	104374.50	7729.500	.032
	Rıza alınmadan	43	201.76	8675.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	242.53	104774.50	7329.500	.015
	Rıza alınmadan	43	192.45	8275.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	241.99	104538.50	7565.500	.041
	Rıza alınmadan	43	197.94	8511.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	240.87	104056.00	8048.000	.125
	Rıza alınmadan	43	209.16	8994.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	237.65	102665.00	9137.000	.853
	Rıza alınmadan	43	241.51	10385.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddet Algısı	Rıza alınarak	432	242.94	104951.50	7152.500	.012
	Rıza alınmadan	43	188.34	8098.50		
	Toplam	475				

* Burada "evlilikte rıza almak", hem kadının hem de ailesini evlilik için onay verdiği anlamına gelmektedir.

Kadınların şiddet algısının evlilik türü değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmış olduğunu ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 26'da verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, evlilik türü değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik şiddet türlerini algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Buna göre, rıza alınmadan yapılan evlilik grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik şiddet algısının, rıza alınarak yapılan evlilik grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise sıra ortalamaları ile evlilik türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet algısı açısından bakıldığında ise, evlilik türü değişkeninin genel şiddeti algılamada istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, rıza alınmadan yapılan evlilik grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik şiddet algısının, rıza alınarak yapılan evlilik grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

4.7.5. Şiddete Maruz Kalma İle İlgili Bulgular

“Eşler Arası Davranış Türleri” adı altında çevrimiçi olarak uygulanan anketten elde edilen şiddete maruz kalma düzeyleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 27: Kadınların Şiddete Maruz Kalma Düzeyleri

Boyutlar	N	\bar{X}	S	Şiddete Maruz Kalma Düzeyi
Fiziksel Şiddet	475	1.1985 (%24)	.50510	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma
Sözel Şiddet	475	1.4544 (%29)	.76099	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma
Ekonomik Şiddet	475	1.3920 (%28)	.70155	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma
Psikolojik Şiddet	475	1.5611 (%31)	.82674	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma
Cinsel Şiddet	475	1.4042 (%27)	.79076	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma
Ölçek Geneli	475	1.3673 (%27)	.60102	Çok düşük düzeyde şiddete maruz kalma

Tablo 27, anket katılımcılarının şiddete maruz kalma düzeylerinin tüm boyutlarda “çok düşük düzeyde” olduğunu göstermektedir. Kadınların en fazla maruz kaldığı şiddet türü %31.2’lik maruz kalma düzeyi ile psikolojik şiddettir. Bunu sırasıyla sözel (%29.1), ekonomik (%27.8), cinsel (%27.3) ve fiziksel (%24.0) şiddet izlemektedir. Ölçeğin geneline göre şiddete maruz kalma düzeyi %27.3’tür.

Tablo 28: Kadına Yönelik Şiddet Davranışları Yaygınlık Oranı (N:475)

Boyutlar	Evlilik Boyu	
	Kişi Sayısı (n)	Ölçek Yüzdesi (%)
Fiziksel Şiddet	168	35.4
Sözel Şiddet	253	53.3
Ekonomik Şiddet	236	49.7
Psikolojik Şiddet	266	56.0
Cinsel Şiddet	158	33.3
Ölçek Geneli	352	74.1

Tablo 28’de evlilik hayatı boyunca en az bir kez herhangi bir şiddet içerikli davranışa maruz kalan kişilerin ve şiddet içerikli davranışın yaygınlık oranı verilmiştir. Anket katılımcılarının %74’ünün şiddet mağduru oldukları görülmektedir. En yaygın şiddet türü %56’lık maruz kalma oranı ile psikolojik şiddettir. Bunu sırasıyla sözel (%53.3), ekonomik (%49.7), fiziksel (%35.4) ve cinsel (%33.3) şiddet davranışları izlemektedir. Kadınların en fazla maruz kaldığı şiddet içerikli on davranış ise Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29: Evli Kadınlarının En Fazla Maruz Kaldığı Şiddet İçerikli On Davranış

Davranış Türleri	N	%
11. Yapılan ev işini beğenmeme (Örneğin; yapılan yemeği, yıkanan çamaşırı)	189	39.8
14. Görmemezlikten gelme, önemseymiş gibi davranmak	181	38.1
3. Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak	170	35.8
23. Suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanma (Örneğin; beceriksiz, sen bilmezsin, sen yapamazsın)	167	35.2
13. Sürekli bir hesap vermeye zorlanmak (nereye gittin, ne yaptın, kiminle görüştün)	152	32.0
18. Alay etme, lakap takma (Örneğin; kilo, boy, vücut biçimi, vücut ölçüleri ile)	147	30.9
8. Sağlık problemlerini umursamama, tedavi ettirmeme	139	29.3
22. Küfür etmek (Örneğin; kendisine, ailesine, arkadaşlarına)	125	26.3
28. Cinsel ihtiyacının karşılanmaması (Örneğin; arkasını dönüp yatmak, başım ağrıyor gibi bahanelerle)	117	24.6
17. Bir davranışa, görünümüne veya bir inanişeye zorlamak	110	23.2

Çalışmanın bu kısmında *fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel* olmak üzere 5 boyutta toplanan şiddete maruz kalma düzeyleri ile 9 sosyo-demografik değişken (*yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durum, evlilik yaş aralığı, yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer, evlilik türü*) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kurulan hipotezler ve elde edilen bulgulara ait tablolar aşağıda yer almaktadır.

H₀₂: Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 30: Şiddete Maruz Kalma ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	1. 20-29	124	229.48	2	2.679	.262	Anlamsız
	2. 30-44	272	236.50				
	3. 45 ve üstü	79	256.54				
	Toplam	475					
Sözel Şiddete Maruz Kalma	1. 20-29	124	225.73	2	9.746	.008	1-3 2-3
	2. 30-44	272	231.61				
	3. 45 ve üstü	79	279.27				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	1. 20-29	124	226.21	2	3.856	.145	Anlamsız
	2. 30-44	272	236.44				
	3. 45 ve üstü	79	261.87				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	1. 20-29	124	222.71	2	5.148	.076	Anlamsız
	2. 30-44	272	237.03				
	3. 45 ve üstü	79	265.32				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	1. 20-29	124	219.67	2	4.605	.100	Anlamsız
	2. 30-44	272	242.59				
	3. 45 ve üstü	79	250.95				
	Toplam	475					
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	1. 20-29	124	221.82	2	7.923	.019	1-3
	2. 30-44	272	234.51				
	3. 45 ve üstü	79	275.42				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 30'da verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, yaş değişkeninin sözel şiddete maruz kalma düzeyi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi yaş aralığından kaynaklandığını tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bonferroni testi sonucuna göre, 20-29 ve 30- 34 yaş aralığında olan kadınların sözel şiddete maruz kalma düzeyinin, 45 ve üstü yaş grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3, 2-3). Fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel maruz kalma düzeyi ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, yaş değişkeninin genel şiddete maruz kalma düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, 20-29 yaş aralığındaki kadınların genel şiddete maruz kalma düzeylerinin, 45 ve üstü kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 1-3).

H_{b2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 31: Şiddete Maruz Kalma ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	1. İlkokul/Ortaokul	28	278.41	2	7.455	.024	Anlamsız**
	2. Lise ve dengi	122	253.37				
	3. Yükseköğrenim	325	228.75				
	Toplam	475					
Sözel Şiddete Maruz Kalma	1. İlkokul/Ortaokul	28	269.54	2	13.086	.001	3-2
	2. Lise ve dengi	122	269.77				
	3. Yükseköğrenim	325	223.36				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	1. İlkokul/Ortaokul	28	282.73	2	14.933	.001	3-2
	2. Lise ve dengi	122	268.33				
	3. Yükseköğrenim	325	222.76				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	1. İlkokul/Ortaokul	28	277.89	2	6.906	.032	Anlamsız**
	2. Lise ve dengi	122	256.07				
	3. Yükseköğrenim	325	227.78				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	1. İlkokul/Ortaokul	28	238.96	2	1.486		Anlamsız
	2. Lise ve dengi	122	248.73				
	3. Yükseköğrenim	325	233.89				
	Toplam	475					
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	1. İlkokul/Ortaokul	28	274.98	2	12.021	.002	3-2
	2. Lise ve dengi	122	268.57				
	3. Yükseköğrenim	325	223.34				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi
** Sıra ortalaması anlamlı ($p < .05$) olmakla beraber farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi sonrası sıra ortalaması anlamsız ($p > .05$) olarak çıkmıştır. Bu nedenle bu boyutlarda anlamlı bir fark olduğu söylenemez.

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 31’de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, eğitim durumu değişkeninin, sözel ve ekonomik şiddet türlerine maruz kalma düzeyi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi eğitim düzeyleri arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn’s) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır. Bonferroni testi sonucuna göre, yükseköğrenim düzeyinde eğitime sahip kadınların sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma düzeyinin, lise ve dengi eğitime sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc.3-2). Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyi ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, yaş değişkeninin genel şiddete maruz kalma düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre yükseköğrenim düzeyinde eğitime sahip kadınların genel şiddete maruz kalma düzeylerinin, lise ve dengi eğitime sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 3-2).

H_{e2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 32: Şiddete Maruz Kalma ile Mevcut Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Çalışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Çalışmıyor	147	250.26	36787.50	22306.500	.127
	Çalışıyor	328	232.51	76262.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Çalışmıyor	147	243.81	35839.50	23254.500	.514
	Çalışıyor	328	235.40	77210.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Çalışmıyor	147	253.02	37194.00	21900.000	.086
	Çalışıyor	328	231.27	75856.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Çalışmıyor	147	249.33	36651.00	22443.000	.207
	Çalışıyor	328	232.92	76399.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Çalışmıyor	147	249.89	35290.50	22360.000	.792
	Çalışıyor	328	232.67	77759.50		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Çalışmıyor	147	249.89	36734.00	22360.000	.202
	Çalışıyor	328	232.67	76316.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin, çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 32’de verilmiştir. Şiddet türleri ve genel şiddete maruz kalma düzeyinde inceleme yapıldığında, çalışma durumu değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet türlerine maruz kalma durumu üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür ($p>.05$).

H_{d2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 33: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Dar gelir ve orta gelirli	323	251.97	81387.00	20035.000	.000
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	208.31	31663.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Dar gelir ve orta gelirli	323	250.41	80881.00	20541.000	.002
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	211.64	32169.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Dar gelir ve orta gelirli	323	248.92	80402.50	21019.500	.007
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	214.79	32647.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Dar gelir ve orta gelirli	323	253.79	81973.50	19448.500	.000
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	204.45	31076.50		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Dar gelir ve orta gelirli	323	254.17	79762.50	21659.500	.013
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	203.63	33287.50		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Dar gelir ve orta gelirli	323	254.17	82098.50	19323.500	.000
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	203.63	30951.50		
	Toplam	475				

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 33’te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, gelir durumu değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine maruz kalmada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$).

Buna göre, ortanın üstü ve üst gelir grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyinin, dar gelir ve orta gelir kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, gelir durumu değişkeni ile genel şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu

görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, ortanın üstü ve üst gelir grubundaki kadınların genel şiddete maruz kalma düzeyi, dar gelir ve orta gelirli kadınlara kıyasla daha düşük seviyededir.

H_{e2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 34: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Evli	439	225.99	99211.50	2631.500	.000
	Boşanmış	36	384.40	13838.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Evli	439	225.08	98808.50	2228.500	.000
	Boşanmış	36	395.60	14241.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Evli	439	225.36	98935.00	2355.000	.000
	Boşanmış	36	392.08	14115.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Evli	439	225.16	98843.50	2263.500	.000
	Boşanmış	36	394.63	14206.50		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Evli	439	224.05	100161.00	3581.000	.000
	Boşanmış	36	408.07	12889.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Evli	439	224.05	98359.50	1779.500	.000
	Boşanmış	36	408.07	14690.50		
	Toplam	475				

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin medeni durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 34'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, medeni durum değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine maruz kalmada istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Buna göre, evli kadınların fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyinin, boşanmış kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, medeni durum değişkeni ile genel şiddete maruz kalma durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, evli kadınların genel şiddete maruz kalma düzeyinin, boşanmış kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

H_2 : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 35: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	1. 18 yaş altı evlilik	36	269.69	2	6.728	.035	Anlamsız**
	2. 19-24 yaş evlilik	141	251.41				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	227.83				
	Toplam	475					
Sözel Şiddete Maruz Kalma	1. 18 yaş altı evlilik	36	280.79	2	9.657	.008	3-1
	2. 19-24 yaş evlilik	141	255.48				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	224.56				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	1. 18 yaş altı evlilik	36	284.44	2	11.913	.003	3-2 3-1
	2. 19-24 yaş evlilik	141	257.24				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	223.28				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	1. 18 yaş altı evlilik	36	266.86	2	6.383	.041	Anlamsız**
	2. 19-24 yaş evlilik	141	254.88				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	226.53				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	1. 18 yaş altı evlilik	36	261.96	2	3.879	.144	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	224.28				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	241.60				
	Toplam	475					
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	1. 18 yaş altı evlilik	36	278.11	2	8.162	.017	Anlamsız**
	2. 19-24 yaş evlilik	141	255.32				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	224.96				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi
** Sıra ortalaması anlamlı ($p < .05$) olmakla beraber farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek için yapılan Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi sonrası sıra ortalaması anlamsız ($p > .05$) olarak çıkmıştır. Bu nedenle bu boyutlarda anlamlı bir fark olduğu söylenemez.

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin evlilik yaşı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 35'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, evlilik yaşı değişkeninin, sözel ve ekonomik şiddet türlerine maruz kalma düzeyi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi yaş

aralığı arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Bonferroni testi sonucuna göre, 25 ve üzeri yaş evlilik yapan kadınların sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma düzeyinin, 18 yaş altı evlilik yapan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc.3-1). Ek olarak, 25 ve üzeri yaş evlilik yapan kadınların ekonomik şiddete maruz kalma düzeyinin, 19-24 yaş evlilik yapan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc.3-2). Fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyi ile evlilik yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$). Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, evlilik yaşı değişkeninin genel şiddete maruz kalma düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark görülmemiştir ($p>.05$).

H_{g2}: Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 36: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Yerleşim Birimi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yerleşim Birimi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Kır	97	231.30	22436.50	17683.500	.528
	Kent	378	239.72	90613.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Kır	97	236.00	22892.00	18139.000	.865
	Kent	378	238.51	90158.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Kır	97	248.37	24091.50	17327.500	.370
	Kent	378	235.34	88958.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Kır	97	242.20	23493.00	17926.000	.723
	Kent	378	236.92	89557.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Kır	97	220.02	21341.50	16588.500	.084
	Kent	378	242.62	91708.50		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Kır	97	240.55	23333.00	18086.000	.836
	Kent	378	237.35	89717.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 36'da

verilmiştir. Şiddet türleri ve genel şiddete maruz kalma durumu üzerinde inceleme yapıldığında, yerleşim birimi değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

H_{h2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 37: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Çocukluğunun Geçtiği Yer	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Kır	184	240.05	44169.50	26394.500	.762
	Kent	291	236.70	68880.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Kır	184	237.58	43715.50	26695.500	.956
	Kent	291	238.26	69334.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Kır	184	245.90	45246.00	25318.000	.284
	Kent	291	233.00	67804.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Kır	184	250.59	46108.50	24455.500	.096
	Kent	291	230.04	66941.50		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Kır	184	231.97	42683.00	25663.000	.363
	Kent	291	241.81	70367.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Kır	184	244.67	45019.00	25545.000	.395
	Kent	291	233.78	68031.00		
	Toplam	475				

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin çocukluğun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 37’de verilmiştir. Şiddet türleri ve genel şiddete maruz kalma durumu üzerinde inceleme yapıldığında, çocukluğun geçtiği yer değişkeninin istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

H₁₂: Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 38: Şiddete Maruz Kalma Düzeyi ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddete Maruz Kalma	Rıza alınarak	432	228.95	98906.00	5378.000	.000
	Rıza alınmadan	43	328.93	14144.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddete Maruz Kalma	Rıza alınarak	432	227.47	98269.00	4741.000	.000
	Rıza alınmadan	43	343.74	14781.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	Rıza alınarak	432	229.57	99173.00	5645.000	.000
	Rıza alınmadan	43	322.72	13877.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	Rıza alınarak	432	227.60	98324.00	4796.000	.000
	Rıza alınmadan	43	342.47	14726.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddete Maruz Kalma	Rıza alınarak	432	231.97	100210.00	6682.000	.000
	Rıza alınmadan	43	298.60	12840.00		
	Toplam	475				
Genel Şiddete Maruz Kalma Durumu	Rıza alınarak	432	227.21	98155.00	4627.000	.000
	Rıza alınmadan	43	346.40	14895.00		
	Toplam	475				

* Burada “evlilikte rıza almak”, hem kadının hem de ailesinin evlilik için onay verdiği anlamına gelmektedir.

Kadınların şiddete maruz kalma düzeyinin evlilik türü değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 38’de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, evlilik türü değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine maruz kalma düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, rıza alınarak yapılan evlilik grubundaki kadınların fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeylerinin, rıza alınmadan yapılan evlilik grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür. Genel şiddete maruz kalma açısından bakıldığında ise, evlilik türü değişkeninin genel şiddete maruz kalma arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, rıza alınarak yapılan evlilik grubundaki kadınların genel şiddete maruz kalma düzeylerinin, rıza alınmadan yapılan evlilik grubundaki kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür.

4.7.6. Kadınların Şiddet Uygulaması ile İlgili Bulgular

“Eşler Arası Davranış Türleri” adı altında çevrimiçi olarak uygulanan anketten elde edilen şiddet uygulama bulguları aşağıdaki gibidir.

Tablo 39: Kadınların Şiddet Uygulama Düzeyleri

Boyutlar	N	\bar{X}	S	Şiddet Uygulama Düzeyi
Fiziksel Şiddet	475	1.0688 (%21)	.24572	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
Sözel Şiddet	475	1.1405 (%23)	.32131	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
Ekonomik Şiddet	475	1.3200 (%26)	.52192	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
Psikolojik Şiddet	475	1.2911 (%26)	.48190	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
Cinsel Şiddet	475	1.2726 (%25)	.53059	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama
Ölçek Geneli	475	1.1763 (%24)	.25649	Çok düşük düzeyde şiddet uygulama

Tablo 39, anket katılımcılarının şiddet uygulama düzeylerinin tüm boyutlarda “çok düşük düzeyde” olduğunu göstermektedir. Kadınların en sık uyguladığı şiddet türü %26.4'lük uygulama düzeyi ile ekonomik şiddettir. Bunu sırasıyla psikolojik (%25.8), cinsel (%25.4), sözel (%22.8) ve fiziksel (%21.4) şiddet izlemektedir. Ölçeğin geneline göre şiddet uygulama düzeyi %23.5'tür.

Tablo 40: Erkeğe Yönelik Şiddet Davranışları Yaygınlık Oranı (N:475)

Boyutlar	Evlilik Boyu	
	Kişi Sayısı (n)	Ölçek Yüzdesi (%)
Fiziksel Şiddet	104	21.9
Sözel Şiddet	186	39.2
Ekonomik Şiddet	232	48.8
Psikolojik Şiddet	230	48.4
Cinsel Şiddet	150	31.6
Ölçek Geneli	342	72

Tablo 40'ta evlilik hayatı boyunca en az bir kez herhangi bir şiddet içerikli davranışı uygulayan kişilerin ve şiddet içerikli davranışın yaygınlık oranı verilmiştir. Anket katılımcılarının %72'sinin şiddet uyguladıkları görülmektedir. En yaygın şiddet türü %48.8'lik uygulayıcı oranı ile ekonomik şiddettir. Bunu sırasıyla psikolojik (%48.4), sözel (%39.2), cinsel (%31.6) ve fiziksel (%21.9) şiddet davranışları izlemektedir. Kadınların en fazla uyguladıkları şiddet içerikli on davranış ise Tablo 41'de sunulmuştur.

Tablo 41: Evli Kadınlarının En Fazla Uyguladığı Şiddet İçerikli On Davranış

Davranış Türleri	N	%
3. Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak	160	33.7
13. Sürekli bir hesap vermeye zorlanmak (nereye gittin, ne yaptın, kimle görüştün)	136	2.6
28. Cinsel ihtiyacının karşılanmaması (Örneğin; arkasını dönüp yatmak, başım ağrıyor gibi bahaneler)	132	27.8
11. Yapılan ev işini beğenmeme (Örneğin; yapılan yemeği, yıkanan çamaşırı)	91	19.2
14. Görmemezlikten gelme, önemsemiyormuş gibi davranmak	97	20.4
18. Alay etme, lakap takma (Örneğin; kilo, boy, vücut biçimi, vücut ölçüleri ile)	88	18.5
4. İşte çalışmaya engel olma ya da işten ayrılmaya sebep olmak	83	17.5
2. Bir işte çalışmaya zorlamak	82	17.3
16. Takip etme (Örneğin; bir yere giderken, telefonda, bilgisayardan)	75	15.8
1. Kişiye ait bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığına el koymak	71	14.9

Çalışmanın bu kısmında *fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel* olmak üzere 5 boyutta toplanan kadınların şiddet uygulama düzeyleri ile 9 sosyo-demografik değişken (*yaş, eğitim düzeyi, mevcut çalışma durumu, gelir düzeyi, mevcut medeni durum, evlilik yaş aralığı, yerleşim birimi, çocukluğun geçtiği yer, evlilik türü*) arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Kurulan hipotezler ve elde edilen bulgulara ait tablolar aşağıda yer almaktadır.

H₀₃: Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 42: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yaş	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Uygulama	1. 20-29	124	254.75	2	5.464	.065	Anlamsız
	2. 30-44	272	234.43				
	3. 45 ve üstü	79	223.99				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Uygulama	1. 20-29	124	243.60	2	.650	.723	Anlamsız
	2. 30-44	272	234.17				
	3. 45 ve üstü	79	242.39				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Uygulama	1. 20-29	124	253.90	2	4.581	.101	Anlamsız
	2. 30-44	272	237.52				
	3. 45 ve üstü	79	214.72				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Uygulama	1. 20-29	124	238.13	2	.052	.974	Anlamsız
	2. 30-44	272	238.78				
	3. 45 ve üstü	79	235.10				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Uygulama	1. 20-29	124	232.15	2	1.243	.537	Anlamsız
	2. 30-44	272	237.19				
	3. 45 ve üstü	79	249.96				
	Toplam	475					
Genel Uygulama Durumu	1. 20-29	124	244.97	2	.528	.768	Anlamsız
	2. 30-44	272	236.67				
	3. 45 ve üstü	79	231.65				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn's) çoklu karşılaştırma testi

Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyinin yaşı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 42’de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde ve ölçek geneli inceleme yapıldığında, yaş değişkeninin, şiddet uygulama düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir ($p>.05$).

H_{b3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 43: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Eğitim Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Uygulama	1. İlkokul/Ortaokul	28	245.02	2	5.100	.078	Anlamsız
	2. Lise ve dengi	122	254.60				
	3. Yükseköğrenim	325	231.16				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Uygulama	1. İlkokul/Ortaokul	28	231.80	2	2.798	.247	Anlamsız
	2. Lise ve dengi	122	253.70				
	3. Yükseköğrenim	325	232.64				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Uygulama	1. İlkokul/Ortaokul	28	286.70	2	12.418	.002	3-2 3-1
	2. Lise ve dengi	122	262.85				
	3. Yükseköğrenim	325	224.48				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Uygulama	1. İlkokul/Ortaokul	28	246.66	2	5.066	.079	Anlamsız
	2. Lise ve dengi	122	259.17				
	3. Yükseköğrenim	325	229.31				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Uygulama	1. İlkokul/Ortaokul	28	217.04	2	1.295	.523	Anlamsız
	2. Lise ve dengi	122	234.87				
	3. Yükseköğrenim	325	240.98				
	Toplam	475					
Genel Uygulama Durumu	1. İlkokul/Ortaokul	28	253.84	2	7.938	.019	3-2
	2. Lise ve dengi	122	265.72				
	3. Yükseköğrenim	325	226.23				
	Toplam	475					

* Bonferroni (Dunn’s) çoklu karşılaştırma testi

Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyinin eğitim durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 43’te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, eğitim durumu değişkeninin, ekonomik şiddet türlerine maruz kalma düzeyi üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p<.05$). Kruskal Wallis-H testi sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi

eğitim düzeyi arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post hoc testlerinden Bonferroni (Dunn's) oklu karşılaştırma testi uygulanmıştır.

Bonferroni testi sonucuna göre, yükseköğrenim düzeyinde bir eğitime sahip olan ekonomik şiddet uygulama düzeyinin, ilkokul/ortaokul, lise ve dengi eğitim seviyesine sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 3-2, 3-1). Fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet uygulama ile eğitim durumu değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet uygulama açısından bakıldığında ise, eğitim durumu değişkeninin genel şiddet uygulama düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($p < .05$). Buna göre, yükseköğrenim düzeyinde bir eğitime sahip olan ekonomik şiddet uygulama düzeyinin, lise ve dengi eğitim seviyesine sahip kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu görülmüştür (post hoc. 3-2).

H_{c3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 44: Erkeğe şiddet Uygulama Düzeyi ile Mevcut alışma Durumu Değişkeni Arasındaki İlişi

Boyutlar	alışma Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel şiddet Uygulama	alışmıyor	147	254.83	37460.50	21633.500	.013
	alışıyor	328	230.46	75589.50		
	Toplam	475				
Sözel şiddet Uygulama	alışmıyor	147	234.21	34429.50	23551.500	.646
	alışıyor	328	239.70	78620.50		
	Toplam	475				
Ekonomik şiddet Uygulama	alışmıyor	147	238.74	35095.50	23998.500	.932
	alışıyor	328	237.67	77954.50		
	Toplam	475				
Psikolojik şiddet Uygulama	alışmıyor	147	238.81	35105.50	23988.500	.925
	alışıyor	328	237.64	77944.50		
	Toplam	475				
Cinsel şiddet Uygulama	alışmıyor	147	232.57	34187.50	23309.500	.481
	alışıyor	328	240.43	78862.50		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	alışmıyor	147	235.15	34567.50	23689.500	.759
	alışıyor	328	239.28	78482.50		
	Toplam	475				

Kadınlrnrn eşlerine şiddete uygulama düzeyinin mevcut çalışma durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 44'te verilmiştir. şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, çalışma durumu

değişkeninin fiziksel şiddet uygulama bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, çalışan kadınların fiziksel şiddet uygulama düzeyi, çalışmayan kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Genel şiddet uygulama açısından bakıldığında ise, çalışma durum değişkeni ile şiddet uygulama durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($p > .05$).

H_{d3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 45: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Gelir Düzeyi Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Gelir Durumu	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Uygulama	Dar gelir ve orta gelirli	323	243.86	78766.00	22656.000	.061
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	225.55	34284.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Uygulama	Dar gelir ve orta gelirli	323	241.87	78124.50	23297.500	.307
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	229.77	34925.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Uygulama	Dar gelir ve orta gelirli	323	247.47	79931.50	21490.500	.018
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	217.88	33118.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Uygulama	Dar gelir ve orta gelirli	323	241.87	78124.00	23298.000	.332
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	229.78	34926.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Uygulama	Dar gelir ve orta gelirli	323	242.60	78359.50	23062.500	.194
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	228.23	34690.50		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	Dar gelir ve orta gelirli	323	248.74	80343.00	21079.000	.012
	Ortanın üstü ve üst gelirli	152	215.18	32707.00		
	Toplam	475				

Kadınların eşlerine şiddete uygulama düzeyinin gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 45'te verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, gelir durumu değişkeninin ekonomik şiddet uygulama bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Buna göre, dar gelir ve orta gelirli kadınların ekonomik şiddet uygulama düzeyi, ortanın üstü ve üst gelirli kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet uygulama ile gelir durumu değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet uygulama açısından bakıldığında ise, çalışma durum değişkeni ile şiddet uygulama durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu

görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, dar gelir ve orta gelirli kadınların genel şiddet uygulama düzeyi, ortanın üstü ve üst gelirli kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

H_{e3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 46: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Mevcut Medeni Durum Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Medeni Durum	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Uygulama	Evli	439	236.33	103751.00	7171.000	.201
	Boşanmış	36	258.31	9299.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Uygulama	Evli	439	234.84	103093.00	6513.000	.045
	Boşanmış	36	276.58	9957.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Uygulama	Evli	439	233.90	102680.00	6100.000	.007
	Boşanmış	36	288.06	10370.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Uygulama	Evli	439	233.50	102505.00	5925.000	.002
	Boşanmış	36	292.92	10545.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Uygulama	Evli	439	234.52	102956.00	6376.000	.019
	Boşanmış	36	280.39	10094.00		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	Evli	439	231.80	101759.50	5179.500	.000
	Boşanmış	36	313.63	11290.50		
	Toplam	475				

Kadınların eşlerine şiddete uygulama düzeyinin mevcut medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 46'da verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, mevcut medeni durum değişkeninin sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet uygulama düzeyi bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$).

Buna göre, evli kadınların sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet uygulama düzeyi, boşanmış kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, fiziksel şiddet uygulama ile medeni durum değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$).

Genel şiddet uygulama açısından bakıldığında ise, mevcut medeni durum değişkeni ile şiddet uygulama düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna

göre, evli kadınların genel şiddet uygulama düzeyleri boşanmış kadınlara kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

H_{3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 47: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Evlilik Yaş Aralığı Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Yaş Aralığı	N	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p	Post hoc*
Fiziksel Şiddet Uygulama	1. 18 yaş altı evlilik	36	249.24	2	2.016	.365	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	245.55				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	233.07				
	Toplam	475					
Sözel Şiddet Uygulama	1. 18 yaş altı evlilik	36	243.40	2	.087	.957	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	236.77				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	237.93				
	Toplam	475					
Ekonomik Şiddet Uygulama	1. 18 yaş altı evlilik	36	260.74	2	1.503	.472	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	240.64				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	234.00				
	Toplam	475					
Psikolojik Şiddet Uygulama	1. 18 yaş altı evlilik	36	257.82	2	1.511	.470	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	242.94				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	233.27				
	Toplam	475					
Cinsel Şiddet Uygulama	1. 18 yaş altı evlilik	36	231.43	2	.432	.806	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	242.80				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	236.52				
	Toplam	475					
Genel Uygulama Durumu	1. 18 yaş altı evlilik	36	266.42	2	2.351	.309	Anlamsız
	2. 19-24 yaş evlilik	141	243.18				
	3. 25 ve üzeri yaş evlilik	298	232.11				
	Toplam	475					

Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyinin evlilik yaşı değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Kruskal Wallis-H analizi sonuçları Tablo 47’de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde ve ölçek geneli inceleme yapıldığında, evlilik yaş değişkeninin,

şiddet uygulama düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir (p>.05).

H₃: Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 48: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Yerleşim Yeri Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Yerleşim Birimi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Uygulama	Kır	97	248.02	24058.00	17361.000	.265
	Kent	378	235.43	88992.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Uygulama	Kır	97	233.58	22657.50	17904.500	.685
	Kent	378	239.13	90392.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Uygulama	Kır	97	247.88	24044.00	17375.000	.392
	Kent	378	235.47	89006.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Uygulama	Kır	97	241.24	23400.50	18018.500	.778
	Kent	378	237.17	89649.50		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Uygulama	Kır	97	224.24	21751.00	16998.000	.177
	Kent	378	241.53	91299.00		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	Kır	97	245.59	23822.00	17597.000	.537
	Kent	378	236.05	89228.00		
	Toplam	475				

Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyinin yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 48’de verilmiştir.

Şiddet türleri özelinde ve ölçek geneli inceleme yapıldığında, yerleşim yeri değişkeninin, şiddet uygulama düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir (p>.05).

H_{h3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 49: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Çocukluğun Geçtiği Yer Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Çocukluğunun Geçtiği Yer	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Uygulama	Kır	184	237.61	43720.00	26700.000	.945
	Kent	291	238.25	69330.00		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Uygulama	Kır	184	240.51	44253.00	26311.000	.718
	Kent	291	236.42	68797.00		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Uygulama	Kır	184	241.56	44447.00	26117.000	.628
	Kent	291	235.75	68603.00		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Uygulama	Kır	184	242.97	44707.00	25857.000	.496
	Kent	291	234.86	68343.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Uygulama	Kır	184	231.96	42681.00	25661.000	.352
	Kent	291	241.82	70369.00		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	Kır	184	243.51	44806.50	25757.500	.481
	Kent	291	234.51	68243.50		
	Toplam	475				

Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyinin çocukluğun geçtiği yer değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 49’da verilmiştir. Şiddet türleri özelinde ve ölçek geneli inceleme yapıldığında, çocukluğun geçtiği yer değişkeninin, şiddet uygulama düzeyleri üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir ($p > .05$).

H_{13} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Tablo 50: Erkeğe Şiddet Uygulama Düzeyi ile Evlilik Türü Değişkeni Arasındaki İlişki

Boyutlar	Evlilik Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Fiziksel Şiddet Uygulama	Rıza alınarak	432	235.17	101591.50	8063.500	.048
	Rızası alınmadan	43	266.48	11458.50		
	Toplam	475				
Sözel Şiddet Uygulama	Rıza alınarak	432	231.86	100161.50	6633.500	.000
	Rızası alınmadan	43	299.73	12888.50		
	Toplam	475				
Ekonomik Şiddet Uygulama	Rıza alınarak	432	231.34	99938.50	6410.500	.000
	Rızası alınmadan	43	304.92	13111.50		
	Toplam	475				
Psikolojik Şiddet Uygulama	Rıza alınarak	432	231.20	99877.00	6349.000	.000
	Rızası alınmadan	43	306.35	13173.00		
	Toplam	475				
Cinsel Şiddet Uygulama	Rıza alınarak	432	235.49	101731.00	8203.000	.123
	Rızası alınmadan	43	263.23	11319.00		
	Toplam	475				
Genel Uygulama Durumu	Rıza alınarak	432	229.58	99180.00	5652.000	.000
	Rızası alınmadan	43	322.56	13870.00		
	Toplam	475				

Kadınların eşlerine şiddete uygulama düzeyinin evlilik türü değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amacıyla Mann Whitney-U analizi sonuçları Tablo 50’de verilmiştir. Şiddet türleri özelinde inceleme yapıldığında, evlilik türü değişkeninin fiziksel, sözel, ekonomik ve psikolojik şiddet uygulama düzeyi bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, rıza alınarak yapılan evliliklerde fiziksel, sözel, ekonomik ve psikolojik şiddet uygulama düzeyi, rıza alınmadan yapılan evliliklere kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, cinsel şiddet uygulama ile evlilik türü arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p > .05$). Genel şiddet uygulama açısından bakıldığında ise, evlilik türü değişkeni ile şiddet uygulama düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ($p < .05$). Buna göre, rıza alınarak yapılan evliliklerde genel şiddet uygulama düzeyi, rıza alınmadan yapılan evliliklere kıyasla daha düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

4.8. Nitel Araştırma Bulguları

Nitel araştırma bulgularında öncelikle katılımcılara ait sosyo-demografik veriler sunulacaktır. Daha sonra içerik analizi tekniğiyle yapılan çözümlmelerden elde edilen nitel verilerden oluşan bulgulara yer verilecektir.

4.8.1. Demografik Bulgular

Mülakata 28-55 (ort. 42, S±8,5) yaş aralığındaki 15 kadın katılmıştır. Tablo 51'deki verilere göre; kadınların evlilik yaş aralığı 16-48 (ort. 21,3, S±7,9)'dir. Katılımcıların 9'u ilköğretim mezunu veya ilköğretimi tamamlayamamış, 3'ü lise terk, 1'i lise mezunu, 2'si önlisans ve lisans mezunu kişilerdir. 5 kişi kırsalda, 10 kişi kentte yaşamaktadır. 7 kişinin çocukluğu kırsalda, 8 kişinin ise kentte geçmiştir. 7 kişi evli, 3 kişi boşanma sürecinde ve 5 kişi boşanmış durumdadır.

Tablo 51: Mülakata Katılanların Demografik Bulguları (N:15)

Yaş		Evlilik yaş aralığı	
25-29	K1, K3	18 yaş altı	K2, K11, K15, K6
30-44	K2, K11, K6, K8, K10, K12, K14, K16	18-25	K1, K3, K4, K5, K7, K8, K10, K12, K14, K16
45 ve üzeri	K4, K5, K7, K9, K15	45 ve üzeri	K9
Eğitim durumu		Evlilik türü	
İlkokul Mezunu/ İlköğretimi bitiremedim	K1, K2, K5, K6, K7, K10, K12, K15, K16	Kendi seçimim, ailemin rızasıyla	K2, K3, K9, K14, K15
Lise terk	K4, K11, K14	Kendi seçimim, ailemin rızası dışında	K10
Lise mezunu	K9	Görücü usulüyle, benim kararım	K4, K12, K16
Önlisans mezunu	K8	Görücü usulüyle, benim rızam alınmadan	K5, K11
Lisans Mezunu	K3	Kaçma, kaçırılma	K1, K6, K7, K8
Yaşadığı yer		Çalışma durumu	
Kır	K7, K10, K15, K1, K6	Çalışıyorum	K3, K12, K14
Kent	K2, K3, K4, K5, K8, K9, K11, K12, K14, K16	Çalışmıyorum	K2, K4, K5, K7, K8, K10, K11, K15, K16
Çocukluğunun geçtiği yer		İş arıyorum	K1, K6, K9
Kır	K1, K5, K6, K10, K15, K16, K12	Ne tür bir işte çalıştığı	
Kent	K2, K3, K4, K7, K8, K9, K11, K14	Sözleşmeli	K3, K12, K14
Medeni durum		Gelir düzeyi	
Evli	K2, K4, K7, K8, K10, K15, K16	Dar gelirli	K1, K2, K4, K6, K9, K10, K11, K12, K14, K16
Boşanmış	K3, K5, K6, K11, K12	Orta gelirli	K3, K5, K7, K8, K15
Boşanma sürecinde	K1, K9, K14		

Katılımcıların çoğunun (9 kişi) çalışmayan kişilerden oluştuğu, 3 kişinin iş aradığı ve 3 kişinin ise sözleşmeli olarak çalıştığı görülmüştür. Gelir düzeyine bakıldığında ise 10 kişinin dar gelirli, 5 kişinin ise orta gelir düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Ailenin ve kadının rızası ile gerçekleşen (K2, K3, K9, K14, K15, K4, K12, K16) evlilik sayısı 8 (%53.4); rıza dışı evlilik gerçekleştiren (K10, K5, K11, K1, K6, K7, K8) kadın sayısı 7'dir (%46.6).

4.8.2. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri

Mülakat katılımcılarının evlilik içinde maruz kaldıkları şiddet türleri ile ilgili bulgular Tablo 52'de sunulmuştur. Nicel araştırma bulgularına benzer şekilde nitel araştırma popülasyonunda da şiddetin tüm türlerinin yaşandığı ancak, en fazla psikolojik şiddete maruz kalındığı görülmüştür. Şiddet türleri belirlenirken, nicel araştırma ölçeğindeki şiddet sınıflandırması referans alınmıştır.

Tablo 52: Mağdurların Maruz Kaldıkları Şiddet Türleri

Şiddet Türü	Katılımcılar	%	N
Psikolojik Şiddet	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K10, K11, K14, K15, K16	86.6	13
Fiziksel Şiddet	K1, K2, K4, K5, K6, K8, K9, K10, K11, K14	66.6	10
Sözel Şiddet	K1, K2, K4, K5, K6, K7, K10, K11, K14, K15	66.6	10
Cinsel Şiddet	K1, K5, K6, K8, K9, K11, K12, K16	53.3	8
Ekonomik Şiddet	K2, K4, K5, K7, K10, K14	40	6

4.8.3. Çocukluktaki Şiddet Geçmişi

Mülakata alınan kadınların ifadelerinden yola çıkılarak eşlerinin veya kendilerinin “çocukken şiddete maruz kalma ve/veya tanık olma” durumları tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 53'te görülmektedir.

Tablo 53: Çocukken Aile İçi Şiddete Maruz Kalma/Tanık Olma Durumu

	Aile İçi Şiddet Durumu	Katılımcılar	N
Erkek	Çocukken aile içi şiddete maruz kalma durumu	K8, K2, K15	3
	Çocukken aile içi şiddete tanık olma durumu	K2, K4, K8, K14, K7, K6, K15	7
Toplam			10 (%66.6)
Kadın	Çocukken şiddet maruz kalma durumu	K5, K1, K8	3
	Çocukken şiddete tanık olma durumu	K1, K5, K8, K4, K7	5
Toplam			8 (%53.3)

Tablo 53'te görüldüğü üzere katılımcıların eşlerinin %66.6'sı, kadınların ise %53.3'ü çocukken aile içi şiddet ya maruz kalmış ya da tanık olmuştur. Bu bulguya dair bazı katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir;

K2; “...Neden yapıyorsun dediğimde ‘Canım istiyor sıkılıyorum... Dayak kadınlara cennetten gelmiş... Gerçekten herkes dayak yiyor. Sen de ye... Benim babam da annemi dövüyordu...’ diyordu. Benim kaynatam (kayınpeder) karısını çok döverdi. Çocuklarımın babası küçükken sinir krizi geçirirmiş. Aynı benim oğlanın geçirdiği gibi. Onun babası annesini dövdüğünde bu krize girermiş...”

K8; “...Alkolik babası, geçimsiz annesi, doğuştan engelli ablasıyla beraber aynı evi iki buçuk sene paylaştık. Kâbus gibiydi. Sürekli kavga olurdu evde...”

K14; “...Asabılık babadan geliyor. Kendi ailesinin içerisinde de huzursuzluk had safhadaydı. Ben nişanlı olduğum sürede de bunu fark ettim ama hani tahmin edemedim eşimde de bunların olabileceğini. Çünkü eşimin babası da annesine aynı şekilde davranıyordu, ben bunları görüyordum. İşte benim en büyük korkum, çocuğumun da şiddet ortamında büyüyip aynı şekilde davranması...”

Katılımcı kadınların kendi çocukluklarında tanık oldukları veya maruz kaldıkları şiddet geçmişi ile ilgili ifadelerden bazıları aşağıda sunulmuştur;

K5; “...Dedem annemi toprak için evlendirmiş babamla, amcaoğlu zaten. Dedem annemi babama sevmeden verdi, ben de babama benziyorum diye annem benden intikam alırdı... Annem işe giderdi, eve gelirdi ‘şurayı temizle’ derdi. Televizyon açardım, televizyonu kapatırdı. Gazete okurdum bir şey öğreneyim diye, okumamam için gazeteyi elimden alırdı. O yüzden çok cahildim; aklım kesiyor ama cahillik de vardı bende. Gezmeye... komşu kızına gitmek isterdim; yollamazdı beni. Hep evde durmamı, iş yapmamı isterdi. Okutmadı beni, çok yalvardım; okutmazsan beni kaybolurum dedim. Kaybolmazsın dedi bana... ‘Evde iş yap, ne yapacaksın okumayı’ derdi. Ağladım, yalvardım; beşe kadar zorla okuttu. Okut beni hemşire olayım, bir mesleğim olsun, para alayım dedim. 25 yaşına geleyim ondan sonra evlenirim dedim. Annem beni dinlemedi, 19 yaşında verdi...”

K1; “...Annemden şiddet görüyordum. Yağmurdan kaçarken doluya tutuldum. Annem sobanın demiri ile vurdu en son. Ben de dayanamayacak duruma geldim, sürekli bağırma çağırma... Bir defa kızım, evladım dediğini hatırlamam. Doğuştan beri ilgi sevgi görmedim...”

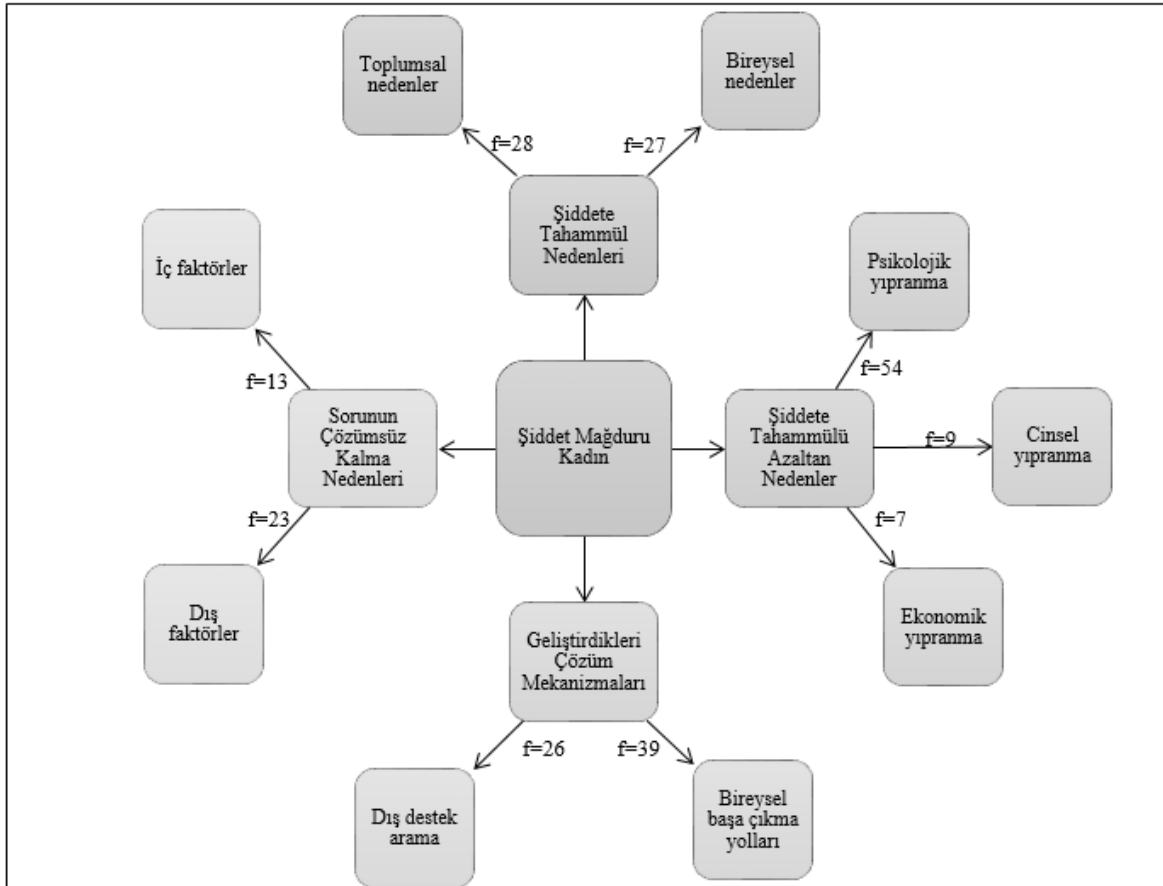
K8; “...Tahammülü babamdan öğrendim sanırım. Annem çok söylenirdi, babamı ezerdi. Çok çalışkan bir kadındı...30 koyun besler. Bahçede sebze yetiştirir satar... Koyun sürü yoğurdu satar. Aynı anda bakkal çalıştırırdı. Babamsa her gün çok uzaktaki bir çarşıya simit satmaya giderdi. Annem parayı hep kendisinin kazandığını, babamın hiç bir işe yaramadığını söyler dururdu... Babam paradan, parayı yönetmekten hiç anlamazdı evet. Ama dünya iyisi bir adamdır... Annem psikolojik olarak tamamen paranın gücüne inanan biriydi, ‘paran yoksa bir hiçsin’ derdi...”

K4; “Ben ne babamın anneme vurduğunu, ne de annemle babamın yüksek sesle konuştuğunu görmedim. Babam zaten içermiş. Biz babamın yüzünü bazen 2-3 günde bir görürdük. Geç gelirmiş. Çocukları kendisini içkili görmesin diye okulun bahçesinde durduğunu, eve gelmek için lambaların sönmelerini beklediğini söylerdi. Biz sabah kalkardık ki babam işe gitmiş... Annem babamın ne kadar maaş aldığını bilmezdi... Biz şiddeti dayak olarak bilirdik. Ama bana göre şimdi kocamın bana para vermemesi şiddet. Annem sofraya bezini sarardı, yemekler kapalı dururdu ki babam gelsin yemeğe onunla başlansın... Uyuyan uyurdu aç kalan kalırdı. Artık korkuyor muydu babamdan ya da çok mu seviyordu ki illa baba gelsin...”

4.8.4. Evlilik İçindeki Şiddet ile İlgili Tematik Bulgular

Araştırmaya katılan şiddet mağduru kadınlardan, dört ana soru çerçevesinde elde edilen veriler kodlanarak ayrıntılı analize tabi tutulmuştur. Daha sonra bu kodlar belirli temalar ve alt temalara ayrılmıştır. Şekil 15’te şiddet mağduru kadınların; şiddete tahammül nedenleri, tahammülü azaltan nedenler, geliştirdikleri çözüm mekanizmaları ve sorunun çözümsüz kalma nedenlerine dair tematik ağ ana hatlarıyla sunulmuştur.

Şekil 4: Evlilik İçindeki Şiddet ile İlgili Tematik Ağ



Şekil 4 temalar ve ilgili kategorileri göstermektedir. Şekilde de görüleceği üzere tema çalışması sonucu toplamda 4 farklı tema elde edilmiştir. Bunlar; şiddete tahammül nedenleri, şiddete tahammülü azaltan nedenler, geliştirilen çözüm mekanizmaları ve sorunun çözümsüz kalma nedenleridir.

4.8.4.1. Şiddete Maruz Kalan Kadınların Tahammül Nedenleri ile İlgili Bulgular

Tablo 54, mülakat katılımcılarına sorulan "*şiddete tahammül nedenleriniz nelerdir?*" sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin bulguları göstermektedir.

Tablo 54: Şiddete Maruz Kalan Kadınların Tahammül Nedenleri

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f
Tahammül nedeni	Toplumsal nedenler	Erkeğe maddi bağımlılık	K4, K7, K8, K4, K7, K10, K14, K15, K16	9
		Ailenin destek olmaması	K8, K2, K3, K4, K14, K7, K6, K16	8
		Mahalle baskısı	K1, K7, K8, K2, K15, K16	6
		Evin güvenli yer olduğu düşüncesi	K7, K8, K4, K14, K16	5
		Toplam		28
	Bireysel nedenler	Çocukların geleceği	K7, K8, K14, K4, K7, K15, K16	7
		Sevgi ve/veya acıma	K3, K12, K14, K4, K16	5
		Bir gün düzelir beklentisi	K2, K3, K4, K12, K14	5
		Failin saldığı korku	K2, K7, K8	3
		Şiddetin olağanlığı	K14, K4	2
		Failin çocukları kullanarak tehdit etmesi	K14, K2	2
		"Çocuk olsa düzelir" düşüncesi	K2, K4	2
		Çalışıyor olmak	K14	1
		Toplam		27

Tablo 54'te kadınların şiddete tahammül etme nedenleri ile ilgili tema çalışması bulunmaktadır. Şiddete "tahammül nedeni" teması iki alt kategoriden oluşmaktadır. İlk alt kategori "toplumsal nedenler" kategorisidir. Bu kategoride frekans değerleri sırasıyla, erkeğe maddi bağımlılık (f=9), ailenin destek olmaması (f=8), mahalle baskısı (f=6) ve evin güvenilir yer olduğu düşüncesi (f=5) bulunmaktadır. İkinci alt kategori "bireysel nedenler" kategorisidir. Bu kategoride frekans değerleri sırasına göre, çocukların geleceği (f=7), sevgi ve/veya acıma (f=5), bir gün düzelir beklentisi (f=5), failin saldığı korku (f=3), şiddetin olağanlığı (f=2), failin çocukları kullanarak tehdit etmesi (f=2), "çocuk olsa düzelir" düşüncesi (f=2) ve çalışıyor olma (f=1) nedenleri bulunmaktadır. Aşağıda bu iki kategoriye dâhilinde katılımcıların anlatılarına yer verilmiştir. Toplumsal nedenler alt kategorisine dâhil edilen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

K8; "*İlk aldattığımda gece kâbuslarla uyanıyordum... Büyük hayal kırıklığıydı asla unutmam. Okulumu, ailemi, arkadaşlarımı bırakmışım onun için. Amma da aptalmışım, üniversiteye*

gidecektim. Arabam vardı, işim vardı, muhteşem bir hayattan hapse girmiş gibi oldum. Ailem utanmasın diye ilk katlanışlarım... Muhtacız tatlım... Kızlarım da muhtaç bu adama... Okul masrafları ne olacak? Ben bir işe girsem aldığım ücret neye yetecek, ev kirasına bile yetmez. Faturalar, okul giderleri, özel ihtiyaçlar... zaten asla bırakmaz beni bu adam, çalıştırmaz asla..."

K2; *"İlk gecede insan babasının evine döner mi? Babam der ilk geceden niye geldin. Düğün dernek yapıldı. Telli duvağımla o evden çıktım. Dedim sabredeyim, sabrettikçe bu daha çok şey oldu aşırı aşırı aşırı.... 4x4 jipi bile vardı. Beni bindirmezdi. 'Sen layık değilsin' diyordu. Dedi ki "babam o toprakları versin dayıma, ben seni karılığa alırım". Gittim konuştum, babam 'kızım seni kullanıyor, kendin ettin kendin buldun' dedi. Bana sahip çıkmadılar"*

K1; *"...Çocuklarım... Bir de ailem destek değildi. 'Boşanamazsın, sana dul derler, şöyle derler, böyle derler'... Annem sahip çıksa bile, babama 'bunu evine gönder, yuvasına gönder, çocukların başına gönder' diyecekler. Bu baskıyı babam durduramayacak ve beni yine geri gönderecekler..."*

K4; *"...Annem 'git, evin barkın. Neye geldin kızım. Kim dert çekmemiş. Hepimiz dert çekmişiz. İyi olur' derdi. Babam da aynıydı... Babam 'Suyu yokuşa sürmeyin, aşağı sürün. İyi olursunuz. Erkektir, biraz dilinizi kesin' derdi. Kardeşler hiç karışmazdılar ki. Sabahtan gider akşamdan gelirdiler... Deselerdi ki 'aha da vermiyoruz. Hadi gardaş git yoluna. Biz bacımıza sahibiz.' Bunu ilk seferinde diyen olsaydı, belki de bu kadar ilerlemezdi..."*

K8; *"...Evliliğimizin ikinci ayında aldatıldım... Keşke dönseydim geri... Ama dul kadınlara kötü gözle bakarlar, aman annem babam utanmasın dedim, boşanmadım..."*

İkinci alt kategori "bireysel nedenler" alt kategorisidir ve bazı katılımcıların bu kategoriye dâhil olan görüşleri şunlardır:

K14; *"...Çocuğum olana kadar alttan aldım... Düzelebileceğini düşündüğüm için katlandım... Maddi sıkıntıları da bir şekilde atlatıyorduk, ben de çalışıyordum, yardımcı oluyordum. Ama ben daha önceden uyarılmışım, '...ben artık anne olmak, hayatımızı düzene sokmak istiyorum. Sen de ona göre davran' dedim. Bana söz verdi ama sözünde durmadı... Attığın her adımda, yapacağın her hamlede önce çocuğumu düşünüyorsun... Evi terk edeceğim, çocuğum ne olacak? Aileme sığınsam, çocuğumla sığıntı gibi nasıl kalacağız? Tek başıma çocuğuma güzel bir gelecek verebilecek miyim? Ben çocukla beraber ne iş yaparım? Nasıl bir ev tutarım? Kendi ayaklarımın üzerinde duramıyorum, bir işim yok, bir sürü şey kafamı kurcalıyor. O yüzden korkuların oluyor ve boyun eğip oturuyorsun..."*

K3; "...Eşim cezaevindeydi. Onun ailesine gittiğimde benim mahremime dikkat etmiyorlardı. Ben saçımı bile kayınpederimin yanında açmıyorken, çocuğu emzirirken o birden odaya dalıyordu... Eşimi seviyorum, eşimin sevdiği her şeyi seviyorum... Onun için bir fedakârlık yapıyorsun. O da orada sıkıntıda, şöyle böyle idare edeyim diye düşünüyorsun..."

K4; "Yaşlanacağım, bir yere gidemeyeceğim. Mecbur tahammül edeceğim. Çalışmaya çalışayım da, kime gideyim, kime sığınayım! Şimdi küçük çocuk var... Kızım evlendi, 'anası evden çıkmış gitmiş. Annesi babası boşanmış' derler... Güvendiğim kimse yok. Anne babama gittiğim zaman yeri gelirdi ki çocuklarım orda aç kalırdı Yiyecek yoktu fazla. Annem çocuklara tahammül edemezdi. Annemlerin evine göre burası cennetmiş. O yüzden..."

K8; "Şiddet demiştiniz ya...her türlü var...biricik hayatım var ve topluma faydalı işler yapmaya çok müsait bir insan olmama rağmen içine girdiğim bu kafesten bir türlü kurtulamıyorum... Ayrılırsam ya da kalkışırsam ne yaşarım orası beni endişelendiriyor. Tek başıma olsam korkmayabilirdim. Ama kızlarım üstesinden gelemez. Kızlarımı zor durumda bırakmak, düzenlerini bozmak hakkım değil... Yanlış kararlar alırlar, karanlık yollarda kaybolurlar diye korkum... Hem maddi hem manevi babaya ihtiyaç var. Öldürür ayrılırsam, hayatım tehlikeye girer, çünkü araştırdım paranoyak kişilik bozukluğu olan kişiler çok tehlikeli..."

K2; " Çocuk olursa iyi olur dedim. Bu karnımdaki çocuğu öldürdü. Ondan sonra da tedavi oldum. 4 yıl hamile kalamadım... İkinci kez hamile kaldığımda da istemedi. Kız olduğunu duyunca beni dövdü..."

4.8.4.2. Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler ile İlgili Bulgular

Tablo 55, katılımcılara "şiddet kabul edilen davranışa tahammülü azaltan nedenler nelerdir?" sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin kategori, alt kategori ve kodları göstermektedir.

Tablo 55: Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f
Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler	Psikolojik yıpranma	Kutsal değerlere ve mağdurun ailesine küfür etme	K1, K2, K4, K5, K6, K7*, K10, K11, K14, K15*	10
		Şiddetin tetikleyicisi: alkol ve/veya madde kullanımı	K2, K3, K8, K11, K12, K4, K6	7
		Erkeğin güvensizliği	K5, K3, K11, K1, K8, K14, K16	7
		Şiddetin çocuklar önünde yaşanması	K1, K2, K14, K8, K4	5
		Sevgi ve saygının kalmaması	K1, K14, K16	3

Tablo 55: (devamı)

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f
Şiddete Tahammülü Azaltan Nedenler	Psikolojik yıpranma	Failin başka önceliklerinin olması	K14,K4, K15	3
		Failin ailesinin olumsuz ve/veya aşırı müdahalesi	K14, K4, K15	3
		Dini ritüellere saygısızlık	K11, K1, K3	3
		Failin ailesinin birlikte yaşama ısrarı	K3, K4, K15	3
		Şiddetin çocuklara yönelmesi	K2, K6	2
		Verilen sözlerin tutulmaması	K14, K3	2
		Erken yaşta evlilik	K11, K15	2
		Aileler arası ahlaki normların uyuşmazlığı	K3, K1	2
		Aile mahremiyetini korumama	K1, K12	2
		Toplam		54
	Cinsel yıpranma	Failin mağduru zorlayan cinsel istekleri	K11, K1, K5, K8, K6	5
		Aldatmanın erkek tarafından süreklileşmesi	K3, K8, K16	3
		Vücut bakımına dikkat etmemesi: İlişkiden soğuma	K1	1
		Toplam		9
	Ekonomik yıpranma	Şans oyunları/bitmeyen borçlar	K1, K6, K12, K14	4
		Erkeğin düzenli bir işte çalışmaması	K12, K4, K15	3
		Toplam		7

Tablo 55’ te şiddete tahammülü azaltan nedenlerle ilgili tema çalışması bulunmaktadır. “Şiddete tahammül azaltan nedenler” teması üç alt kategoriden oluşmaktadır. İlk alt kategori “psikolojik yıpranma” kategorisidir. Bu kategoride frekans değerlerine göre öne çıkan kodlar: Kutsal değerlere ve mağdurun ailesine küfür etme (f=10), Şiddetin tetikleyicisi: alkol ve madde kullanımı (f=7), erkeğin güvensizliği (f=7), şiddetin çocuklar önünde yaşanması (f=5), sevgi ve saygının kalmaması (f=3), failin başka önceliklerinin olması (f=3), failin ailesinin olumsuz ve/veya aşırı müdahalesi (f=3), dini ritüellere saygısızlık (f=3), failin ailesinin birlikte yaşam ısrarı, şiddetin çocuklara yönelmesi (f=2) gibi kodlardan oluşmaktadır. İkinci alt kategori “cinsel yıpranma” kategorisidir. Bu kategori frekans değerlerine göre, failin mağduru zorlayan cinsel istekleri (f=5), aldatmanın erkek tarafından süreklileşmesi (f=3), vücut bakımına dikkat etmemesi: ilişkiden soğuma (f=1) olarak sıralanmaktadır. Üçüncü alt kategori “ekonomik yıpranma” kategorisidir. Bu kategoride şans oyunları/bitmeyen borçlar (f=4) ve erkeğin düzenli bir işte çalışmaması (f=3) olarak kodlanmıştır. Aşağıda bu üç kategori ile ilgili olarak katılımcıların anlatılarına yer verilmiştir. Bazı katılımcıların "psikolojik yıpranma" alt kategorisine dâhil edilen görüşleri şunlardır:

K15; “...Kocam kimdi bilemedim ki...hepsi öldü gitti Allah rahmet eylesin yine de ama çok çektim. O zamanlar para yok ki. O gidip çalışırdı ama mümkün mü ben paranın yüzünü göreyim. ...Şimdi küfürleri aynı babasının beş misli hatta. Ama dayağı falan yok. Ha yapsa yapmaz mı fırsatını bulsa yine yapar. Ama şimdi gelin var eniştereler var.”

K14; “...Benim anneme, babama, bilmem neyime, ölmüşlerime kadar küfür eden bir adamla affedersiniz ben aynı yatağa girmem bile... Benim en büyük boşanma sebebim, benim bunca yıl aynı evi paylaştığım insanın bana eş olamaması... Bütün hayatım boyunca yaşayabileceğim bir hayat arkadaşı olarak görmüyorum kendisini, görmediğim noktada da artık bitirdim. Çünkü ben ve çocuk, onun için ilk etapta biz olmalıydık... Ama onun ailesi her şeyimize karışabiliyorlardı... ve şans oyunları oynuyordu...”

K4; “...Evlerimiz yakın. Başta onun ailesi beraber yiyip içmemizi, eve sadece yatmaya gitmemizi istediler... Böyle bir şey görmedim. Bizde gelin ya birlikte durur ya da evini ayırdı gitti ise ne yaparsa yapar... Belki 1 ay belki en fazla 1 sene böyle sürer dedim. Ondan sonra ben birlikte olmayı kabul etmedim. Ama şimdi birlikte olmaktan daha kötü... Hâlâ daha babası evin ihtiyaçlarını alır...”

K3; “...Evden onu atmadan önce bana ‘gel beraber hap içelim. Gel beraber esrar içelim. Ya müthiş kafa yapıyor. Ne olur çocuğu anneme bırakalım, içki içelim. Ben seninle içmeyi çok istiyorum. Ben bunu seninle yaşamayı çok istiyorum’ diyordu...”

K11; “...Yirmi iki yaşına kadar orucumu tutardım, dini inançlarıma bağlıydım. Bu adam ‘yirmi iki yaşından sonra oruç tutma napıcaksın’ demeye başladı. Tutmuyordu. Beni o tutumları çok yoruyordu...”

K1; “...Eşim cinsel ilişkiden sonra temizlenmeden telefonla oynar, sofraya otururdu. Erkek kardeşi de sürekli cenabet gezdiğini söylerdi. Onun etkisinde kalırdı. Oruçlu iken cinsel ilişkiye girmeye zorlardı... Ters ilişkiye zorlardı... Bir defasında çocukların yanında saçından sürükleyerek odaya götürüp, üzerimi parçaladı. Çocuklar korkarak çekyatın arkasına saklandı. Küçük oğlum beni kurtarmaya çalıştı. Çocukları kaldırıp itti. Anne diyerek ağlıyorlardı. Büyük oğlum anne bunu giy diyerek dolaptan kıyafet getirdi...”

K2; “...Vücudumda sigara söndürüyordu. Kızım ve oğlum görmesin diye uğraşıyordum. Kumamın çocuklarını da bazen öyle dövüyordu ki sabaha kadar ağlamaktan uyuyamıyordum. Yalvarıyor, Yasin okuyordum. Baktım çare yok. Aldım dördünü de evden çıktım...”

K11; “...Liseyi açıktan okuyordum. Bir gün beni derste iken sürekli aradı, öğretmen telefonu açmama izin vermedi. Bana ‘sen başka adamla mı geziyorsun’ dedi ama o kafasını taktığı için ispatlayamıyordum... O an anladım ki bu adam gerçekten deli... Bir gün bayan arkadaşım ile gittik gezdik, akşama doğru geldik eve... Arkadaşımı görünce kızmaz diye kızı eve davet ettim... Arkadaşım gittikten sonra beni içeri alır almaz dövmeğe başladı, ben elinden kaçıp karakola gittim...”

K1; “...Her zaman Allah’ına kitabıma küfredirdi... Yeni hamileyken baba evine gezme ve aileme yardım amaçlı gittim, bir ay kadar kaldım. Döndüğümde karnım belli olduğu için akrabaları baba evimde başkasından hamile kaldığımı ima ettiler... ‘karının karnını şişirmeye mi gönderdin’ dediler. Beni savunmadı, hiçbir zaman korumadı, bir kadın korunmaz mı bir kadın sevilmemez mi? Ben sahipsiz kaldım, benim sahibim bundan sonra Allah, bir de çocuklarım... Kaynım eşime ‘sen işte iken eve kim bilir kim geldi?’ diyecek kadar bize karışıyordu. Kocam kapının önüne kamera taktırdı köy yerinde... Kaynım kamerayla nereye gittiğimi izliyordu... Bir defa biri kapımı zorladı. Kim olduğunu bilmiyorum... Polise jandarmaya haber vereyim dedim, eşimin halasının oğlu ‘köy yerinde falancanın karısı, ondan kapısı zorlanmış’ derler diyerek engelledi... kim yapar? kaynım yapar... amaçları ‘acaba bu gece yatarken kapıyı kilitleyor mu kilitlemiyor mu, bir başkasını eve mi alıyor’ diye kontrol etmekte...”

K8; “...10 yıl kadar evliydik.... Bir düğünde içki içti, o gece saat 2’de direk gırtlığıma sarıldı ‘sen beni o düğündeki adamla aldatıyorsun’ diye... Büyük kızım 9 yaşındaydı... Canımı kızım kurtardı... Öldürüyordu, o zaman anlamıştım hasta olduğunu... Hayal görüyor, kuruyor... Sürekli benim davranışına, bakışıma odaklı ve anlam çıkarmaya, kafasında kurmaya meyilli.... ve benim sürekli temkinli, dikkatli, net olmam gerek. Kafasında kurduğunu anladığım anda onu ikna etmem ve şüphelerini anında yok etmem gerek... yoksa kafasında kurduğu şeyi büyütüp canıma kastedebilir. Şüpheli olmasının yanı sıra aşırı akıllı da bir adam...”

K4; “...İyi bir dövse son nokta derim... Demek ki iyi dövememiş kanlı bıçaklı... Ben boşanamam... Çocuklarım var... Sorun eve bakmaması... Madde içseydi, çocukları dövseydi tamamen bitirirdim. Çok şükür içkisi yok... Dayak evin içinde olan bir şey... Ama alkol içse dışarda, gelirken görseler ve ‘kocan içmiş’ deseler utanırım...”

K12; “...İçkili gelirdi eve, bakıyordum kokuyordu... ‘nerede gene fişkilandın, zıkkım iç’ derdim. Etrafa zarar verirdi. Bana ve çocuklara şiddet uygulamazdı...”

K2; “...Polisler geldi oturdukları odadan aldı. Narkotik geldi dedi ki... ‘Bey madde istiyor musun?’ O ‘evet istiyorum’ dedi. Polisler ikizleri aldı arabaya koydu. Falçatayı tuttu, polis olmasa çocuğun boğazını kesecekti... Şiddet dolu olmasının sebebi sadece madde değil. Bali içiyor, ot içiyor. Bir de küçük sarı haplardan içiyor... Hep doluydu, bir neden bulmak istiyordu... Bir gün burnunu cama vururdu, cam kırılırdı, biz korkumuzdan neden o cama vurdun diyemiyorduk. Yanından geçecek olsan ‘ben senin ananı bacını kardeşini bilmem ne yaparım’ der bir tane geçirirdi... Kumamla çok güzel vakit geçiriyorlardı. Ben hep onlara baktığım zaman özenirdim. Aynı evin içindeydik... internet diye bir şey varmış oradan ona hediyeler alırdı... Ona hiç hesap yapmıyordu...”

K3; “...Eşimin ailesi mahremime dikkat etmediği için yeni hamileyken onları eve kabul etmedim... Onlar da eşimi çok doldurdular... Aslında onların düşüncesi evi birleştirmekmiş... Bunu da ben kabul etmedim... İlk zamanlar kız kardeşi çok küfürlü, belden aşağı konuşuyordu babasının yanında. Ben bunu garipsiyordum... Normal televizyon kullanmazlardı. CD’den yabancı film çok izlerlerdi. Orada da biraz kötü pozisyonlar olunca affedersiniz sevişme bilmem ne falan filan, mesela onlar hemen başlarlardı benim yanımda yorum yapmaya... Yaa yaşantıları buydu, hayatları buydu. Hani görsün de, bize ayak uydursun...”

K1; “...Affedersiniz duştan çıktı bornozuyla arkadaşını arıyor. Siz olsanız ne anlarsınız? Görüntülü arıyor ve bir erkeği arıyor. Ben evde mesai yaptım falan filan ya bu tür şeyler hiç iyi şeyler değil... Erkek arkadaşları ve abisi ile özelimizi paylaşıyordu. Bir insanın mahrem duygusu olmalı... Abisi ‘...bir deri bir kemik, kadında kalça... göğüs olacak, bunda ne var...’ gibi sözlerle benim vücudumla ilgili eleştirilerde bulunuyordu...”

“Şiddette tahammül azaltan nedenler” temasındaki ikinci alt kategori “cinsel yıpranma” alt kategorisidir ve bazı katılımcıların bu kategoriye ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K6; “...normalde de yapıyordu bunu. Alkol alınca daha da şiddetli oluyor...”

K5; “...Beni boşadı, aldattı, eve kadın getirdi. Üzüldüm, sinir oldum. Gözümle gördüm. Rus kadına gidiyormuş, mahalleden komşularımızı da getirdi bir iki kere... Ben o zaman nikâhliydim. 200 lira verdi bir tanesine. Gördüm onları ama vuramadım, içime attım. Sinir ilacı içiyorum, şeker ilacı içiyorum, bir de midem rahatsız acı su geliyor midemden, fitiktan da ameliyat oldum...”

K3; “...Ben eve girdiğimde, eşim kapının önüne bıraktı gitti... Daha içeriye girmeden komşum kocamın eve sarı saçlı bir kadın getirdiğini söyledi... Kocam amcamın kızı demiş... Amcasının kızı sarı saçlı değil. Ben çıldırdım... Eve bir girdim. Çok affedersiniz yatak odasında prezervatif, yuvarlak toplarda farklı farklı ilaçlar...”

K1; “...Çok pisti, koltuk altları ter kokuyordu. Kendine bakmıyordu. Ondan sonra leş gibi kokuyordu. ‘Bu halin ne’ diyordum... Ben karşılık veremiyordum... ‘Sen beni öpmüyorsun’ diyordu, affedersiniz ben onu öptüğümde tuzlu su geliyordu ağzıma, midem bulanıyordu, bu şekilde de ben istemiyordum... Uyarıyordum, bir defa yapıyor, ikinci defa aynı şekilde... Ben soğudum, karşı taraftan soğudum mu bu bir boşanma sebebidir... Porno izliyormuş, benden oradaki kadınlar gibi davranmamı istiyordu... Dövüyor, istiyor, ben de karşılık vermeyince ‘aklında başka birisi mi var, ne oldu, neden istemiyorsun’ deyip saçımı başımı yolmaya başlıyor... O işini görüp kalkıyordu... Bense saçlarımı okşasın istiyordum, söylüyordum. Ben öyle yapamam diyordu... Adetliken birlikte olmaya çalışıyordu, istemeyince tecavüz ediyordu... İstemediğimi, ağladığımı göre göre birlikte olmaya çalışıyordu... Gitmiş bunları aileme anlatmış ‘altımda ağlıyordu’ diye... Polisi aradım, ‘bana

yardımcı olabilir misiniz? Ben bu hayatı istemiyorum, ya canıma kıyacağım ya da bana yardımcı olun...' dedim... Aldılar beni, karakola gittik, karakolda Savcıyı aradılar önce, hastaneye gittik, hastaneden darp raporu aldık, sonra polis savcıyı aradı 'kadın sığınma talep ediyor, vücudunda izler var' dedi, savcı da sığınma evine yerleştirdi..."

K11; "...Tezemin oğlu. Annem evlenmemizi istedi. Nişanlı iken bize geldiğinde benimle kalmasına izin verdiler... Nişanlı iken teyzemlere gittiğimizde sokakta çocuklarla oyun oynadığım için beni dövdü, oradan kaçarak annemi aradım. Ayrılmak istediğimi söylediğimde 'beraber oldunuz, nereye ayrılıyorsunuz' dediler... On altı yaşında evlendim. Ertesi gün çok büyük bir kanamam oldu... Ölüyordum neredeyse. Ben tuvaletten çıkamadım, karnımı tuttum, artık hamile mi kalmışım, ne olmuş bilmiyorum. Şöyle çocuk nasıl düşer karından öyle... Ne bileyim ben anlamam ki, yani kimse bana bunun eğitimini vermiyor, kimse benimle konuşmuyor... Rahatsız edecek bir ortamda cinsel ilişkiye zorluyordu beni. Misafirlikte, çocuklarla aynı odada... dedim ki bundan kurtulayım sokakta kalayım... Ters ilişkiye zorluyordu beni... İçki içiyordu, benim gücüm yetmiyordu, üzerime çullanıyordu... Tecavüz ediyordu..."

"Şiddete tahammül azaltan nedenler" temasının üçüncüsü alt kategorisi olan "ekonomik yıpranma" alt kategorisine ilişkin bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir.

K12; "...bir kavga sonrasında babamgile gittim, orada bir bıçaklandı. Sonra ikinci defa bıçaklandı. Kardeşlerim bıçakladı. O da bir rahat durmadı. İlk bıçaklanması söz dinlemediği içindi... O zaman ben çağırmıştım ailemin yanına. 'Gel burada iş bulalım, ev tutalım, geçinelim gidelim' dedim. Bu laf dinlemedi... 'Git bir iş bul' dedim. Bir tanıdık ona iş buldu. O da '250'ye ben kömür doldurmam' dedi. Kardeşlerim de sabah erkenden bunu atıyorlar dışarıya, dövüyorlar..."

K14; "...Evet, benim karakola girmemi sağlayan olay; ben bulmaca çözüyordüm, çocuk da oynuyordu oyuncaklarıyla, biz yerdeydik oğlumla. Bana 'bundan sonra bakkala borç falan ödemiyorum, sigaranı kim alıyorsa alsın. Senin ihtiyaçlarını kim karşılıyorsa karşılansın, s.kt.r ol git bu evden' dedi durduk yerde. Bakkala borç yazdırmışım, işte ekmek almışım, şeker almışım, sigara almışım, su almışım falan... Ondan sonra ben kalktım ayağa 'ne demek istiyorsun' dedim. '...bundan sonra bakkala yazdırmıyorsun' dedi. Ama eve para da bırakmıyor, evde su yok, şeker yok, ufacak çocuk var, ben sigara içiyorum ama ben sigarayı çalıştığım sürece hep kendim aldım, kendi paramla içiyordum. Çalışmıyorsam ben de senin o kadar borcunu ödedim, sen bir paket sigara alacaksın yani bana..."

4.8.4.3. Mağdurların Şiddete Karşı Geliştirmiş Oldukları Çözüm Mekanizmaları ile İlgili Bulgular

Tablo 56 katılımcılara sorulan "Şiddete karşı çözüm yolunuz nedir?" sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin kategori, alt kategori ve kodları göstermektedir.

Tablo 56: Mağdurların Şiddete Karşı Geliştirmiş Oldukları Çözüm Mekanizmaları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f
Mağdurların Şiddete Karşı Geliştirmiş Oldukları Çözüm Mekanizmaları	Bireysel başa çıkma yolları	Maneviyata sığınma	K4, K8, K3, K2, K7, K15	6
		Ağlamak	K1, K2, K4, K7, K10, K16	6
		Yatağı ayırma, cinsel isteklere karşılık vermeme	K1, K4, K14, K1, K8, K11	6
		Temizlik yapmak	K11, K4, K7	3
		Beddua etmek	K4, K14, K7	3
		Faili sakinleştirme çabası	K7, K8	2
		"Kurtuluş bileti" çocuk yapmak	K11, K4	2
		Cisim fırlatmak	K11, K14	2
		Bağırma, yüksek sesle konuşma	K4, K14	2
		Ev işlerini yapmayı reddetme	K4, K14	2
		Küfür etme	K4, K14	2
		Erkekliğini sorgulama	K4, K14	2
		Fiziksel şiddette kullanılacak araçların saklanması	K2	1
		Toplam		39
	Dış destek arama	Aileye anlatma ve/veya yardım isteme	K1, K2, K3, K4, K6, K10, K11, K12, K14, K16	10
		Adli yardım talebi	K1, K5, K6, K9, K11, K14, K16	7
		Arkadaşına, komşusuna anlatma ve/veya yardım isteme	K1, K2, K4, K5, K11, K16	6
		Uzman desteği	K6, K7, K8	3
		Toplam		26

Tablo 56'da, "Mağdurların şiddete karşı geliştirmiş oldukları çözüm mekanizmaları" ile ilgili tema çalışması bulunmaktadır. Bu tema, iki alt kategoriden oluşmaktadır. İlk alt kategori "Bireysel başa çıkma yolları"dır. Bu kategoride yer alan kodlar frekans değerlerine göre; maneviyata sığınma (f=6), ağlamak (f=6), yatağı ayırma, cinsel isteklere karşılık vermeme (f=6), temizlik yapmak (f=3), beddua etmek (f=3), faili sakinleştirme çabası(f=2), "kurtuluş bileti" çocuk yapmak (f=2), cisim fırlatmak (f=2) gibi sıralanmaktadır. İkinci alt kategori "dış destek arama" dır. Kategoride yer alan kodlar frekans değerlerine göre, aileye anlatma ve/veya yardım isteme(f=10), adli yardım talebi (f=7), arkadaşına, komşusuna anlatma ve/veya yardım isteme (f=6), uzman desteği (f=3) olarak

sıralanmaktadır. Aşağıda bu kategoriler dâhilinde katılımcıların anlatılarına yer verilmektedir. Bazı katılımcıların "Bireysel başa çıkma yolları" alt kategorisine dahil edilen görüşleri aşağıdaki gibidir.

K14; “...Ben almıyorum, senin hiçbir ihtiyacını karşılamıyorum dedi. O ara ben de ayağa kalktım, aramızda itiş kakış başladı, ondan sonra küfür etmeye başladı. Evden kovdu beni, ben de ‘gitmiyorum, evden gitmesi gereken birisi varsa sensin’ dedim. Beni defalarca kovmuştu gitmiştim, geri gelmiştim, nereye gideyim gecenin o saatinde. Saat 11-12 civarları oldu, çocuk ağlıyor bağılıyor yerde. Ondan sonra vurdu bana, o bana vurdu ben de ona vurdum. Sonra herhalde düştüm yere onu hatırlamıyorum da, bir an baygınlık gibi bir şey geçirdim. Gözümü açtım çocuk ağlıyor. Yerden kalktım. Ben bağırarak bir şeyler söylüyorum sürekli. O bana girişti, ben küfür etmesin diye flütü attım, başından yaralandı. Çocuk çok ağlıyordu, onu bırakıp çıkmak istedim. ‘Beni bırakma anne!’ diye bağırdı...”

K4; “...Bazen tartıştığı zaman ‘bıktım, ne zaman erkek olacaksın? Ne zaman markete gidelim, toptancıya gidelim diyeceksin? Ya da ne zaman para verip git evin ihtiyaçlarını gör diyeceksin’ diye bağıırıyordum... O da ‘ne zaman babam ölürse o zaman’ dedi. Oğlum da dedi ki ‘babam öldüğü zaman da gardaşın alır ya da babannem’...”

K4; “...Kırkımdan sonra sırf anasıgile gitmemek için üçüncü çocuğu yaptım. Sabah akşam orda olmak istemiyorum. En azından çocuğum var deyip evimde oturuyorum...”

K8; “...Öldürmeye yeltendiğinde affet diye yalvardım... yemin ettim aldatmadım diye. İkna etmeye çalıştım... hep böyle yapıyorum nasıl anlatsam ki bilemedim... Sakinleştiriyorum ya da o raddeye getirmiyorum. Aslında şiddete her an meyilli bu adam, ama ben ona göre hareket ediyorum... onca yıl bu adama kontrollü davrandığım için evli kalabildim... Bazen öyle tükeniyorum, öyle yıkılıyorum ki... bir daha kalkmam, bittim diyorum... ama ertesi gün Allah’ıma ‘gören gözlerim, duyan kulaklarım, evim, kahvaltı hazırlayacak evlatlarım, ortaya getirecek nimetlerin var... Rabbim uyudum, uyanabildim. Ayağa kalkabildim... Allah’ım nefes alabiliyorum. Hayattayım, yaşıyorum, ne güzel hissediyorum... Kedim var evde. Mir mir sevgi dolu. Şükürler olsun sana. İyi ki varım’ diyorum. İşe giden bir kocam var... Bu adam kötü evet, ama Rabbim kurtaracak diyorum... Maalesef... Keşke bu kadar sabırlı ve şükredici, fedakar olmasaydım... Ama Rabbim’e çok inanıyorum, bir gün bu adamdan kurtaracak beni.... Ben bu adamla yaşlanmak istemiyorum...”

K3; “...Allah’ım dedim, sen bu durumu bana nasip etme. Böyle bir ilişki, böyle düzelecekse hiç olmasın. Ben istemiyorum. ... Arife günü oturdum artık o kadar dua ediyorum ki... Dedim ki Allah’ım, bana hayırlı bir kapı aç. Eğer kalıp mücadele edeceksem, iyi olacaksa. Evladım, evim, yuvam için veya bir insanın kurtuluşu için, çünkü öyle büyük bir gaflettir ki, Rabbim sen uyandır. Ama eğer o bu yolun yolcusuysa ve ben hiçbir şey yapamayacaksam benim ayağımı kaydırma, beni kurtar...”

K1; “...Banyoya geçip ağlıyordum, suyun sesini açıyordum sesim duyulmasın diye... 7 yıldır beraber uyumadık, ben çocuklarla uyudum...”

K2; “...Bazen çocukları öyle dövüyordu ki sabaha kadar onlara ağlamaktan yatamıyordum. Yalvarıyor, Yasin okuyordum... Kemerinin adını mazlum koymuştu, mazlumla bizi dövüyordu... ben ellerimi kaldırıp yapma diyordum. Bazen de ellerimi kemerle bağlıyordu... Ben de o kemeri saklıyordum, en azından yüzümü koruyayım diye... ‘Biliyorum sen sakladın’ diyordu... Bu sefer de ayakkabısının ucuyla gözüme vurdu...”

K11; “...Gerçekten temizlikle kafayı kırmıştım yani...”

K14; “...Beni yönetmeye çalışıyordu... Ufak ufak olaylar olunca ben de tavır almaya başladım. Yemek yapmıyorum artık... ütülemiyorum kıyafetlerini, kendin ütüle öğren dedim. Bir tek çocuğumun karnını doyuruyordum, oturuyordum evde, yapmıyorum ütü, bulaşıklarda kalsın bakalım nasıl yapılır! Bütün gün evde oturuyormuşum ya!...Ona haber vermeden çıkıyordum, çocuğu parka götürüyordum. Deniz kenarına götürüyordum, vapura bindiriyordum, ‘nerden geliyorsunuz’ dediğinde bir şey söylemiyordum... İşte bunlar da yavaş yavaş onu şiddetlendirdi. Affedersiniz kudurdu kudurdu, ondan sonra fiziksel şiddet başladı... Tabi ki bende kendimi savunuyorum...”

İkinci alt kategori “Dış destek arama” alt kategorisidir ve bazı katılımcıların bu kategoriye ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K8; “...İki sefer eşimi aile terapistine götürmeyi başardım ama bence deneyimsiz ve başarısızdı. Bana ve eşime yardımcı olamadı... Yarım kaldı bir daha gitmedik. Psikolog bana ‘böyle bir insanla en fazla 5 sene yaşanabiliyor, siz bir mucizesiniz’ dedi. Ve ruh sağlığımın sağlam kalmasına şaşırdı. Ben sürekli sanatla uğraşarak, pozitif düşünerek, şükrederek baş ettim eşimle...”

K1; “...En yakın arkadaşımı aradım, bana yaptıklarını anlatıp ağladım... Psikiyatriye gitmeyi çocuklarım için istedim...”

K14; “...sonra dedim ki ‘yeter artık ben gidiyorum karakola’. Küfür etti bana, ‘istediğin yere kadar git’ dedi. Ben de apar topar yatak odasına geçtim, çocuğun ayağına çorap giydirdim. Ayağına ayakkabı bile giydiremedim, ayağıma ayakkabıyı taktım. Birinci katta oturdum, merdivenden aşağıya koşmaya başladım gecenin o saatinde. Geldi, ben çıktım apartmanın arkasında bir yere saklandım. Çocuk çok korkmuştu, çok ağlıyordu, zıngır zıngır titriyordu. Altına kaçırılmış çok kötü bir haldeydi, korkma oğlum dedim, ‘sen korkma aynı masallardaki gibi olacak’ dedim. ‘Biz buradan çıkacağız, kurtulacağız’ dedim. ‘Tamam, annecim’ dedi sarıldı...”

4.8.4.4. Sorunun Çözüksüz Kalmasının Nedenleri ile İlgili Bulgular

Katılımcıların “yaşanılan şiddetin neden çözümsüz kaldığı” sorusuna verdikleri cevaplara ilişkin kategori, alt kategori ve kodları Tablo 57’de gösterilmiştir.

Tablo 57: Sorunun Çözüksüz Kalmasının Nedenleri

Tema	Alt Kategori	Kodlar	Katılımcılar	f
Sorunun Çözüksüz Kalmasının Nedenleri	Dış faktörler	Mağdurun ailesinin mevcut soruna ilişkin gerçekçi çözüm üretememesi	K2, K4, K5, K6, K7, K8, K1, K11, K12, K14, K16, K15	12
		Failin ailesinin erkeği yanlış yönlendirmesi	K3, K4, K7, K11, K15	5
		Şiddet döngüsü	K4, K14, K15	3
		Uzman desteğinin yetersizliği	K6, K7, K8	3
		Toplam		23
	İç faktörler	Çaresizlik	K2, K4, K14, K7, K15	5
		Tepkisiz kalmak, kabullenmek	K2, K5, K15	3
		Başka bir çıkar yolu düşünememe	K5, K4	2
		Eşler arası duyguların aktarımında eksiklik	K3, K16	2
		Evlilik yaşamını kabullenememe	K11	1
	Toplam		13	

Tablo 57 , "Sorunun çözümsüz kalmasının nedenleri" ile ilgili tema çalışmasını göstermektedir. Bu tema iki alt kategoriden oluşmaktadır. İlk alt kategori "dış faktörler" kategorisidir. Bu kategoride yer alan kodlar frekans değerlerine göre; mağdurun ailesinin mevcut soruna ilişkin gerçekçi çözüm üretememesi (f=12), failin ailesinin erkeği yanlış yönlendirmesi (f=5), şiddet döngüsü (f=3), uzman desteğinin yetersizliği (f=3) şeklinde sıralanmaktadır. Diğer alt kategori ise “iç faktörler” kategorisidir. Bu kategoride yer alan kodlar frekans değerlerine göre; çaresizlik (f=5), tepkisiz kalmak, kabullenmek (f=3), Başka bir çıkar yolu düşünememe (f=2), Eşler arası duyguların aktarımında eksiklik (f=2), Evlilik yaşamını kabullenememe (f1) şeklinde sıralanmaktadır. Aşağıda bu kategoriler dâhilinde katılımcıların anlatılarına yer verilmiştir. Bazı katılımcıların "dış faktörler" alt kategorisine ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K2; “...Kayın pederim ‘bu hapse girerse orda tedavi olur. Kumanın çocuklarından birini at önüne öldürsün. Sen de kurtul biz de. O zaman gider şikâyet ederiz...’ diyordu...”

K4; “... Çünkü delinin manyağın teki. Neden yaptı? Çünkü o da babadan öyle görmüş. Kaynanam da gelmiş diyor ki ‘15-20 günlüktüm beni dövdü... Fırının kapağını açardı, yanan sobaya

başımı sokardı.’ Ee çocuklarda görmüş bunu... Kocam da bize yaptı... Kaynana şiddet görmüş bir kadın, ama aynısını yaptırıyor bana...”

K8; *“...Ailemle görüşmeme pek müsaade etmez hâlâ. İlk yıllarda annen bizi ayıracak deyip aylarca görüştürmedi. Annem yıllarca gizli geldi bana... İki sefer eşimi aile terapistine götürmeyi başardım ama bence deneyimsiz ve başarısızdı...”*

K1; *“...Konukevine sığındıktan bir hafta sonra kardeşim beni yanına alıp, destek olacağını, anlaşmalı boşanabileceğimi vs. söyleyerek konukevinden çıkmama neden oldu. Sözüne inandım yanına gittim. Gittiğimde babaannemin evinde kaldım. Babaannem bir hafta sonra ‘bunu evine gönderin, sen burada duruyorsun. Çocuklar ne durumda?’ demeye başladı kardeşime. Ondan sonra beni babamların yanına köye çıkardılar. Babamların yanında iki gün daha kaldım. Annemin de dediği gibi “yuvayı kurtaracaksın el ne der boşandı derler, bu şöyle der, böyle der, herkesin evinde olur” diye beni eşimin evine geri getirdiler. Ondan sonra gidecek bir yerim yoktu...”*

K14; *“...Çünkü o durmadan telefonla rahatsız ediyor, abim de ona küfür ediyor, o öbür taraftan beni rahatsız ediyor. Çocuk var, ne yapacağımı bilmiyorum. O abimle tartıştıktan sonra, bana şiddet uygulayan abimin evine gittim...”*

“Sorunun Çözüksüz Kalmasının Nedenleri” kategorisinin ikinci alt kategorisi “iç faktörler” alt kategorisidir ve bazı katılımcıların bu kategoriye ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

K2; *“...Üç sene durdum, 3.senede dedim yeter ben gideceğim. Babamgile gittim. Kimse beni kabullenmedi. Geri döndüm. Bir daha gittim, bir daha döndüm. Baktım çare yok, dedim boş ver öldürürse de öldürür...”*

K14; *“...Aslında ben normal yaşantımda çok cesur bir insanımdır. Ama o yaşadığım olaylardan sonra cesaretim kırıldı. Yani evin içinde çaresiz hissettim, ayrılırsam nasıl yaparım, çocuğum daha ufak... Ailem de diyor ki ‘benim babamda anneme çektirmedi mi, ben abime mesela ne derim, eşi de aynı şeyleri çekti ama oturdu’, ailem hep bunları söyleyecek, şimdi ben onlarla da görüşmüyorum...”*

K2; *“...İlk geceydi. İlk çocuktuk derken, ondan sonra da tehditler başladı. ‘Eğer gidersen aileni öldürürüm’ diye. Elinde silahı vardı. Adamları vardı. Kaç kere eve gittim. Beni değil bir gün bir saat bile almadılar...”*

K5; *“...Aklıma gelmedi. Komşum ile konuşuyordum, başka kimseye yollamazdı beni...”*

K11; “...E gencim ben tabi ki gezmek isteyeceğim... o zamanlar tabi ki ben bunları bilmiyorum, gidiyorum dışarda geziyorum, top oynuyorum genç kız gibi davranıyorum, ama bana bunu yaşatmadı. Sen gidip oynayamazsın, dışarıda oturamazsın dedi. Ben oturdum evde istemiyorum dedim, yok dedi... annemi aradı... düğün hazırlıklarına başladılar, işte beni gelin yaptılar... beni cinsel olarak kullanıyordu işte... benden üç kap yemek istiyor adam, misafir getiriyor eve... ben sanki kırk yaşında kadınımlı olgunluk bekliyorlardı benden...”

K3; “...Bu konuda beni çok suçluyordu... Ben istiyorum sen istemiyorsun diyordu... Buna çok kırılmış. Ben de sana isteksiz gelmiyorum diyordum... Sadece onunla konuştum, hayatımda hiç erkek olmadı. Bir de çok utangaçtım. Hadi kalk yatalım diyemezdim... Keşke deseymişim... Çok severdim, çok severdim ama onun belli ettiği kadar edemezdim... O çok belli ederdi, çok severdi. Ama ona çok değer verdiğimi biliyordu. Onu çok sevdiğimi biliyordu ve ona senden hiç vazgeçemem hissiyatını verdim... O da bunu bilerekten çok aldattı...”

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Kadına yönelik şiddet bir insan hakkı ihlalidir ve tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de önemli sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan çalışmaların, şiddetin hayat boyu yaygınlığı üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu çalışmalarda standart bir ölçüm olmadığı için şiddetin yaygınlık oranı, seçilen örnekleme göre geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Kadına yönelik aile içi eş şiddetini konu alan bu çalışmada, şiddet sorununu anlatabilmek için iki parametreden yararlanılmıştır. Bunlardan biri şiddetin hayat boyu yaygınlık oranı, diğeri ise düzeyidir. Bu iki parametre, verilerin değerlendirilmesi için önem arz etmektedir. Genel değerlendirilmede aşağıdaki sıra takip edilmiştir.

İlk başlık altında, nicel ve nitel araştırma katılımcılarının farklılık ve benzerliklerini ortaya koymak amaçlı sosyo demografik özellikleri incelenmiştir. Bu kısımda öne çıkan şey, farklı sosyo demografik özelliklere sahip iki örneklemin hayat boyu yaygınlık oranı ve şiddetin düzeyinin nasıl farklılık gösterdiği. İkinci başlık altında, kadınların şiddet algısı, meşruluk gerekçeleri ve şiddet döngüsü bulguları değerlendirilmiştir. Kadınlar arasında algının yükselmesi ve meşruluk oranının azalması kadınların toplumsal değişime uyum göstergesi olarak kabul edilmektedir. Üçüncü başlık altında, kadınların maruz kaldığı şiddet içerikli davranış türlerinin düzey ve yaygınlık oranları literatür ile karşılaştırılmış ve şiddetin hangi türlerinin kemikleşmiş bir yapı görünümünde olduğu gösterilmeye çalışılmıştır. Dördüncü başlık altında, kadınların eşlerine uyguladığı şiddet içerikli davranışların düzey ve yaygınlık oranları ile aile içinde şiddetin kadınlar tarafından da kullanılan bir yöntem olduğu tespit edilmiştir. Beşinci başlık altında, kadınların şiddete karşı geliştirdikleri çözüm mekanizmaları ve başarısızlıklarının nedenleri nitel araştırma sonuçlarında elde edilen verilerin tematik çalışma ile sunulmaktadır. Son olarak, altıncı başlık altında çalışmanın hipotez bulguları toplu bir şekilde sunulacaktır. Bu hipotezler demografik bilgilerle şiddet türleri ve genel şiddet boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığına dair değerlendirmeleri içermektedir. Hangi hipotezleri kabul veya reddedildiği literatür destekli olarak sunulmuştur.

5.1. Evlilik İçinde Şiddete Uğramayan Kadın Var mıdır?

Ağırlıklı olarak genç ve orta yaşlı kişilerden (%83) oluşan anket katılımcılarının arasında okuma yazmayı bilmeyen yoktur (Tablo 15). Bahse konu kadınların çoğu yükseköğrenim görmüş (%68), çalışan (%69), dar ve/veya orta gelirli (%68), hâlihazırda evli (%92) kişilerdir. Katılımcıların

%61'i çocukluklarını kentte geçirmiş olmakla birlikte, hâlihazırda kentte yaşamını sürdürenlerin oranı %80'dir. Evliliklerin büyük oranda rızaya dayalı evlilik olduğu görülmektedir (%91).

Evlilik yaşlarına bakıldığında %8 oranında 18 yaş altı evliliğe rastlanmakta, ancak %63 oranında 25 ve üzeri yaşlarda evlilik yapıldığı görülmektedir. Katılımcıların %74'ü evlilik hayatı boyunca en az bir kez herhangi bir şiddet türüne maruz kalmış kişilerdir (Tablo 28). Dolayısı ile anket çalışmasının ağırlıkla eğitilmiş, kentli ve çalışan şiddet mağduru kadınların algı ve yaşantılarını yansıttığı söylenebilir. Ankete katılımın Türkiye'nin coğrafi bölgelerinden Marmara (%31), Karadeniz (%26) ve İç Anadolu (%14) bölgelerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir (Grafik 4).

Tablo 51'e bakıldığında ise; mülakata alınan 28-55 (ort. 42) yaş aralığındaki 15 şiddet mağduru kadının 16-48 (ort. 21.3) yaş aralığında evlendiği; bunlardan 4'ünün ise 18 yaş altında evlendirildiği görülmüştür. Şiddet mağduru bu kadınların çoğu (%87) yükseköğrenim görmemiş kişilerdir. 8 kişinin çocukluğu kentte, 7 kişinin ise kırsalda geçmiş olsa da hâlihazırda kentte yaşayanların oranı %67'dir. Çalışmayan kitlenin %87'lik bir dilimi oluşturduğu, geri kalan kesimin ise daimî güvencesi olmayan işlerde çalıştığı belirlenmiştir. Gelir düzeyine bakıldığında ise %67'lik kesimin dar gelirli, diğer kesimin ise orta gelirli olduğu anlaşılmaktadır. Kadınların evliliklerinin %47'si rıza dışında gerçekleşmiştir. Katılımcıların %53'ü boşanma sürecinde veya boşanmış durumdadır. Dolayısı ile mülakat çalışmasının ağırlıkla rıza dışı evlilik yapmış, eğitim düzeyi düşük, işsiz ve orta yaştaki kadınların şiddet yaşantılarını yansıttığı söylenebilir.

Her iki örneklemin ortak sorunlarından biri farklı düzeylerde ve farklı oranlarda şiddete maruz kalmış olmalarıdır. Nicel araştırma grubuna dâhil olan kadınların %74'ü hayatlarında herhangi bir şiddet türüne en az bir kez maruz kalmıştır (Tablo 28). Nitel araştırma grubundaki kadınların ise tamamı şiddet türlerinden en az birine maruz kalmıştır (Tablo 52). Nicel ve nitel araştırma grubuna dâhil olan katılımcıların bir diğer ortak problemi ise en çok yaşadıkları şiddet türünün psikolojik şiddet olduğudur. Buna göre, nicel araştırma katılımcılarından şiddete maruz kalan 352 kişinin %56'sı psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Görüşme yapılan kadınların ise %87'si psikolojik şiddete maruz kalmıştır. Her iki grupta da psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine oranla daha baskın olduğu görülmektedir.

Bu iki grubun arasındaki temel fark ise şiddete maruz kalma düzeylerinin birbirinden farklı olmasıdır. Nicel çalışma grubuna dâhil olan kadınların, evlilik hayatlarında genel olarak şiddete maruz kalma düzeyi %27 gibi bir oranla çok düşük düzeyde gerçekleşmektedir (Tablo 27). Nitel örnekleme dâhil kadınların maruz kaldığı şiddet düzeyinin⁹ ise, onların anlatımlarından yola çıkarak, çok yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Onlar, zamanın, mekânın bir önemi olmaksızın

⁹ Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından alınan izin kapsamında (Ek 4), görüşme yapılacak kadınlara ikinci bir travma yaşatmamak ölçek soruları direk sorulmamıştır.

“bayramda, akraba evinde, evliliğin ilk gününde, ilk haftasında, ilk çocuğu kucağına aldıklarında...”; hepsinin ruhunda, çoğunun ise bedeninde derin yaralar bırakan şiddet dolu bir evlilik yaşamışlardır ve bir kısmı hâlâ bu evliliği yaşamaktadır.

Sonuç olarak evlilik hayatında şiddete maruz kalmayan bir kesim elbette vardır. Bu genel şiddet üzerinden değerlendirildiğinde, hayat boyu yaygınlık oranından (%74) artı kalan diğer kesimdir. Bu da %26’lık bir orana tekabül etmektedir. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus kişinin yukarıda bahsedilen sosyo demografik özellikleriyle bağlantılı olarak, başka faktörlerin de algıyı artırıyor olmasıdır. Örneğin, kişinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği hakkında daha fazla farkındalığa sahip olması, bu konuda eğitim almış olması veya böyle bir aile ve çevre de yetişmiş olması sadece şiddet algısının daha yüksek olması ile kalmayacak, farklı davranışları da şiddet olarak algılamasına neden olacaktır. Bu durum, şiddet tabanının o kişi için genişlediği anlamına gelmektedir¹⁰.

5.2. Algıyı Yordamak: Şiddeti Meşrulaştırma ve Şiddet Döngüsü

Ölçeğin tamamından alınan puana göre katılımcıların şiddet algı düzeyi %90’dır. Bu oran katılımcıların şiddet algılarının “yüksek ve/veya çok yüksek düzeyde” olduğunu göstermektedir (Tablo 16). Şiddet türlerine göre bakıldığında, katılımcıların fiziksel şiddet algı düzeyi %95 iken; bunu sırasıyla sözel (%91), psikolojik (%88), ekonomik (%86) ve cinsel (%84) şiddet algı düzeyleri takip etmektedir. Bu sonuçlara göre, şiddet türleri açısından algı düzeyi en yüksek fiziksel şiddet, en düşük cinsel şiddet boyutudur. Bu durum aslında kadına yönelik şiddet literatürü ile uyumludur. Kadınların tarih sahnesinde “bu bir şiddettir” diye nitelendirdikleri ilk şiddet türü fiziksel şiddettir ve fiziksel şiddete dair algı son yıllarda artmış bulunmaktadır. Yani aslında en çok algılanan şiddet türü en fazla mücadele verilen şiddet türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda fiziksel şiddet algısının artış sebebi, 1980’lerden bugüne gelişen kadın hareketleridir. Çünkü yıllarca “şiddetle mücadele” adı altında verilen uğraş fiziksel şiddete karşı verilmiştir. Bu yüzden fiziksel şiddetle ve bu şiddetin meşru olmadığı konusunda yürütülen mücadele olağanüstü bir farkındalık yaratmıştır. Artık her on kadından dokuzu dayanın haklı bir gerekçesinin olmadığını düşünmektedir (Altınay ve Arat, 2008: 103). Bu da fiziksel şiddet algısının yüksek olduğunu doğrulamaktadır.

Cinsel şiddet algısının daha düşük düzeyde olması ise toplumda konuşulmayan mahrem bir konu olması ile ilişkilendirilebilir. Cinsel şiddetle mücadele henüz fiziksel şiddetle mücadele gibi etkin değildir. Kadına yönelik şiddetle mücadelenin ilk yıllarında, cinsel taciz konusunun feminist aktivistlerce bile dile getirilmesi oldukça zordur. Çünkü kavram İngilizceden çeviridir, Türkçe ’ye

¹⁰ Anket formu sonunda katılımcıların, formda geçen şiddet türleri dışında paylaşmak istediği olumsuz bir davranış ve şiddet hikâyesinin olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılardan biri anket formunun kendisine hitap etmediğini, zira kendisinin bu tür davranışlara hiç maruz kalmadığını ifade etmiştir. Fakat ona göre şiddet sayılabilecek başka bir husus vardır. Eşinin cinsel ilişkide korunmayı reddetmesi ve bunun sonucu olarak kadının doğum kontrol hapları ile korunmak zorunda kalması yani vücuduna sürekli kimyasal madde alması sağlığını bozmaktadır ve bu durum kendisine göre bir cinsel şiddettir.

yabancıdır. Şule Aytaç, o dönem bilinç yükseltme çalışmalarını değerlendirirken şu ifadeyi kullanmıştır: “Evlilik içi cinsel taciz kavramını kendimize kabul ettirebilmek için aylarca tartıştığımız hatırlıyorum”(Aytaç, 2005: 53). Cinsel taciz kavramı bu gün herkes tarafından bilinmekte, TCK içinde de suç olarak tanımlanmaktadır (TCK, 2004: m.102-106). Kadınların “hayır” demesinin “sessiz kalmasının” cinsel birlikteliğe “evet” demek anlamına gelmediğine dair videolar hazırlanması ve kampanyalar yürütülmesi toplumsal algının, normların, davranışların ve pratiklerin değişmesine yönelik farkındalık artırıcı çalışmalardır. Fakat bu çalışmalar toplumsal hayata sürülmüş yeni projelerdir¹¹. Literatürde cinsel şiddet algısının düşük olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Aydemir ve Demircioğlu (2017)’nin çalışmasında da cinsel şiddet algısının %50 ile en düşük düzeydeki algı olduğu tespit edilmiştir. Bir başka çalışmada, kadınların fiziksel şiddeti şiddet olarak tanımladıkları, ekonomik ve cinsel şiddeti tanımlayanların olmadığı tespit edilmiştir (Güler vd., 2005). Aydemir ve Demircioğlu (2017: 153) algı düzeyleri en yüksek olan şiddet türlerinin sözel (%83) ve fiziksel (%74) şiddet olduğunu tespit etmiştir.

Bu çalışmada hipotez bulguları sonuçlarına göre, algı düzeyi kişinin sosyo demografik değişkenlerine bağlı olarak yükselmektedir. İlgili test sonuçlarına göre, yaş aralığının, eğitim düzeyinin, evlilik yaş aralığının yüksek olması, çalışıyor olma durumu, gelir seviyesinin yüksekliği, yaşanan ve çocukluğunun geçtiği yerleşim biriminin kent olması, evlilik türünde rıza faktörünün varlığı, farklı şiddet türleri ve/veya genel şiddet algısı hakkında algıyı artırıcı rolü olduğu görülmüştür (Tablo 18, 19, 20, 21, 23). Sosyal çevrelerinde herhangi bir şiddet türünü gözlemleyen, şiddete maruz kalan veya şiddeti uygulayan kişilerin şiddet algı düzeyleri daha yüksek olmaktadır (Aydemir ve Demircioğlu, 2017: 146). Buna göre, katılımcı kadınların yüksek/çok yüksek düzeyde şiddet algısına sahip olmalarının şiddete maruz kalma veya uygulama durumlarından, yani şiddeti bir şekilde tecrübe etmiş olmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, algı bir şeyin varlığından haberdar olma meselesidir. Kişi bir şeyi algılamışsa o şeyle daha önce karşılaştığı ve ona anlam yüklemeye başladığı söylenebilir. Kişi daha önce karşılaşmadığı şeyi bilemez. Bilmediği bir şey hakkında algı sahibi değildir. Örneğin “portakalın içinde birçok vitamin vardır” ifadesi kişinin portakala karşı bir farkındalığı, bilgisi, inancı, ilgisi ve algısı olduğu anlamına gelmektedir (Çöllü ve Öztürk, 2006: 377-379). O halde, algılamama durumunda ise o şeyle daha önce karşılaşmadığı ve anlam yüklediği söylenebilir.

Diğer taraftan, kişi kendi hak ve hürriyetlerini sınırlandırıcı, onları gasp edici davranışları bu “kesinlikle şiddettir” diye düşünemiyorsa o durumu meşrulaştıracak gerekçelerinin olması gerekir. Dolayısıyla kişinin şiddet algısı ile şiddeti meşru görme oranı arasında ters orantı olması beklenmektedir. Eğer bir kişinin şiddet algısı yüksek ise onu meşrulaştırma oranının azalmış olması

¹¹ Bu konuda yapılan çalışmalar için 2014 yılında kurulan Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinin “Öyle Değil Böyle” isimli kampanyaya bakılabilir (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2019)

gerekmektedir. Bu duruma istinaden, algı ile ilgili verileri tersten okuma yaparak kişilerinin meşrulaştırma oranlarına ulaşılmıştır. O halde katılımcılar en fazla cinsel şiddeti (n=82, %17.3) ve sırasıyla ekonomik şiddeti %13.1 (n=62), psikolojik şiddeti %9.7 (n=46), sözel şiddeti %6.9 (n=33) ve son olarak fiziksel şiddeti (n=18, % 3.8) meşrulaştırmaktadırlar (Tablo 17). Fiziksel şiddetin meşrulaştırılma oranının düşük olması, daha önce de söylendiği gibi fiziksel şiddet en çok bilinen, en çok tanık olunan ve karşılaşılan ve dahası en çok konuşulabilen şiddet türü olması ile ilgilidir.

OECD 2019 verilerine göre ‘bir eşin belirli şartlar altında eşine şiddet uygulamasını haklı bulan’ yani *fiziksel şiddeti meşrulaştıran* kadınların yüzdesi Dünya’da %68 (Etiyopya) ile %1 (İrlanda) arasındadır (OECD, 2019). Yine OECD verilerine göre Türkiye için bu oran 2014 yılında %25 iken, 2019 yılında %13’e düşmüştür (OECD, 2019). Bu verilerden hareketle, son beş yıl içinde Türkiye’deki kadınların şiddeti meşrulaştırma eğiliminin azaldığı yani şiddete karşı olumsuz tutum geliştirdikleri söylenebilir. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsünce her beş yılda bir yapılan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması verilerine göre; şiddeti meşru gören kadınların oranı 2008 yılında %19.4 iken 2013 yılında %13.3’e, 2018 yılında ise %9’a düşmüştür (TNSA-2009; 2014; 2019). TNSA çalışmalarında, 2008 yılında bu oranın %50 olduğu göz önüne alındığında, şiddet algısının büyük bir hızla yükseldiği ve meşrulaştırmanın aynı hızda düştüğü söylenebilir.

Diğer taraftan, kadınların hangi gerekçelerle şiddeti meşrulaştırdıkları önemlidir, çünkü kadınların algısı yükselmekte, meşrulaştırma oranları düşmekte fakat meşrulaştırma gerekçelerinin aynı kaldığı görülmektedir. Örneğin, görüşme yapılan kadınlarda şiddete tahammül etme nedenlerine bakıldığında, bireysel nedenlerin en başında “çocukların geleceği meselesi” (f=7) olduğu görülmektedir. Hangi sosyal tabakadan olursa olsun kadınlar çocuklarını babasız bırakmamak için şiddete maruz kaldıkları evliliği sürdürme eğilimindedirler (İçli, 1995: 89-97). Diğer taraftan, şiddete tahammül etme temasının toplumsal neden kategorisine göre “erkeğe maddi bağımlılık (f=9), ailenin destek olmaması (f=8), mahalle baskısı (f=6), evin güvenilir yer olduğu düşüncesi (f=5) şiddeti meşrulaştıran gerekçeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla kadının şiddete tahammül nedeni aynı zamanda şiddeti meşrulaştırma gerekçesidir.

Şiddet gören kadınların başvurduğu meşrulaştırma gerekçeleri ile ilgili tematik çalışmaya göre şiddeti meşru görme durumu toplumsal (f=28) ve bireysel (f=27) nedenlere dayanmaktadır ve her iki tema da baskınlık bağlamında birbirine denktir (Tablo 5). Bu nedenler kadınların şiddet dolu bir ilişkiden ayrılmalarına engel olmaktadır. Şiddeti meşrulaştıran toplumsal nedenler; erkeğe maddi bağımlılık, mahalle baskısı, ailenin destek olmaması, evin güvenilir yer olduğu düşüncesi gibi nedenlerden oluşmaktadır. Şiddeti meşrulaştıran bireysel nedenler ise; çocukların geleceği, sevgi ve/veya acıma, bir gün düzelir beklentisi, failin saldırdığı korku, şiddetin olağanlığı, failin çocukları kullanarak tehdit etmesi, “çocuk olsa düzelir” düşüncesi ve çalışıyor olma gibi nedenlerden oluşmaktadır.

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, şiddete tahammül etme nedeni olarak belirlenen toplumsal ve bireysel nedenlerin tarihi aslında şiddet araştırmalarının tarihi kadar eskidir. KYŞ (2009: 134-137)'ye göre, kadınlar şiddeti geçici bir kriz durumu olarak görmekte, çaresiz olduklarını dile getirmekte, utanmakta, çocuklarının durumunu düşünmektedirler. Kadınların şiddete maruz kaldıkları evlilikleri devam ettirme sebepleri olarak korku, çaresizlik, ekonomik bağımlılık, çocukların geleceğinden endişe etme, babasız büyümelerini istemedikleri için evi güvenilir bir yer olarak görmeleri AİŞ (1995: 156)'nin de bulguları arasındadır. Öyle görülüyor ki kadınlar çeyrek asır önce yapılan ilk çalışmalarda da aynı nedenlerden ötürü şiddete tahammül etmekteydi ve halen daha aynı gerekçeleri öne sürmektedirler. Bu durum kadınların bu haklı gerekçelerini azaltarak onları şiddet dolu ilişkiden uzaklaştıracak adımların yeteri kadar sağlam olmadığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Bunlara ek olarak sosyal öğrenme kuramının bize sunduğu teorik bilgiye göre şiddeti çözmek yerine şiddete tahammül etme şiddeti nesilden nesile aktaran bir kısır döngü yaratmaktadır (Hirigoyen, 2000: 43). Akyüz vd. (2002)'nin çalışmasına göre, evlilikte fiziksel şiddeti hak ettiğini düşünenlerin %88.5'i çocukluk çağında şiddete maruz kalmış kişilerdir. Çocukluk çağında şiddet görmeye şiddeti haklı bulma arasında anlamlı bir ilişki olduğuna değinmişlerdir. Şiddetin nedeni ile ilgili kuramlar şiddeti açıklarken bir nedene odaklanırlar. Fakat gerçek yaşamda şiddet birçok değişkene bağlı olarak yaşanmaktadır. Kişinin şiddet döngüsü içerisinde yer alması da yani çocukluğunda bir şiddet travması olması da şiddetin nedenlerinden bir tanesidir. Şiddet döngüsü kavramı, uluslararası literatürde de kullanılmaktadır (UNICEF 2000, Heise ve Garcia- Moreno, 2002: 89). Altınay ve Arat (2008: 89-91) yaptığı çalışmada hangi değişkenin şiddeti ne ölçüde açıkladığını görmek için çoklu çözümleme tekniği kullanmıştır. Elde edilen bulgulara göre, bir kadının annesinin kocasından dayak yemiş olması o kadının şiddet görme ihtimalini artırmaktadır. Yani bu kadınlar daha fazla risk altındadır. Dahası ilgili çalışmaya göre, çocukken şiddete tanık olan kişi erkeğe evlendiğinde şiddet uygulama olasılığı, kadın ise şiddete maruz kalma olasılığı iki kat artmaktadır. O halde şiddete maruz kalma kişinin şiddeti nasıl algıladığı ve nasıl bir tutum sergilediği yani meşrulaştırma durumu ile alakalıdır. Daha az olmakla birlikte, kayınvalidenin eşinden dayak yemiş olması da, kadının eşinden dayak yemesini açıklamaktadır (Altınay ve Arat, 2008: 91). Yapılan görüşmelerde de bu bulguyu destekleyen açıklamalarla karşılaşmıştır. Örneğin K4, daha bir haftalık evliyken, annesi hastalandığı için ziyarete gitmek istediğini söylediğinde, eşi tarafından fiziksel şiddet uğramıştır. Yaşadığı bu ilk şiddet olayından sonra kayın validesi kendi yaşamından örnek vererek gelinini yani K4'ü şu şekilde teselli etmiştir: "...Kaynanam da gelmiş diyor ki '15-20 günlüktüm kocam beni dövdü... Fırının kapağını açardı, yanan sobaya başımı sokardı.' Ee çocuklarda görmüş bunu... Kocam da bize yaptı... Kaynana şiddet görmüş bir kadın, ama aynısını yaptırıyor bana...". O halde şiddet görmüş kadın hem şiddete müsamaha göstermekte hem de yaşanan anlaşmazlığı şiddet ile çözme konusunda olumsuz bir algıya sahip olmaktadır. Bu da şiddet döngüsünün devamlılığını sağlamaktadır.

Tablo 53'te görüldüğü üzere katılımcıların %53.3'ünün, eşlerininse %66.6'sının çocukken aile içi şiddete maruz kaldığı ya da tanık olduğu tespit edilmiştir. Şiddet döngüsünün kadının bizzat kendi annesi ve daha sonra kendi aracılığı ile kızına karşı nasıl işlevsel olduğunu yine K4 üzerinden anlatmak isabetli olacaktır. Evlilik yaşamından önce oldukça sabırlı ve kanaatkâr bir anneye sahip olan K4, babasının sıklıkla eve gelmediğini, mahalle içinde başka kadınlarla eğlenceye gittiğini fakat anne ve babasının bir kere bile seslerini birbirlerine karşı yükseltmediği anlatmıştır. Buna ek olarak, babasının bu davranışlarına rağmen, annesinin şiddet görmediğini söylemiştir. Babasının eve gelmediği gecelerde, annesinin “yemeğin başını baba açacak” diyerek çocukları çoğu zaman aç yattığını söyleyen K4, bunun babaya karşı bir saygı meselesi olduğunu belirtmiştir. Babasının mahallede başka kadınlar ile birlikte olması, sıklıkla eve gelmemesi anneye karşı hem cinsel hem psikolojik şiddetken, çocukların aç yatması ise hem anneye hem de çocuklara karşı bir sorumsuzluk içermekte ve bir ekonomik şiddet örneği olmaktadır. Fakat K4, o dönem çocuk olduğu için bunu anlamamış ve sonrasında ise bu konu hakkında bilgi sahibi olmadığı için algısı gelişmemiştir. Bundan dolayı da yaşadığı olayı bir şiddet hikâyesi olarak değil de günlük bir durum gibi anlatmaktadır. Anneden gördüğü bu itaatkâr tutum kendisinde de bulunmakta ve henüz 18'inde evde ekonomik şiddet gördüğü için kaçarak evlenen kızına karşı da aynı tutumu sergilemektedir. Kızının kocasına ve kayın validesine alışması için sık sık ziyaret etmediğini ve aramadığı anlatmıştır. Bu durum ise tıpkı ailesinin kendisine yaptığı davranışın bir benzeridir. Zira K4, defalarca evi terk edip baba evine sığınmış fakat babası “suyu yokuşa sürmeyin” diyerek kızının geri gitmesi gerektiğini söylemiş, annesi ise “kavga dövüşün her ailede olabileceği” anlayışını kızına telkin etmiştir. Bu durumu asıl ilginç kılan şey ise benzer telkinleri K4, kendi kızına da yapmaktadır. Problem çözme becerisi göstermeyen ve kendini çaresiz hisseden anneler, çocuklarına karşı daha olumsuz tutumlarda bulunmaktadırlar (Akçınar, 2017: 59). Çünkü çocuklar annelerinden öğrendiklerini uygulamaktadır. Erkek çocuklar daha çok baskın eş, evi geçindiren ve gelir getiren kişi ve aile reisi rollerini öğrenirken, kız çocuklar ise erkek baskın ilişkiyi kabullenmeyi ve diğer kişilerin ihtiyaçlarını karşılamayı esas rolleri olarak öğrenirler” (Sallan Gül, 2013: 26). Bu durum KYŞ (2009: 108) araştırmasında da tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre kadınların baba evlerinde şiddet olması, küçük yaştan itibaren onları şiddete karşı öğrenilmiş çaresizlik durumuna sokmaktadır. O halde, şiddetin türü ne olursa olsun, şiddeti algılamama, anlaşmazlığı çözmek yerine tahammül etmenin, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılmasında en büyük etken olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, cinsler arasında toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve bunun sebep olduğu şiddet devam ediyor olsa da geleneksel kabuller ve yaşama tarzının bütün direnmelerine rağmen toplumsal cinsiyete ilişkin algı, tutum ve rollerde değişiklik olmaktadır (Vatandaş, 2007: 49). TNSA (2019: 184) verilerine göre en az bir durumda fiziksel şiddeti doğru bulduğunu belirten kadınların yüzdesi zaman içinde azalmaktadır (2013 TNSA'da %13 ve 2018 TNSA'da %9). Bu çalışmada kadınların şiddet algısı yüksek, meşrulaştırma oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. O halde denilebilir ki “kadınlar arasında algının yükselmesi ve meşruluk oranının azalması” kadınların toplumsal bir değişime uyum gösterdiğinin kanıtıdır. Fakat bu değişimin gözlemlendiği bu coğrafyada

kadınların şiddete tahammül nedeni olarak aynı gerekçeleri öne sürmeleri, şiddetle mücadelenin kadınlara gerekli güveni vermediği anlamına gelmektedir.

Vatandaş (2007)'nin bulgularında paylaştığı gibi toplumda tüm direnmelere rağmen değişim başlamıştır. Toplumsal yapının aynı kalması düşünülemez. Bugün şer'i hükümlerle yönetilen ülkelerde bile kadınların sosyal hayata katılımı ile ilgili düzenlemeler yapılırken, yüzünü Batı'ya çevirmiş bir ülke olan Türkiye'nin toplumsal değişim geçirmediğini düşünmek mümkün görülmemektedir. Bu gerçeği görmek, kadınları anlamak yerine, hak arayışına şiddet ile karşılık vermek ve ayak diremek, onları sokak ortasında dövmek ve/veya öldürmek yaşanan tarihsel süreci geri çeviremeyecektir.

5.3. Aile İçi Kadına Yönelik Eş Şiddetinin Yaygınlık Oranı ve Şiddete Maruz Kalma Düzeyi

Şiddeti anlatmak için kullanılan parametrelerden biri şiddetin yaygınlık oranıdır. Bu parametre bize evlilik hayatı içerisinde şiddete maruz kalma sıklığını ifade etmektedir. Yaygınlık oranı hesaplanırken sadece şiddete maruz kalmış kişiler üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Buna göre, katılımcıların %74'ü evlilik hayatı boyunca en az bir kez herhangi bir şiddet türüne maruz kalmıştır. O halde şiddetin yaygınlık oranı %74'tür (Tablo 28). Bu oran bütün şiddet türlerini kapsadığı için oldukça yüksek çıkmaktadır.

Şiddetin yaygınlık oranına türleri açısından bakıldığında; psikolojik şiddetin yaygınlık oranı %56 (266 kişi), sözel şiddetin yaygınlık oranı %53 (253 kişi), ekonomik şiddetin %50 (236 kişi), fiziksel şiddetin %35 (168 kişi) ve cinsel şiddetinki ise %23 (158 kişi) olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmanın bulguları, Tablo 1'de Türkiye geneli yapılan çalışmalarda tespit edilen yaygınlık oranları ile karşılaştırıldığında fiziksel şiddetin yaygınlık oranının literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir (Altınay ve Arat, 2008; KYŞ, 2009; KYŞ, 2015). Diğer şiddet türlerinde bu araştırma verilerinin oldukça yüksek yaygınlık oranı göstermesi, şiddet türlerinin geniş ele alınması ile alakalı olduğu düşünülmektedir. Örneğin, Altınay ve Arat (2008), çalışmasında cinsel şiddetin yaygınlığını ortaya koymak için sadece "eşiniz sizi istemediğiniz zamanlarda cinsel ilişkiye zorlar mı" sorusunu katılımcılara yönelmiştir. Bu çalışmada ise şiddet türleri oldukça geniş maddeler içermektedir (Tablo 11). Böylelikle bahsi geçen şiddet türleri ile ilgili daha sağlıklı bulguların elde edildiği düşünülmektedir. Yaygınlık oranları ile ilgili elde edilen sonuç ise şiddetin bütün türleri ile birlikte yaygın olarak yaşandığıdır.

Grafik 1'de OECD verilerine göre Dünya'da yaşam boyu fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığının %6 (Kanada) ile %78 (Angola) aralığında olduğu görülmektedir. Türkiye ise bu aralıkta %42'lik bir yaygınlık oranına sahiptir (OECD, 2019). DSÖ (2005)'nin araştırmasına göre yaşam boyu fiziksel şiddet görme sıklığı %13 (Japonya) ile %61(Peru) arasında; psikolojik şiddet

oranı %20 ile %75 arasında değişmektedir (WHO, 2005). DSÖ'nün 2013 raporunda ise dünyada her üç kadından birinin eşi tarafından fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kaldığı belirtilmektedir. Fiziksel ve/veya cinsel şiddetin yaygınlık oranı Amerika'da %30, Avrupa'da %25, Orta Akdeniz Bölgesinde %37, Orta ve Güney Asya'da %38, Batı Pasifik Bölgesinde %25'tir (WHO, 2013). Görüldüğü gibi şiddet uluslararası yaygınlığa sahip büyük bir problemdir. Türkiye ise %42'lik yaygınlık oranı ile Dünya ortalamasının oldukça üstünde yer almaktadır.

Ulusal çapta yapılan bu araştırmaların dışında yerel ve bölgesel çalışmalarda veya araştırmanın örnekleme göre bildirilen şiddet yaygınlık oranlarının geniş bir yelpazede olduğu görülmektedir. Bu tez kapsamında psikolojik şiddet oranının yüksek olması literatürdeki bulgular ile benzerlik göstermektedir (Güleç Öyekçin vd., 2012; Dönmez, vd. 2012; Gülçür, 1999; KYŞ, 2009; Bilican Gökkaya, 2011a; Şahin vd. 2012; KYŞ, 2015). Şiddet türlerinin yerel düzeyde yapılan çalışmalarda nasıl yaygınlık gösterdiği Tablo 2'de özetlenmiştir. Burada ayrıca değinilmeyecektir.

Şiddeti anlatmak için kullanılan bir diğer parametre ise şiddete maruz kalma düzeyidir. Algı düzeyleri bu kadar yüksek olan kadınların evlilik içerisinde şiddete maruz kalma düzeyi, şiddetin gerçekleşme sıklığını ifade eden Likert değerlerinin ortalaması olarak Tablo 27'de sunulmuştur. Şiddeti anlatabilmek için kullandığımız parametrelerden biri "şiddetin düzeyidir". Bu kısımda maruz kalınan şiddetin düzeyi değerlendirilecektir. Buna göre, tüm popülasyon üzerinden değerlendirme yapıldığında şiddete maruz kalma düzeyi ölçek geneli %27'dir. Maruz kalma düzeyinin, şiddet türleri bakımından en fazla psikolojik şiddette (%31) olduğu; bunu sırasıyla sözel (%29), ekonomik (%28), cinsel (%27) ve fiziksel (%24) şiddet düzeylerinin takip ettiği görülmektedir.

Bu durum katılımcıların çok düşük düzeyde şiddete maruz kaldıklarını göstermektedir. Bu araştırmanın bulgularını destekleyen bir çalışma, 1999 yılında İstanbul ili Beşiktaş İlçesinde bulunan Kamu Sağlığı Merkezine başvuran 1100 kadınla yapılan, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirlenmesi ve Hemşirelerin Rolünün Belirlenmesi" isimli çalışma bulguları ile uyumludur (Kılıç, 1999). İlgili çalışmada geliştirilen ölçekte (min-max: 10-30), kadınların en fazla duygusal (15.07) ve sırasıyla sözel (14.32), ekonomik (14.11), cinsel (12.91) ve de fiziksel (10.77) bazda şiddete maruz kaldıklarını tespit etmiştir. Ölçek genelinde ise (min-max: 50-150) kadınların şiddete maruz kalma düzeyi 67.17 olduğu tespit edilmiştir. Kılıç (1999: 58), araştırma bulgularının yorumunda kadınların şiddete maruz kalma düzeylerinin beklenenden düşük çıktığını belirtmiştir. Şiddet düzeyleri ölçeğin taban puanına yakın olduğu için kadınların düşük düzeyde şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Bu tez kapsamında yapılan çalışma bulguları, Kılıç (1999)'ın çalışması ile karşılaştırıldığında benzer düzeyler elde edildiği tespit edilmiştir. Her iki çalışmada da ölçüm aracı farklı olsa da şiddet düzeyleri düşük çıkmıştır. Literatür taraması sırasında, Türkiye'de Kılıç (1999)'ın geliştirdiği ölçek dışında, Kanbay vd. (2017) tarafından geliştirilen İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği ve Tuz vd.(2015) tarafından geliştirilen Kadına Yönelik Şiddet Derecelendirme Ölçeği tespit edilmiştir. Bu iki ölçekten Kanbay vd. (2017) tarafından geliştirilen ölçek tutum ölçeği olduğu için

değerlendirmeye alınmamıştır. Tuz vd. (2015) tarafından geliştirilen ölçek, özel olarak kadına yönelik şiddeti ölçmeye yönelik olduğu için ve aile içi şiddeti ölçmede yetersiz kalacağı düşüncesi ile değerlendirmeye alınmamıştır.

Şiddet hikâyelerinden yola çıkarak şiddet düzeylerini bizzat gözlemlediğimiz kadınlarda şiddetin düzeyi nicel sonuçlarla kıyaslanamayacak seviyelerdeydi. Zira psikolojilerindeki şiddet izleri en az bedenlerindeki izler kadar görünür düzeydeydi. Onların hayatında şiddet her yerdeydi. Bayramda, sofrada, aile ziyaretlerinde... Örneğin, devlet tarafından koruma altına alınan, gerçek ismini kendi belleğinden bile silmek zorunda kalan, ön diş uğradığı şiddet nedeni ile kırılmış, sağ gözü aldığı darbe sonucu görme yetisi azalan K2, 34 yaşında olduğunu söylemesine rağmen maruz kaldığı şiddet nedeni ile oldukça yıpranmış ve olduğundan daha yaşlı görünmekteydi. Eşinin tecavüzünü dış acısına benzeten bir başka katılımcı (K1)¹², yaşadığı travmayı anlatırken şiddetin düzeyini veya sıklığını ölçme çabası kadınların yaşadıkları acıyı hafife almak anlamına gelebilirdi. Yaşadığı ekonomik şiddetin düzeyini anlatan K4, hâlâ evliliğini sürdüren, evi defalarca terk etmiş olmasına rağmen eşinden ancak ölünce ayrılabilceğini ifade etmektedir. Çocukları ile hiç alış verişe çıkmamış olan K4, çocuklarının para kavramının olmamasını, kamyon şoförü olan ve kendi geliri olmasına rağmen kazandığı parasını babasına veren ve sigara parasını dahi her gün babasından isteyen eşinin kendisine uyguladığı psikolojik ve ekonomik şiddetin düzeyini veya sıklığını anket soruları ile ölçmek yetersiz kalacaktı. Sonuç olarak, şiddetin düzeyi anket katılımcıları için %24-%31'dir. Evliliğini şiddet dolu bir birliktelikte sürdüren kadınlar için bu düzeyin bir sınırı bulunmamaktadır.

Bu çalışmada en yüksek düzeyde maruz kalınan şiddet türünün psikolojik şiddet olduğu tespit edilmiştir (%31) (Tablo 27). Kadınların psikolojik şiddet algı düzeyleri de fiziksel ve sözel şiddet türlerine göre daha düşük olduğu görülmektedir (Tablo 16). Diğer taraftan, en düşük maruz kalma düzeyi fiziksel şiddette yaşanırken (Tablo 27), en yüksek algı bu şiddet türündedir (Tablo 16). O halde şiddet algısı, şiddete maruz kalma durumu ile ters orantılıdır. Yani daha yüksek şiddet algısı daha düşük maruz kalma düzeyi anlamına gelmektedir. Psikolojik bütünlüğü ihlal eden psikolojik şiddetin tehlikesi, bu şiddetin kişiler tarafından normalleştirilmesidir. Çünkü çoğu durumda şiddetin bu türü meşrulaştırılmakta, bir suç ve kişilik hakkına tecavüz olarak algılanmamaktadır. Bu şiddet türü, kadının kendine olan inancını kaybettirmektedir (Bozkurt Şener, 2011: 13). Şiddetin düzeyi artıkça kadınların öznel kapasitesi o ölçüde azalmaktadır. Bu durum bütün şiddet türleri için geçerlidir.

¹² K1, boşanma sürecinde olan mağdur eşinden gördüğü cinsel-fiziksel, psikolojik, sözel şiddetin detaylarını anlatmıştır. Mağdur, eşinin vücut bakımını yapmadığı gerekçesi ile istemeyerek cinsel ilişkiye girdiğini belirtmektedir. Mağdurun "cinsel ilişkiden soğuma" olarak nitelendirdiği bu durum çoğu zaman eşinin cinsel şiddet ve tecavüzü olarak devam etmiştir. Yaşanılan cinsel/fiziksel şiddete rağmen evlilik birliği 7 yıl sürmüştür. Mağdur ramazan ayında oruçluyken veya adet döngüsü içerisindeyken, sıklıkla ve zorla anal ilişkiye zorlanmıştır. Bu duruma ek olarak, fiziksel şiddetin de yaşanması sonucunda mağdur daha fazla dayanamayarak adli yardım talebinde bulunmuştur.

Burada üzerinde durulması gereken iki konu bulunmaktadır. Birincisi, şiddetin neye göre düşük düzeyde değerlendirildiğidir. Konuya insan hakları ihlali açısından bakılacak olursa şiddetin bir hak ihlali olduğu ve bir yaptırıma tabi olması gerektiği açık ve nettir. Dolayısıyla %1'in üstü düzeyde bir şiddet dahi kabul edilmemelidir. O halde istatistiksel değerlendirme için ifade edilen "çok az düzeyde şiddet" ifadesinin sadece istatistiksel bir tanımlama olduğu unutulmamalıdır. Zira miktarı düşük olsa da zehir zehirdir. Yapılan çalışmalarda kişinin şiddet içeren davranışları en az bir kez yaşamış olması o şiddet biçimine maruz kalınması anlamına gelmektedir (KYS Özet Rapor, 2014: 6).

Üzerinde durulması gereken ikinci konu ise, gerek şiddetin düzeyinde gerekse yaygınlık oranlarındaki kemikleşmiş yapının varlığıdır. Alan yazın ile karşılaştırılan bu araştırmanın bulgularına göre, Kılıç (1999)'un çalışmasının ardından geçen 20 yıllık süre içerisinde, şiddet düzeyinin artmadığı, yaygınlık oranının ise fiziksel şiddet haricindeki şiddet türlerinde bir artış eğilimi içerisinde olduğu tespit edilmiştir (Tablo 1). Şiddet düzeyinin ve fiziksel şiddetin yaygınlık oranının artmamış olması olumlu bir durum gibi görülmektedir. Fakat şiddet düzeyinin azalmamış olması, fiziksel şiddet haricindeki sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türlerinin yaygınlığının artış eğiliminde olması, üzerinde durulması gereken bir meseledir. Bu durumda, çeyrek asırdır yapılan yasal düzenlemelerin sadece fiziksel şiddetin yaygınlığını kısmen engellediği sonucuna varılabilir.

Öncelikle, Cumhuriyet döneminin ilk 75 yılı içinde kadın dayatını suç sayan, şiddet mağdurlarını korumaya yönelik siyasî, hukukî ve sosyal bir gelişme olmadığı, bu çalışmaların sadece 21 yıllık bir geçmişi olduğu unutulmamalıdır. Fakat hem şiddetin düzeyi hem de yaygınlık oranının sabit kalması şiddet olaylarının artmadığını göstermekle birlikte şiddetle başa çıkma çalışmalarının başarısız veya yetersiz olduğunu da göstermektedir. 2013 yılında Uygulama Yönetmeliği çıkan 6284 Sayılı Ailenin Korunması Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un, şiddeti önleme için çıkarıldığı bariz ortadadır. Kanun şiddet uygulama ihtimali olan kişilere karşı önleyici tedbirler olarak kadını olası bir şiddet mağduriyetinden korumaktadır. Fakat bu durumun gerçekleşebilmesi için öncelikle kadının başvurusu gerekmektedir. Yani kadın hali hazırda bir şiddet ortamındadır ve bu durumdan mütevellit kolluk kuvvetlerine başvuru yapmaktadır. Şiddetin önlenmesinden asıl kasıt aile birliğini kuran kadın ve erkeğin şiddet uygulama durumunda başlarına ne geleceğinin bilincinde olmalarıdır. Olay yargıya intikal ettikten sonra şiddet uygulayan kişinin suçlu olarak yargılanması ancak adli vakalarda bir önleyici durum olabilir. 6284 sayılı Kanun lafzı itibari ile oldukça kıymetlidir. Şiddet gören veya şiddet görme ihtimali olan kişileri korumadaki başarısı, Şiddet Önleme Merkezi, Kadın Konuk Evi gibi kuruluşların koordineli çalışması örnek dayanışmadır. Fakat şiddet düzeyinin azalması için "şiddete karşı bir bilinç" oluşturulmalıdır. Örneğin sigara içme yasağında olduğu gibi. Nasıl ki sigara yasağı ile ilgili düzenlemeler toplumun her kesimine ulaştırılabiliyorsa şiddeti yasaklayan uygulamaların da o şekilde yaygınlık kazanması gerekmektedir. Kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın, bir kişi nasıl ki kapalı alanda sigara içmemesi gerektiğinin

bilincine sahipse, gerek kapalı kapılar ardında gerekse kamusal alanda eşler birbirlerine karşı anlaşmazlık durumunda şiddet uygulamaması gerektiğinin bilincinde olmalıdır.

5.4. Kadının Eşine Uyguladığı Şiddetin Yaygınlık Oranı ve Düzeyi

Yapılan çalışmalar, kadınların da eşlerine şiddet uyguladığını göstermektedir. 170 ampirik araştırmayı kapsayan toplam 219 makaleyi inceleyen Fiebert (2008), kadınların eşleri veya sevgilileri ile olan ilişkilerinde fiziksel olarak erkeklerden daha agresif olabilecekleri sonucuna ulaşmıştır.

Millett (1987: X)'e göre, kadınlar sürekli gözetim altında tutulduğu için, izin ve onay alma zorunlulukları, eşine karşı bir savunma mekanizması geliştirmesine neden olmaktadır. Bu, genelde reddetmek, ertelemek, tepkisizlik gibi erkeğe karşı kullanılacak cinsel şiddettir. Feminist teoriye göre, şiddet kullanan kadın savunma amaçlı şiddet kullanmaktadır. Şöyle ki; erkekler, aile ilişkilerinde gücü ve kontrolü sürdürmek için kasıtlı olarak aile içi şiddete yönelmektedir; kadınlar ise dış koşulların sonucu olarak, öncelikle erkek baskısına tepki ortaya koymak için şiddete başvurmaktadır (Dutton vd., 2010: 2-3).

Feminist teoriye göre savunma amaçlı olsa da kadınların da eşlerine şiddet uyguladığı görülmektedir. Fakat şiddetin erkek kurbanları görünmezdir. Erkeğin şiddete uğrama fikri, erkek geleneğini, erkekliği, erkek üstünlüğünü tehdit etmektedir. Şiddete uğrayanın bu durumu anlatamaması ve anlattığında da ayıplanacağı düşüncesi (Kumar, 2012: 291-292); şiddete maruz kalan erkekler ile ilgili kurum ve kuruluşların azlığı veya yokluğu (Adak, 2013: 21) şiddeti görünmez kılan sebeplerdendir. Adalet Bakanlığı (2019) verilerine göre ŞÖNİM'den hizmet alan erkek sayısı 2017 yılında 5.711, 2013-2017 yılları arasında ise toplam 12.912'dir. Fakat, bu erkeklerin, ne tür bir destek aldığı belirtilmemiştir. Aile içi eş şiddetinin erkek deneyimlerine ilişkin kanıtlarını inceleyen bazı çalışmalar, erkeklerin aile içi şiddet sonucu olarak önemli psikolojik semptomlar yaşadığını bildirmiştir. Bugüne kadar literatür, yaygınlık ve sonuç çalışmalarına odaklanmıştır. Aile içi şiddet vakalarında erkek mağdurlarının artmasıyla kültürel bir değişimin başladığı düşünülebilir. Erkeğe şiddet anlayışının kültürel bir değişim geçirdiği, erkeklerin de kadınlar gibi aile içi şiddetin faileri ve mağdurları olabileceği konusunda artan bir kabul bulunmaktadır (Randle ve Graham, 2011: 108). Bununla birlikte, aile içi eş şiddetinin, erkek mağdurları üzerindeki spesifik etkileri hakkındaki araştırmalar henüz başlangıç aşamasındadır.

Yaygınlık oranının şiddeti açıklamak için kullanılan parametrelerden biri olduğundan daha önce bahsedilmişti. Bu kısımda ise kadınların eşlerine karşı uyguladığı şiddetin yaygınlık oranına bakılacaktır. Buna göre, Tablo 43'teki bulgular anket katılımcılarının %72'sinin evlilik hayatı boyunca en az bir kez herhangi bir şiddet türünün uygulayıcısı olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan şiddet türleri açısından bakıldığında, evlilik hayatı boyunca en az bir kez şiddet uygulayan katılımcıların %48.8'i (232 kişi) ekonomik, %48.4'ü (230 kişi) psikolojik, %39.2'si (186 kişi) sözel,

%31.6'sı (150 kişi) cinsel ve %21.9'u fiziksel (104 kişi) şiddet uygulayıcısıdır. Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak, sürekli hesap vermeye zorlamak, cinsel ihtiyaçların karşılanmaması, yapılan ev işini beğenmeme, görmemezlikten gelme en sık uygulanan şiddet içerikli davranışlardır (Tablo 29).

Kadınların şiddet uygulama düzeylerine bakıldığında ekonomik ve psikolojik şiddet düzeylerinin daha fazla olduğu görülmektedir (Tablo 39). Hayat boyu yaygınlık oranına bakılınca da en yüksek oranın yine ekonomik ve psikolojik şiddet türlerine ait olduğu görülmektedir (Tablo 40).

Literatürde, erkeklerin kadın partnerleri tarafından şiddete uğradığına dair ilk çalışmalar 1970'lerde başladığı görülmektedir. Gelles (1974)'e göre, evli kadın ve erkekler aile içerisinde birbirlerine eşit sıklıkla şiddet uygulamaktadırlar. Türkiye'de kadınların eşlerine uyguladıkları şiddetin yaygınlığı ve türleri net değildir. Çünkü bu konu ile ilgili fazla çalışma bulunmamaktadır. Var olan çalışmalar, kadına yönelik şiddet içerikli makalelerin satır aralarında gizlidir (Adak, 2013). Örneğin, Denizli'de yapılan bir çalışmada, adli tıp kurumuna aile içi şiddet nedeni ile başvuranların eşten mi yoksa aile içinde herhangi birinden mi şiddete maruz kaldığı belirtilmese de, araştırma verilerine göre, 135 aile içi şiddet kurbanının %83'ü kadın, %23'ü erkektir (Boz vd. 2008: 14). Trabzon'da yapılan bir araştırmaya göre, 18 yaş üstü 100 erkek katılımcının 51'inin şiddet gördüğü, bunların da 6'sının eşi tarafından şiddet gördüğünü belirtmiştir. Yine aynı çalışmada, 100 kadın katılımcıdan 60'ının şiddet gördüğü, bunların da 35'inin eşi tarafından şiddet gördüğü tespit edilmiştir (Aydemir ve Demircioğlu, 2017: 146-147). Başka bir çalışmada ise, cinayet suçundan hüküm giymiş kadınların en fazla eşlerini öldürmekten hüküm giydikleri tespit edilmiştir (Ortaköylü vd. 2004: 17). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza Hukuku ve Kriminoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin 2003 yılında Türkiye çapında 1133 kişi üzerinde yaptığı ankete katılanların 856'sı aile içi şiddetin ciddi bir sorun olduğunu ve 264 kişi şiddete bizzat maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Buna göre, aile içi şiddete maruz kalanların 95'ini erkekler, 169'unu kadınlar oluşturmuştur (İçel, 2003). Şenol ve Yıldız (2013), aile içinde eşine şiddet uygulayan erkeklerin oranını %24.1, kadınların oranını ise %8.3 olarak tespit etmişlerdir. Şiddet uygulayan kadınların, çok fazla şiddete uğradıkları için bir süre sonra eşlerine şiddet uygulamaya başladıkları belirtilmiştir. Onlara göre erkek egemen toplumda kadınların eşlerine şiddet uygulamaları toplumsal normlarla yasaklanmış ve sosyalizasyon sürecinde bu normlar çocukluk ile birlikte öğrenilmeye başlamıştır. Toplumdaki ataerkil yapı sosyalizasyon sürecinde erkeğin şiddet göstermesini olumlarken kadına bunun yasaklanmasının, anaerkil bir toplumda tam tersi bir etki yaratacağı düşünülmektedir (Şenol ve Yıldız, 2013: 82). Son olarak, Erbek vd. (2004), mahkeme tarafından evlilik danışma merkezine yönlendirilen ve kendileri evlilik danışma merkezine başvuran bu iki grupta, erkeklerin fiziksel şiddete maruz kalma oranı sırasıyla %20 ve %24 olarak bulunmuştur.

Çalışmanın bu bölümünde, kadınların erkeklere uyguladıkları şiddet içerikli davranışların düzeyleri değerlendirilmiştir. Şiddetin gerçekleşme sıklığını ifade eden likert değerlerinin ortalamasına göre (Tablo 39); tüm popülasyon üzerinden kadınların uyguladığı şiddet düzeylerine bakıldığında, en yüksek düzeyin ekonomik şiddette %26.4 olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla psikolojik (%26), cinsel (%25), sözel (%23) ve fiziksel (%21) şiddetin takip ettiği görülmektedir. Kadınların genel şiddet uygulama düzeyi ise %24'tür.

Kadınların şiddet içerikli davranışlara maruz kalma düzeyi (%27) ile eşlerine şiddet uygulama düzeyi (%24) karşılaştırıldığında, kadınların görece daha yüksek düzeyde şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Buna ek olarak, kadınlar en yüksek düzeyde psikolojik şiddete (%31) maruz kalırken, erkeklerin en yüksek ekonomik şiddet düzeyine (%26) maruz kaldığı söylenebilir. Kadınların en az düzeyde maruz kaldığı (%24) ve uyguladığı (%21) şiddet türü ise fiziksel şiddettir.

5.5. Şiddete Karşı Çözüm Mekanizmaları ve Şiddetin Çözumsuz Kalması

Bu kısım genel olarak şiddet içerikli bir birliktelikte, kadının şiddete karşı geliştirdiği çözüm mekanizmalarını konu almaktadır. Fakat konu ile bağlantısı olması açısından şiddetin çözüm ortaklarından biri olan devletin kadına yönelik şiddetle mücadelede ne tür enstrümanlar kullandığı konusuna değinilecektir.

Öncelikle belirtmek gerekir ki, 6284 sayılı Kanun, kadınları şiddetten koruyan, kadınlar için bir altın bilezik veyahut Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın deyişiyle, kadınlara verilmiş bir "armağan" olarak görülmektedir. Fakat esasen kanun aile içi veya ev içi şiddetin bütün mağdurları için bir armağan niteliğindedir. Bu kanun şiddet gören bir kişiyi koruyan, şiddet failini engelleyen ilk yasal dayanaktır. Bu kanun ile şiddetin mağduruna ortak konut bir süreliğine tahsis edilebilme, mağdur koruma altına alınıp konuk evine yerleştirilebilme hatta hayati tehlikesi söz konusu olduğu durumlarda kimliğini bile değiştirebilmektedir. Şiddetin failine ise evden uzaklaştırma verilebilme, tazminata hükmedilebilme, zorlama hapse mahkûm edilebilmektedir.

Kanunda belirtilen tedbir kararlarının birçoğu aslında 6284 sayılı Kanun'dan önce yürürlükte olan 4320 sayılı Kanun'da da bulunmaktaydı. Fakat bu iki kanunun arasındaki temel fark 6284 sayılı Kanun'un yaptırım gücünün daha fazla olmasıdır. Bu ise kurumlar arası işbirliğinin sağlanması ile mümkündür. Şöyle ki olası bir şiddet durumunda, bireyin başvuruda bulunacağı bütün kurum ve kuruluşlarda görev alan kişiler (avukatlar, hâkimler, doktorlar, il ve ilçe jandarma komutanlıklarında görevli personeller, polis vs.) kanunla ilgili bizzat Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri tarafından "toplumsal cinsiyet eşitliği" eğitimine tabi tutulmuştur. Bu eğitimler sayesinde toplamda 3.300 kamu görevlisine ulaşılmış¹³ ve kurumların birbirleri ile işbirliği içinde olması sağlanmıştır.

¹³ Bu konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz. <https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/faaliyetler/egitimler/>

Kurumlar arası işbirliğine bir örnek olarak, kişi ister jandarmaya ister polis karakoluna başvursun, mağduru bu kurumlarda karşılayan 6284 sayılı Kanun ile ilgili eğitime tabi tutulmuş bir görevli tarafından karşılanmakta ve kolluk kuvvetleri ekibi ile ŞÖNİM'e gönderilmektedir. Mağdur ile ilgili bütün verilerin muhafaza edildiği tek yer ŞÖNİM'lerdir. Kurumlar arası işbirliğine başka bir örneğe ise görüşme yapılan kadının anlatısında rastlanılmıştır. Şöyle ki; K2'nin zorlama hapsine mahkûm olan eşi psikopatolojik bir vakadır ve eşine hapisshaneden çıktığında kendisi ve çocukları için mezar kazmasını söyleyerek, ölümle tehdit eden mektuplar yazmaktadır. Bu durumdan mütevellit kadın, eşi hapisshaneden çıkacağı gün çıkış işlemleri bir süre geciktirilerek, K2'yi korumakla görevli polis ve hapisshane müdürünün işbirliği ile evden çıkarılarak konuk evine yerleştirilmiştir¹⁴.

Ebetteki kadın şiddet dolu bir ilişkiden kurtulmak isteyecektir, fakat onun mücadele etmesine engel olan bir takım kaynaklarda eksiklik bulunmaktadır. Bazı kaynağa sahip olmak şiddetle başa çıkmak için bir araçtır. Bunu, evlilik içi kaynaklar (kadının çalışıyor olması, eğitilmiş olması, gelirin olması, vs.) ve evlilik dışı kaynaklar (iletişim kurmayı sağlayan arkadaş, komşu kaynağı, bilinçli bir aileye sahip olması, nitel yasal ve kurumsal kaynakların varlığı) diye ikiye ayırabiliriz. Bazı kaynakların varlığı kadının mücadele etmesine imkân tanımaktadır. Örneğin, kişinin maddi kaynağa sahip olması kendine şiddet uygulayan eşi terk etme olasılığını arttırmaktadır. Aksi bir durum ise şiddet içerikli bir ilişkiyi devam ettirmeye neden olmaktadır. Başka bir örnek, kişinin arkadaş ve komşulara sahip olması kişisel bir kaynaktır. Bu tarz ilişkilere sahip kadınların, şiddet uygulayan eşler hakkında konuşabilecek olması, kadını depresyon gibi psikolojik sorunlardan koruyabilmektedir.

Kadınların şiddete karşı geliştirdikleri çözüm mekanizmalarını, şiddete karşı bireysel olarak başa çıkma yolları (f=39) ve dış destek arama (f=26) diye ikiye ayırabiliriz. Kadınların şiddetle mücadelede daha çok bireysel yolları denedikleri anlaşılmaktadır (Tablo 56). Kadınların şiddetle bireysel başa çıkma tarzını etkileyen en önemli konulardan biri olaylar üzerinde bir kontrolünün olmadığı düşüncesidir.

Sorunun çözümsüz kalmasında dış faktörlerin (f=22), iç faktörlere (f=13) göre daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Sorunun çözümsüz kalmasına neden olan en etkin kod mağdurun ailesinin mevcut soruna ilişkin gerçekçi çözüm üretmemesidir (n=12, %87); failin ailesinin erkeği yanlış yönlendirmesi ise %33'lük bir orana sahiptir (n=5) (Tablo 56). Sorunun çözümsüz kalma

¹⁴ K2, şuan 2 çocuğu ile konuk evinde kalmaktadır. Görüşülen döneme kadar toplam 3 konuk evi değiştiren mağdur hakkında gizlilik kararı çıkarılmıştır. Kendisinin ve çocuklarının kimlik bilgilerinin değişmesi için talepte bulunmuştur. K2, sadece annesi ile telefonda görüşmekte fakat kesinlikle kaldığı yer hakkında bilgi vermemektedir. Eşinin sabıkası mevcut olup, infaz edilen cezasının yanı sıra hakkında tecavüz, adam yaralama, hırsızlık gibi suçlardan 30 adet dosyası olduğu ifade edilmiştir. Mağdur evlendiği ilk günden itibaren gördüğü fiziksel, ekonomik, psikolojik, sözel şiddetin detaylarını anlatmıştır. Buna ek olarak mağdur 9 aylık hamileyken bebeği, eşinden aldığı darp sonucu kafatası kırılmasına bağlı olarak anne karnında ölmüştür.

nedenlerinden en önemlisi, iç faktör alt kategorisine göre kadınların %33'ü (n=5) kendini çaresiz hissetmektedir.

5.6. Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre Şiddet Alguları, Şiddete Maruz Kalma ve Şiddet Uygulama Durumları

H₀₁ : Kadınların şiddet alguları yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Bu çalışmada bireyin yaşı arttıkça genel şiddet algısı arttığı, 20-29 yaş aralığındaki kadınların ekonomik ve genel şiddet algısı, 45 yaş ve üzerinelere kıyasla daha düşük seviyede olduğu ve yaş değişkeninin ekonomik şiddet türünü algılamada etkili olduğu görülmektedir ($p<.05$). Kadınların şiddet algısının yaşa göre farklılaşması, ilgili davranışla daha önce bir şekilde karşılaştıkları ve ona bir anlam yüklemeye başladıkları anlamına gelmektedir. Bedir vd. (2017: 190-191), 24 yaş altı kadınlara kıyasla, yaşça daha büyük kadınların daha doğru algıya sahip olabileceklerini tespit etmişlerdir. Buna göre bu çalışmada 20-29 yaş grubunda ekonomik şiddet algısının daha düşük olması, o yaş grubundaki kadınların şiddeti doğru algılayamama ihtimalinden kaynaklanabilir. Nihayetinde ekonomik şiddet davranışları, genelde kadını bir şey yapmamaya ve engellemeye yönelik davranışlardır (bir işte çalışmaya engel olma ya da işten ayrılmaya sebep olmak, maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak, kişiye ait bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığına el koymak gibi). Bora ve Üstün (2005: 17)'ün kişilerin yaşadıkları topluma dâhil olabilme ve hareket alanı bulma imkânlarını “özelik kapasitesi” olarak nitelendirdikleri düşünüldüğünde, bu davranışlar bireyin özelik kapasitesini sınırlayan niteliktedir. Özelik kavramı ise patriarkadan ayrı düşünülemez. Patriarka, hayatın erkek bakışı ile biçimlendirilmesi, hane içinde ise koca üstünlüğü anlamına gelmektedir. Patriarkanın genç kadınlar üzerindeki olumsuz etkisi, şiddet algısının erken dönemlerde gelişmesini engellemesidir. Bora ve Üstün (2005: 31)'e göre erkekler de bu etkinin altındadır ve baskı ve engelleme niteliğindeki davranışları koruma, sevgi ya da namus gibi kavramlara dayandırmaktadırlar. Kadınlar evliliğin ilk yıllarında eşin olumsuz davranışlarının bu korumacı düşünceden kaynaklandığına inanmaktadır. Kadın evliliğe karar verirken korunaklı bir alanda yaşamın tadını çıkaracağına inanarak kendini güvende hissetmekte ve gelecek korkusu azalmaktadır. Ancak evlilik içerisinde emeğini sömüren, maddi olarak olgunlaşmasını engelleyen, onu bir şey yapmaktan ya da bir yere gitmekten alıkoyan nitelikteki davranışlar ile özneliğini yitirmekte, derin bir mutsuzluk, güvensizlik, geleceğe ilişkin korkular ve kaygılarla baş başa kalmaktadır (Bora ve Üstün, 2005: 31; Gökkaya, 2011b: 104). Bu kaygı ve özelik sorunu K8'in anlatılarında net bir şekilde görülmektedir. K8 eşi tarafından aldatıldığında hayalindeki sıcak yuva algısından sıyrılarak, evliliği uğruna sosyal çevresini bırakmış ve üniversite eğitimi almamış olmasını “aptallık” olarak nitelendirmiştir. Bu nitelendirme K8'in algısal bir değişime uğradığını göstermektedir. Değişen algının özellikle ekonomik şiddetten etkilendiği ise şu sözlerinden anlaşılabilir “...Arabam vardı, işim vardı, muhteşem bir hayattan hapse girmiş gibi oldum... Muhtacız... Kızlarım da muhtaç bu adama... Okul masrafları ne olacak? Ben bir işe girsem

aldığım ücret neye yetecek, ev kirasına bile yetmez. Faturalar, okul giderleri, özel ihtiyaçlar... zaten asla bırakmaz beni bu adam, çalıştırmaz asla... ”.

Tematik çalışma Tablo 54’te görüleceği üzere, kadınlar evliliklerinin ilk yıllarında şiddet olarak kabul etmedikleri şeylerin geçici olacağını düşünmektedirler (f=5). Mülakat katılımcılarından K4, şiddete uğradığında ailesi tarafından verilen “*iyi olur, düzelirsiniz*” telkinleri ve K14’ün çocuğu olduğunda eşinin şiddet uygulamayı bırakacağına inanması da bunun bir göstergesidir. Yaşça daha büyük kadınların evlilik içerisinde yaşadığı tecrübelerle bu davranışlara tahammülü gittikçe azalmakta ve bir noktadan sonra gerek eşlerinden gerekse çevrelerinden saygı görmek istemektedirler. Örneğin K15, aile büyüklerinin vefat etmesi, çocuklarının evlenmesi ve kendisinin torun sahibi olması ile artık eşinin fiziksel şiddet uygulamadığını söylemektedir. K15, yetişkin olan çocuklarından ve torunlarından saygı ve destek görmeye başlayınca, eşinden de saygı beklentisine girmiştir. Evliliğin erken dönemlerinde tahammül ettiği şiddete şimdi edemeyeceğini ifade etmektedir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, kadının yaşıyla birlikte gelişen şiddet algısının, onun öznel kapasitesine bağlı olduğudur. Sonuç olarak, H_{a1} hipotezi genel şiddet algısı ve ekonomik şiddet algısı bakımından kabul edilmiştir. Fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet algısı açısından hipotez kabul edilememiştir ($p>.05$).

H_{a2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Yaş faktörü evlilikte aile içi şiddet düzeyi ve/veya türleri ile ilişkili olan ve şiddeti yordayan faktörlerden biridir (Dönmez, 2012; Kocacık v.d 2007; KYŞ, 2015; WHO, 2002, 2005; Turhan, 2005; Capaldi vd., 2012; Vahip ve Doğanaşargil, 2006; Vatandaş, 2003). Evlilikte en büyük risk grubu ise 15-19 yaş grubu olduğu, hatta bu yaş sınırının 25’ e kadar yükseldiği (Turhan, 2005); en düşük risk grubunun ise 45-49 yaş aralığı olduğuna dair çalışmalar mevcuttur (WHO, 2005). Literatürde yapılan çalışmalarda yaş faktörünün genel olarak fiziksel ve cinsel şiddet üzerinde etkisi olduğu görülmektedir (Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 443). Diğer taraftan literatürde kadına yönelik şiddet ve yaş arasında ilişkiyi tespit edemeyen araştırmalar da bulunmaktadır (Karaçam vd., 2006).

Yukarıda yaş ile şiddet arasındaki ters yönlü ilişki bulgularının aksine, bu çalışmada doğru bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre, kadının yaşı arttıkça şiddete maruz kalma düzeyi arttığı, yaş değişkeni ile sözel şiddete maruz kalma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu, 45 ve üzeri yaştaki kadınların, daha genç yaştaki kadınlara oranla daha fazla sözel şiddete maruz kaldığı görülmektedir ($p<.05$). Sakallı-Uğurlu ve Ulu, (2003: 60-63) ve Yanık vd., (2014: 08)’in çalışması bu bulguyu desteklese de genel kanı, yaşın artmasıyla şiddetin azalacağı yönündedir (Capaldi vd., 2012; Vahip ve Doğanaşargil, 2006; Vatandaş, 2003: 66). Bu durum ise kişilerin yaşlarının ilerlemesiyle şiddetin etkili bir çözüm aracı olmadığını anlamaları; kişilerin birbirlerine karşı saygı, tahammül ve toleransının artması gibi nedenlerle ilişkilendirilmektedir (DİB, 2004: 222). Bu araştırma sonuçlarına

göre kadınların ileri yaşlarda sözel şiddete daha fazla maruz kalmış olma durumu yukarıda da açıklandığı gibi kişilerin yaşlarının ilerlemesiyle diğer şiddet türlerinin özellikle fiziksel şiddetin bir çözüm aracı olmadığına idrak edilmesinin ve büyüyen çocukların anneyi korumasının bir sonucu olabilir. Şöyle ki belli bir yaşın üzerinde olan evlilerden toplumun beklentisi bu evliliklerin daha sakin olmasından yanadır. Hatta ileri yaşlarda kişiler anlaşmazlık durumunda boşanmak istediklerinde ayıplanacaklarını düşünürler. Görüşülen kadınların deyişiyle onlar da artık “ele karışmışlardır” (K4, K15). Yani, artık çocukları bile evlenmiştir ve aile, üçüncü şahıslarla genişlemiştir. İlerleyen yaş aslında şiddetin azaldığı ya da bittiği yaş anlamına gelmemektedir. Fakat şiddet, “fırsatını bulsa” yine ortaya çıkacaktır (K15). Şiddetin kendini kamufle eden bir topolojisi bulunmaktadır. Şiddetin ileri yaşlarda şekil değiştirdiği düşünülmektedir. Bu onun fiziksel kalıptan çıkıp başka şekillere girdiği, aslında azalmadığı fakat üçüncü şahıslara karşı görünmez olduğu düşündürmektedir. Şiddet mikrolaşıkça kılcal damarlara sinir uçlarına çekilir (Han, 2017: 10). En uygun şekil ise sözel şiddet türüdür. Sonuç olarak, H_{a2} hipotezi genel maruz kalma ve sözel şiddet boyutu için kabul edilmiştir. Fiziksel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise şiddete maruz kalma düzeyi ile yaş değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>.05$).

Diğer taraftan, kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığından ($p>.05$), “ H_{a3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır” hipotezi reddedilmiştir.

H_{b1} : Kadınların şiddet alguları eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Bu çalışmada eğitim düzeyinin, şiddetin bütün türleri üzerinde etkili olduğu ve yükseköğrenim mezunlarının daha düşük eğitim seviyesindeki kadınlara kıyasla şiddeti daha iyi algıladığı tespit edilmiştir ($p<.05$). Yükseköğrenim mezunu kadınların daha yüksek algıya sahip olmalarının çalışma ve gelir elde etme avantajından kaynaklandığı düşünülmektedir. Literatürdeki çalışmalar, eğitim düzeyi ve şiddet algısı konusunda bu çalışmanın bulgularını doğrular niteliktedir. Örneğin, Özcan (2017), ilgili çalışmasında, eğitimle şiddet algısının değişebildiğinin yanı sıra, erkeklerin kadınlara göre daha negatif algıya sahip olduğunu tespit etmiştir. Bedir vd. (2017)’nin yaptığı araştırmada ise katılımcılardan üniversite/doktora mezunu olanlarda algıları şiddet tanımına uymayanların oranı %31.5’tir. Lise mezunlarında bu oranın %48.6, ilköğretimde %65.9, ilkokul ve altında %71.1’e yükseldiği görülmektedir. Kadınların çoğunun maruz kaldığı şiddeti doğru algılayamadıklarını vurgulanmaktadır. Lise mezunu olanların üniversite/doktora mezunu olanlara oranla 2 kat, ilköğretimi tamamlamış olanların lise mezunu olanlara göre 5 kat, ilkokul ve altı eğitime sahip olanların ilköğretimi tamamlayanlara oranla 11 kat daha fazla şiddet tanımıyla uyumlu olmayan algıya sahip olma riski mevcuttur (Bedir vd., 2017: 190-192). Eğitim düzeyi arttıkça fiziksel şiddete ilişkin olumsuz tutum artmakta ve kadınların kendilerini dayaktan kurtarma oranı yükselmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003: 60-63; Arat ve Altınay, 2008).

Yükseköğrenim seviyesinde eğitim alan kadınların algılarının yüksek olmasında öncelikle yaş faktörünün etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü yukarıda da ifade edildiği gibi yaş düzeyi yükseldikçe kadınların şiddet algısı artmaktadır. Bunun yanında yükseköğrenim yapan kadınlar belli sorumluluklar edinmeye başlarlar. Örneğin belli bir bütçeleri vardır. Eğer eğitim için ailelerinden farklı yerlerde yaşamak zorunda kalmışlar ise ailelerinden bağımsız karar alma ve uygulama durumlarında kalmaktadırlar. Bu durum onların çeşitli olaylar karşısında algılarını geliştirmektedir. Yükseköğrenimde özellikle büyük şehirlerde sosyal çevre ve sosyal faaliyetlerin de etkisi ile kişiler hem sosyalleşmekte hem de bireyselleşmektedirler. Bu durum onların algılarını geliştirmektedir. Eğitim olanağına sahip ve kamusal alana bir şekilde giriş yapabilen kadının davranışlarında değişiklik meydana gelmektedir (Özyeğin, 2004: 101-103). Kız çocuklarının ilkokuldan sonra okula gönderilmemesi veya üniversite eğitimini aldirmama ve bir şekilde çalışma hayatına girmesine engel olunmasının nedeni ise K11'in deyiimi ile "gözünü açtırmamak"tır.

Yapılan görüşmelerde K11, eğitim çağında gözünün açılacağı ve bu süre içerisinde kötü yola düşebileceği gerekçesiyle erken yaşta evlendirildiğini ifade etmiştir. Eğitim aldirmak yerine yetiştirme sorumluluğunun başkasına devredilmesi, Anadolu tabiri ile başının bağlanması, kadını evliliğin ilk zamanlarında itaate zorlasa da, ilerleyen zamanlarında bu durum katlanılmaz boyutlara gelebilmektedir. Kadınların şiddet algısını önemli düzeyde etkileyen eğitim, dış müdahale ile değiştirilebilecek bir değişkendir. Dolayısıyla eğitim, şiddet algısını yükseltmek için anahtar kelime konumundadır. Sonuç olarak, H_{b1} hipotezi genel şiddet algısı ile fiziksel, sözel, psikolojik, ekonomik ve cinsel şiddet olmak üzere tüm şiddet boyutları için kabul edilmiştir.

H_{b2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri eğitim düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Bu çalışmada, kadının eğitim düzeyi arttıkça şiddete maruz kalma düzeyinin azaldığı, eğitim düzeyi değişkeni ile genel, sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür (p<.05). Lise ve dengi okul mezunu kadınların, yükseköğrenim mezunu kadınlara kıyasla daha fazla şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla eğitim düzeyi ile şiddete maruz kalma arasında ters bir ilişki olduğu söylenebilir.

Eğitim faktörü evlilikte aile içi şiddet düzeyi ve/veya türleri ile ilişkili olan ve şiddeti yordayan faktörlerden biridir. Eğitim düzeyi ile şiddete maruz kalma oranı arasında ters bir ilişki olduğu literatürde de desteklenmektedir. (Kılıç, 1999: 59; Jackson, 2007: 268; Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003: 60-63; Altınay ve Arat, 2008; AİŞ, 1995; Kocacık ve Dogan, 2006; Kocacık v.d 2007; Vatandaş, 2003; Mertoğlu, 2014: 4350; Şahin vd., 2012; KYŞ, 2015; Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 449; Yanık vd., 2014: 108; Bedir vd., 2017: 191-192; Yaman Efe ve Ayaz, 2010: 28; Öcal vd.,2013). Örneğin, Yanık vd. (2014: 208) 'ne göre eğitim düzeyinin artması şiddet algısını yükselttiği gibi şiddete maruz kalma durumunu da azaltmaktadır. Şiddete en fazla okuma yazma bilmeyenler maruz kalmaktadır.

Bu çalışmanın bulgularına göre yükseköğrenim seviyesinde eğitim alan kişinin şiddete maruz kalma düzeyi lise ve dengine göre düşüktür. Kadına yönelik şiddet aslında her eğitim seviyesinden kadının maruz kaldığı bir olgudur. İlkaracan (1998: 19)'a göre yüksek eğitim gruplarında da önemli oranda şiddet yaşanmaktadır ve şiddetin engellenmesi açısından kadının eğitim düzeyi, eşin eğitim düzeyine göre daha etkindir. Altınay ve Arat (2008: 82) ise eğitim seviyesi yükseldikçe kadınların yaşadıkları şiddeti itiraf etmelerinin zorlaştığını ifade etmiştir.

Maruz kalınan şiddet türlerine göre eğitim seviyesine bakıldığında ise; yükseköğrenim seviyesinde eğitim alan kişinin sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma düzeyi lise ve dengine göre düşük olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yüksek kadınların fiziksel şiddete maruz kalma oranlarında farklılık olduğu bilinmektedir (Tanrıverdi ve Şipkin, 2008; Altınay ve Arat, 2008). Eğitim seviyesi fiziksel şiddette fark yarattığı gibi sözel şiddette de kadınların lehine bir durum yaratmaktadır. Eğitimin, kişinin öz güvenini geliştiren, onu sosyalleştiren, hak ve hukuk hakkında ona daha fazla farkındalık sağlayabilen işlevi göz önüne alındığında, şiddet önünde koruyucu bir faktör olduğu söylenebilir.

Bireylerin eğitim seviyesinin yükselmesi, eşitsizlik üreten cinsiyet rollerinin farkına varmasında önemli rol oynamaktadır. Kişinin kendisine öz saygısının artması, öznellik sınırlarının genişlemesi ile kamusal alanda daha fazla görünür olabilecektir. Eğitim, yukarıda sayılan dolaylı yollardan şiddet düzeyini azaltabileceği gibi, doğrudan alınan eğitim ile kişiye şiddetin sorunları çözmede araç olarak kullanılamayacağı da öğretilir.

Diğer taraftan, bazı çalışmalarda eğitim düzeyi arttıkça kadınların maruz kalabilecekleri fiziksel ve/veya duygusal şiddet oranlarının da yükseldiği tespit edilmiştir (Korkmaz vd., 2016; Dönmez vd., 2012). Bir başka çalışma ise şiddete en fazla ilkokul mezunu kadınların, en az ise okur-yazar olmayan kadınların maruz kaldığı saptanmıştır (Tanrıverdi ve Şipkin, 2008: 183). Bahse konu yazarların kadınların eğitim seviyesi arttıkça, hak ve özgürlüklerinin daha fazla farkına vardıkları ve bu durumun şiddete maruz kalma riskini artırabileceğini savundukları düşünülmektedir. Nitekim literatürde özgürlük ve statü artışı olan kadınlar arasında şiddet oranlarının arttığı bildirilmiştir (Vahip, 2002). Sonuç olarak, fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türleri için ise şiddete maruz kalma düzeyi ile eğitim düzeyi değişkeni arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{b2} hipotezi genel maruz kalma ile sözel ve ekonomik şiddet boyutları için kabul edilmiştir.

H_{b3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Eğitim düzeyi ile erkeğe genel ve ekonomik şiddet uygulama durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($p < .05$). Yükseköğrenim mezunu kadınların, daha düşük eğitim düzeyindeki kadınlara kıyasla erkeğe daha az *genel ve ekonomik* şiddet uyguladıkları anlaşılmaktadır

Literatürde, şiddetin faili ve mağdurunun şiddet uygulamayanlara oranla eğitim düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Şahin vd. 2012: 29-30). H_{b3} hipotezi ekonomik ve genel şiddet boyutlarında kabul edilmiştir. Fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet boyutlarında kabul edilmemiştir.

H_{c1} : Kadınların şiddet algıları mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Çalışma durumu ile psikolojik şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Çalışan kadınların psikolojik şiddet algısı daha yüksektir. Fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel ve genel şiddet algısı ile çalışma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > .05$). H_{c1} hipotezi psikolojik şiddet boyutu için kabul edilmiştir.

Literatürde gelir getiren bir işte çalışan kadınlarda, algıları şiddet tanımına uymayanların oranı %43.1 iken, çalışmayan kadınlarda %59.9'dur (Bedir vd. 2017: 190). Toksöz (2015: 46-48)' e göre kadının kendine ait bir gelir sahibi olmasını otoritesi için tehdit unsuru olarak gören erkek, kadının çalışmasına izin vermez. Çalışan kadınların muhtemelen eğitilmiş kadınlar olduğu kadınların şiddet algısının gelişmiş olması beklenebilir. Fakat düşük vasıflı işlerin sunduğu gelir düzeyi, kadınların hane içindeki egemenlik ilişkilerine karşı çıkmasına ve erkek otoritesini sorgulamasına izin vermeyebilir. Diğer taraftan, kadının çalışma hayatına girmesi ile genel şiddet algısı ve psikolojik şiddet algısının yüksek olması sosyal ilişkilerin bir sonucu da olabilir. Çalışma yaşamında kadın, diğer kadınlar ve erkeklerin tecrübelerine de tanık olur. Çalışma yaşamı işin türüne göre değişmekle birlikte açık bir okul gibidir. Çalışma yaşamı, kadını bir taraftan geliştirip güçlendirirken, diğer taraftan algısının yükselmesine neden olabilir.

Çalışmayan kadınlar için durum biraz daha farklıdır. Zira onlar ev içi işlerle meşgul olan, emeklerinin karşılığını maddi olarak elde edemeyen iş piyasasından uzak olan kimselerdir. Kadının hane içindeki karşılıksız emeği, başta koca/baba olmak üzere ailenin tüm üyeleri açısından yarar sağlamaktadır. Toksöz (2015: 37-38)'e göre bu durum aynı zamanda kapitalist ekonomiye de yarar sağlamaktadır. Şöyle ki; pişirme, temizlik, alışveriş, çocuklara bakmak vb. işler işgücü maliyetini düşürür, karların büyümesine yol açarak birikim sürecini hızlandırır. Kadınların iş piyasasından uzak tutulması, onların aile içindeki şiddete dayalı ilişkilerden kaçmalarını zorlaştırır.

H_{c2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut çalışma durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların mevcut çalışma durumu ile şiddete maruz kalma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). H_{c2} hipotezi reddedilmiştir. Bazı araştırmalar kadın ve/veya erkeğin çalışma durumu ile şiddet türleri arasında bir ilişki tespit edememiştir (Büyükyılmaz ve Demir, 2016;

Karaçam vd.2006; Mayda ve Akkuş, 2005; Vahip ve Doğanavşargil, 2006). Örneğin, Büyükyılmaz ve Demir (2016), kadının çalışıyor olmasının fiziksel veya hem fiziksel hem de cinsel şiddet üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı fakat eşi çalışan kadınların eşi çalışmayan kadınlara göre daha az fiziksel şiddet gördüğünü tespit etmiştir. Dönmez vd., (2012), erkeğin çalışmıyor olması veya düzensiz işte çalışıyor olmasını fiziksel şiddette belirleyici etmenler olarak saptamıştır. Bu durum, çalışmayan kadınların algı eşiğinin yaygın ve sosyal medya etkisi ile yükselmiş olması ile açıklamak mümkündür. Çalıştığımız örneklemin internet kullanıcısı kadınlardan oluşması bu fikri destekler niteliktedir.

Diğer taraftan kadının çalışma durumu, kadına yönelik şiddeti yordayan ve maruz kalınan şiddet düzeyi ile ilişkili değişkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 1999; Kocacık ve Doğan, 2006; Altınay ve Arat, 2008). Literatürde kadının çalışması ile şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkinin, maruz kalınan şiddet türüne göre değiştiği görülmektedir. Örneğin, Büyükyılmaz ve Demir (2016: 443) kadına yönelik şiddette, erkeğin ve kadının çalışma durumunun fiziksel ve cinsel şiddet üzerinde önemli etkisi olduğunu bildirmişlerdir.

H_{c3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut çalışma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların mevcut çalışma durumu ile genel olarak erkeğe şiddet uygulama düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). Ancak fiziksel şiddet uygulama bakımından anlamlı bir ilişki vardır ($p<.05$). Çalışmayan kadınlar eşlerine daha fazla fiziksel şiddet uygulamaktadır. H_{c3} hipotezi fiziksel şiddet boyutunda kabul edilmiş, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel ve genel şiddet boyutlarında kabul edilmemiştir.

2008 yılında Türkiye geneli yapılan bir odak grup çalışmasında, erkekler toplumsal rol olarak kendilerine verilen evin geçimini sağlama yükümlülüğünü, kendileri açısından bir şiddet olduğunu ve bu rolü eşlerinin istediği biçimde oynamak istemediklerini dile getirmişlerdir. Bahsi geçen çalışmada, çalışan ve eğitimli kadınlar karşısında hiçbir otoritelerinin kalmadığını ve kadınların evin geçiminden kendilerini sorumlu tutmalarını, en ufak bir baskıda bırakıp gitme fikrinin eşleri endişelendirdiği dile getirilmektedir. Bu durum erkeklerin yaşadıkları ekonomik ve psikolojik şiddetin varlığını göstermektedir (KYŞ, 2009: 117-119).

Bu tez kapsamında, çalışmayan kadınların eşlerine karşı fiziksel şiddet içerikli davranışlarda bulunduğu tespit edilmiştir. Bu durum iş hayatına katılmayan kadınların, eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlık durumunda fiziksel şiddet içerikli davranışlara daha yatkın olmaları, ev içi sorumluluklarının ağır olmasının bir sonucu olduğu düşünülebilir.

H₀₁ : Kadınların şiddet algıları gelir düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Gelir düzeyi yükseldikçe kadınların genel şiddet algısı ile fiziksel, sözel, ekonomik şiddet algıları yükselmektedir ($p < .05$). Ortanın üstü ve üst gelirli kadınların şiddet algısı; ortanın altı ve dar gelirli kadınlara göre daha yüksektir. Psikolojik ve cinsel şiddet algısı ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > .05$). H₀₁ hipotezi genel şiddet algısı ve fiziksel, sözel, ekonomik şiddet boyutları için kabul edilmiştir.

Literatürde genel olarak düşük gelir düzeyinin, eşe yönelik fiziksel şiddeti kabullenme eğilimini arttırdığına dair bulgular bulunmaktadır (Vatandaş, 2003: 70; Yaman Efe ve Ayaz, 2010: 28). Yüksek gelir düzeyi ile şiddete karşı tutum arasında olumsuz yönde bir ilişki bulunmaktadır. (Sakallı ve Ulu, 2003). Düşük ekonomik durumda olanlar şiddeti daha fazla desteklemektedir (Kula, 2009). Diğer taraftan, toplumsal cinsiyet rolleri gereği evi geçindirme, para kazanma yükümlülüğünün asıl olarak erkeğe verilmiş olması, çoğu kez ekonomik şiddetin göz ardı edilmesine, çoğu durumda da ekonomik şiddetin varlığına dair bir algı ve farkındalık oluşamamasına yol açabilmektedir (Bozkurt, 2010). Bu bulgular Bulut (2016)'un bulguları ile tutarsızlık göstermektedir. Bulut (2016), düşük gelir düzeyli ailelerden gelen katılımcıların şiddete yönelik olumsuz, yüksek gelir düzeyli ailelerden gelenlerinse olumlu tutuma sahip olduğunu tespit etmiştir. İlgili çalışmada bu durumun nedeni olarak, "kişilerin gelir düzeyi yükseldiğinde maddi ihtiyaçlarını karşılayabildiği, fakat manevi ihtiyaçlarını karşılayamadığı" düşünülmektedir.

Kadınların evdeki bakım yükümlülükleri ve yeniden üretici faaliyetleri (ev işleri, çocuk bakımı vs.) onları iş piyasasında dezavantajlı konuma sokmaktadır. Dolayısıyla kadın, işgücü piyasasında belirli işlerde çalışabilmekte; bu işler diğer sorumluluklarını aksatmaması için kesintili veya kısmi zamanlı işler olmaktadır. İşverenin cinsiyetçi tutumu nedeniyle kadının geliri düşükse, erkeğin kadın üzerindeki egemenliği pekişmektedir (Toksöz, 2015: 37-38). İş piyasasına katılmayan kadın her açıdan erkeğe bağımlı olduğu için şiddete dayalı ilişkiden kaçması zorlaşmaktadır. Her durumda kadınların ikincil konumu üzerinden kapitalizm ve patriarka arasında uzlaşma sağlanır. Sonuç olarak, çalışan kadın için işgücü piyasasının eşitsiz yapısı, çalışmayan kadın için erkeğe maddi bağımlılık ve ev içi emeğin ücretlendirilmemesi düşük gelir düzeyine neden olmaktadır. Düşük gelir düzeyi ise şiddet algısının düşük olmasına neden olmaktadır. Çünkü emeğin yeniden üretimi için kişilerin boş zamana ihtiyacı vardır. İlkaracan (2010)'a göre kadınların aldıkları görece yüksek ücretler piyasa üzerinden ev ve çocuk bakım hizmeti temin etmelerini mümkün kılmaktadır. Dahası, yüksek gelir grubundaki kadınların boş zamanları da fazla olduğundan kendine vakit ayırabilmekte, emeğini yeniden üretime sokabilmek için tatil planı yapabilmekte, kişisel gelişim ile uğraşmakta veya sosyal çevresi genişleyebilmektedir. Dolayısıyla kadınların şiddet algıları da yükselmektedir.

H_{d2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Gelir düzeyi yükseldikçe kadınların şiddete maruz kalma düzeyi azalmaktadır ($p < .05$). Gelir düzeyi ile fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Ortanın üstü ve üst gelirli kadınların fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete maruz kalma düzeyi; ortanın altı ve dar gelirli kadınlara göre daha düşüktür. H_{d2} hipotezi genel şiddete maruz kalma ve tüm diğer boyutlar için kabul edilmiştir.

Literatürde gelir düzeyi kadına yönelik şiddet düzeyi ile ilişkili olan ve kadına yönelik şiddeti yordayan önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (WHO, 2002, 2005; Kocacık ve Doğan, 2006; Altınay ve Arat, 2008; Sözen vd., 1999). Örneğin, Altınay ve Arat (2008)'ın çalışmasında gelir düzeyi arttıkça fiziksel şiddetin görülme oranı düştüğü; Naçar vd. (2009)'in çalışmasında düşük sosyo ekonomik durumun şiddete maruz kalma olasılığını 2.1 kat arttırdığı; Balcı ve Ayrancı (2005)'nin çalışmasında en çok, çalışmayan kadınların şiddete uğradığı tespit edilmiştir. Sözen vd. (1999)'nin yaptığı çalışmada, katılımcıların %65.5'i aile içinde yaşanan şiddette ekonomik sıkıntıların en önemli etken olduğunu vurgulamışlardır (Sözen vd., 1999). Diğer taraftan, sosyo ekonomik düzey (alt, orta ve üst) ile boşanmaya ilişkin tutumlar arasında ilişki tespit edilmiştir (AİŞ, 1998; Arıkan, 1996).

Yukarıda kadınların şiddet algılarının gelire göre anlamlı bir şekilde farklılaştığının, geliri yüksek olan kadınların daha yüksek ekonomik şiddet algısına sahip oldukları tespit edilmiştir. İlkaracan ise (2010) yüksek gelir seviyesine sahip kadınların, piyasa üzerinden ev ve çocuk bakım hizmeti temin edebildiklerini, daha fazla boş zamanları olduğu için kendilerine daha fazla vakit ayırabildiklerini, emeğini yeniden üretime sokabilmek için tatil planı yapabildiklerini, kişisel gelişim ile uğraşabildiklerini veya sosyal çevrelerinin genişlettiklerini düşünmektedir. Burada ise geliri yüksek olan kadınların daha az ekonomik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir. Yani yüksek gelir daha yüksek algı ve daha az şiddet mağduriyeti anlamına gelmektedir.

H_{d3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri gelir seviyelerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların gelir düzeyi ile erkeğe genel ve ekonomik şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Gelir düzeyi yükseldikçe kadınların şiddet uygulama düzeyi azalmaktadır. Fiziksel, sözel, psikolojik ve cinsel şiddet uygulama düzeyleri ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{d3} hipotezi ekonomik ve genel şiddet boyutunda kabul edilmiş, fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel şiddet boyutlarında kabul edilmemiştir.

H_{e1} : Kadınların şiddet algıları mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Mevcut medeni durum ile şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). H_{e1} hipotezi reddedilmiştir. Mevcut medeni durumu bekâr olan kadınların daha yüksek şiddet algısına sahip olacağı beklenmekteydi. Zira eşin vefat etmesi veya boşanma ile kadın özgürleşecekti. Nihayetinde hareketlerini kısıtlayıcı, kontrol edici davranışlardan uzaklaşan kadın, özgürleştiği oranda öznellik kapasitesini geliştirebilecekti (Bora ve Üstün, 2005: 17). H_{e1} hipotezinin reddedilmesinde eşinden boşanmış, ayrılmış veya eşi vefat etmiş kadının belli bir yaştan sonra iş bulamaması, düşük gelire sahip olması ve sosyal şartların yeterli olmamasının etkili olduğu düşünülmektedir. Bu konuda ŞÖNİM aracılığı ile konuk evine yerleştirilen kadınların bir istisna olabileceği düşünülmektedir. Konuk evine yerleştirilen kadınlar şiddet türleri ile ilgili bilgilendirilmekte, kısıtlı bir sürede de olsa kendilerini gerçekleştirebilmeleri için boş zamana sahip olmakta, dahası geçici de olsa işe yerleştirilebilmekte ve diğer kadınlarla birlikte el becerilerini ortaya koyacak çalışmalar yapabilmektedir. Böylelikle bilgileri artmakta, öznellik kapasiteleri gelişmekte ve şiddete karşı algıları değişebilmektedir.

H_{e2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların mevcut medeni durumu ile şiddete maruz kalma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$). Boşanmış kadınlar, hali hazırda evli olanlara kıyasla geçmiş evlilik yaşantılarında daha fazla şiddete maruz kalmışlardır. Bu durumun fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddet türlerinin tamamında benzer şekilde olduğu görülmüştür. H_{e2} hipotezi genel maruz kalma ve tüm şiddet boyutları için kabul edilmiştir.

Bu durumdan çıkarılacak ilk sonuç, şiddet gören kadınların ayrılma veya boşanma ile şiddetten uzaklaşıyor olmasıdır. Bu bulgu yapılan diğer çalışmalar ile benzerlik göstermektedir (Altınay ve Arat, 2008: 81; Yanık vd., 2014: 108). 2014 yılı Aile İçi Şiddet Araştırmasına göre, boşanmış ya da eşinden ayrı yaşayan kadınların dörtte üçü eşlerinden fiziksel şiddete maruz kalmışlardır. Boşanmış kadınlarda şiddet düzeyinin fazla çıkması, şiddetin başlıca boşanma nedeni olduğunu düşündürmektedir. Boşanmış kadınlar tüm şiddet biçimleri açısından en dezavantajlı konumdadırlar (KYŞ, 2015: 121).

H_{e3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri mevcut medeni durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların mevcut medeni durumu ile erkeğe genel, sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$). Boşanmış kadınlar, hali hazırda

evli olanlara kıyasla geçmiş evlilik yaşantılarında erkeğe daha fazla şiddet uygulamışlardır. Bu durum, şiddet uygulama davranışının boşanmada etkili olduğunu düşündürmektedir. Fiziksel şiddet uygulama düzeyi ile kadınların mevcut medeni durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). H_{e3} hipotezi sözel, ekonomik, psikolojik, cinsel ve genel şiddet boyutlarında kabul edilmiştir. Fiziksel şiddet boyutunda reddedilmiştir.

H_{f1}: Kadınların şiddet algıları evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Evlilik yaşı yükseldikçe kadınların şiddet algısı yükselmektedir. Evlilik yaş aralığı ile genel şiddet algısı ve fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik şiddet algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.05$). 25 ve üzeri yaşlarda evlilik yapan kadınların şiddet algıları, daha erken yaşlarda evlilik yapan kadınların algılarından daha yüksektir. Cinsel şiddet algısı ile evlilik yaş aralığı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p>.05$). H_{f1} hipotezi genel şiddet algısı ve fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik şiddet boyutları için kabul edilmiştir.

Bu tez çalışmasında Tablo 15'e göre ankete katılan kadınların %37'sinin 18 yaş altı-24 yaş aralığında, Tablo 51'e göre mülakata katılan kadınların %93'ünün 18 altı-25 yaş aralığında evlilik yaptığı tespit edilmiştir. TNSA (2014) verileri ise 25-49 yaş aralığındaki kadınların %41'inin 20 yaşından önce, %22'sinin 18 yaşından önce, %4'ünün ise 15 yaşından önce evlendiğini göstermektedir. Sağlam ve Aylaz (2017: 587), 2010-2015 yılları arasında Ankara'da bir mahkemede boşanma davası açan 95 ailenin yapısını incelemişlerdir. Bahse konu çalışmada boşanma başvurusunda bulunan ailelerin %75'inde 18 altı-24 yaş aralığında evlilik yapıldığı dikkat çekmektedir. Yapılan çalışmalarda da evlilik yaş ortalaması düşük olan bireylerin maruz kaldıkları şiddeti 'hak ettiklerini' düşündükleri, 25 yaş altı (19-24 yaş) evliliklerde kadının şiddet algısının daha düşük olduğu, 25 yaş üstü kadınların şiddet algısının yüksek olduğu tespit edilmiştir (Akyüz, 2002; Bedir vd., 2017). Akyüz vd. (2002)'nin çalışmasına göre, evlilik yaş ortalaması düşük olan bireylerin maruz kaldıkları şiddeti 'hak ettiklerini' düşündükleri görülmektedir.

Aile içi şiddet, geçimsizlik, baskı, çocuk sevgisinin yokluğu, küçük yaşlarda anne veya babadan birinin kaybedilmesi ve üvey anne veya babaya sahip olunması erken yaşta evliliklere yol açmaktadır. Çocuklar veya ebeveynleri evlenme ile içinde buldukları huzursuz ortamdan kurtulacaklarına inanmaktadırlar. Bu evliliklerde aile içi şiddet, geçimsizlik ve bunun sonucunda boşanma, hatta intiharlar görülmektedir. Olgunlaşmamış bireylerin toplumsal rollere uyum sağlayamadıkları ve toplumsal gelişimlerini tamamlayamadıkları kabul edilmektedir. Ayrıca ruhsal ve bedensel gelişimin tamamlanmamış olması çocuklarda çeşitli hastalıklara ve psikolojik rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Özellikle kız çocuklarının biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimlerini tamamlamadan evlenmesi ve çocuk sahibi olması, sağlıklı bir kişilik yapısı oluşturma ve olaylara çözümleyici yaklaşımlar geliştirmelerini engellemektedir (EYİR, 2009). Çocuk yaşta evlendirilen K11'in "...sokakta çocuklarla oyun oynadığım için beni dövdü, oradan kaçarak annemi

aradım...” ifadesi ve ayrıca geçirdiği bir rahatsızlık karşısında “...artık hamile mi kalmışım, ne olmuş bilmiyorum. Şöyle çocuk nasıl düşer karından öyle... Ne bileyim ben anlamam ki...” ifadeleri toplumsal rolleri kaldıramayacağını göstergesidir. Erken yaşta evlenen K2, K11, K15 ve K6 evlilikte şiddetle başa çıkmak için başvurdukları bireysel tepkilerinin nedenini “bilmiyordum, öğretilmediler” gibi sözlerle açıklamaya çalışmışlardır. Bu durum onların evlilik hayatı ile ilgili bilgilere sahip olmadan evlendiklerini, dolayısıyla algılarını geliştirecek koşulların oluşmadığını göstermektedir. Şiddet karşısında nereye başvuracağını bilmeyen, kendi bedeni ile ilgili bilgi sahibi olmayan ve sokaklarda oyun oynayan çocuklarla nasıl evlilik birliği sağlanabilir? Geleneksel ev içi rolleri pekiştiren erken yaşta evlilikler, henüz kendileri çocukken aile, ev, çocuk vb. sorumlulukların altına giren bireylerde fiziksel ve ruhsal açıdan çöküntü oluşturmaktadır. Kendi ergenlik sorunlarını halletmeden anne baba olan bireylerin çocukları da sorunlu olabilmektedir. Sosyal baskıyı artıran ve kadının ev içine hapsolmesine neden olan bu tarz evlilikler, kadının statüsünün düşmesine de yol açmaktadır (EYİR, 2009). İş yaşamına katılarak kendi gelirlerini elde ettikten sonra evlilik yapan kadınların evlilik yaş aralığı doğal olarak daha yüksek olmaktadır. Bu durumun da kadınların şiddet algılarını geliştirdiği düşünülmektedir.

H₂ : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Evlilik yaş aralığı ile fiziksel, psikolojik, cinsel ve genel şiddete maruz kalma düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). Ancak evlilik yaş aralığı ile sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma düzeyleri arasında ise anlamlı bir ilişki vardır ($p < .05$). Evlilik yaşı arttıkça, sözel ve ekonomik şiddete maruz kalma düzeyi azalmaktadır. 25 ve üzeri yaşlarda evlenen kadınlar, daha erken yaşlarda evlenen kadınlara kıyasla sözel ve ekonomik şiddete daha az maruz kalmaktadır. H₂ hipotezi sözel ve ekonomik şiddet boyutlarında kabul edilmiştir.

Literatürde evlilik yaşı, kadına yönelik şiddet düzeyi ile ilişkili olan ve kadına yönelik şiddeti yordayan önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, 1999; KYŞ, 2014; Şahin vd. 2012; Erbek vd., 2004). 2014 yılı Aile İçi Şiddet Araştırması, Türkiye’de kadınların %26’sının 18 yaşından önce evlendiğini ortaya koymakta, erken evlenen kadınların fiziksel, cinsel ya da duygusal şiddete maruz kalma düzeylerinin 18 yaşından sonra evlenen kadınlara oranla daha yüksek olduğunu göstermektedir (KYŞ, 2015: 121). Şahin vd. (2012: 23) eş şiddetine maruz kalan kadınların kalmayanlara oranla, ilk evlilik yaşlarının daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir. Evlenme yaşının artması ile bireyin daha doğru karar verebildiği, evlilik için beklentileri netleştirdiği, isteklerini ifade etme ve doğru iletişim sağlama becerisinin arttığı düşünülmektedir.

Literatürde ulaştığımız bu bulgularla örtüşen araştırma sonuçları olduğu gibi, çelişen sonuçlar da bulunmaktadır. Bazı çalışmalar evlilik yaşı değişkeni ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki tespit edememiştir (Halıcı, 2018; Vahip ve Doğanavşargil, 2006; Akyüz vd., 2002).

H_β : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik yaş aralığına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların evlilik yaş aralığı ile erkeğe şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (p>.05). Böylece H_β hipotezi reddedilmiştir.

H_{g1} : Kadınların şiddet algıları yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Yerleşim birimleri ile genel şiddet algısı ve fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel şiddet algıları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır (p>.05). Ancak yerleşim birimi ile psikolojik şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki vardır (p<.05). Kentte yaşayan kadınların psikolojik şiddet algısı, kırsaldaki kadınlardan daha yüksektir.

Literatürde ikamet edilen yerin kadınların şiddet algısını etkilediğine dair bulgular mevcuttur. Fakat bu algı çalışmaları daha çok fiziksel şiddet üzerinden yürütülmüştür. Bu çalışmalarda kır kent ayrımının eşe yönelik fiziksel şiddete ilişkin tutumların oluşmasında önemli bir faktör olduğu; ilde yaşayanların ilçede ve köyde yaşayanlara, ilçedekilerin de köyedekilere kıyasla şiddet algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Vatandaş, 2003: 70; Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 443; Bedir vd., 2017: 191-192). Altınay ve Arat (2008)'in çalışmasına göre 'eşe yönelik fiziksel şiddetin bir gerekçesi olabileceği'ni düşünenler en fazla kırsalda yaşamaktadır. Buna karşı 'dövemez' cevabını verenlerin çoğu, yaşamının büyük bir kısmını kentte geçirenlerdir. Ancak 'doğulu kadın daha çok eziliyor' görüşü Altınay ve Arat'ın çalışması için doğrulanmamıştır. Buna karşın, 2013 yılında Ankara, Aydın ve Erzurum'da görüşülen öğrencilerde şiddet algısının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ankara'da görüşülen kız öğrenciler şiddet algısı ile ilgili daha üst düzey bir tartışma yürütürken, Erzurum'da yaşayan kız öğrenciler şiddet içerikli davranışlarda kadını haksızlaştırma erkeği doğrulama tarzında yaklaşım sergilemişlerdir. Adolesanların ailede kadına yönelik şiddet konusundaki görüşlerini öğrenmek amacıyla yapılan bir çalışmada, şiddet türleri arasında cinsel şiddetin sorulduğunda ortaya çıkan bir şiddet türü olduğu ve cinsel şiddetten korunmanın kadının sorumluluğu altında olduğuna dair bulgulara ulaşılmıştır. Çalışmaya göre Erzurum'da yaşayan kız öğrenciler toplumsal olarak erkek baskın yaklaşımı kabul eden tutum sergilemişlerdir (Özcebe vd., 2013).

Kent yaşamı bireylere daha seküler ve daha eşitlikçi bir ortam sunmakla birlikte onları bireyselleştirir. Bu durum bütün kentlerde aynı etkiyi göstermemesi o kentin ne kadar şehirleştiği ile alakalı bir durumdur. Kentte yaşayan kadın kentin gelişmişlik durumundan daha fazla faydalanabilmektedir. Kırsal yaşayan kadın, kendi haklarından haberdar değildir, cinsiyet eşitsizliğine dair farkındalığı gelişmemiştir. Bu çalışmada kentte yaşayan kadınların psikolojik şiddet algısının daha yüksek olması bu nedene dayandırılabilir.

Görüşme yapılan kadınlardan K15, evliliğinin büyük bir kısmını kırdada geçirmiştir. Eşinin ailesi ile birlikte yaşamak ve maddi olarak aile büyüklerine bağımlı bir hayat sürmek zorunda bırakılmıştır. Bu durumu da “*kocam kimdi bilemedim ki!*” şeklinde özetlemiştir. Evliliği kırdada gerçekleşen ve evlendikten sonra yalnızca eşine ve onun ailesine tabi olduğuna inandırılan K7 ise, şehre göçtüğünden sonra bile bu izole yaşantısını devam ettirmiştir. Eğitim fırsatından yoksun, iş yaşamına katılmamış, baskı altında psikolojik olarak istismar edilen kadının yaşadığı yer aslında hiç önemli olmayabilmektedir. Çünkü onlar öznelik kapasitesi neyi gerektiriyorsa o şekilde davranmaktadırlar (Bora ve Üstün, 2005: 7). Bu durum bize kırdada şekillenen yaşam düşüncesinin toplulukçu bir yaşam olduğunu ve eşlerin bireyselleşmesinin çok daha zor olduğunu göstermektedir.

Kırdada yaşayan kadın psikolojik olarak belki daha çok yıpranmaktadır, fakat bu yıpranmaya tahammül etmesini gerektirecek imkânsızlıklarla ve etten duvarlarla karşılaşmaktadır. Ancak şehir hayatında kadın çalışmasa ve eşi tarafından engellense bile en azından apartman kültürü gereğince komşuluk ilişkisinde bulunma imkânı vardır. Özellikle Türk toplumuna has bir tasarruf yöntemi olan altın günleri, hatim indirme gibi dini ritüellerin gerçekleştiği cuma buluşmaları kadınların farklı cemiyetlerle temas kurmasını sağlamaktadır. Kadın çalışma hayatına dâhil ise sosyal çevresinin genişlemesiyle daha farklı aile yapıları ve sorunları ile karşılaşarak psikolojik açıdan olgunlaşmaktadır. Ayrıca, büyük kentlerde eğitim fırsatlarından yararlanan ve uzman mesleklerde çalışan orta ve üst sınıflardan kadınlar için evlilik, onların iş yaşamından ayrılmasına yol açmamaktadır. İcra ettikleri yüksek ücretli meslekler dayanılmaz evlilikleri sonlandırma şansını kendilerine sunmaktadır (Toksöz, 2015: 47). Psikolojik şiddet algısının bu nedenle de daha yüksek olabileceği düşünülmektedir.

H_{g2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Yerleşim birimleri ile şiddete maruz kalma düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{g2} hipotezi reddedilmiştir. Bazı çalışmalar coğrafi bölgenin kadına yönelik “fiziksel” ve “hem fiziksel hem cinsel şiddet” üzerinde önemli etkisi bulunduğunu ispatlarken (Büyükyılmaz ve Demir, 2016: 443), bazı çalışmalarda ise Türkiye’nin Doğusu ve Batısı arasında kadına yönelik şiddet açısından anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur (Altınay ve Arat, 2008).

H_{g3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri yaşadıkları yerleşim birimlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların yaşadıkları yerleşim yeri ile erkeğe şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{g3} hipotezi reddedilmiştir.

H_{h1} : Kadınların şiddet alguları çocukluğun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların çocukluğunun geçtiği yer ile fiziksel, ekonomik, psikolojik, cinsel ve genel şiddet alguları arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). Ancak çocukluğun geçtiği yer ile sözel şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki vardır ($p < .05$). Çocukluğunu kentte geçiren kadınların sözel şiddet algısı, çocukluğu kırsalda geçen kadınlardan daha yüksektir.

H_{h2} : Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Çocukluğunun geçtiği yer ile şiddete maruz kalma düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{h2} hipotezi reddedilmiştir.

H_{h3} : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri çocukluğunun geçtiği yere göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların çocukluğunun geçtiği yer ile erkeğe şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{h3} hipotezi reddedilmiştir.

H_{i1} : Kadınların şiddet alguları evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Evlilik türü ile genel şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($p < .05$). Rızaya dayalı evlilik gerçekleştiren kadınların şiddet algısı, rıza dışı evlilik yapan kadınlara oranla daha yüksektir. Evlilik türü ile fiziksel, sözel ve ekonomik şiddet algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Rızaya dayalı evlilik yapan kadınların fiziksel, sözel ve ekonomik şiddet algıları, rızaya dayalı olmayan evlilik yapan kadınlardan daha yüksektir. Psikolojik ve cinsel şiddet algısı ile evlilik türü arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$). H_{i1} hipotezi genel şiddet algısı ve fiziksel, sözel, ekonomik şiddet boyutlarında kabul edilmiştir.

Daha öncede ifade edildiği gibi, bu çalışmada nicel çalışma grubunun %9'u, nitel çalışma grubunun ise %47'si rıza dışı evlilik gerçekleştirmiştir (Tablo 15 ve 51). 18 yaşından sonra kişilerin çocukluk çağından çıktığı ve bağımsız kararlar alabileceği öngörülse de Türkiye popülasyonunda aile ile çocuklar arasındaki bağ, çocuğun faydacıl ve ekonomik değeri nedeni ile oldukça kuvvetli olduğu söylenebilir.

Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017)'ya göre, son otuz yılda çocuklara atfedilen psikolojik değerlerde keskin bir yükseliş, faydacıl/ekonomik değerlerde de düşüş görülmektedir. Araştırma grubuna dâhil olan katılımcıların yaşları (%57.3'ü 30-44, Tablo 15) itibari ile, çocukluklarında aileleriyle olan

bağlarında faydacıl ve ekonomik değerin daha ağır bastığı düşünülebilir. O halde aile bağı kurmak isteyen kadın, aileden rıza alma konusunda zorluk yaşamakta ve hâlâ yaygın olan kaçarak evlenmeye mecbur kalmaktadır. Bu ise evliliklerde hatırı sayılır bir oranda rıza faktörüne dayanmayan evliliklere yol açmaktadır. Evlilik bağı kurmak isteyen erkek ise anne babanın evliliğe aşırı müdahalesi ile karşılaşmaktadır. Bu çalışmada ailelerin kadın bakış açısıyla evliliğe müdahale durumu %33 olarak tespit edilmiştir.¹⁵ Sonuç olarak, rıza dışı evlilik yapan, özellikle kaçarak evlenen kadınların şiddet algılarının düşük olmasında ailelerinin aşırı müdahaleci tavrı olduğu düşünülmektedir.

H₁₂: Kadınların şiddete maruz kalma düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Evlilik türü ile şiddete maruz kalma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<.05). Tüm şiddet türleri için; rızaya dayalı evlilik yapan kadınlar, rıza dışı evlilik yapan kadınlara kıyasla daha az şiddet görmektedirler (p<.05). H₁₂ hipotezi genel maruz kalma ve tüm şiddet boyutları için kabul edilmiştir. Bu bulgu, yapılan diğer araştırmalarla benzerlik göstermektedir. Eş şiddetine maruz kalan kadınların kalmayanlara oranla; daha çok kaçarak ya da kaçırılarak evlenmiş oldukları tespit edilmiştir (Şahin vd., 2012: 23). Arat ve Altınay (2008)'a göre, kendileri tanışıp anlaşarak ailelerin onayıyla evlenenlerin %28'i, görücü usulü ile evlenenlerin %37'si en az bir kez fiziksel şiddete maruz kalmaktayken, bu oran kendileri tanışıp ancak ailelerin onayını almadan evlenenlerde %49'a çıkmaktadır. Bir başka çalışma da ise, evlilik şekli görücü usulü olanlarda eş şiddetinin anlaşarak evlenenlere kıyasla 2.5 kat fazla olduğu, kaçarak ya da kaçırılarak evlenenlerde ise şiddetin yaklaşık 4 kat fazla olduğu saptanmıştır (Güleç Öyekçin vd., 2012: 4).

Aile rızası ve/veya kadının rızası alınmadan gerçekleşen evliliklerde kadınlar “kendim ettim kendim buldum; dönersem el âlem ne der” gibi telkinlerle kendisini şiddet ortamında yaşamaya alıştırmalar. Bu tür evliliklerin şiddet düzeyinin yüksekliğinin tarafların birbirlerini yeterince tanıyamamış olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Kılıç, 1999). Kadınların bu şekilde evlilik içerisinde kendilerini yalnızlaşmasının, aile içinde yaşadıkları şiddetin artmasında bir etken olduğunu düşündürmektedir.

H₁₃ : Kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri evlilik türlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Kadınların evlilik türü ile erkeğe genel, fiziksel, sözel, ekonomik ve psikolojik şiddet uygulama düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır (p<.05). Rızaya dayalı evlilik yapan kadınlar, rıza

¹⁵ Tablo 55' te şiddete tahammülü azaltan nedenler teması altında bulunan psikolojik yıpranmada “failin ailesinin olumsuz ve/veya aşırı müdahalesi” ve “aileler arası ahlaki normların uyumsuzluğu” evlilik birliğinde ailelerin müdahale oranını göstermektedir (f=5, %33).

dışı evlilik yapan kadınlara kıyasla eşlerine karşı daha az şiddet uygulamaktadırlar ($p < .05$). Erkeğe cinsel şiddet uygulama düzeyi ile evlilik türü arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > .05$). H_3 hipotezi genel ve fiziksel, sözel, ekonomik, psikolojik şiddet boyutlarında kabul edilmiştir. Cinsel şiddet boyutunda reddedilmiştir.



SONUÇ VE ÖNERİLER

Şiddet Örneğinde Kadın Sorununun Türkiye'deki Yasal ve Toplumsal Durumu isimli tez çalışmasında kadına yönelik aile içi eş şiddeti konusu, bizzat şiddetin öznesi olan kadının şiddeti algılama, meşrulaştırma, onun mağduru ve faili olma durumu ele alınmıştır. Çalışmanın sorunsal doğrultusunda elde edilen bulguların literatür ile karşılaştırılması sonucunda, şiddet algısının gittikçe arttığı ve şiddeti meşru kabul etme durumunun azaldığı görülmektedir. Buna karşın, şiddet düzeyinin sabit kaldığı ve fiziksel şiddet harici şiddet türlerinin artma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen en önemli sonuçlar şunlardır:

- Örnekleme dâhilindeki kadınların şiddet algıları yüksektir (%90). En fazla fiziksel şiddeti (%95), en az cinsel şiddeti (%84) algılamaktadırlar.
- Katılımcıların maruz kaldıkları şiddetin düzeyi ölçek değerlerine göre düşüktür (%27). Buna göre maruz kalınan şiddet türlerinden psikolojik şiddetin düzeyi (%31) en yüksek iken, fiziksel şiddetinki (%24) en düşüktür.
- Yaygınlık oranı, evlilik hayatı boyunca en az bir kez şiddete maruz kalan kişilerden oluşmaktadır. Bu çalışmada kadınların maruz kaldığı şiddetin yaygınlık oranı %74 (n=352)'tür. Kadınların en fazla psikolojik (%56'sı, 266 kişi), en az cinsel şiddete (%23'ü, 158 kişi) maruz kaldığı tespit edilmiştir.
- Diğer taraftan, katılımcıların eşlerine şiddet uygulama düzeyi ölçek değerlerine göre düşüktür (%24). Bu oran kadınların şiddete maruz kalma düzeyi ile karşılaştırıldığında kadınların daha az düzeyde şiddet uyguladıklarını göstermektedir. Buna göre, uygulanan şiddet türlerinden ekonomik şiddetin düzeyi (%26) en yüksek iken, fiziksel şiddetin düzeyi (%21) en düşüktür.
- Evlilik hayatı boyunca en az bir kez şiddet uygulayan kadınların sayısı, erkeğe yönelik şiddetin yaygınlığını vermektedir. Bu çalışmada, kadınların eşlerine uyguladığı şiddetin yaygınlık oranı %72 (n=342) olarak tespit edilmiştir. Kadınlar en fazla ekonomik (%49'u, 232 kişi), en az fiziksel şiddetin (%22'si, 104 kişi) uygulayıcılarıdır.

Bu sonuçlara göre, aile içinde eşlerin birbirlerine karşı şiddet uygulama düzeyleri ve türleri farklı olsa da şiddetin, karşılıklı olarak eşleri fail ve mağdur yapan bir olgu olduğu görülmektedir. Kadınların maruz kaldığı şiddetin düzeyi de yaygınlık oranı da erkeklere göre daha fazladır. Evli kadınların %74'ünün, erkeklerinse %72'sinin evlilik hayatı boyunca şiddet türlerinden en az birine maruz kalmış olması şiddetin yaygınlığın kanıtıdır. Şiddetin yaygınlık oranlarının kadın ve erkek açısından benzer oranlarda olması, kadınların da erkeklere şiddet uyguladığının bir göstergesi olarak kabul edilmemelidir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, şiddetin kaynağıdır.

Nitel çalışma sırasında yapılan görüşmelerde kadınların evlilik içerisinde şiddete maruz kaldıktan sonra bir mücadele mekanizması olarak “karşılık verme” durumunu geliştirdikleri görülmüştür. Bir canlı organizma olarak insanın, tüm diğer canlılar gibi üzerine yönelen etkiye bir tepki ile karşılık vermesi doğası gereğidir. Fakat burada, kadın erkekten kendisine yönelen şiddete - fiziksel olsa bile- çoğunlukla psikolojik şiddetle cevap vermiştir. Şiddetin türü ne olursa olsun başka bir şiddeti doğurduğu açıkça görülmektedir. Benimsenen yaklaşım ister aileyi merkeze alan gelenekçi yaklaşım isterse bireyi merkeze alan hukuksal yaklaşım olsun, toplumu ayakta tutmak için öncelikle şiddetin kaynağında yok edilmesi hedeflenmelidir.

Diğer taraftan, eşitsizlikler konusunda kadınların algısı gittikçe artmaktadır. Algının artması ve meşruluk oranının düşmesi, kadınların insan haklarını önceleyen toplumsal mücadele doğrultusunda hareket ettiklerini düşündürmektedir. Bu toplumsal mücadelede, erkeklerin de şiddet algısının yükseltilmesi gerekmektedir. Kadınların algılarının yükselmesi, şiddete tahammül gerekçelerinin ortadan kaldırılması ve şiddeti meşru gösteren tutumlarının azalması ile karşı tarafın krizi gittikçe derinleşmektedir. Bu kriz literatüre de geçmiş olan erkeklik krizidir. Şiddet konusunda 6284 sayılı Kanun ile yasal destek alınmış olsa da, algının tek taraflı gelişmesi toplumsal ilerlemenin önünde bir engeldir. Bahse konu kanuna karşı yapılan eleştirilerin altında da erkeklerin daha eşit bir düzene ayak uyduramamasının, yani erkeklik krizinin olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan, kadınların şiddete tahammül nedenleri olarak tespit edilen bireysel ve toplumsal gerekçelerin aynı kalması, kadınların şiddete dayalı bir ilişkiden kopması için taleplerinin karşılanmadığı, bunun için gerekli adımların atılmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum ise 6284 sayılı Kanun’un hâlâ etkin kullanılmadığını göstermektedir. İlgili kanunun gerekli toplumsal düzenlemeleri içerdiği, fakat uygulayıcılar hususunda eksiklik olduğu düşünülmektedir.

Bu doğrultuda elde edilen bulgulardan yola çıkılarak aşağıdaki önerileri sunulmaktadır:

1- Şiddeti algılama ve meşrulaştırma oranlarına bakıldığında, kadınların genel şiddet algısının oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (%90.4). En yüksek algının fiziksel şiddette (%94.5) olduğu, ona nazaran en düşük algının cinsel şiddette olduğu (%83.6) görülmektedir. Şiddeti meşru görme ise şiddeti algılama ile ters orantılıdır. Kadınların şiddet algısı artarken şiddeti meşru görme oranları düşmektedir. En fazla algılanan şiddet türü fiziksel şiddet olduğundan, en az meşrulaştırılan şiddet türü de fiziksel şiddettir (%3.8). En az algılanan şiddet türü cinsel şiddet olduğundan, en fazla meşrulaştırılan şiddet türü cinsel şiddet olmaktadır (%17.3). Şiddeti algılama durumunun gittikçe artması ve şiddeti meşru görme durumunun azalmasının, kadının insan haklarını önceleyen toplumsal mücadelelerin bir sonucu olduğu düşünülmektedir. Bu mücadeleler, medya ve STK’lar aracılığıyla görünür kılınmaktadır. Kadın hakları ile ilgili yeni yasaların konulması ve var olan yasaların geliştirilmesi ile bu haklar güvenceye kavuşturulmaktadır. Tüm bunlar kadınlarda şiddet algısının artmasına ve şiddetin meşruiyetinin azalmasına neden olmaktadır. Bu durum kadınların gelişen toplumsal dinamikler karşısında kendi hak ve özgürlükleri ile ilgili farkındalıklarının arttığını

göstermektedir. Kadınlardaki bu değişime toplumun saygı göstermesi gerekmektedir. Kadınların lehine yapılan yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi, özellikle de 6284 sayılı Kanun'un uygulamasındaki eksikliklerin ivedilikle bertaraf edilmesi gerekmektedir. Yaşanan değişime saygı göstermek sadece yasal uygulamaların düzenli takibi ile sınırlı kalmamalı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve Diyanet İşleri Başkanlığı'nda İstanbul Sözleşmesi ile uygulamaya sokulan toplumsal cinsiyet ile ilgili bilinçlendirme çalışmalarının önü açılmalıdır. Aksi takdirde toplumda yaşanan bu dönüşüm krizde olan erkeklik meselesini daha da derinleştirecek ve bu durumda aile kurumunu ayakta tutmak gittikçe zorlaşacaktır. Nasıl ki sigara yasağı ile ilgili düzenlemeler toplumun her kesimine ulaştırılabiliyorsa şiddeti yasaklayan uygulamaların da o şekilde yaygınlık kazanması gerekmektedir. Kamu spotları, idari ve yasal tedbirler ile topluma bu bilinç kazandırılabilir. Sigara yasağını delenler gibi şiddet yasağını da delenler olacaktır. Bunun takibi ise sağlam bir hukuksal yapının sorumluluğundadır. Bu sağlam hukuksal yapının temeli ise 6284 sayılı Kanun ile atılmıştır.

2- Şiddetin yaygınlık oranında ise fiziksel şiddetin (%35) ortalama bir seyir izlediği, cinsel (%33), ekonomik (%50), sözel (%53) ve psikolojik şiddetin (%56) genel olarak bir artış eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir. Fiziksel şiddet oranı 1995 yılından beri %30 ila %35 arasındadır. Dahası şiddet düzeyinde de bir azalma tespit edilememiştir. Ölçek genelinde şiddetin düzeyi %27 olarak tespit edilirken, en düşük düzeydeki şiddet türünün fiziksel (%24), en yüksek düzeydeki şiddet türünün psikolojik (%31) olduğu görülmektedir. Literatür, şiddetin yaygınlık durumuna odaklanmıştır. Şiddete maruz kalma düzeyi ile ilgili çalışmalar oldukça azdır. Fakat şiddetin yönünün belirlenmesi için yaygınlık oranı kadar düzeyinin belirlenmesi de önemlidir. Bu çalışmanın bulguları, şiddetin düzeyi ile ilgili yapılan ilk çalışma (Kılıç, 1999) ile karşılaştırıldığında, şiddete maruz kalma düzeyinde fark edilebilir seviyede bir artış ya da azalış olmadığı tespit edilmiştir. Fakat hali hazırda şiddetin yüksek düzeyde seyrettiği düşünülmektedir. Diğer taraftan hem şiddetin düzeyi hem de yaygınlık oranının sabit kalması şiddet olaylarının artmadığını göstermekle birlikte, şiddetle başa çıkma çalışmalarının başarısız olduğunu da göstermektedir. Yönetmeliği 2013 yılında çıkan 6284 sayılı Kanun'un henüz 6 yıllık olduğu düşünülünce, bu kanunun şiddeti önleme çalışmaları için geç kalınmış fakat önemli bir adım olduğu anlaşılmaktadır. Zira, kanunun uygulamadaki eksikliklerinin, bu konuda çalışan barolar, kadın kuruluşları ve STK'nın raporları dikkate alınarak giderilmesi şiddetle başa çıkma ve önleme çalışmalarına hız kazandıracaktır.

3- Karşılaştırılabilir bir diğer şiddet türü ise psikolojiktir. Son dönem çalışmalarında psikolojik şiddetin diğer şiddet türlerine göre yüksek oranda çıktığı görülmüştür. Bu çalışmada da psikolojik şiddet %56 civarında bir yaygınlık oranına sahiptir. Psikolojik şiddetin artış içinde olması, erkeklik krizinin derinleştiğini göstermektedir. Bu nedenle, araştırmacıların erkeklik çalışılmalarına yönelmeleri gerekmektedir. Geliştirilen politikalarda erkeklerin durumları da göz önüne alınmalıdır. Örneğin, şiddet mağduru erkekler de ŞÖNİM'lerden faydalanmaktadır. Ya da erkekler de 6284 sayılı Kanun'dan faydalanarak kendisini taciz eden eski eşe karşı önleyici tedbir kararı alabilirler.

Fakat bu bilgi çok yaygın değildir. Çünkü toplum şiddet gören erkek olgusuna henüz alışık değildir. Erkeklik çalışmalarının yaygınlaşması da bu yüzden önemlidir. Eğer erkek ve kadının maruz kaldığı şiddetin konusu bir güç olgusu olmaktan çıkarılıp, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan bir sorun olarak idrak edilebilirse şiddetle mücadele daha etkili sonuçlar verecektir. Şayet şiddetsiz bir toplum hedefleniyor ise şartlar her iki cinsiyet için eşit olmalıdır. Özellikle erkeklerin de şiddet gördüğü kabul edilir ve bu konuda yasal haklarını etkin kullanmaları sağlanırsa kanunun bilinirliği daha da artacaktır.

4- Şiddetin fiziksel şiddet haricindeki çeşitleri dikkate alındığında, maruz kalınan sözel şiddetin yaygınlık oranı %53, ekonomik şiddetinki %49 ve cinsel şiddetinki %33 olarak tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu şiddet türlerinin yaygınlık oranlarının çok yüksek olduğu ve ayrıca artış eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür. Fakat bu çalışmadan önce yapılan ulusal çalışmalar şiddet türlerini dar bir şekilde ele almıştır. Şiddetin yaygınlık oranları ile ilgili yerel çalışmalarda ise ölçme ve değerlendirme yöntemlerinden kaynaklanan farklılıklar ve eksiklikler bulunmaktadır. Fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerinde artış söz konusudur. Fakat bunun netleşmesi için ulusal çapta şiddet türleri çalışmalarının gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bunun için ölçekli bir soru kâğıdının kullanılması daha net ölçümler ortaya koymaya yarayacaktır. Örneğin fiziksel şiddet türünü belirlerken bu problem ortaya çıkmamaktadır ve fiziksel şiddet bulguları çoğu çalışmada aynı sonucu vermektedir. Çünkü fiziksel şiddet bilinen bir şiddet türüdür. Fakat diğer şiddet türlerinin anlaşılması için farklı türde ifadelerle sorulup ortalama bir değer elde edilmelidir. Bu da ancak ölçek kullanılarak yapılabilir.

Şiddetin ölçülmesi için farklı parametrelerin kullanılması bir zenginliktir, fakat bu aynı zamanda etik konusunda problem çıkartmaktadır. Şiddeti ölçme konusunda standart parametreler belirlenmeli ve şiddeti takip açısından araştırmacılar öncelikle bu parametrelere sadık kalmalıdır. Bu çalışmada kullanılan ölçeğin, bundan sonraki çalışmalar için bir örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Fakat ölçeğin cinsel şiddet boyutunun geliştirilmesi faydalı olacaktır.

5- Kadınların sahip olduğu tanıtıcı özelliklerin algı, şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama durumu üzerinde etkiye sahip olduğu görülmektedir. Şöyle ki:

- *Yaş*: 45 yaş ve üstü grubun genel şiddet algısı ve ekonomik şiddet algısı yüksek olmasına rağmen daha fazla sözel şiddete maruz kaldığı görülmüştür.

- *Eğitim*: Lise ve dengi düzeyde eğitilmiş kadınların şiddet algısı yükseköğrenim eğitim seviyesindeki kadınlara göre düşük, şiddete maruz kalma ve onu uygulama düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Özellikle eğitim düzeyi düştükçe kadınların ekonomik şiddet uygulama düzeyinin artıyor olması erkeklik krizinin en belirgin özelliğidir. Şöyle ki erkeğin evin reisi olduğu anlayışı terk edilse bile evi geçindirme sorumluluğu hâlâ erkeğin üzerindedir. Erkekler kadınları cinsel anlamda “sen

nasıl kadınsın” diye aşağılayabiliyorken, kadınlar da ev ekonomisi konusunda “sen ne biçim erkeksin” diyerek anlaşmazlığı derinleştirebilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini de kapsayan toplumsal ve mekânsal pratikler, kurumlar ve öğretiler artık bumerang etkisi göstermektedir. Klasik feminist yaklaşımda erkek ataerkil yapının dışıdır ve şiddet suçunun failidir. Heteroseksüel ilişki şiddetin eylem alanı olarak değerlendirilmektedir. Fakat erkeklik bir güç göstergisi olarak görünürde kadını, arka planda ise erkeği tüketmektedir.

- *Evlilik yaş aralığı*: Evlilik yaş aralığı yükseldikçe kadınların şiddet algısının da yükseldiği ve şiddete maruz kalma düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Özellikle 18 yaş altında evlilik yapan kadınlar sözel ve ekonomik şiddete maruz kalmaktadır. O halde çocuk yaştaki evliliklere karşı verilen mücadelenin yerinde olduğunu söylemek mümkündür. Dolayısıyla evliliklerde yüksek yaşın öneminin vurgulanması ve bireylerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Yüksek yaş evlilikler, aile kurumu için bir tehlike olarak görülmemelidir. Aile kurumunun daha güçlü temeller üzerinde kurulması, şiddetsiz bir toplum için olmazsa olmazlardandır. Daha güçlü aile ise kendisini sosyolojik ve psikolojik olarak tamamlamış bireylerle mümkündür. Bireyin kendisini sosyolojik ve psikolojik olarak tamamlaması, hayata dair tecrübeler edindiğinin bir göstergesidir. Bu tecrübeler yaş almakla mümkündür.

- *Gelir düzeyi*: Gelir düzeyi yüksek olan kadınların yüksek şiddet algısına sahip olduğu, özellikle dar gelirli kadınların ekonomik şiddete maruz kaldığı ve eşlerine ekonomik şiddet uyguladıkları tespit edilmiştir. Gelir düzeyinin yükselmesi ile kadınlar toplumsal rollerini ücret karşılığı paylaşabilmektedir. Bu durum onlara daha çok boş zaman yarattığı için aile içi ilişkilerde anlaşmazlık düzeyinin azaldığı düşünülmektedir. Dolayısı ile yüksek gelir düzeyi önemli bir etken olarak görülmektedir.

- *Mevcut medeni durum*: Mevcut medeni durumu boşanmış olan kadınların şiddet türlerine maruz kalma düzeyi evli kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur. Aynı şekilde boşanmış kadınların eşlerine şiddet uygulama düzeyleri fiziksel şiddet haricindeki şiddet türlerinde daha yüksektir. Bu durum çiftlerin boşanma gerekçelerinin şiddet olduğu gerçeğini göstermektedir.

- *Evlilik türü*: Rızaya dayalı evliliklerde kadının şiddet algısının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, bu evliliklerde şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama düzeylerinin daha düşük olduğu da tespit edilmiştir. Bu durum, kadının öz ailesi tarafından korunuyor ve evlilik kararı alınmadan önce erkek tarafının bir incelemeden geçiriliyor olması ile ilgili olabilir. Ayrıca, evlilik içerisinde herhangi bir sorun yaşandığında kadının öz ailesinin desteğini alabileceği olması da şiddetin açığa çıkmasını engelliyor olabilir. Aslında burada, kanunlarla sağlanmaya çalışılan korumanın öz aile tarafından sağlandığı bir örnek söz konusudur. Kadının rızası olmadan yapılan evliliklerde mağduriyetinin kaçınılmaz olduğu apaçık ortadadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta, rızaya dayalı evliliklerin de hem kadının hem de ailesinin görgü ve bilinç düzeyleri

çerçevesinde gerçekleşiyor olduğudur. Koruma altındaki kadınlarla yapılan görüşmelerden elde edilen veriler bizlere, evlilik içerisindeki şiddete kadın veya erkeğin öz aileleri tarafından mantıklı çözümler üretilmediğini göstermiştir. Bu noktada toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadının insan hakları kapsamında, ailelerin şiddet algısının yükseltilmesi ve doğru mücadele yöntemlerini öğrenmesi için eğitimler gerçekleştirilmesi gerekir. Bu eğitimlerin toplumun tüm tabaklarındaki ailelere ulaştırılması sağlanmalıdır. Bunun içinse belediyeler, il sağlık müdürlükleri, halk eğitim merkezleri, milli eğitim ve yükseköğrenim kurumları, muhtarlıklar ve hatta mahalle kahvehaneleri gibi halkın temas ettiği tüm kurum ve işletmelerde bilinçlendirme çalışmalarının yetkin kişiler tarafından yürütülmesi gerekir.

Sonuç olarak, kadınların sosyo-demografik özelliklerinin şiddet algısını, şiddete maruz kalma ve şiddeti uygulama durumlarını etkilediği görülmektedir. Kadınları tanımlayıcı bu özelliklerin, toplumsal planlar tasarlanıp politikalar oluşturulurken göz önüne alınması gerekmektedir. Ancak bu şekilde şiddet sorununa daha gerçekçi çözümler üretilmesi mümkün olabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna İlişkin Uygulama Yönetmeliği (2013), **Resmi Gazete**, 28532, 18.01.2013.
- Aba, Yıldı Arzu ve Kulakaç Özen (2016), “Çatışmaların Çözümüne Yaklaşım Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”, *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12 (1), 33-43.
- Acar, Feride (1990), “Türkiye’de İslamcı Hareketler ve Kadın: Kadın Dergileri ve Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir İnceleme”, Şirin Tekeli (Der.), **Kadın Bakışaısından 1980’ler Türkiye’sinde Kadın**, 1. Baskı içinde, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Adak, Nurşen (2013), “Madalyonun Öteki Yüzü: Erkeğe Yönelik Şiddet”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, 16 (2), 1-28.
- Adalet Bakanlığı (2019), T.C. Adalet Bakanlığı- 6284 Sayılı Kanuna İlişkin İstatistik Bilgiler, http://www.evicisiddet.adalet.gov.tr/ETKIN_ADALET___UYGULAYICILAR_ICIN.html (18.10.2019).
- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 Sayılı Kanun) (2012) **T.C. Resmi Gazete**, 28239, (20.03.2012).
- Ailenin Korunmasına Dair Kanun (4320 Sayılı Kanun) (1998) **T.C. Resmi Gazete**, 23233, (14.01.1998).
- AİŞ (1995), **Aile İçi Şiddet Sebep ve Sonuçları**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Genel Yayın No.86, Ankara.
- _____ (1998), **Aile İçinde ve Toplumsal Alanda Şiddet**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1998), Bilim Serisi 113, Başbakanlık Basım Evi, Ankara.
- AİŞM (t.y), **Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Akpolat, Yıldız (2013), **Suç ve Nedenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Erzurum Ceza Evlerinde Bulunan Hükümlüler Üzerine Bir Analiz**, Atatürk Üniversitesi Yayınları, No:1024, Erzurum.
- Akın, Ayşe ve Demirel, Simge (2003), “Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Sağlığa Etkileri”, **Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Halk Sağlığı Özel Eki**, 25(4), 73-82.
- Akis, Yasemin vd. (2009), “Türkiye’de Feminizm ve Kadın Hareketleri”, **Cotigo Feminizm**, Sayı: 58, Yapı Kredi Yayınları, 245-258.

- Akyüz, Gamze vd. (2002), “Bir Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Evli Hastalarda Aile İçi Şiddet, Evlilik Sorunları, Başvuru Yakınması ve Psikiyatrik Tanı”, **Yeni Symposium Dergisi**, 40(2), 41-48.
- Alhabib Samia vd. (2010), “Domestic Violence Against Women: Systematic Review of Prevalence Studies”, **J Fam Viol**, 25, 369–382.
- Altınay, Ayşe Gül ve Arat Yeşim (2008), **Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet**, Punto Baskı Çözümleri, İstanbul.
- Anıt Savaş (2019), **Şiddetten Ölen Kadınlar İçin Dijital Anıt**, <http://anitsayac.com/> (16.10.2019).
- Arendt, Hannah (1997), **Şiddet Üzerine**, (Çev. Bülent Peker), 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- _____ (2014), **Kötülüğün Sıradanlığı Adolf Eichmann Kudüs’te**, (Çev. Özge Çelik), İstanbul, Metis Yayınları
- Arıkan, Çiğdem (1996), **Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması**, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Bilim Serisi 96, Ankara.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Üçüncü Daire, **Opuz-Türkiye**, (Başvuru No, 33401/02), Karar, Strazburg, 9 Haziran 2009, karar için bkz., TC. Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı <http://www.inhak.adalet.gov.tr/mevzuat/mevzuat.html> (30.10.2019).
- Ayan, Sezer (2010), **Aile ve Şiddet Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet**, 1. Baskı, Ütopya Yayınevi, 191, Ankara.
- Aydemir, Leyla ve Demircioğlu, Eda (2017), “Trabzon İli Ortahisar İlçesi’nde Yerli Halkın Şiddet Algısı ve Yaşanan Şiddet Gerçekliğine İlişkin Sosyolojik Bir Araştırma”, **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, (22), 139-160.
- Aytaç, Serpil vd. (2011) “Şiddetin Kavramsal ve Kuramsal Çerçevesi”, Serpil Aytaç, Nuran Bayram (Ed) **İşyeri Şiddeti içinde** (1-26) Beta Yayınevi, İstanbul.
- _____ (2016), “Kadına Yönelik Şiddetin Dünü, Bugünü, Yarını: Kestirim Tabanlı Bir Araştırma”, **Sosyoloji Konferansları**, 54 (2016-2), 275-297.
- Aytaç, Şule (2005), “Türkiye’de Feminist Hareketin Oluşumu”, Berivan Kum, Fatma Gülçiçek, Pınar Selek ve Yeşim Başaran (Der.), **Özgürlüğü Ararken: Kadın Hareketinde Mücadele Deneyimleri İçinde**, 37-58, Amargi, İstanbul.
- Azam Ali, Parveen ve Naylor, Paul B. (2013a), “Intimate Partner Violence: A Narrative Review of The Biological and Psychological Explanations For Its Causation”, **Aggression and Violent Behavior**, 18 (3) 373–382.

- _____ (2013b), “Intimate Partner Violence: A Narrative Review of The Feminist, Social and Ecological Explanations For Its Causation”, **Aggression and Violent Behavior**, 18(6), 611-619.
- Bakırcı, Kadriye (2015), “ İstanbul Sözleşmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, 2015/4, 133-204.
- Baki, Adnan ve Tuba Gökçek (2012), “Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, 11(42), 1-021.
- Balci, Yasemin Günay ve Ayrancı, Unal (2005), Physical Violence Against Women: Evaluation of Women Assaulted by Spouses, **Journal of Clinical Forensic Medicine**, 12, 258-263.
- Baş, Türker vd. (2013), “Derinlemesine Görüşme”, **Nitel Araştırma Yöntemleri Nvivo ile Nitel Veri Analizi, Örnekleme, Analiz, Yorum içinde**, (111- 116), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Bauman, Zygmunt (2015), **Bireyselleşmiş Toplum**, (Çev. Yavuz Alagon), 3. Basım, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baydur ve Ertem (2006), “Kadına Yönelik Evlilik İçi Şiddetin Hukuki Boyutları Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Ailenin Korunmasına Dair Kanun Kapsamında Bir İnceleme”, **TBB Dergisi**, 65, 89-118.
- Bayhan, Vehbi (2012), “Beden Sosyolojisi ve Toplumsal Cinsiyet”, **Doğu-Batı: Toplumsal Cinsiyet**, Sayı:63, Kasım-Aralık-Ocak, 147-164.
- Bedir, Nazan vd. (2017), “Sakarya’da Yaşayan Bir Grup Kadının Şiddet Algı Durumları ve Bunu Etkileyen Faktörler”, **Sakarya Tıp Dergisi**, 7(4), 187-195.
- Berktaş, Fatmagül (2016), **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın**, 2. Baskı, Metis, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler Antlaşması (1945), **T.C. Resmi Gazete**, 4801, (20.03.2012).
- Bora ve Üstün (2005), **Sıcak Aile Ortamı: Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler**, TESEV Yayınları, İstanbul. <https://www.tesev.org.tr/tr/research/sicak-aile-ortami-demokratiklesme-surecinde-kadin-ve-erkekler/> (15.10.2019).
- Boyacıoğlu, İnci (2016), “Dünden Bugüne Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet ve Ulusal Kadın Çalışmaları: Psikolojik Araştırmalara Davet”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Türk Psikoloji Yazıları**, Özel Sayı 19, 126-145.
- Boyar, Oya (2017), “Anayasa Hukuku ve Şiddet” **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 53-80.
- Boz, Bora vd. (2008), “Mayıs 2003- Temmuz 2004 Tarihleri Arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı’na Başvuran Aile İçi Şiddet Olguları”, **Pamukkale Tıp Dergisi**, 1, 13-16.

- Bozkurt Şener, Ekin (2011), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirilmesi**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.
- Bozkurt, İpek (2019), **Bir Feminist Aktivizm Yöntemi Olarak Dava Takibi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Bronfenbrenner, Urie (1979), **The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Desing**, Harvard Universty Press, London.
- Bulut, Meryem Berrin (2016), “Kadına Yönelik Şiddet İle Dini Dünya Görüşleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Bilimname XXXII**, 2016/3, 83-108.
- Butler, Judith (2005), **Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi**, (Çev. Başak Ertür), Metis, İstanbul.
- Büyüköztürk, Şener vd. (2019), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 25. Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.
- Büyükyılmaz Ayça ve Demir Çiğdem (2016), “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Belirleyenleri: Multinomial Logit Model Yaklaşımı”, **Ege Akademik Bakış**, 16(3), 443-450.
- Capaldi, Deborah M. vd. (2012), “A Systematic Review of Risk Factors For İntimate Partner Violence”, **Partner Abuse**, 3(2), 231–280.
- Casique Casique vd. (2006), “Violence Against Women: Theoretical Reflections”, **Rev Latino-am Enfermagem**, 14(6):950-956, <http://www.scielo.br/pdf/rlae/v14n6/v14n6a18.pdf> (16.10.2019).
- Cengiz Özyurt, Beyhan ve Deveci, Artuner (2011) “Manisa’da Kırsal Bir Bölgede 15-49 Yaş Evli Kadınlarda Depresif Belirti Yaygınlığı ve Aile İçi Şiddetle İlişkisi” **Türk Psikiyatri Dergisi**, 22(1), 10-16.
- Ceylan, Ebru (2013) “Türk Hukuku’nda Aile İçi Şiddet ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesiyle İlgili Yeni Düzenlemeler”, **Türkiye Borsalar Birliği Dergisi**, 109, 13-54.
- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği (2019), **Kampanya: Öyle Değil Böyle**, <https://cinselsiddetlemucadele.org/2019/11/13/kampanya-oyle-degil-boyle/> (24.11.2013-9).
- Creswell, John ve Plano Clark, Vicki (2018), **Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi**, (Çev. Editörü Yüksel Dede ve Selçuk Beşir Demir), 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Çaha, Ömer (2010), **Sivil Kadın Türkiye’de Kadın ve Sivil Toplum**, Savaş Yayınevi, Ankara.
- Çokluk, Ömay vd. (2014), **Sosyal Bilimler İçin Çok değişkenli istatistik SPSS ve LISREL uygulamaları**, 3.Baskı, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

- Çöllü, Ersan Fazıl ve Öztürk, Yunus Emre (2006), Örgütlerde İnançlar-Tutumlar Tutumların Ölçüm Yöntemleri ve Uygulama Örnekleri Bu Yöntemlerin Değerlendirilmesi, **Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi**, 373-404.
- De Beauvoir, Simon (1993) **İkinci Cins-3 Cilt-**, Payel Yayınları, İstanbul.
- DİB (2015), **Diyanet İşleri Başkanlığının Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Konusunda Görüş ve Yaklaşımları**, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Diñcer, Onur (2014), **Eşitlik Tahayyülünün Müşterek Kurgusu: Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonunun Çalışma Öncelikleri ve Çıkan Politika Metinleri Üzerine Bir Analiz**, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Dişsiz, Melike ve Hotun Şahin, Nevin (2008), “Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet”, **Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi**, 1(1), 50-58.
- Donovan, Josephine (2016), **Feminist Teori**, (Çev. Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Dökmen, Y. Zehra (2017), **Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Dönmez, Guljan vd., (2012), “Evli Erkeklerde Eşlerine Yönelik Şiddet ve İlişkili Etmenler”, **Türkiye Halk Sağlığı Dergisi**, 10(3), 151-159.
- Dönmezer, Sulhi (2001), **Kişilere ve Mala Karşı Cürümler**, Beta Basım Yayım, İstanbul
- Duluth Model, (2017), <https://www.theduluthmodel.org/> (15.10.2019).
- Durkheim, Emile (1995), **Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları**, (Çev. Cemal Baki Akal), Engin Yayıncılık, İstanbul.
- Dutton, Donald vd. (2010), “The Gender Paradigm in Family Court Processes: Re-Balancing The Scales of Justice From Biased Social Science”, **Journal of Child Custody**, 7(1), 1–31.
- Ellialtı, Tuğçe (2016), “Family Violence”, Constance L. Shehan (Ed.), **The Wiley Blackwell Encyclopedia of Family Studies**, First Edition içinde (1-7), JohnWiley & Sons, Inc.
- Erbek, Evrim vd. (2004) “Kadına Yönelik Fiziksel ve Cinsel Şiddet: Üç Grup Evli Çiftte Karşılaştırmalı Bir Çalışma”, **Düşünen Adam**, 17, 196-204.
- Erdem, Mehmet (2007), “Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Sair Kanun”, **Türkiye Barolar Dergisi**, 73, 46-77.
- Erten Yavuz ve Ardalı Cahit (1996), “Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, **Cogito: Şiddet**, 6-7, 143-163.
- Ertürk, Yakın (2015), **Sınır Tanımayan Şiddet: Paradigma, Politika ve Pratikteki Yönleriyle Kadına Şiddet Olgusu**, Metis Yayın, İstanbul.

- EYİR (2009), **Erken Yaşta Evlilikler Hakkında İnceleme Yapılmasına Dair Rapor**, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/komisyon_rapor.pdf (30.10.2019).
- Feminist (1987a), 2. sayı, Kadın Çevresi Yayıncılık Baskı: Ayhan Matbaacılık, İstanbul.
- _____ (1987b), 3. sayı, Kadın Çevresi Yayıncılık Baskı: Ayhan Matbaacılık, İstanbul.
- Fiebert, Martin. S (2008), **References Examining Assaults By Women on Their Spouses or Male Partners: an Annotated Bibliography**, <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007%2Fs12119-013-9194-1.pdf> (15.10.2019).
- Field, Andy (2009), **Discovering Statistics Using SPSS**, 3 Edition, Sage Publications, London.
- Fromm, Eric (1984), **İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri**, (Çev. Şükrü Alpagut), Payel, İstanbul.
- Godenzi, Alberto (1989), **Cinsel Şiddet Yaşayanların/Yaşatanların Anlatımlarıyla**, (Çev. Sultan Kuncan-Coşar/Yakup Coşar), Ayrıntı, İstanbul.
- Goode, William J.(1971), "Journal of Marriage and Family", **Violence and the Family and Sexism in Family Studies**, 33 (4), 624-636, <https://www.jstor.org/stable/349435> (22.02.2019).
- Gökalp, Özge Tuçe (2014), **Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunda Kadın ve Şiddet**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi
- Gökkaya, Veda, Bilican (2011a), "Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Sivas İli (Cumhuriyet Üniversitesi) Örneği", **Journal of World of Turks**, 3(3), 129-145.
- _____ (2011b), "Türkiye'de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 12 (2), 101-112.
- Gülçür, Leyla (1999), "A Study on Domestic Violence and Sexual Abuse in Ankara, Turkey". **Women for women's human rights reports No.4. içinde**, (1-22). <http://kadinininsanhaklari.org/wp-content/uploads/2018/06/sexual-abuse-ankara-99.pdf> (18.12.2018).
- Güleç Öyekçin, Dilek vd., (2012) "Kadına Yönelik Farklı Eş Şiddeti Tiplerini Etkileyen Psikososyal Faktörler", **Türk Psikiyatri Dergisi**, 23(2), 75-81.
- Güler, Nuran vd. (2005), "Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı," **Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, 27(2), 51-56.
- Gülmez, Çiğdem (2014), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ahlaki Çözülme ve Dindarlık, Ondokuz Mayıs Üniversitesi**, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Gültekin, Mücahit ve Şahin Meryem (2015), **Türkiye’de ve Dünya’da Kadına Yönelik Şiddet**, SEKAM Yayınları:10, Sanatkar Ofset, İstanbul.

- Güneri, Feride Yıldırım (1996), “Aile İçinde Kadına Yöneltilen Şiddet”, **Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet içinde** (87-92), Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Hair, Joe. F. vd. (2013), **Multivariate Data Analysis**, Pearson Education Limited, Londra.
- Halıcı, Elif Can (2018), **İnfertilite Tedavisi İçin Başvuran Çiftlerde Erkeğin Eşine Gösterdiği Şiddet ve Evliliğe Uyumu**, T.C. Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Uzmanlık Tezi, Adana.
- Halimi, Gisele (1990), **Hapsedilmiş Kadın**, (Çev. Feyza Tulga), Broy Yayınları, İstanbul.
- Hall, Calvin S. (2016), **Freudyen Psikolojiye Giriş**, (Çev. Ersan Devrim), 3. Baskı, Kaknüs Yayınları.
- Han, Byung Chul (2017), **Şiddetin Tipolojisi**, (Çev. Dilek Zaptçioğlu), 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.
- Heise, Lori (1998), “Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework”. **Violence Against Women**, Sage Publication, 4, 262- 290.
- Heise, Lori ve Claudia Garcia-Moreno (2002) Violence by Intimate Partners, **World Report on Violence and Health içinde** (87-121), Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi ve Rafael Lozano (Der.), World Health Organization, Cenevre.
- Heru, Alison. M. (2007) “Intimate Partner Violence: Treating Abuser and Abused”, **Advances in Psychiatric Treatment**, 13(5), 376–383.
- Hıdıroğlu, Seyhan vd.(2006), “Kadın ve Çocuklara Karşı Fiziksel Şiddeti Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İstanbul’da Sağlık Ocağı Tabanlı Bir Çalışma”, **New Symposium Journal**, 44(4), 196-202.
- Hirigoyen Marie-France (2000) **Manevi Taciz: Günümüzde Sapkın Şiddet** (Çev. Heval Bucak). Güncel Yayıncılık, İstanbul.
- Hobsbawm, Eric (2007), **Yeni Yüzyılın Eşiğinde**, (Çev. İbrahim Yıldız), Yordam Yayınları, İstanbul, 2007.
- _____ (2008), **Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm**, (Çev. Osman Akinhay), Agora Yayınları, İstanbul, 2008.
- Holland, Jack (2016), **Mizojini Dünyanın En Eski Önyargısı, Kadınlardan Nefretin Evrensel Tarihi**, (Çev. Erdoğan Okyay), 1. Baskı, İmge Kitabevi, Ankara.
- Hukuk Sözlüğü (2019), **Türkiye Cumhuriyeti Hukuk Sözlüğü**, <http://www.sozluk.adalet.gov.tr/kayyum> (17.11.2019).
- IOM (2019), **Migration Data Portal**, IOM’s Global Migration Data Analysis Centre, https://migrationdataportal.org/?i=stock_abs_&t=2019 (14.10.2019).

- Işık, Ruşen ve Sakallı-Uğurlu, Nuray (2009), “Namus ve Namus Adına Kadına Uygulanan Şiddete İlişkin Tutumlar Ölçeklerinin Öğrenci Örneklemiyle Geliştirilmesi”, **Türk Psikoloji Yazıları**, Aralık, 12 (24), 16-24.
- İçel, Kayıhan (2003), **Suçla Mücadele Bağlamında Türkiye’de Aile İçi Şiddet, Ülke Çapında Kriminolojik-Viktimolojik Alan Araştırması ve Değerlendirmesi**, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- İçli, Tülin Günşen (1995), **Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu**, T.C. Devlet Bakanlığı Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- İHI Komisyonu (2011), **Kadına ve Aile Bireylerine Yönelik Şiddet İnceleme Raporu**, TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, 24. Dönem 2. Yasama Yılı https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2012/raporlar/29_05_2012.pdf (18.03.2019).
- İlkkaracan, İpek, (2010) “**Emek Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Doğru: İş ve Aile Yaşamını Uzlaştırma Politikaları**”, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği ve İTÜ BMT-KAUM, İstanbul.
- İlkkaracan, Pınar (1998), “Doğu Anadolu’da Kadın ve Aile”, **Bilanço 98: 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 173-192.
- İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi (İHEB)- Universal Declaration of Human Rights (UDHR) (1948), **T.C. Resmi Gazete**, 7217, (27.06.1949).
- İzleme Raporu (2010-2011), **Kadına Karşı Şiddetle Mücadele: Yasalar, Politikalar, Uygulamalar**, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
- Jackson, Nicky Ali (2007), **Encyclopedia of Domestic Violence**, Taylor & Francis Group, United States of America, New York.
- Jandarma Genel Komutanlığı (2014), **2013 Yılında Meydana Gelen Aile İçi Şiddet, Kadına Yönelik Şiddet ve Çocuk Suçlarının Değerlendirilmesi**, T.C. İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı, Asayiş Daire Başkanlığı Aile İçi Şiddetle Mücadele ve Çocuk Şube Müdürlüğü, Ankara.
- Johnson, Michael P. (2011), “Gender and Types of Intimate Partner Violence: A Response to an Anti-feminist”, **Aggression and Violent Behavior**, 16 (2011), 289–296.
- Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi- Istanbul Convention Action Against Violence Against Women and Domestic Violence (İstanbul Sözleşmesi) (2011), **T.C. Resmi Gazete**, 6251, (24.11.2011).

- Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi - Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) (1985), **T.C. Resmi Gazete, 18898**, (14.10.1985).
- Kadınlara Karşı Şiddetin Tasfiye Edilmesine Dair Bildiri (1993), **BM Genel Kurul Kararı**, 44/104, 20.11.1993, <http://www.unicankara.org.tr/tr/belgeler/>, (06.01.2019).
- Kağıtçıbaşı ve Ataca (2017), Çocuğun Değeri ve Aile Değişimi: Türkiye'den Otuz Yıllık Bir Portre, **Sosyoloji Dergisi**, (Çev: Pelin Önder Erol), (35), 77- 101.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem (2017), **Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikolojide Kuram ve Uygulamalar**, Koç Üniversitesi Yayınları, 4. Baskı, İstanbul.
- _____ (1990), **İnsan, Aile, Kültür**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- _____ (1975), "Modernity and the Role of Women in Turkey", **Boğaziçi Üniversitesi Dergisi: Sosyal Bilimler-İdari Bilimler**, (3).
- Kalaycı, Şeref (2010), **SPSS Uygulamalı ve Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, 5. Baskı, Asil Yayın ve Dağıtım.
- Kanbay, Yalçın vd. (2017), "İSKEBE Kadına Yönelik Şiddet Tutum Ölçeği (İSKEBE Tutum Ölçeği) geliştirme çalışması", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 18(5), 453-459.
- Kandemirci, Duygu ve Kağnıcı, Dilek Yelda (2014), "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Baş Etme: Çok Boyutlu Bir İnceleme", **Türk Psikoloji Yazıları**, 17(33), 1-12.
- Karaçam, Zekiye vd. (2006), "Evli Kadınların Aile İçi Şiddet Görmelerini Etkileyen Faktörler ve Kadınların Şiddete İlişkin Bazı Özellikleri", **Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi**, 22 (2), 71-88.
- Karınca, Eray (2008), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- _____ (2010), "Kadının Eş Şiddetinden Korunması İçin 4320 Sayılı Kanunda Yapılabilecek İyileştirmeler", **TAAD**, 1(3), 325-347.
- _____ (2011), **Sorularla Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet**, Ankara Barosu Başkanlığı, Ankara.
- Kayı, Zehra vd. (2000), "Kadın Üniversite Gençliği ve Mezunlarına Yönelik Cinsel Saldırı Mağdur Araştırması", **Adli Tıp Bülteni**, 5(3):157-163.
- Keskin, M. Salih (2019), "Yuva Yıkan 6284 Revize Edilerek Ev Hanımlığı Teşvik Edilmeli", **Doğru Haber**, 30.01.2019, <https://dogruhaber.com.tr/haber/325709-yuva-yikan-6284-revize-edilerek-ev-hanimligi-tesvik-edilmeli/> (01.11.2019).

- Kılıç, Betül Çiler (1999), **Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Belirlenmesi ve Hemşirelerin Rolü**, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Kıvanç, Ümit (2015) “Yüce Yargının Kadınlarla Savaşı”, **Radikal**, 10 Kasım 2015, <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/umit-kivanc/yuce-yarginin-kadınlarla-savasi-1469358/> (31.10. 2019).
- Kline, Rex. B. (2011), **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**, (3. Edition). New York/London: The Guilford Press.
- Kocacık, Faruk vd. (2007), Domestic Violence Against Women: A Field Study in Turkey, **The Social Science Journal**, 44(4), 698-720.
- Kocacık, Faruk ve Çağlayandere, Mustafa (2009), “Ailede kadına yönelik şiddet: Denizli ili örneği”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 6(2), 24-43.
- Kocacık, Faruk ve Dogan, Orhan (2006), “Domestic Violence Against Women in Sivas, Turkey: Survey Study”, **Croatian Medical Journal**, 47, 742-749.
- Korkmaz, Sevda vd. (2016), “Psikiyatri Hastalarında Aile İçi Şiddetin Sıklığı ve İlişkili Faktörler”, **Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences**, 29(4), 359-364.
- Krech, David ve, Crutchfield, S. Richard (1967), **Sosyal Psikoloji; Teori ve Sorunlar**, Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları, (Çev: Erdoğan Güçbilmez, Oğuz Onaran), Sevinç Matbaası, Ankara.
- Kuennen, Tamara L.(2017), “‘No-Drop’ Civil Protection Orders: Exploring the Bounds of Judicial Intervention in the Lives of Domestic Violence Victims”, **UCLA Women's Law Journal**, Vol. 16, p. 39.
- Kula, Aylin (2009), **Kocaeli Üniversitesi 2008-2009 Akademik Yılı 1. Ve 6. Sınıf Tıp Öğrencilerinin Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumları**, T.C. Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Kumar, Anant (2012), “**Domestic Violence against Men in India: A Perspective**”, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 22: 290–296.
- Kutlu, İhsan ve Yıldız Hülya (2015), “Türkiye’de Kadın Çalışmaları: YÖK’e (Yükseköğretim Kurulu) Sunulan Tezlerden Hareketle Türkiye’de Kadınlar Hakkında Yapılmış Akademik Faaliyetler Üzerine Bir İnceleme”, **Uluslararası–Disiplinlerarası Kadın Araştırmaları Kongresi**.
- Kuyuş Ahmet vd., (1996), “Tarihçi Gözüyle ‘Şiddetin Tarihi’ Üzerine Bir Söyleşi” **Cotigo**, Yapı Kredi Yayınları, 58, 197-206.
- Kümbetoğlu, Belkız (2012), **Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma**, 3 Baskı, Bağlam Yayınları, İstanbul.

- KYŞ Özet Rapor (2014), **T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu**, Ankara.
http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf (15.10.2019).
- KYŞ, (2009), **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2009), Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara
- _____ (2015), **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Elma Teknik Basım Matbaacılık, Ankara.
- KYŞM, (t.y), **Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı**, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Mayda, Atilla S. ve Dilek Akkuş (2005), Domestic Violence Against 116 Turkish Housewives: A Field Study, **Women & Health**, 40(3), 95-108.
- Mertoğlu, Münevver (2014), “ 2004 Yılından İtibaren İstanbul ve Bakırköy Adliyesi’ne İntikal Eden Aile İçi Şiddet Olaylarında Sanık, Mağdur ve Şiddet Olaylarının Profili -6284 Sayılı Yasanın Yansımaları”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 16 (Özel Sayı), 4331-4353.
- Michaud, Yves (1994), **Şiddet**, (Çev. Cem Muhtaroglu), İletişim, İstanbul.
- Miller, Jody (2008), “Violence Against Urban African American Girls: Challenges for Feminist Advocacy”, **Journal of Contemporary Criminal Justice**, 24 (2), 148-162.
- Millett, Kate (1987), **Cinsel Politika**, (Çev. Seçkin. Selvi), 2. Baskı, Panel Yayınevi, İstanbul.
- Mor Çatı (1996), **Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet**, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- _____ (2014), **Erkek Şiddetiyle İlgili Bilgilere Ulaşmak Neden Güçtür?**, Der. Sevinç Eryılmaz, Mor Çatı Yayınları, İstanbul.
- Moroğlu Nazan (2009), **Kadınların İnsan Hakları Sözleşmesi**, Oniki Levha Yayınları, İstanbul.
- Moses, Rafael (1996), “Şiddet Nerede Başlıyor?” **Cogito**, (6-7), 23-28.
- Naçar, Melis vd. (2009), “Kayseri İlinde İki Sağlık Ocağı Bölgesinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet”, **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 8(2), 131-138.
- Nişanyan, Sevan (2018), **Nişanyan Sözlük: Türkçe’nin Etimolojisi**, Liber Yayınları.
<http://www.nisanyansozluk.com/?k=%C5%9Fiddet>, (14.10.2019)
- OECD (2019), **Violence Against Women (indicator)**, <https://data.oecd.org/inequality/violence-against-women.htm> (30.10.2019).
- O’Farrell, Timothy J., ve Murphy, CM. (1995) “Marital Violence Before and After Alcoholism Treatment”, **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, 63(2), 256–262.
- Ortaköylü, Levent vd. (2004), “**Kadın ve Suç**”, Yeni Symposium, 42 (1),13-19.

- Öcal, Oktay vd. (2013), “Acil Servise Başvuran Kadına Şiddet Olgularının Değerlendirilmesi”, **Türkiye Acil Tıp Dergisi**, 13(3), 133-137.
- Öğütte, Vefa Saygın (2012), “Bir Sosyal Mekanizma Olarak Toplumsal Cinsiyet: H. Hatmann’a Eleştirel-Realist Bir Yorum”, **Doğu Batı: Toplumsal Cinsiyet**, 63 (Kasım, Aralık, Ocak) 45-71.
- Özcan, Zeynep (2017), “Psiko-Teolojik Açından Kadına Yönelik Şiddet Olgusu: Teorik ve Uygulamalı Bir Çalışma”, **Turkish Studies**, 12(10), 249-276.
- Özcebe, Hilal vd. (2013), **Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Konusunda İlköğretim İkinci Kademe ve Lise Öğrencilerinin Tutumları. “Ankara, Erzurum ve Aydın” İllerinde Niteliksel Bir Araştırma**, Nüfus Bilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
- Özkazanç, Alev ve Örsan Yetiş, Erman (2016), “Erkeklik ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel Bir Literatür Değerlendirmesi”, **Fe Dergi**, 2, 13-26.
- Öztürk, Aslıhan Burcu (2014a), “Eşine Şiddet Uygulayan Erkeklerin Evlilik Yaşantıları ve Şiddet”, **Toplum ve Sosyal Hizmet**, 25, (2), 61-74.
- Öztürk, Aslıhan Burcu (2014b), **Erkeklik ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Eşine Şiddet Uygulayan Erkekler**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, Emine (2010), **Türkiye’de Aile Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri**, Birey Yayıncılık, İstanbul.
- Öztürk, Necla (2017) “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanunun Getirdiği Bazı Yenilikler ve Öneriler”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 1-32.
- Özyeğin, Gül (2004), **Başkalarının Kiri, Kapıcılar, Gündelikçiler ve Kadınlık Halleri**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Page, Ayten Zara ve İnce, Merve (2008), “Aile İçi Şiddet Konusunda Bir Derleme”, **Türk Psikoloji Yazıları Dergisi**, 11 (22), 81-94.
- Parlak Börü, Şafak (2017), “Kadının Korunmasına İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye’nin Konumu”, **TBB Dergisi (Özel Sayı)**, 43-63.
- PIAR-Gallup (1990), **Kadınların Sorunları ve Beklentileri Araştırma Raporu**, T.C. Başbakanlık, Ankara.
- Polat, Oğuz (2016), “Şiddet (Violence)”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, 22(1), 15-34.
- Punch, Keith F. (2011), **Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar**, (Çev. Dursun Bayrak, H.Bader Arslan, Zeynep Akyüz), Siyasal Kitapevi, Ankara.

- Rosenbaum, Alan ve Hoge, S. K. (1989) “Head Injury and Marital Aggression”, **The American Journal of Psychiatry**, 146(8), 1048–1051.
- Ruether, Rosemary Radford (2005), “Why do men need the Goddess? Male Creation of Female Religious Symbols”, **Dialog**, 44(3), 234-236.
- Sağlam, Mehmet ve Aylaz, Rukiye (2017), “Çeşitli Değişkenler Açısından Boşanmış Bireylerin Özellikleri”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 10(51), 584-590.
- Sak, İzzet ve Aköz, Alaaddin (2004), “Osmanlı Toplumunda Evliliğin Karşılıklı Anlaşma İle Sona Erdirilmesi: Muhâla’ya (18.Yüzyıl Konya Şer’iye Sicillerine Göre)”, **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, 15, 91-140.
- Sakallı-Uğurlu, Nuray ve Ulu, Sinan (2003), “Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri”, **Türk Psikoloji Yazıları**, 6 (11-12), 53-65.
- Sallan Gül, Songül (2013), **Türkiye’de Kadın Sığınma Evleri Erkek Şiddetinden Uzak Yaşama Açılan Kapılar mı?**, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Sancar, Serpil (Ed.) (2018), **Din Hizmetlerine Erişimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması**, CEİD Yayınları, Ankara.
- Saygılı, Sefa (2017), “Evet, 6284 Sayılı Yasa Yuva Yıkıyor”, **Akit**, 11 Kasım 2017 <https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/sefa-saygili/evet-6284-sayili-yasa-yuva-yikiyor-21791.html> (1.11.2019).
- Scully, Diana (2016), **Cinsel Şiddeti Anlamak: Tutuklu Tecavüzcü Erkekler Üzerine Bir İnceleme**, Metis Yayınları, İstanbul.
- Seçer, İsmail (2015), **Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci SPSS ve LISREL Uygulamaları**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Selçuk, Hava (2013), “Kadına Uygulanan Şiddetin Osmanlı Mahkeme Tutanaklarına Yansımaları”, **Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 1(1), 109-126.
- Selek, Pınar (2013), **Sürüne Sürüne Erkek Olmak**, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Seligman, Martin E.P ve Maier, Steven F. (1967), “Failure to Escape Traumatic Shock”, **Journal of Experimental Psychology**, 74 (1), 1-9.
- Solak, Adem (2009), **Şiddeti Anlamak Cezaevi Görüşmeleri**, Hegem Yayınları, Ankara.
- Soyaslan, Doğan (2005), **Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Yetkin Yayınevi, Ankara.
- Soybaş, Jülide (2012), “6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun’a Genel Bakış” **Hukuk Gündemi**, 67-70.

- Straus, Murray A. (2004), "Cross-Cultural Reliability and Validity of the Revised Conflict Tactics Scales: A Study of University Student Dating Couples in 17 Nations" , **Cross-Cultural Research**, 4: 407-432.
- _____ (1979), Measuring Intrafamily Conflict and Violence: Conflict Tactics (CT) Scales, **Journal of Marriage and the Family**, 41(1), 75-88.
- Straus, Murray A. vd. (1980), **Behind Closed Doors: Violence in the American Family**, Doubleday/Anchor Books, New York.
- _____ (1996), The Revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. **J Fam Issues** , 7:283-316.
- Swanger, Karel Kurst ve Petcosky, Jacqueline L. (2003), **Violence in the Home Multidisciplinary Perspectives**, Oxford University Press, London.
- Şahin Meryem ve Gültekin, Mücahit (2014), **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Dayalı Politika Uygulayan Ülkelerde Kadın ve Aile (İzlanda, Finlandiya, Norveç, İsveç, Türkiye)**, SEKAM Yayınları: 8, Sanatkâr Ofset, İstanbul.
http://aileakademisi.org/sites/default/files/toplumsal_cinsiyet_esitligine_dayali_politika_uygulayan_ulkelerde_kadin_ve_aile.pdf (23.02. 2019).
- Şahin, Erkan Melih vd. (2012), "Edirne'de Kadına Yönelik Eş Şiddeti Yaygınlığı ve Kadınların Şiddete Karşı Tutumları", **Cumhuriyet Tıp Dergisi**, 34, 23-32.
- Şenol, Dolunay ve Yıldız, Sıtkı (2013), **Kadına Yönelik Şiddet Algısı**, Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları, Ankara.
- Tanrıverdi, Gülbu ve Şıpkın, Sevinç (2008), "Çanakkale'de Sağlık Ocaklarına Başvuran Kadınların Eğitim Durumunun Şiddet Görme Düzeyine Etkisi", **Fırat Tıp Dergisi**, 13(3), 183-187.
- Taşdemir Afşar, Selda (2015), "Türkiye'de Şiddetin 'Kadın Yüzü' ", **Sosyoloji Konferansları**, 52 (2015-2), 715-753, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/252656> (15.10.2019).
- Taştan, Coşkun ve Küçük Yıldız (2019), **Türkiye'de Kadın Cinayetleri 2016 yılı verileri ve Analizler**, 2. Baskı, Polis Akademisi Yayınları, Ankara.
- TDK (2019), **Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük**, Şiddet, <https://sozluk.gov.tr/> (14.10.2019).
- TDV İslam Ansiklopedisi (2010), **Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti**, 8-11. <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/39/C39012692.pdf> (07.12.2019).
- Tezcan, Durmuş vd.(2006), **Ceza Özel Hukuku**, 3. Bası, Ankara.
- Thompson, Martie P. vd. (2006), **Measuring Intimate Partner Violence Victimization and Perpetration: A Compendium of Assessment Tools**, Centers for Disease Control and Prevention, National Center for Injury Prevention and Control, Atlanta (GA).

- TNSA (1994), **1993 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- _____ (2009), **2008 Nüfus ve Sağlık Araştırması**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- _____ (2014), **2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- _____ (2019), **2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması**, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara.
- Toksöz, Gülay (2015), Kadınlar İşgücü Piyasasının Neden Dışında? Kapitalizm ve Patriarka Temelinde Bir Analiz, Yıldız Tar (Der.), **Çalışma Hayatında Ayrımcılık içinde**, KAOS/GL, Ankara.
- Toroslu, Nevzat (2005), **Ceza Hukuku Özel Kısım**, Savaş Yayınları, Ankara.
- TUİK (2018), **Yasal medeni durum ve cinsiyete göre nüfus, 2008-2018**, İstatistiksel Tablolar ve Dinamik Sorgulama, Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 (02.04.2019).
- Turhan, Ebru (2005), “**Çatışma Yöntemleri Ölçeğinin Türk Toplumuna Uyarlanması ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Bazı Sosyodemografik Değişkenlerle İlişkisi**”, Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Erzurum.
- Tuz, Canan vd. (2015), Kadına Yönelik Şiddet Derecelendirme Ölçeği ve Mağdurların Cinsel Deneyimleri Ölçeği Türkçe Versiyonunun Geçerlilik ve Güvenilirliği, **Euras J Fam Med**, 4(2):83-89.
- Türk Ceza Kanunu (2004), **T.C. Resmi Gazete**, 5237 (26.09.2004).
- Türk Medeni Kanunu (2001), **T.C. Resmi Gazete**, 4721 (22.11.2001).
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982), **T.C. Resmi Gazete**, 2709 (7.11.1982).
- Uğur, Hüsamettin (2012), “Kadın ve Aile Bireylerine Karşı 6284 Sayılı Kanunun Getirdikleri”, **TBB Dergisi**, 101, 337-339.
- UNICEF (2000), **Domestic Violence Against Women and Girls**, Innocenti Digest no.6, UNICEF Innocenti Research Center, Floransa.
- Uygur, Gülriz (2013), “Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları”, **Anadolu Üniversitesi Yayını**, 2. Basım, Eskişehir.
- Vahip, Işıl (2002), “Evdeki Şiddet ve Gelişimsel Boyutu: Farklı Bir Açıdan Bakış”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 13 (4), 312-319.

- Vahip, Işıl ve Doğanavşargil, Özge (2006), “Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız”, **Türk Psikiyatri Dergisi**, 17(2), 107-114.
- Vatandaş, Celalettin (2003), **Aile ve Şiddet: Türkiye’de Eşler Arası Şiddet**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları: 58, Ankara.
- _____ (2007), “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, **Sosyoloji Konferansları Dergisi**, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, İstanbul.
- _____ (2015), **Modern Çöküş İnsanın Modern Halleri**, 2. Baskı, Açılım Kitap, İstanbul.
- VAW (2018), **Sexual and Reproductive Health Consensus on Priority Indicators**, <https://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw-indicators/en/> (14.12.2019).
- Vergin, Nur (2008), **Siyasetin Ssyolojisi**, 6.Baskı, Doğan Kitap, İstanbul.
- Walby, Sylvia (1990), **Theorizing Patriarchy**, Blackwell, Oxford.
- _____ (2012), “Violence And Society: Introduction To An Emerging Field of Sociology”, **Current Sociology**, 25, 95-111.
- Walker, Lenore E. (1979), **The Battered Woman**, Harper & Row, New York.
- WEF (2017), **The Global Gender Gap Report**, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2017.pdf (15.10.2019).
- WHO (2001), **Putting Women First: Ethical And Safety Recommendations For Research on Domestic Violence Against Women**. World Health Organization Department of Gender and Women’s Health, WHO publications, Geneva.
- _____ (2002), **World Report on Violence and Health: Summary**, Geneva, http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf (01.11.2019).
- _____ (2005), **Mutli-country study on women’s health and domestic violence agaist women**, C. Garcia-Moreno. et al. (eds.). Geneva: World Health Organization. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/factsheets/ft_intimate.pdf (21.10.2019).
- _____ (2013), **Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence**, Geneva. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/85239/9789241564625_eng.pdf;jsessionid=EECB5FD858E698E387FD84EA35A91E4D?sequence=1 (21.10.2019).
- _____ (2014), **Global Status Report on Violence Prevention**, World Health Organization, Geneva https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en (14.10.2019).

- Yakut, Esra (2011), **Osmanlı Hukukunda Tazir Cezaları**, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, İstanbul.
- Yalçın, İsmail (2017), “Kadına Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin (CEDAW) Müslüman Ülke Kanunlarına Etkileri”, **Journal of History Culture and Art Research**, 6(4), 980-1009.
- Yaman Efe, Şengül ve Ayaz, Sultan (2010), “Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı”, **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 11, 23-29.
- Yanık, Aygül vd. (2014), “Kadına Yönelik Şiddet Davranışlarının Değerlendirilmesi: Türkiye’den Kanıt”, **Electronic Journal of Vocational Colleges**, Aralık, 104-111.
- Yarar, Betül (2015) “Yakın İlişki İçindeki Şiddeti Feminist Bakışla Yeniden Düşünmek”, Betül Yarar (Ed.), **Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri içinde** (13-52), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım ve Şimşek (2005), **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara.
- Yüksel, Şahika (1993) “Eş dayağı ve Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası” Tekeli Ş. (Der) **1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- _____ (1996a), “Tecavüz: İktidar Amaçlı Cinsel Saldırganlık”, **Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet** içinde, Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- _____ (1996b), “Özyuvadaki Tecavüz”, **Evdeki Terör: Kadına Yönelik Şiddet içinde** (117-121), Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Žižek, Slavoj (2018), **Şiddet**, (Çev. Ahmet Ergenç), 1. Basım, Encore Yayınevi, İstanbul.



EKLER

Ek 1: Anket Formu

Eşler Arası Davranış Türleri (Evli/Evlilik Tecrübesi Yaşamış Kadınlar İçin)

Sayın Katılımcı,

Bu anket, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda yapılan doktora çalışmasının bir parçasıdır. "Kadınların Şiddet Algısını Ölçmeye Yönelik" geliştirilen bu forma vereceğiniz cevaplar gizli tutulacak ve bilimsel amaçla kullanılacaktır. Soruları boş bırakmamanız ve içtenlikle yanıtlamanız, araştırmanın bilimselliği ve sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi için önemlidir. Kıymetli vaktinizi ayırdığınız için teşekkürler.

Saygılarımla
Arş. Gör. Mehtap ERDOĞAN
Karadeniz Teknik Üniversitesi
Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı

1-Hangi yaş aralığındasınız?

- | | |
|--------------------------------|--------------------------------|
| <input type="checkbox"/> 16-19 | <input type="checkbox"/> 40-44 |
| <input type="checkbox"/> 20-24 | <input type="checkbox"/> 45-49 |
| <input type="checkbox"/> 25-29 | <input type="checkbox"/> 50-54 |
| <input type="checkbox"/> 30-34 | <input type="checkbox"/> 55-59 |
| <input type="checkbox"/> 35-39 | <input type="checkbox"/> 60+ |

2- Tamamladığınız eğitim durumunuz nedir?

- | | |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> İlköğretim mezunu | <input type="checkbox"/> Üniversite mezunu |
| <input type="checkbox"/> Lise/lise dengi meslek yüksekokulu mezunu | <input type="checkbox"/> Master/Doktora derecesi var |
| <input type="checkbox"/> 2 yıllık yüksekokul mezunu | |

3-Şuandaki mevcut çalışma durumunuz nedir?

- | | |
|---|---------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Öğrenciyim | <input type="checkbox"/> Emekliyim |
| <input type="checkbox"/> Öğrenciyim, aynı zamanda çalışıyorum | <input type="checkbox"/> İş arıyorum |
| <input type="checkbox"/> Çalışıyorum | <input type="checkbox"/> Çalışmıyorum |

4-Ne tür bir işte çalışıyorsunuz? (Çalışmıyorsanız diğer soruya geçiniz)

- | | |
|---|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Yarı zamanlı güvenceli (part-time, sigortalı) | <input type="checkbox"/> Düzensiz |
| <input type="checkbox"/> Yarı zamanlı güvencesiz (part-time, sigortalı) | <input type="checkbox"/> Kendi işim |
| <input type="checkbox"/> Tam zamanlı güvenceli (sigortalı) | <input type="checkbox"/> Aile işimiz |
| <input type="checkbox"/> Tam zamanlı güvencesiz (sigortasız) | <input type="checkbox"/> Düzensiz |
| <input type="checkbox"/> Sözleşmeli | |

5-Gelir düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Çalışıyorsanız kendi gelirinizi de içine alacak şekilde hane geliriniz hakkındaki düşüncenizi işaretleyiniz).

- | | |
|---------------------------------------|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Dar gelirli | <input type="checkbox"/> Üst gelirli |
| <input type="checkbox"/> Orta gelirli | <input type="checkbox"/> Diğer |
| <input type="checkbox"/> Ortanın üstü | |

6- Medeni durumunuz nedir?

- | | |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> Evli | <input type="checkbox"/> Eşi vefat etmiş |
| <input type="checkbox"/> Boşanmış | <input type="checkbox"/> Diğer |
| <input type="checkbox"/> Eşinden ayrı yaşıyor | |

Ek 1: (Devamı)

7- Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?

- Köy
 İlçe

- İl merkezi
 Diğer:

8-Evlilik yaş aralığınız nedir?

- 16-19
 20-24
 25-29
 30-34
 35-39

- 40-44
 45-49
 50-54
 55-59
 60+

9- Ankete hangi şehirden katılıyorsunuz?

10- Çocukluğunuzun geçtiği yer neresidir?

- Köy
 İl merkezi

- İlçe
 Diğer:

11- Evlilik türünüz nedir?

- Kendi seçimim, âlemin rızasıyla
 Kendi kararım, âlemin rızası dışında

- Görücü usulüyle, benim kararım
 Kaçma, kaçırılma

Ek 1: (Devamı)

12- Aşağıdaki yargı cümlelerine ne ölçüde katıldığınızı belirtiniz.		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Kişiye at bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığına el koymak şiddettir.					
2	Bir işte çalışmaya zorlamak şiddettir.					
3	Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına almak şiddettir.					
4	İşte çalışmaya engel olma ya da işten ayrılmaya sebep olmak şiddettir.					
5	Evin ihtiyaçlarını karşılamama şiddettir.					
6	Tokat atmak şiddettir.					
7	Fiziksel acı yaşatma (örneğin; itmek, sıkmak, saçını çekmek) şiddettir.					
8	Sağlık problemi tedavi ettirmeme şiddettir.					
9	Bir nesneyle vurmak (Örneğin; sopa, taş...) şiddettir.					
10	Sokağa atma, evden kovma şiddettir.					
11	Yapılan ev işin beğenmeme (Örneğin; yapılan yemeği, yıkanan çamaşırı) şiddettir.					
12	Tehdit etme (Örneğin; öldürürüm, rezil ederim) şiddettir.					
13	Sürekli bir hesap vermeye zorlanmak (nereye gittin, ne yaptın, kimle görüştün) şiddettir.					
14	Görmemezlikten gelme, önemsemiyormuş gibi davranmak şiddettir.					
15	Eve hapsetmek şiddettir.					
16	Takip etme (Örneğin; bir yere giderken, telefonda, bilgisayardan) şiddettir.					
17	Bir davranışa, görünüme veya bir inanışa zorlamak şiddettir.					
18	Alay etme, lakap takma (Örneğin; kilo, boy, vücut biçim, vücut ölçüleriyle alay etme) şiddettir.					
19	Aile, akraba ve arkadaşlarla görüşmeyi engellemek şiddettir.					
20	Daha önce yaşadığı ilişkileri anlatıp kıskandırmak şiddettir.					
21	Çocukları kullanmak şiddettir.					
22	Küfür etmek (Örneğin; kendisine, ailesine, arkadaşlarına) şiddettir.					
23	Suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanma (Örneğin; beceriksiz, sen bilmezsin, sen yapamazsın, sen anlamazsın demek) şiddettir.					
24	Şiddet içerikli görüntü izlemeye zorlamak (Örneğin; pornografik görüntü, dayak, işkence görüntüler izletmek) şiddettir.					
25	Cinsel birlikteliğe zorlamak şiddettir.					
26	Rahatsız edecek bir ortamda, cinsel ilişkiye zorlamak şiddettir. (Örneğin; misafirlikte, anne evinde, uygunsuz ortamlarda)					
27	Rahatsız edecek bir biçimde, pozisyonda cinsel ilişkiye zorlamak şiddettir.					
28	Cinsel ihtiyacının karşılanmaması (Örneğin; arkasını dönüp yatmak, başım ağrıyor, yorgunum gibi bahanelerle cinsel ilişkiden kaçmak) şiddettir.					
29	Vücuda, cinsel organa zarar verici bir eylemde bulunmak (Örneğin; sigara söndürmek, sıkmak) şiddettir.					
30	Cinsel anlamda eksik/yetersiz olduğunu hissettirmek/söylemek şiddettir.					

Ek 1: (Devamı)

13- Eşiniz ne sıklıkla size aşağıdaki davranışlarda bulunur/bulunurdu?		Her zaman böyle davranır	Sıklıkla böyle davranır	Ara sıra böyle davranır	Nadiren böyle davranır	Hiç böyle davranmaz
1	Bana ait bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığıma el koyar.					
2	Beni bir işte çalışmaya zorlar.					
3	Maddi harcamalarımı sıkı bir şekilde kontrol altına alır.					
4	Bir işte çalışmama engel olur ya da işten ayrılmama sebep olur.					
5	Evin ihtiyaçlarını karşılamaz.					
6	Bana tokat atar.					
7	Bana fiziksel acı yaşatır (örneğin; iteler, boğazımı sıkar, saçımı çeker)					
8	Sağlık problemlerimle ilgilenmez.					
9	Bir nesneyle vurur ya da bir nesne fırlatır (Örneğin; sopa, taş...)					
10	Sokağa atar, evden kovar, eve almaz.					
11	Yaptığım işi beğenmez, yaptığım işe değer vermez (Örneğin; yapılan yemeği, yıkanan çamaşırı)					
12	Tehdit eder (Örneğin; öldürürüm, babanın evine gönderirim)					
13	Sürekli bir hesap vermeye zorlar (nereye gittin, ne yaptın, kimle görüştün).					
14	Beni görmezlikten gelir, önemsemiyormuş gibi davranır.					
15	Eve hapseder.					
16	Takip eder (Örneğin; bir yere giderken, telefondan, bilgisayardan)					
17	Beni bir davranışa, görünüme veya inanca zorlar.					
18	Alay eder, lakap takar (Örneğin; kilo, boy, vücut biçimi, vücut ölçüleri)					
19	Ailemle, akrabalarım ile veya arkadaşlarla görüşmemi engeller.					
20	Daha önce yaşadığı ilişkilerini anlatıp kiskandırır.					
21	Çocuklarımı bana karşı kullanır.					
22	Küfür eder (Örneğin; bana, aileme, arkadaşlarıma).					
23	Suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanır (Örneğin; sen bilmezsin, sen yapamazsın, sen anlamazsın)					
24	Şiddet içerikli görüntü izlemeye zorlar (Örneğin; pornografik görüntü, dayak, işkence)					
25	Cinsel birlikteliğe zorlar.					
26	Rahatsız edecek bir ortamda, cinsel ilişkiye zorlar (misafirlikte, anne evinde, uygunsuz ortamlarda)					
27	Rahatsız edecek bir biçimde, pozisyonda cinsel ilişkiye zorlar.					
28	Cinsel ihtiyacımı karşılamaz (Örneğin; arkasını dönüp yatmak, başım ağrıyor, yorgunum gibi bahanelerle cinsel ilişkiden kaçmak)					
29	Vücuduma, cinsel organıma zarar verecek eylemde bulunur (Örneğin; sıkmak).					
30	Cinsel anlamda eksik/yetersiz olduğumu hissettirir					

Ek 1: (Devamı)

		Her zaman böyle davranırım	Sıklıkla böyle davranırım	Ara sıra böyle davranırım	Nadiren böyle davranırım	Hiç böyle davranmam
14-	Siz eşinize karşı ne sıklıkla aşağıdaki davranışlarda bulunuyorsunuz/ bulunuyordunuz?					
1	Eşime ait bir paraya, kazanca, kredi kartına veya mal varlığına el koyarım.					
2	Onu bir işte çalışmaya zorlarım.					
3	Maddi harcamaları sıkı bir şekilde kontrol altına alırım.					
4	Benim istemediğim bir işte çalışmasına engel olurum.					
5	Evin giderlerine ortak olmaktan kaçınırım.					
6	Eşime tokat atarım.					
7	Fiziksel olarak acı ona yaşatırım (Örneğin; kafasına vururum, itelerim, tırmalarım).					
8	Sağlık problemlerine karşı ilgisiz kalırım.					
9	Bir nesneye vururum ya da bir nesneyi fırlatırım (Örneğin; sopa, taş...)					
10	Sokağa atarım, evden kovarım, eve almam.					
11	Yaptığı işte onu yeterince başarılı görmediğimi söylerim (Örneğin; kazancını yeterli görmem, başkalarının eşleriyle kıyaslarım)					
12	Tehdit ederim (Örneğin; süründürürüm, rezil ederim, insan içine çıkacak yüzün kalmaz)					
13	Sürekli hesap vermeye zorlarım (Örneğin; nereye gittin, ne yaptın, kiminle görüştün)					
14	Eşimi görmezlikten gelirim, önemsemiyormuş gibi davranırım.					
15	Belli bir saatten sonra dışarı çıkmasını engellerim.					
16	Takip ederim (Örneğin; bir yere giderken, telefondan, bilgisayardan)					
17	Eşimi bir davranışa, görünümüne veya inanca zorlarım.					
18	Eşimle alay ederim, lakap takarım (Örneğin; kilo, boy, vücut biçim)					
19	Ailesiyle, akrabalarıyla ve arkadaşlarla görüşmesini engellerim.					
20	Daha önce yaşadığım ilişkileri anlatıp kıskandırırım.					
21	Çocukları ona karşı kullanırım.					
22	Küfür ederim (Örneğin; kendisine, ailesine, arkadaşlarına).					
23	Suçlayıcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanırım (Örneğin; sen bilmezsin, sen yapamazsın, sen anlamazsın).					
24	Şiddet içerikli görüntü izlemeye zorlarım (Örneğin; pornografik görüntü, dayak, işkence sahneleri)					
25	Cinsel birlikteliğe zorlarım.					
26	Onu rahatsız eden bir ortamda, cinsel ilişkiye zorlarım (misafirlikte, anne evinde, uygunsuz ortamlarda)					
27	Rahatsız edecek bir biçimde, pozisyonda cinsel ilişkiye zorlarım.					
28	(Örneğin; arkamı dönüp yatarım, başım ağrıyor derim, yorgunum gibi bahanelerle cinsel ilişkiden kaçırım)					
29	Vücuduna, cinsel organa zarar verici bir eylemde bulunurum (Örneğin; sıkmak).					
30	Cinsel anlamda eksik/yetersiz olduğunu hissettiririm					

15. Bu formda geçen şiddet türleri dışında paylaşmak istediğiniz olumsuz bir davranış ve şiddet hikâyeniz veya araştırmacıya iletmek istediğiniz notunuz varsa buraya yazabilirsiniz.

Ek 2: Aydınlatılmış Onam Formu

Araştırmanın Adı: Aile İçi Olumsuz Davranış Türleri ve Şiddet

A. Giriş Bölümü
Sayın Katılımcı, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yürütülmekte olan doktora tez çalışması için araştırmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatlice okuyunuz, sorularınız olursa lütfen sormaktan çekinmeyiniz.
B. Bilgilendirme Bölümü
<p>1. Çalışmanın amacı nedir? Bu çalışmada aile içinde eşler arasında yaşanan olumsuz davranış türlerinden hangisinin şiddet kabul edildiği, hangi davranış türüne tahammül edilebildiği ve olumsuz davranış türlerinden hangisinin meşrulaştırıldığı durumunun anlaşılması amaçlanmaktadır.</p> <p>2. Çalışmaya katılma koşulu nedir? Bu çalışmaya katılım için bildiklerinizi konuşmaya ve bizimle paylaşmaya istekli olmanız yeterlidir.</p> <p>3. Çalışma kapsamında nasıl bir uygulama yapılacaktır? Sizinle görüşeceğimiz mekân Ayşe Varlıbaş Konuk evinin bizler için daha önceden ayarladığı görüşme odasında olacaktır. Ayrıca görüşmeler sizin istediğiniz herhangi bir mekânda da yapılabilir. Örneğin bir kafe yada çay bahçesini de tercih edebilirsiniz. Görüşmelerimizde size bilgi amaçlı sorular sormayacağız. Öncelikle sizlere farklı davranış türlerinden oluşan ve davranış kartı diye adlandırdığımız bir kart vereceğiz. Size uygun olanı işaretlemenizi isteyeceğiz. Daha sonra işaretlediğiniz davranış türleri üzerinden sohbet türü bir görüştürme gerçekleştireceğiz. Araştırmaya toplamda 60 kişiyi dâhil etmek istiyoruz. Ortalama 40 ila 60 dakikalık görüşmeler planlamaktayız.</p> <p>4. Gönüllüler, araştırmaya katılmaları halinde hangi risklerle karşılaşabilirler? Araştırmanın kurum içerisinde gerçekleştirilmesini tercih ettiğimiz takdirde herhangi bir riskle karşılaşma durumumuz bulunmamaktadır.</p> <p>5. Gönüllüler, araştırmaya katılmayı kabul etmemeleri ya da araştırmadan ayrılmaları durumunda herhangi bir olumsuz sonuçla karşı karşıya kalırlar mı? Elbette ki hayır. Bu bir doktora çalışması ve sizler bir öğrencinin eğitimini tamamlamasına yardımcı olacaksınız. Aynı zamanda tecrübeleriniz bilimsel bir çalışmaya katkı sağlayacaktır. Görüşmeye katılıp katılmamak ve görüşmeyi yarıda bırakmak sizin takdirinize bağlıdır.</p>

Ek 2: (Devamı)

C. Güvence Bölümü
“Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Dilerseniz takma isim de kullanabilirsiniz. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Konuşmalar da video ve benzeri cihazlarla kayıt yapılmayacaktır. Ses kaydı alınmayacaktır”.
D. Onay Bölümü:
“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum (ya da sözlü olarak dinledim). Eksik kaldığını düşünöğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı. Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”
Araştırmacı: Mehtap ERDOĞAN
E. İmza Bölümü:
Katılımcının imzası:
Tarih:

Ek 3: Derinlemesine Mülakat Görüşme Formu

A- DEMOGRAFİK BİLGİ SORULARI

1-Hangi yaş aralığındasınız?

- | | |
|--------------------------------|--------------------------------|
| <input type="checkbox"/> 16-19 | <input type="checkbox"/> 40-44 |
| <input type="checkbox"/> 20-24 | <input type="checkbox"/> 45-49 |
| <input type="checkbox"/> 25-29 | <input type="checkbox"/> 50-54 |
| <input type="checkbox"/> 30-34 | <input type="checkbox"/> 55-59 |
| <input type="checkbox"/> 35-39 | <input type="checkbox"/> 60+ |

2- Tamamladığınız eğitim durumunuz nedir?

- | | |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> İlköğretim mezunu | <input type="checkbox"/> Üniversite mezunu |
| <input type="checkbox"/> Lise/lise dengi meslek yüksekokulu mezunu | <input type="checkbox"/> Master/Doktora derecesi var |
| <input type="checkbox"/> 2 yıllık yüksekokul mezunu | |

3-Şuandaki mevcut çalışma durumunuz nedir?

- | | |
|---|---------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Öğrenciyim | <input type="checkbox"/> Emekliyim |
| <input type="checkbox"/> Öğrenciyim, aynı zamanda çalışıyorum | <input type="checkbox"/> İş arıyorum |
| <input type="checkbox"/> Çalışıyorum | <input type="checkbox"/> Çalışmıyorum |

4-Ne tür bir işte çalışıyorsunuz? (Çalışmıyorsanız diğer soruya geçiniz)

- | | |
|---|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Yarı zamanlı güvenceli (part-time, sigortalı) | <input type="checkbox"/> Düzensiz |
| <input type="checkbox"/> Yarı zamanlı güvencesiz (part-time, sigortalı) | <input type="checkbox"/> Kendi işim |
| <input type="checkbox"/> Tam zamanlı güvenceli (sigortalı) | <input type="checkbox"/> Aile işimiz |
| <input type="checkbox"/> Tam zamanlı güvencesiz (sigortasız) | <input type="checkbox"/> Düzensiz |
| <input type="checkbox"/> Sözleşmeli | |

5-Gelir düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? (Çalışıyorsanız kendi gelirinizi de içine alacak şekilde hane geliriniz hakkındaki düşüncenizi işaretleyiniz).

- | | |
|---------------------------------------|--------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Dar gelirli | <input type="checkbox"/> Üst gelirli |
| <input type="checkbox"/> Orta gelirli | <input type="checkbox"/> Diğer |
| <input type="checkbox"/> Ortanın üstü | |

6- Medeni durumunuz nedir?

- | | |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> Evli | <input type="checkbox"/> Eşi vefat etmiş |
| <input type="checkbox"/> Boşanmış | <input type="checkbox"/> Diğer |
| <input type="checkbox"/> Eşinden ayrı yaşıyor | |

7- Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?

- | | |
|-------------------------------|-------------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Köy | <input type="checkbox"/> İl merkezi |
| <input type="checkbox"/> İlçe | <input type="checkbox"/> Diğer: |

8-Evlilik yaş aralığınız nedir?

- | | |
|--------------------------------|--------------------------------|
| <input type="checkbox"/> 16-19 | <input type="checkbox"/> 40-44 |
| <input type="checkbox"/> 20-24 | <input type="checkbox"/> 45-49 |
| <input type="checkbox"/> 25-29 | <input type="checkbox"/> 50-54 |
| <input type="checkbox"/> 30-34 | <input type="checkbox"/> 55-59 |
| <input type="checkbox"/> 35-39 | <input type="checkbox"/> 60+ |

9- Ankete hangi şehirden katılıyorsunuz?

10- Çocukluğunuzun geçtiği yer neresidir?

- | | |
|-------------------------------------|---------------------------------|
| <input type="checkbox"/> Köy | <input type="checkbox"/> İlçe |
| <input type="checkbox"/> İl merkezi | <input type="checkbox"/> Diğer: |

11- Evlilik türünüz nedir?

- | | |
|---|---|
| <input type="checkbox"/> Kendi seçimim, âlemin rızasıyla | <input type="checkbox"/> Görücü usulüyle, benim kararım |
| <input type="checkbox"/> Kendi kararım, âlemin rızası dışında | <input type="checkbox"/> Kaçma, kaçırılma |

Ek 3: (Devamı)

B- AİLEYİ TANIMA SORULARI

1.1. Kendini, eşini ve çocukları tanıması (Her biri hakkında: öfke, kıskançlık, sinirlilik)

1.2. Eşinin ailesinde şiddet durumu (tanıklık, yaşanmışlık, ailede şiddet faili)

1.3. Kendi ailesinde şiddet durumu (tanıklık, yaşanmışlık, ailede şiddet faili)

C- TAHAMMÜL

2.1. Şiddetin başlangıç zamanı (evlilik öncesi, sonrası, tartışma konusu, ne hissettiği, nasıl barıştığı...)

2.2. Şiddet olarak kabul ettiği davranışı evlilik öncesi yaşasaydı evlenir miydi?

2.3. Şiddet türlerine karşı tahammül nedeni, gerekçesi

2.4. Şiddet olarak kabul edilen davranışlardan hangisinin boşanma sebebi görüldüğü

2.5. Çocuk sayısı, yaşları, (varsa) bir sonraki çocuğu yapma nedeni

2.6. Destek olan kişiler, kurumlar (Kurum başvurusu öncesi/sonrası)

2.7. Şiddeti çoğaltan kişiler, kurumlar (Kurum başvurusu öncesi/sonrası)

2.8. Şiddeti kimlerle paylaştığı, kimlere şikâyet ettiği, ona kimin engel olabileceği, eşi kimden/neyden çekinir?

2.9. Neden dolayı tahammül edemediği (Bardağı taşıran son damla neydi?)

D- MEŞRULAŞTIRMA (HAKLILAŞTIRMA EĞİLİMİ)

1. Şiddetin nedenleri (Alkol, maddi sorunlar, psikolojik durum, akrabalar..)

3.2. Şiddetin amacı (Ceza, eğitmek, öğretmek, sindirmek, terbiye etmek..)

3.3. Özeleştirme yaptırmama (Kendini sebep olarak görme, suçlu hissetme, pişmanlık durumu)

3.4. Kurum başvurusu sonrası çocuk, akraba, komşu tutumu

E- ŞİDDETLE BAŞA ÇIKMA

4.1. Kadının kendini korumak amaçlı verdiği karşılık

4.2. Şiddet içerikli davranışla nasıl başa çıkmakta, nasıl mücadele ettiği

4.3. Kurum başvuru süreci (şikâyeti nereye yaptığı, kim tarafından karşılandığı, kendini güvende hissetti mi?)

4.4. Size ne tür koruyucu tedbir alındı? Şiddet engellenmiş oldu mu? Neler yapılmasını isterdiniz?

4.5. Eşiniz için ne tür önleyici kararlar alındı? Eşinizin tepkisi ne oldu? Neler yapılmasını isterdiniz?

4.6. Yasal düzenlemeler hakkında bilgisi, eksiklikler ve memnuniyet durumu

4.7. Hayati tehlikesi olup olmadığı ve nasıl bir gelecek hayal ettiği

Ek 4: Bakanlık Oluru Yazısı



T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 94952863-605.01[605.01]-E.224851

Konu : Veri Toplama

DAĞITIM YERLERİNE

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi Mehtap ERDOĞAN'ın "Şiddet Örneğinde Kadın Sorununun Türkiye'deki Yasal ve Toplumsal Durumu" konulu tez çalışmasını Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında yapma talebi bildirilmiş olup ilgili talep Bakan Yardımcılığı Makamının 23/01/2019 tarihli ve E.205171 sayılı Oluru ile uygun görülmüştür.

Söz konusu Bakan Yardımcılığı Makam Oluru yazımız ekinde gönderilmektedir.
Gereğini ve bilgilerinizi rica ederim.

Salih BOZKURT

Bakan a.

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

Ek : 23/01/2019 tarihli ve 94952863-605.01-E.205171 sayılı Bakan Yardımcılığı Makam Oluru . (1 sayfa)

Dağıtım:

TRABZON VALİLİĞİNE

(Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü)

Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne

(Sosyal Bilimler Enstitüsü)

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.



Eskişehir: Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için: Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

Ek 4: (Devamı)



T.C.
AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Bakan Yardımcılığı
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı, Eğitim Planlama ve Uygulama Birimi

Sayı : 94952863-605.01-E.205171

23/01/2019

Konu : Veri Toplama

BAKAN YARDIMCILIĞI MAKAMINA

19.12.2018 tarihli dilekçe ile, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Araştırma Görevlisi Mehtap ERDOĞAN'ın "Şiddet Örneğinde Kadın Sorununun Türkiye'deki Yasal ve Toplumsal Durumu" konulu tez çalışmasını Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve bağlı kuruluşlarında yapma talebi bildirilmiştir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 26/12/2018 tarihli ve E.1009064 sayılı yazısı ile olumlu değerlendirilen söz konusu araştırmanın Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü koordinesinde, kuruluş müdürlüğü denetiminde, Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) ve Bakanlığımız mevzuatı başta olmak üzere uluslararası ve ulusal mevzuat hükümleri çerçevesinde, kadınların özel hayat, duygusal hassasiyetlerine ve kimliklerinin gizliliğine özen göstererek kadınların ayrıntılı bilgilendirilmesinin sağlanması, sonrasında yalnızca istekli olan kadınların katılımları ile yapılması, gerçekleştirilecek olan görüşmelerin Trabzon Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünün uygun göreceği bir mekanda ve koordinasyonunda yapılması, kişisel güvenliğin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması, kişilerin günlük yaşantılarını ve psikolojik iyilik hallerini olumsuz etkileme olasılığı bulunan herhangi bir işlemin gerçekleştirilmemesi, yalnızca katılımcıların yazılı olarak onaylaması halinde işlemlerin gerçekleştirilmesi, izin kapsamı dışında hiçbir veri toplanmaması/talep edilmemesi, ses-görüntü kaydı alınmaksızın, iş akışını aksatmayacak şekilde araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce Kurum izni alınması ve araştırma bitiminde birer örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğüne gönderilmesi koşulları ile gerçekleştirilmesi hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

e-imzalıdır

Salih BOZKURT

Eğitim ve Yayın Dairesi Başkan V.

OLUR

23/01/2019

e-imzalıdır

Ayşe ERGEZEN

Bakan Yardımcısı

Ek :

- 1 - Mehtap ERDOĞAN'ın 19/12/2018 tarihli sayılı dilekçesi.
- 2 - Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünün 26/12/2018 tarihli ve E.1009064 sayılı yazısı.

Not: 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu çerçevesinde güvenli elektronik imzalı aslı ile aynıdır.



Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sok. No: 10/ A Kat: 27
Posta Kodu: 06510 Çankaya/ Ankara
(312)705 57 00
(312)705 57 57

Bilgi için:Cemalettin ULUFER
Sosyal Çalışmacı

ÖZGEÇMİŞ

Mehtap ERDOĞAN, 25.06.1985 tarihinde Erzurum İli Tortum İlçesi'nde doğdu. 1997 yılında Evrenpaşa İlkokulu'nu; 2000 yılında Nenehatun Kız Lisesi orta kısmını; 2003 yılında Nenehatun Kız Lisesi'ni; 2009 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü'nü, 2013 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalında yüksek lisans programını bitirdi. 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora programına başladı.

ERDOĞAN, bekâr olup İngilizce bilmektedir.